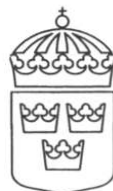

Riksdagens protokoll

1993/94:73

Protokoll
1993/94:73

Onsdagen den 16 mars

Kl. 9.00–18.01
19.00–22.18

1 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att det sammanträde som i kammarens sammanträdesplan utsatts till torsdagen den 24 mars kl. 12.00 för interpellationssvar ändrats till bordläggningsplenium kl. 14.00.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1993/94:135 till kulturutskottet
1993/94:236 till jordbruksutskottet

Redogörelse
1993/94:RR6 till utbildningsutskottet

Motionerna
1993/94:N17–N26 till näringsutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1993/94:SfU11

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 2 mars

SoU17 Vissa ändringar i tobakslagen (1993:581)
Mom. 1 (avslag på propositionen)
1. utskottet
2. mot. So33 (m)

Votering:
247 för utskottet
13 för mot.
34 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 41 m, 26 fp, 26 c, 24 kds, 5 nyd, 10 v, 1 -
För mot.: 7 m, 1 c, 5 nyd
Avstod: 1 s, 24 m, 8 nyd, 1 -
Frånvarande: 23 s, 8 m, 7 fp, 4 c, 2 kds, 5 nyd, 4 v, 2 -

Mom. 5 (förtäckt tobaksreklam)

1. utskottet
2. res. (m, fp, c, kds)

Votering:
147 för utskottet
145 för res.
8 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 1 m, 5 fp, 2 c, 8 kds, 6 nyd, 11 v, 1 -
För res.: 2 s, 71 m, 22 fp, 25 c, 16 kds, 8 nyd, 1 -
Avstod: 2 s, 1 m, 5 nyd
Frånvarande: 21 s, 7 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 4 nyd, 3 v, 2 -
Ulrica Messing (s) och Claus Zaar (nyd) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.
Charlotte Cederschiöld (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU16 Ansökningsförfarandet enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

Mom. 1 (avslag på propositionens förslag)

1. utskottet
2. res. (s)

Votering:
171 för utskottet
130 för res.
1 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 73 m, 27 fp, 28 c, 24 kds, 18 nyd, 1 -
För res.: 118 s, 11 v, 1 -

Avstod: 1 nyd

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 fp, 3 c, 2 kds, 4 nyd, 3 v, 2 -

Simon Liliedahl (nyd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 1993/94:73

16 mars 1994

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU11 Svenska företags verksamhet i Sydafrika

Mom. 2 (bedömningsgrunder för investerings- och exportkreditgarantier)

1. utskottet

2. res. 1 (nyd)

Votering:

282 för utskottet

19 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 72 m, 27 fp, 28 c, 24 kds, 11 v, 2 -

För res. 1: 19 nyd

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 2 kds, 4 nyd, 3 v, 2 -

Mom. 3 (finansiering av stödåtgärder för svenska företags investeringar i Sydafrika)

1. utskottet

2. res. 2 (nyd)

Votering:

280 för utskottet

19 för res. 2

1 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 72 m, 26 fp, 27 c, 24 kds, 11 v, 2 -

För res. 2: 19 nyd

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 4 nyd, 3 v, 2 -

Karin Pilsäter (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU6 Strålskydd

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU14 Stöd till trossamfund m.m.

1. utskottet

2. res. (fp, m, c, kds)

Votering:
137 för utskottet
160 för res.
3 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll reservationen
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 1 m, 19 nyd, 1 -
För res.: 2 s, 72 m, 25 fp, 28 c, 24 kds, 8 v, 1 -
Avstod: 3 v
Frånvarande: 20 s, 7 m, 8 fp, 3 c, 2 kds, 4 nyd, 3 v, 2 -

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att trafikutskottets betänkanden TU16, TU1, TU12, TU13, TU14 och TU15 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Trafikpolitikens mål (prop. 1993/94:100 delvis).

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU16 Trafikpolitikens mål (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 1 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Det finns starka skäl till kritik mot 1993 års beslut om investeringar i trafikens infrastruktur fram till år 2003, främst därför att det inte bygger på en helhetssyn på kommunikationerna i vårt land. I stället för att presentera en samlad plan för utveckling och utbyggnad av kommunikationssystemet presenterar regeringen i realiteten en järnvägsproposition och en vägproposition. Vi anser att regeringen inför propositionsarbetet borde ha utvärderat 1988 års trafikpolitiska beslut och utifrån denna utvärdering presenterat en proposition om ett samlat kommunikationssystem i Sverige.

Förutom järnvägar och vägar har också sjöfarten, luftfarten, posten och telekommunikationerna ingått i en helhet. Mot denna bakgrund är det beklagligt att vi socialdemokrater inte har fått gehör för vårt motionskrav om inriktning på ett långsiktigt bärkraftigt transportsystem utan har tvingats foga en reservation till utskottets betänkande.

Om jag har tolkat utskottets ledamöter rätt, är det väl ändå så att vi alla är överens om att väl fungerande kommunikationer är av grundläggande betydelse för att människor skall kunna leva och arbeta under jämlika villkor i hela landet. En god infrastruktur är också en förutsättning för en god näringsutveckling liksom tillgång till snabba och säkra gods- och persontransporter, såväl inom landet som till marknader i Europa, vilka är en del i detta system. Det verkar därför ofattbart att det i den programförklaring som finns i budgetpropositionen om framtidens trafiksystem saknas förslag om kon-

kreta åtgärder och en analys av vad EES-avtalet och ett eventuellt kommande medlemskap i EU kommer att medföra för trafiksektorn.

Budgetpropositionens brister kan nu riksdagen rätta till genom ett bifall till den socialdemokratiska reservationen, som innehåller inte mindre än tio konkreta punkter om hur ett långsiktigt och hållbart trafiksystem bör utformas. Låt därför inte nu av missvisande lojalitet ett dåligt regeringsförslag bli ett hinder för att vi skall lyckas uppnå det som vi alla verkar vara eniga om: ett väl fungerande kommunikationssystem.

Vår bedömning är att det under den kommande tioårsperioden krävs investeringar i kommunikationssystemet i storleksordningen 2 % av BNP. Det gäller vägar och järnvägar men även sjö- och luftfart inklusive satsning på den moderna informationsteknologin, datakommunikationer, multimedier m.m.

Vi måste också vara beredda att göra omprövningar av resursfördelningarna t.ex. mellan vägar och järnvägar och från de traditionella kommunikationsslagen till en utbyggnad av telekommunikationer, om detta visar sig nödvändigt. Vår bestämda uppfattning är att det av denna anledning behövs en kommission för att utarbeta en nationell plan för kommunikationerna i Sverige.

1988 års trafikpolitiska beslut syftade till att uppnå en helhetssyn på gods- och persontransporter inkluderande hamnar och sjöfart. Det bör ligga till grund för kommissionens arbete.

I utskottets betänkande finns en majoritet för att en kommission skall tillsättas för att få en samordnad investeringsplanering. Det är beklagligt och häpnadsväckande att vi i utskottet inte lyckades bli helt överens. Ösökt ställer man sig frågan varför den borgerliga fyrklövern måste reservera sig mot en kommission. Är det ett behov av att dölja regeringens ofullständiga proposition, eller är det ett gammalt behov av att vid varje tillfälle markera en negativ inställning till goda socialdemokratiska motionskrav?

Herr talman! Med dessa korta kommentarer vill jag yrka bifall till reservation nr 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 2 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Sven-Gösta Signells anförande var föredömligt kort. Jag skall också fatta mig kort.

Först vill jag bara säga att jag i natt kom tillbaka från Tel Aviv och att jag har med mig en hälsning till kammaren från det israeliska parlamentet. Man är mycket nöjd med att enskilda riksdagsmän åker till Israel emellanåt.

Nu gäller det emellertid trafikpolitikens mål. Jag vill framhäva vissa delar där jag tycker att det är mycket märkligt att framför allt Moderaterna inte ställer upp. Vi vill alltså förbjuda biltullarna. Innan jag kom in i riksdagen trodde jag att Moderaterna verkligen var ett parti som var emot den här typen av straffbeskattning av bilismen, för det är ju vad biltullar är.

Vi har en ganska lång motion. Jag skall inte läsa innantill ur den. Däremot tar jag fasta på betänkandet. Där står det att man bör använda andra typer av styrmedel i trafikpolitiken i stället för att straffa ut bilismen, som man försöker göra i dag.

Vi menar att det behövs tydliga och långsiktiga spelregler så att den

svenska bilindustrin kan arbeta i en lugn takt. 10 % av Sveriges befolkning är nämligen beroende av svensk bilindustri. Det skulle vara märkligt om bilindustrin skulle tvingas ner på knä just i vårt lilla land. Sverige borde väl vara ett av de sista länderna som inför regler som gör att den egna bilindustrin slås ut. Vi borde i stället införa sådana regler som gynnar svensk bilindustri. I min egen valkrets är faktiskt 40 % av befolkningen beroende av bilindustrin. Det här är viktiga saker, vilket vi framhåller i vår motion.

Så några ord om den samordnade investeringsplaneringen, som Sven-Gösta Signell talade om. Vi har en egen motion i det sammanhanget. Vi tycker att det borde vara mycket enkelt att slå ihop planeringsavdelningarna på de olika verken – Banverket, Vägverket, Luftfartsverket och Sjöfartsverket – till en enda enhet för att på det sättet kunna styra och fördela pengarna på ett förståndigt sätt. Så enkelt är det dock tydligen inte. Vi får inte stöd av en majoritet. Därför yrkar vi bifall till vår reservation. Men vi kommer att stödja utskottets hemställan. Vi kommer alltså att stödja Socialdemokraternas motion som handlar om att en kommission skall tillsättas. Det är på tiden att vi får en enhetlig syn på det svenska trafiksystemet.

Emellanåt använder sig kds av följande enkla beskrivning: Om man lägger fyra genomsnittliga overheadbilder på varandra – en med järnvägsinvesteringar, en med väginvesteringar, en med hamnar och en med alla lufthamnar – ser man vilka kolossala dubbelinvesteringar som görs i det här landet. Det finns ju faktiskt bara 9 miljoner invånare i vårt land. Men ibland skulle man kunna tro att det fanns 20–25 miljoner invånare. Vi måste skärpa oss litet i det avseendet. Mot den bakgrunden kommer vi att så att säga följa utskottet.

Jag har faktiskt försökt att övertala regeringsrepresentanter att titta på dessa saker för att vi skulle kunna undvika att det blev så här. Men det har jag gått bet på.

När det gäller den elektroniska infrastrukturen är partierna däremot i hög grad överens. Det måste jag tillstå. Socialdemokraterna och även den borgerliga sidan är väldigt framåt. I det avseendet finns inget speciellt att tillägga.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 3 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! De trafikpolitiska ståndpunkter som Vänsterpartiet bygger sina krav och motionsförslag på kan sammanfattas enligt följande:

1. Kommunikationsstrukturen måste förändras i grunden för att miljön skall räddas, samtidigt som kommunikationsbehoven tillgodoses. Därför måste en långsiktig samhällsplanering bidra till ett minskat behov av gods- och persontransporter. Varje trafikslag bör bära sina egna samhällsekonomiska kostnader.
2. Frågan om en fungerande kollektivtrafik är en viktig jämställdhetsfråga. Alla vuxna individer har inte tillgång till bil. Kvinnor, äldre, barn och ungdomar har ett större behov av en fungerande kollektivtrafik.
3. Spårbundna trafiksystem och miljövänliga sjötransporter skall prioriteras. Vägtrafik, särskilt tunga landsvägstransporter, och flygtrafiken måste minskas.

4. Järnvägsnätet måste byggas ut och rustas upp så att de behov som Banverket har redovisat kan tillgodoses.
5. Regering och riksdag måste agera aktivt för en svensk medverkan i en samordnad alleuropeisk järnvägspolitik. Som ett led i detta arbete behöver det nordiska nätet för snabb- och högfartståg byggas ut.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Trafikpolitikens
mål*

Det som sägs i trafikutskottets betänkande om de trafikpolitiska målen är motsägelserfullt. Det finns alltså stora brister här som vi ser saken.

Å ena sidan höjer man bensinskatten. Å andra sidan planerar man att bygga nya motorvägar.

Å ena sidan vill man minska kväveutsläppen. Å andra sidan vill man bygga en Öresundsbro. Men trafiken på denna kommer att generera höga kväveoxidutsläpp. På punkt efter punkt är det tydligt att starka särintressen – såsom bilindustrin, oljeindustrin och byggföretagen – styr regeringens beslut.

Det är olyckligt att bromsa när det gäller den modernisering av samhället med miljöanpassad inriktning som är nödvändig. Regeringen redovisar och understryker att ett av de fyra målen beträffande luftföroreningarna uppnås. Utsläppen av svaveloxid, koldioxid och kväveoxid ligger på högre nivåer – ja, långt över vad naturen tål.

Trots detta skriver utskottet att man måste ställa krav på ett långsiktigt tänkande, och man förstärker det hela med tal om ett samlat åtgärdsprogram för att angripa miljöhoten på bred front.

Man kan då fråga sig om det handlar om ett *långsiktigt* tänkande när man skriver som man gör i betänkandet. I stället skulle jag vilja säga att det handlar om ett *långsamt* tänkande. På punkt efter punkt redovisar man att uppsatta mål inte uppnås. Man uppnår alltså bara ett av de fyra mål som har satts upp när det gäller miljöutsläppen. Mot den bakgrunden kan man alltså inte tala om ett långsiktigt tänkande.

Det är litet märkligt att man säger att en väl utbyggd infrastruktur har avgörande betydelse för Sveriges möjligheter till ekonomisk tillväxt. Samtidigt minskar man ju förutsättningarna för en långsiktig utveckling.

Den snabba teknologiska utvecklingen bör i fråga om de långsiktiga målen för trafikpolitiken prioriteras på ett annat sätt än som i dag är fallet. Sven-Gösta Signell sade att informationsteknologin går framåt. Det är den vägen vi skall gå när det gäller att skapa bättre förutsättningar för en god infrastruktur i vårt land. Vi skall inte välja ökade satsningar på nya gigantiska motorvägsprojekt, vilket förespråkas från regeringshåll.

Utskottet har också diskuterat långsiktigheten i infrastruktursatsningarna. Det kommer att bli så att vi bygger nya gigantiska motorvägar, samtidigt som det finns brister i underhåll beträffande väginvesteringar som redan i dag gäller. Samma sak kommer att gälla framöver om vi fortsätter med en utbyggnad av tågtrafiken och samtidigt minskar anslagen till en upprustning av befintliga järnvägssträckor. Men de sakerna kommer vi till senare i dag i diskussionerna om andra betänkanden.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till mom. 1 i min meningsyttring som är fogad till detta betänkande.

Anf. 4 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Efterkrigstiden har präglats av bilismens expansion. Den har inneburit en neddragning av järnvägstrafiken. Sveriges riksdag har under efterkrigstiden fattat ett antal trafikpolitiska beslut som i grunden egentligen har varit järnvägspolitiska. I 1963 års trafikpolitiska beslut fastlades konkurrensprincipen inom de olika trafiksektorerna. I 1979 års trafikpolitiska beslut fastslogs att man skulle tänka marginalkostnadstekniskt. 1988 års trafikpolitiska beslut var i grunden också ett järnvägspolitiskt beslut. För min del, och jag hoppas att övriga partiföreträdare har samma uppfattning, anser jag att dessa trafikpolitiska beslut fattades med bred enighet i Sveriges riksdag.

Bilismens expansion har naturligtvis medfört att landets vägnät har byggts ut ordentligt. Det satsades väldigt mycket på byggandet av vägar de närmaste årtiondena efter andra världskriget. Många järnvägar lades också ned. Nu har vi fått en ändrad syn på trafikutvecklingen. Vi har fått ett mer miljömedvetet tänkande. 1988 års trafikpolitiska beslut var i själva verket en satsning på järnväg. Sedan SJ hade delats upp i ett banverk och ett åkeriföretag uppdrogs åt åkeriföretaget att under några år framöver strukturera om sig till ett företagsekonomiskt lönsamt företag.

Därför är det oberättigat av Sven-Gösta Signell att nu anklaga regeringen för att ha satsat 100 miljarder på en tioårsperiod utan att ha utvärderat 1988 års trafikpolitiska beslut. Man kan inte göra en utvärdering förrän strukturomvandlingen är färdig. Men det ligger samtidigt fara i dröjsmål. Vi måste satsa på järnvägstrafik och vi måste bygga nya vägar.

Karl-Erik Persson klandrar regeringen och regeringspartierna för att man bygger motorvägar. Det gör regeringen av inte annat än trafiksäkerhetspolitiska skäl. Man bygger samtidigt ut kollektivtrafiken och satsar på järnvägar. Jag trodde att vi var överens – även med Vänsterpartiet – om att vi skulle ha ett antal transportsektorer i landet med konkurrens inom varje sektor och mellan sektorerna på lika villkor. Riksdagen har också, sedan trafikutskottet tagit initiativ till det, uttalat att den vill att regeringen skall förelägga riksdagen sina planer på trafikinvesteringar och trafikplaneringar så att vi kan yttra oss om dem.

Man har också begärt att regeringen, när den verkställer riksdagens beslut, återkommer med rapporter till riksdagen. Det har stärkt riksdagens inflytande och betydelsen av vårt arbete. Men det behöver inte betyda att man skall tillsätta ett antal kommissioner. Kommissioner och utredningar tar tid. Som läget är i Sverige i dag när det gäller infrastrukturen har vi inte tid med långvariga kommissioner. Vi måste redan med de befintliga organen försöka verka långsiktigt.

Jag skall också nämna några ord om Attefors syrliga kommentar till oss moderater om att vi går med på biltullar. Vi är inte längre ett oppositionsparti. Vi är ett regeringsparti i en koalition. Vi tycker inte om biltullar, Kenneth Attefors. Men i den gemensamma sakens namn får vi kompromissa. Alla partier här i riksdagen är vana vid att kompromissa, Socialdemokraterna också. Kompromisser betyder ju att man från båda sidor inte är riktigt nöjd, men inte heller riktigt missnöjd. Så är det för oss med biltullar. Vi är emot höjda bensinskatter, men vi har fått gå med på det i samma kompromissanda. Det är inte så enkelt som Kenneth Attefors säger, att man kan ta fyra

stycken ölbackar och stapla dem. Så enkelt är det inte. Det trodde jag att Kenneth Attefors och hans partikamrater hade upptäckt under sina år här i riksdagen. Att styra landet är en komplicerad, känslig och ömtålig uppgift. Det går inte att vara för populistisk i det sammanhanget.

Jag tycker att det är ledsamt att Socialdemokraterna inte uttalar den enighet som ni under så många år har haft om vikten av investeringar i infrastrukturen. Jag tycker att det är ledsamt att man inte bekänner sig klarare till att det skall finnas konkurrens mellan de olika trafiksektorerna och inom var och en av dem och att man med varlig hand skall använda ekonomiska styrmedel för att få konkurrens på lika villkor. Jag trodde att vi var överens om detta. Det är väldigt viktigt.

Jag tycker att regeringskoalitionen med stolthet kan se tillbaka på 1993 års beslut. I det rådande besvärliga budgetunderskottsläget beslutade vi att praktiskt taget 100 miljarder skulle satsas under en tioårsperiod. Jag skall gärna tillägga att jag hellre hade sett att man hade kunnat satsa ytterligare några miljarder på underhållet av våra vägar. Men det har inte funnits plats för detta i den budget som regeringen med sin översiktliga position har kunnat göra. Men jag hoppas att mer medel i framtida trafikpolitiska beslut här i kammaren skall kunna satsas på just underhållet av vårt vägnät.

Luftfarts- och sjöfartspolitikerna är styrda på ett annat sätt än vad järnvägs- och vägpolitiken är. Det är svårt att utan vidare föra dem under samma hatt. Men jag vill understryka att regeringen redan har tillsatt delegationer som samverkar mellan Banverket och Vägverket i planeringshänseende. Med de olika delegationer som regeringen har tillsatt avser den att utforma ett förslag till en långsiktig trafikpolitik som kan föreläggas riksdagen.

Med det yrkar jag bifall till lämpliga delar av utskottets hemställan samt till vår reservation 3 i trafikutskottets betänkande 16.

Anf. 5 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Rolf Clarkson hänvisar bl.a. till 1988 års trafikpolitiska beslut. Men vad jag känner till om 1988 års trafikpolitiska beslut är att det skulle göras en utvärdering av det beslutet. Det har inte skett. Jag förstår att man vill tillsätta en kommission för att försöka utreda satsningarna till följd av 1988 års trafikpolitiska beslut. Var de riktiga? Fick vi ut det som vi egentligen ville med det beslutet? Var delningen av Banverket till ett eget verk under SJ lycklig? Ingenting av detta har kommit fram i något betänkande sedan dess. Det är litet magstarkt att bara hänvisa till tidigare fattade beslut när vi inte vet vad dessa pengar egentligen har inneburit.

Jag tror inte att det bara är för trafiksäkerheten som man bygger ut motorvägarna. Enligt de trafikmätningar som har gjorts har det kommit fram att det finns områden där någon trafikökning inte kommer att ske. Ändå fortsätter man med det gigantiska motorvägsbyggande som är planerat för ökade transporter. Frågan är egentligen om man skulle försöka styra över transporterna till ett annat och miljövänligare sätt och få mer ut av de pengar som vi har satsat.

Man kanske skulle kunna se över om man skulle kunna få mera nytta av pengarna. Som Rolf Clarkson också nämnde är statens kaka inte så stor. Vi har ett stort budgetunderskott. Därför tycker jag att man skall försöka satsa

pengarna på det som man får ut det mesta möjliga av. Jag är inte säker på att vi gör det i och med de beslut som nu fattas.

Anf. 6 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag sade redan i mitt anförande från talarstolen att vi stod i valet och kvalet mellan att antingen utreda 1988 års trafikpolitiska beslut eller omedelbart satsa på såväl järnvägar som vägar. Man valde av tidsnöds-skäl den konkreta handlingslinjen. Om vi skulle ha utvärderat 1988 års trafikpolitiska beslut, hade det tagit sin tid. Det har säkert Karl-Erik Persson förståelse för. Det kanske inte ens varit under denna mandatperiod som vi hade kunnat göra de viktiga framtidssatsningar på 100 miljarder som nu har gjorts. Det är skäl nog.

I fråga om motorvägarna ger man uttryck för något slags gammaldags kostigstänkande när man är motståndare till motorvägar. Det är inte en enorm satsning på motorvägar som vi gör. Det gäller sträckorna mellan de tre huvudpunkterna i landet: Malmö–Göteborg–Stockholm. Man sparar i själva verket människoliv i mycket stor utsträckning och får billiga transporter i den mån de går på dessa motorvägar.

Med vår satsning på järnvägar och kollektivtrafik i övrigt avlastar vi – både från persontrafiksynpunkt och från godstrafiksynpunkt – trafiken på motorvägar och andra vägar genom att vi gör järnvägstrafiken mer konkurrenskraftig. Glöm inte, alla järnvägsvänner, att vi ur statskassan satsar någontans runt 6–7 miljarder årligen för att hålla ett järnvägsnät av den typ vi har i gång. Vi gör alltså en mycket positiv miljöinsats.

Anf. 7 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är inte säkert, Rolf Clarkson, att man handlar rätt om man handlar snabbt. Därför menar jag att det kanske hade varit bättre att titta på vad 1988 års trafikpolitiska beslut egentligen har inneburit. Det kanske har inneburit att vi inte hade behövt handla så fantastiskt snabbt utan handla rätt. Det måste vara det man utgår ifrån.

Frågan är om 1988 års trafikpolitiska beslut över huvud taget kommer att utredas. Ingen av regeringspartiernas företrädare har svarat på frågan, utan man säger att det gäller att handla snabbt. Det är det viktigaste. Vad vi får ut av detta kan ingen i dag säga. Om man bygger en stor motorväg och drar all trafik på den motorvägen ökar miljöbelastningen på den vägsträckan. Det är kanske bättre att ha bra och trafiksäkra vägar på flera ställen i landet än en stor motorväg dit all trafik kommer att koncentreras. Det är inte säkert att trafikolyckorna då kommer att minska. Trafikolyckor händer även på motorvägar. Det var för inte så länge sedan en stor trafikolycka i södra Sverige på en motorväg. Man undgår inte trafikolyckor genom att bygga motorvägar. Det tror jag att Rolf Clarkson håller med mig om.

Anf. 8 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag råkar i en omfattande debatt med Karl-Erik Persson. Jag fullföljer den av det skälet att jag för honom hyser en personlig tillgivenhet som närmast är gränslös, men det gäller inte hans åsikter utan hans personliga egenskaper.

Satsningen 1993 med 100 miljarder var en satsning på trafiksäkerheten, dvs. sparade människoliv och sparat lidande. Det var också en miljöatsatsning, framför allt satsningen på järnvägar som i sina proportioner, i den mån trafiken är utvecklad, var mycket stor. Hade vi följt den linje som Sven-Gösta Signell och Karl-Erik Persson företräder, nämligen att vi först borde ha tillsatt en kommission och utvärderat och sedan börjat satsa, då hade många goda satsningar blivit fördröjda. Vi har naturligtvis gjort rätt. Medan satsningarna pågår kan de delegationer som regeringen har tillsatt, och som den bereder att tillsätta, göra utvärderingar. Sedan kan regeringen förelägga riksdagen ett fullödigt material under kommande år. Det är rätt handlat, det är bra gjort, och jag är mycket nöjd med detta.

Anf. 9 KENNETH ATTEFORS (nyd) replik:

Herr talman! Först vill jag kommentera detta med de 100 miljarderna. Jag tycker faktiskt att det är en bra nivå. Socialdemokraterna föreslog i sin motion 200 miljarder. Det är totalt vansinne. Såvitt jag hört och fått rapporter staplas det inom Banverket både räls och allt möjligt på hög, eftersom man inte kan göra sig av med dem. Det finns inte någon plats att lägga rälsen på. 200 miljarder är fantasier. Jag trodde att det var jag som skulle stå för populismen i denna kammare, men det är faktiskt Signell och socialdemokraterna som tagit över.

Anf. 10 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller inte socialdemokraterna utan trafikutskottets ordförande.

Anf. 11 KENNETH ATTEFORS (nyd) replik:

Herr talman! Ursäkta mig, herr talman. Jag går tillbaka till frågan om biltullar. Jag har i alla fall ett mål med anledning av Rolf Clarksons anförande, och det är att inte komma i regeringsställning, för då måste jag ändra mig till att vara för biltullar. Jag vill inte vara för biltullar. Jag tycker att det faktiskt är en social olägenhet. Bara de rika kan ta sig till stan. Socialdemokraterna . . . Ursäkta mig, herr talman, nu är jag inne på socialdemokraterna igen. Det är farligt. Jag måste övergå till ölbackar.

Hur kan man få fyra ölbackar på en overheadapparat? Det förstår jag inte. Jag undrar var vi skall ha dessa ölbackar under sommaren för att förklara vad vi menar med den ekonomiska situationen i Sverige med plus och minus i den ekonomiska balansen. Det är det vi använder ölbackarna till, herr Clarkson.

Det är bättre att välja det näst bästa alternativet, som i det här fallet är att tillsätta en kommission. Eftersom vi själva inte kan få igenom vår motion där vi vill ha en samordnad infrastrukturplanering – socialdemokraterna har tydligen tittat på vår motion – kommer vi att tillstyrka socialdemokraternas förslag. Vi behöver en mera samordnad infrastrukturplanering. I dag får vi Vägarverkets, Banverkets, Sjöfartsverkets och Luftfartsverkets olika planer och broschyrer olika utformade. Det är nästan omöjligt för en enskild ledamot att sammanföra dessa och få en vettig, övergripande bild av det hela. Därför tycker vi att när ärendet presenteras i kammaren skall det redan vara klart på ett nationalekonomiskt bra sätt.

Anf. 12 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill åter understryka att regeringen tillsätter en kommission för informationsteknologisk utveckling. Det är i linje med vad Kenneth Attefors och även socialdemokraterna har begärt. Men jag påminner också om vad jag sade, att regeringen skall styra landet. Regeringen skall vara den övergripande instans som ser till att det sker en samordning mellan de olika trafiksektorernas planeringsavdelningar. Det är också vad som görs och vad riksdagen har begärt att regeringen skall göra och sedan förelägga riksdagen planer för trafikpolitikens utveckling i landet.

Det finns en del redan utnämnda delegationer som gör delinsatser på det trafikpolitiska området. Det får räcka med det. Att tillsätta en övergripande trafikpolitisk kommission för samordning skulle enligt min uppfattning fördröja utvecklingen, som kräver skyndsam handling.

Anf. 13 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Herr talman! Rolf Clarkson har nu som vanligt på ett mycket skickligt sätt försvarat borgerlig politik. Jag tror inte att någon annan när det gäller trafikpolitik på ett så skickligt sätt skulle kunna försvara en ofullständig proposition. Rolf Clarkson har presenterat propositionen som om den skulle vara en väldigt stor framgång för svensk trafikpolitik. Jag hyser all beundran för Rolf Clarksons sätt att debattera.

Rolf Clarkson sade att flera kommittéer skulle medföra en fördröjning och att det skulle vara besvärligt med kommissioner. Vi har inte krävt flera vare sig kommittéer eller kommissioner, utan vi kräver att det skall tillsättas en kommission som parallellt med de satsningar som nu görs skall se till att det inte blir några felinvesteringar. I mitt huvudanförande räknade jag upp vissa punkter där det är viktigt med en samordning.

Rolf Clarkson sade att en utvärdering av 1988 års beslut skulle innebära en fördröjning och ta lång tid. Men redan när vi fattade beslutet sade vi att det skulle utvärderas. Och en sådan utvärdering skulle väl inte behöva ta så lång tid om den görs parallellt. Sedan kan den utvärderingen användas som underlag för kommissionens arbete.

Regeringen föreslår nu att det skall satsas 98 miljarder. Vi var inte överens om detta. Det skall erkännas. Vi ville göra mycket större satsningar. Vår målsättning som vi arbetar utifrån är 2 % av bruttonationalprodukten. Är detta en överbudspolitik? Nej, tvärtom. Det är viktigt att satsa på infrastrukturen under en tid då det är lågkonjunktur. Det är alla överens om. Vi vet också att behoven är stora. Rolf Clarkson beklagade ju att det inte satsas nog mycket när det gäller underhåll och drift av vägarna. Vi är nog alla överens om att det är beklagligt att vägnätet i dag håller på att slitas ned så kraftigt och att det inte satsas tillräckligt på underhåll.

Rolf Clarkson beklagade också att jag inte erkände att vi är eniga om trafiken i stort. I mitt huvudanförande nämnde jag faktiskt att vi är det. Det var mot den bakgrunden som jag beklagade att vi inte kunde enas om en kommission.

Anf. 14 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Sven-Gösta Signells vänliga ord till mig i början av hans inlägg gjorde att jag känner mig mera försonlig i min attityd till vad han senare sade än vad jag annars hade gjort.

Jag tror att det i själva verket finns en stor samsyn mellan praktiskt taget alla partier i riksdagen när det gäller hur den framtida trafikpolitiken skall utvecklas. Vad som kan skilja oss är när vi respektive ni sitter i regeringsställning och är tvungna att i större utsträckning än oppositionspartierna beakta de ekonomiska realiteterna, och det är vad vi har gjort.

Jag vill upprepa att jag tycker att det är fantastiskt att en regering med ett budgetunderskott på mer än 200 miljarder över en tioårsperiod likväl satsar nästan 100 miljarder. Jag tror att Sven-Gösta Signell i själva verket är mycket nöjd med den satsningen.

En kommission skulle nog kunna ha ett psykologiskt värde för samsynen när det gäller trafikpolitikens konkreta utformning. Men kommissionen skulle kanske också bli en sidoorganisation till regering och riksdag, som skulle fördröja utvecklingen. Vi har inte längre råd med en sådan fördröjning. Vårt vägnät är utsatt för en växande kapitalförstörelse som det måste göras någonting åt, antingen vi befinner oss i opposition eller i regeringsställning. Vi måste se till att detta rättas till. Men de satsningar som vi har gjort på nya infrastruktursområden är berättigade och kloka inför framtiden. Satsningarna är i grunden gjorda med framsynthet och långsiktighet.

Anf. 15 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Som liberal vill jag vara med och skapa ett samhälle där människor, idéer och varor kan resa, förmedlas och transporteras snabbt och effektivt. Väl utbyggda kommunikationer inom Sverige är nödvändigt för näringsliv och sysselsättning i alla delar av landet. Resor till och från arbetet, serviceställen och fritidsaktiviteter är viktiga för ett fungerande vardagsliv. Goda kommunikationer med utlandet är en förutsättning för Europasamarbetet. Vid ett EU-medlemskap är det viktigt både för oss i Sverige och för medborgarna i övriga EU att vi kan erbjuda ett kommunikationsnät av högsta standard och kvalitet.

Det är alltid samhället som har ett övergripande ansvar för att kommunikationerna fungerar. Men detta faktum hindrar inte att trafikföretagen drivs i annan regi, tvärtom. Trafiknäringen kännetecknas fortfarande av alltför många regleringar och monopolbildningar.

Folkpartiet liberalerna vill främja konkurrens mellan trafikföretag för att konsumenternas behov skall tillgodoses till rimliga priser. Som det ser ut i dag är priserna inom många transportgrenar alltför höga, eftersom konkurrensen är eftersatt. Privatiseringarna måste dock genomföras på ett rimligt sätt, så att konkurrensen främjas och kostnaderna för statsverket hålls nere.

Även om bilar påverkar miljön i negativ riktning, är bilen oundgänglig i dagens samhälle. Bilen kommer att så långt vi kan skåda framöver vara det bästa transportsättet för en stor del av resorna och godstransporterna. Åtta av tio persontransporter företas av privatbilismen. Det är därför viktigt att tekniken på bilarna utvecklas så, att de blir mindre skadliga för miljön i

framtiden. Mycket har gjorts, men tillverkarna behöver göra ytterligare för att främja utvecklingen på området.

Bilismen kräver dock ett väl fungerande vägnät. Under den borgerliga regeringens tid har stora summor satsats på att förbättra vägnätet. På många håll höjs vägarnas standard och kapacitet nu rejält. Detta är välkommet, då underhållet av våra vägar eftersattes radikalt under 1970- och 80-talet. Vägar måste i hela landet hålla en sådan standard att säkerhet garanteras och att transporter med t.ex. råvaror kan nå fram till industrin. En god vägstandard är en förutsättning för att hela Sverige skall leva och utvecklas. Det är därför viktigt att vid kommande budgetarbete ställa medel till förfogande till underhåll och förbättringsarbete till speciellt vägnät av lägre kvalitet i Norrlands inland, Dalarna, Värmland och Dalsland.

Herr talman! Det ligger stora värden i ett väl fungerande och välutbyggt järnvägsnät. I det beslut om stora satsningar på infrastruktur som riksdagen antog våren 1993 satsas det mycket på nyinvesteringar i järnvägen.

Under 1980-talets högkonjunktur byggdes det upp flygplatser på många håll runt om i Sverige. Speciellt i glesbygden är flygplatserna viktiga för bygdens överlevnad. Problemet är att många av de små flygplatserna i bl.a. Norrland brottas med stora ekonomiska problem. I många fall är det kommunerna som äger och driver flygplatserna, och då kan en olönsam flygplats som är en nödvändighet för bygden bli en hård belastning för den kommunala ekonomin. För att dessa flygplatser, främst i Norrlands inland, skall kunna överleva är det av största vikt att de kan få del av någon form av regionalpolitiskt stöd.

För många regioner runt våra kuster är färjetrafiken av stor betydelse. Speciellt Gotland har av naturliga skäl anledning att slåss för en fungerande färjetrafik med Sveriges fastland. Frågan om Gotlandstrafiken och dess framtid utreds för närvarande, och det är mycket positivt. För Gotland och alla övriga orter i Sverige med färjetrafik är trafiken av stor betydelse för bygden och dess framtid. Färjorna ser till att folk på resa passerar en ort och är därmed en källa till ökad turism. Dessutom medför färjetrafiken många välbehövliga arbetstillfällen till orten. Det är viktigt att vi kan bevara och utveckla den svenska färjetrafiken.

Herr talman! Att vi har ett bra infrastrukturnät är en förutsättning för att Sverige även i fortsättningen skall vara ett land med både en väl utvecklad välfärd och livskraftiga företag. Därför är det angeläget att Sverige också efter den 18 september i år får en regering med ett stort liberalt inslag som kan vara en garant för en positiv syn på goda kommunikationer i hela Sverige och dess farvatten.

Anf. 16 KENNETH ATTEFORS (nyd) replik:

Herr talman! Kenth Skårvik började sitt anförande med att säga att han var en god liberal. Men jag måste tillstå att han talade för hela utskottet. Vi vill alla ha goda vägar, goda järnvägar, goda färjeförbindelser och allting gott. Så jag kan bara instämma i det som Kenth Skårvik sade.

Anf. 17 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Centerpartiet ingår som regeringsparti naturligtvis i den majoritet som står bakom det framlagda betänkandet. Jag tycker att Rolf Clark-

son på ett utomordentligt sätt har redovisat regeringens och majoritetens ställningstaganden i dessa frågor, bl.a. att det fortsättningsvis kommer att bedrivas en del utredningar.

Jag vill understryka vad Rolf Clarkson och många andra här har sagt om att vår regering inte är till bara för halva svenska folket utan självfallet för hela svenska folket. Att vi har en parlamentarism med majoritet och opposition är en annan sak. Regeringen skall vara till för hela Sverige och hela svenska folket. Det innebär också att regeringen, liksom jag hoppas att också den socialdemokratiska regeringen på sin tid gjorde, läser vad oppositionen skriver.

Jag säger inte detta därför att jag har särskilt mycket att anmärka mot det som socialdemokraterna har anfört i sin reservation. De framhåller att det saknas konkreta åtgärder från regeringens sida. Så är inte fallet. Regeringen har anmält dessa frågor i propositionen och fortsätter att arbeta på dem. Socialdemokraterna tar visserligen numera, när de är i opposition, fram sådana här frågor men var mycket dåliga på detta medan de själva var i regeringsställning.

För Centerpartiet är trafikpolitikens mål självfallet mycket viktiga, och vi försöker på olika sätt att påverka dem i den regering som vi sitter i. Vi har ansvaret för Miljödepartementet, som har hand om många frågor som berör trafiken, och dessa driver vi mycket hårt. Vi ansvarar också för Jordbruksdepartementet, som handlägger frågor i anslutning till inriktningen att hela Sverige skall leva. Via jordbrukssektorn kommer vi i framtiden kanske också att kunna få fram ett bränsle som skall kunna ge ganska många positiva effekter. På detta sätt kan man samtidigt nå två goda syften, dels ett levande landskap, dels en bättre miljöpolitik och bättre bränsle i våra bilar.

Vi har också ansvaret för Arbetsmarknadsdepartementet, som har att driva en aktiv regionalpolitik, något som också berör frågor som gäller de olika trafikslagen.

Herr talman! Den främsta anledningen till att jag ville säga några ord här i kammaren i dag är vissa funderingar som framförts dels i propositionen, dels från oppositionen. Vi kan se att det är svårt att få pengarna att räcka. Vi vill bygga järnvägar och vägar, och vi måste underhålla de järnvägar och vägar som vi har. Vi kan ha litet olika uppfattningar om hur detta skall styras.

Det framhålls i propositionen att olika trafikslag skall bära sina egna kostnader. För någon dag sedan redovisade Dagens Nyheter skillnaderna mellan hur lastbilar och personbilar bär sina kostnader. Jag instämmer i det av Rolf Clarkson nyss gjorda påpekandet att vi bygger motorvägar av trafiksäkerhetsskäl. På dessa vägar går tunga långtradare och stora bussar i långväga trafik. Det är kanske inte riktigt säkert att de borde få gå där.

Jag har ingen patentlösning på hur man skulle styra detta, men på sikt måste vi börja fundera över denna fråga. Vi kan inte använda järnvägen för att hämta timmer i skogen eller för andra sådana uppgifter ute i glesbygden. Där måste vi ha vägar som håller för lastbilarnas körning.

En byggare sade för en tid sedan till mig: Om du visste hur mycket motorväg vi skulle kunna anlägga för samma pengar, om vi skulle bygga dem bara för personbilstrafik! Genom att man måste bygga för den tunga trafiken blir de oerhört mycket dyrare.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Trafikpolitikens
mål*

Vi bör, precis som man gör i vissa andra länder, bl.a. av miljöskäl, börja fundera över på vilket sätt vi skall styra den tunga trafiken. Den skall användas där det är nödvändigt, men där så inte är fallet bör den i stället mer föras över till järnväg. Vi i Centern tycker att man här förbrukar pengar på ett kanske litet felaktigt sätt.

Räcker då pengarna till allting? Det är fråga om stora projekt. Ett sådant som har debatterats här vid många tillfällen är Öresundsbron. Andra är Dennisöverenskommelsen och Adelsonprojektet i Göteborg, det som man numera kallar Göteborgsöverenskommelsen. Jag hittar inte Sven-Gösta Signell bland dem som har haft synpunkter på och varit tveksamma till dessa oerhört stora miljardsatsningar. Fler och fler börjar ha sådana funderingar över Öresundsbron, inte bara ur miljösynpunkt utan framför allt också ur ekonomisk synpunkt.

Skall vi svenska skattebetalare vara med om att betala Öresundsbron? Om det finns pengar kan man säga att det är bra, men en satsning av samhällets medel på detta innebär kanske att man måste minska samhällets byggande av vägar i Norrland, i östra Småland eller på andra håll i landet, kanske t.ex. på järnvägsbyggandet. Är det kanske därför som SSU har sagt nej till Öresundsbron? Också Broderskapsrörelsen i Sven-Gösta Signells hemlän sade nyligen nej till Öresundsbron. Kanske är det sådant här som ligger bakom detta.

Många åkare börjar tala mer om sjöfart än om Öresundsbron. Detta är även ur deras synpunkt en kostnadsfråga.

Jag hör inte särskilt mycket av Sven-Gösta Signells partivänner i diskussionerna om Göteborgsöverenskommelsen. Den innehåller utöver många kostsamma vägar som jag och Centern ifrågasätter också inslag av biltullar. Även på den punkten är jag litet bekymrad. Snart finns det kanske ingen kvar som tycker om biltullar. Moderaterna sade nyss att de inte gör det, och inte heller nydemokraterna gör det.

Vi har från Centerns sida i och för sig ställt oss bakom någon form av bilavgifter, om de används för att styra trafiken, men så skall man inte göra i Göteborg. Det kommer inte att finnas något annat alternativ för genomfartstrafiken än E 6. Bilavgifter blir då inget styrinstrument. De kan inte heller användas för att betala byggandet av den nya E 6 – den skall betalas på annat sätt.

Vi tycker att detta är fel och har därför sagt nej till biltullar i Göteborg. Vi har däremot i Storstadstrafikkommittén, den s.k. Storken, sagt ja till styrinstrument syftande till att leda trafiken in i Göteborg eller in i Stockholm. Vi kan tänka oss ett sådant styrinstrument t.ex. för att betala en ny väg för direkt genomfartstrafik någonstans, t.ex. vid Svinesund. Man kan alltså fundera på sådana alternativ, men det är inte säkert att de är de bästa.

Det börjar uppstå en reaktion ute i landet, som jag själv som politiker men även övriga här i kammaren bör fundera över, mot att vi uppifrån bestämmer om allting. Låt mig ge några exempel.

Det börjar uppstå vissa tveksamheter omkring några motorvägsbyggen, bl.a. om riksväg 40 och om E 45. Det är viktigt att Vägverket ytterligare penetrerar dessa projekt.

Ett annat projekt som förekommit i media gäller riksväg 50 från Örebro

till Jönköping. Man har sagt att det skall vara en 13 m bred 110-kilometersväg. Inte bara miljövännare utan även kommuner börjar nu säga att de skulle kunna tänka sig en något smalare väg och då även att ändra den nuvarande vägen. Man skulle också kunna tänka sig att vid Omberg och Tåkern, i ett mycket vackert område, ha en högsta hastighet om 90 km i timmen. Man säger dock att det inte är möjligt, eftersom ni där uppe har beslutat att det skall vara en 13 m bred 110-kilometersväg.

Jag tror inte att tanken bakom trafikpolitikens mål var att allt skulle bestämmas så exakt. Om man tycker att det är rimligt med en något smalare väg förbi Omberg och Tåkern och med en något lägre hastighet, tror jag att det är ganska klokt att tillgodose sådana önskemål. Det gäller framför allt om vi, vilket jag hoppas, i framtiden kommer att styra över mera av främst den tunga trafiken till järnväg.

Herr talman! Detta var några allmänna synpunkter på trafikpolitiken som jag menar att vi är tvungna att ta till oss när vi fortsätter diskussionerna om hur vi skall få pengarna att räcka till såväl vägar som järnvägar. Jag tror inte att vi kan undvika sådana ställningstaganden, oavsett om vi sitter i majoritet eller i minoritet. Det viktiga är att vi ser till helheten i trafiksammanhangen.

Anf. 18 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Herr talman! Rune Thorén tar upp Öresundsbron, Dennispaketet och Göteborgsöverenskommelsen, men det är ju inte dem vi diskuterar nu. Har han några frågor om de projekten, måste det väl vara fel att ställa dem till oppositionen. Ni har ju en regering i alla fall. Även om Rune Thorén har samma uppfattning som jag, att det är en mycket svag regering, och han därför inte vill prata med den, är det väl en annan sak. Det får inte hindra att Rune Thorén tar kontakt med regeringen.

När man lyssnar på Rune Thorén, får man uppfattningen att det skulle vara Centern som är pådrivande i trafikfrågor här i landet och att Centern skulle försvara landsbygden och glesbygden. Jag tror att många har samma uppfattning som jag därvidlag. Vi uppfattar i stället Centern för närvarande som mycket passiv och att ni sväljer allt som kommer från Kommunikationsdepartementet. Även om ni gör uttalanden ute på möten, så sväljer ni praktiskt taget allting när ni kommer till riksdagen.

Jag vill nu ge Rune Thorén en chans att tala om vilka frågor som Centern har drivit till förmån för landsbygden och glesbygden och som andra partier – såg gärna Socialdemokraterna då – inte har varit med på.

Är det bolagiseringen av Posten som Rune Thorén syftar på? Var det någonting som var bra för Sveriges landsbygd och glesbygd?

Var det frågan om köp av olönsam järnvägstrafik som Rune Thorén syftade på? Tjänade landsbygden och glesbygden på att det inte satsades mer pengar, när vi ville köpa olönsam trafik för några kronor mer?

Är det avregleringen av flyget som har varit bra för de mindre orterna? Eller vad är det för någonting?

Jag lovar att jag med mycket stort intresse skall ta del av de svar som Rune Thorén ger. Vilka frågor är det som Centern har drivit på och där vi har varit motståndare? I vilka frågor har ni gjort någonting som har varit bättre för landsbygd och glesbygd?

Anf. 19 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt. Jag trodde faktiskt att Öresundsbron, Dennisöverenskommelsen och Göteborgsöverenskommelsen tillhörde trafikpolitikens mål. Herr talmannen får rätta mig, om de projekten skulle ha mindre med denna fråga att göra än Postens bolagisering, som trafikutskottets ordförande nu tar upp och ställer en fråga till mig om.

Det är självklart att en Öresundsbro, som kanske kommer att kosta de svenska skattebetalarna 30 miljarder kronor, Dennisöverenskommelsen som också kommer att kosta miljarder för skattebetalarna både här i Stockholm och i landet i övrigt, liksom Göteborgsöverenskommelsen kommer att göra, påverkar övriga landet. Det är precis den diskussionen vi håller på att föra här nu, hur vi skall få pengarna att räcka.

Vem kommer i första hand att få lida av satsningarna på Öresundsbron, Dennispaketet och Göteborgsöverenskommelsen? Jo, det är glesbygden som kommer att få göra det. Pengarna kommer inte att räcka.

Dessutom vill jag säga att Sven-Gösta Signell följer väl med både i etermedia och i tidningar. Är det helt obekant att Centerpartiet har haft en del uppfattningar inom regeringen i Öresundsbrofrågan, att den proposition som har kommit om Dennisöverenskommelsen inte saknar Centerprägel och att det naturligtvis är så med Göteborgsöverenskommelsen också?

Vi arbetar såväl lokalt som i regeringen och i riksdagen i de här frågorna. Det gör vi därför att vi tror att det därmed blir en bättre miljö och en bättre trafik i Stockholm och i Göteborg men också bättre i landet i övrigt. Likadant är det när det gäller Öresundsbron. Vi tror att det som vi arbetar för blir bättre för landet. I likhet med en mängd åkare tror vi också att det därmed blir en bättre trafik även internationellt.

Anf. 20 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det beror på min dåliga fattningsförmåga, men jag hade väldigt svårt att i Rune Thoréns replik hitta något svar på de frågor jag ställde. Jag vet inte om någon annan fick någon klarhet i frågan om Centerns insatser till förmån för landsbygd och glesbygd.

Rune Thorén talade återigen om Öresundsbron, Göteborgsuppgörelsen och Dennispaketet, och han riktade på nytt kritik mot Socialdemokraterna. Jag upprepar för Rune Thorén: Landet har en regering, där Socialdemokraterna inte ingår. Varför vänder Rune Thorén sig till oss i de här frågorna? Visst har han rätt att diskutera de frågorna – jag har inte påstått något annat – men varför gå in så intensivt just i dem, när vi diskuterar en del andra saker?

Jag behöver kanske inte upprepa frågorna till Rune Thorén, men jag gör det ändå för säkerhets skull.

I vilka frågor har Centern drivit uppfattningar som har varit mer landsbygds- och glesbygdsinriktade än övriga partiers – säg gärna Socialdemokraterna?

Var det köpet av nattrafik till Norrland, som ni inte ville vara med på?

Är det bolagiseringen av Posten? Det hör inte hit, säger Rune Thorén. Jo, frågan gällde om det var till fördel för landsbygden och glesbygden.

Har avregleringen av flyget varit till fördel för de mindre orterna?

Det är detta jag har frågat om, Rune Thorén. Kan vi inte ta debatten om Gö-

teborgsöverenskommelsen, Dennispaketet och Öresundsbron när dessa frågor kommer upp i riksdagen vid ett senare tillfälle? Ge mig nu svar på de frågor som jag har ställt!

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Trafikpolitikens
mål*

Anf. 21 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Jag har blivit beskylld många gånger, inte bara av Sven-Gösta Signell utan även av andra, för att tala för fort. Det är möjligt att jag gjorde det i mitt förra inlägg och att det var därför trafikutskottets ordförande inte riktigt ville hänga med. Jag skall försöka ta det litet lugnare.

Om 100 miljarder kronor satsas på det svenska vägnätet och järnvägsnätet, då är det tänkt från Ystad till Haparanda. Öresundsbron börjar i Sverige och går över till Danmark. Dennisöverenskommelsen omfattar vägar i Stockholm och Göteborgsöverenskommelsen vägar i Göteborg. Pengarna till detta tas av de 100 miljarderna, och då räcker inte pengarna även till vägar på landsbygden och i glesbygden.

När Socialdemokraterna satt i majoritet hade de inte ens pengar så att det räckte till Inlandsbanan. Det avsatte vi ändå från den borgerliga sidan. Vi vill alltså göra satsningar.

Pointen i mitt svar till Sven-Gösta Signell var: Kan man spara in på satsningarna i våra storstadsområden, blir det mer pengar över till övriga landet, utan att det – som jag ser det och som Centern ser det – blir någon sämre miljö eller sämre trafik.

Jag gav, herr talman, en eloge till Sven-Gösta Signell. Det som står i Socialdemokraternas reservation på de punkterna har jag ingenting emot. Jag tycker att det är bra. Men ni har inte visat tidigare och har fortfarande inte gjort det, hur ni vill spara på de andra satsningarna. Det är därför Sven-Gösta Signell försöker springa ifrån mina invändningar och skylla på att han inte fattar vad jag säger. Jo då, det gör Sven-Gösta Signell, men han vill inte erkänna det.

Anf. 22 KENNETH LANTZ (kds):

Herr talman! Att vi är inne i en satsning på infrastruktur råder det ingen som helst tvekan om. Regeringspartierna visar gång på gång att vi menar allvar med att bygga ett långsiktigt och bärkraftigt transportsystem. Det är ett transportsystem som ur miljösynpunkt kommer att vara hållbart, och vi ställer krav på att det inte får ge några långsiktigt bestående skador, varken på människor, natur, kultur eller miljö och klimat.

Att det behövs en samordning av olika transportslag inser vi i dag, då vi konstaterar att man ibland satsar på enskilda projekt utan att ta vara på samordningseffekterna.

För att vi skall kunna förbättra miljöläget i vårt land och utmed våra kuster krävs en samlad bild av hela trafikflödet. Att erbjuda trafikanterna kollektiva resalternativ måste bli en självklar inriktning på vårt byggande av infrastruktur. Detta är möjligt t.ex. genom att man erbjuder p-platser i anslutning till stationer och genom att byte av transportslag förenklas för kollektivresandet. Ett lysande exempel på detta är vår för inte så många år sedan invigda stationsbyggnad i Helsingborg.

Herr talman! För oss kristdemokrater är det viktigt att arbetet med skatte-

växling får en fortsättning även inom trafiksektorn. Genom att skatteväxla kan beskattningsbördan flyttas från arbete till ändliga resursuttag. Detta måste även gälla våra transporter. Alltför ofta missbrukar vi fossila bränslen genom fartyg, bilar och flyg. Det måste gå att tänka i helt nya banor. Det måste gå att skapa helt nya transportmodeller. Därför är det synnerligen viktigt att regeringens utredning inväntas. Vi måste enas om att det är viktigt att vi får fram svar på våra frågor om framtida transportrationaliseringar.

Signell var förvånad över att vi inte stöder det uttalande som gjordes om en kommission. Det fanns tillfälle för socialdemokraterna att ta upp frågan i ett tidigare skede, då man hade regeringsmakten. Nu vet vi emellertid genom propositionen att det aviserats ett utredningsarbete. Vi förutsätter att regeringen återkommer med klara ställningstaganden.

Vi kristdemokrater har vid flera tillfällen visat att vi såväl här i riksdagen som i regeringen satsar på miljö vad gäller all transport. Det är inte minst viktigt att det t.ex. görs en fortsatt satsning på och forskning om säkrare transporter av farligt gods. Det borde kunna ske klara förbättringar och uppstå samordningseffekter på samtliga transportområden när det gäller farligt gods.

Regeringens satsning på långsiktiga och bärkraftiga transportsystem måste också leda till att t.ex. kemiindustrin känner en större trygghet och förståelse för transporter. Vi känner alla till att en växande mängd farligt gods transporteras i vårt land. Transporterna måste bli betydligt säkrare.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag konstatera att regeringens satsning för att nå trafikpolitikens långsiktiga mål har en klok inriktning.

Anf. 23 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för anförande därför att jag inte hade någon replikrätt på Rune Thoréns anförande.

Jag vill gärna säga till Rune Thorén att jag har fattat de svar som gällde Öresundsbron, Göteborgsuppgörelsen och Dennispaketet. Jag har också tagit del av hans kritik av förslaget om 110 kilometer i timmen som högsta hastighet på riksväg 50. Riksdagen bestämmer i och för sig inga hastighetsgränser, men jag har fått klart för mig allt detta.

Jag har frågat en del av kollegerna, och det är inte bara jag som har misslyckats. Jag har inte lyckats att uppfatta något svar från Rune Thorén på de konkreta frågor jag ställde om Posten, avregleringen av flyget och nattågstrafiken på Norrland. Är besluten till fördel för landsbygd och glesbygd?

Jag ger nu Rune Thorén ytterligare en chans. Han har rätt till replik på mitt anförande. Ta chansen och svara! Det skulle vara litet underligt för dem som kommer att läsa protokollet att se att jag inte har fått något svar på dessa frågor. Jag tror att många är intresserade av det.

Jag lovar som jag sade tidigare att med stort intresse följa upp det svar som Rune Thorén kommer att lämna. Jag har bara tagit upp tre punkter. Har besluten varit till fördel för landsbygden och glesbygden? Jag vädjar till Rune Thorén om ett svar. Börja inte att skälla på socialdemokraterna om Öresundsbron, Göteborgspaketet och Dennispaketet! Rune Thorén bör hålla sig till mina frågor.

Anf. 24 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har också en fråga till Rune Thorén.

I debattens hetta kan ett och annat förflutet påstående komma. Men Rune Thorén gjorde ett påstående som låg mer än lovligt långt utanför sanningens ramar. Han påstod att Öresundsbron skulle kunna komma att kosta skattebetalarna 30 miljarder.

Nu vill jag veta på vilket underlag Rune Thorén grundar det påståndet. Är det inte så att Rune Thorén och en del andra motståndare till bron använder de grövsta lögner och tillmälen för att fördunkla all sanning i denna fråga?

Rune Thorén har ju suttit i riksdagen och vet att Öresundsbron skall finansieras av trafikanterna med trafikantavgifter. Han vet hur kostnadskalkylen ser ut. Han har fått information av konsortiet, som har gjort upprepade noggranna kostnadsanalyser.

Påståndet om 30 miljarder är fel. Skattebetalarna skall inte finansiera Öresundsbron, utan det skall ske med trafikantavgifter.

Jag tycker att det skulle rensa debatten om Rune Thorén ville ta tillbaka påståndet och erkänna att det var felaktigt. Jag kräver det. Om förtroendet för politiken och politiker skall kunna upprätthållas får vi inte ägna oss åt buskpropaganda. Det kan hända att den går hem ute i buskarna där man inte har sakkunskap, men här finns ju sakkunskapen. Rune Thorén har tagit del av sakinformationen.

Det är höjden av fräckhet att försöka få in ett påstående om att skattebetalarna skulle komma att drabbas av en nota på 30 miljarder för Öresundsbron i protokollet – som något slags bestående sanning. Hur skall man kunna få en vettig debatt om stora och viktiga frågor om man inte har högre ambitioner än vad Rune Thorén ådagalägger när det gäller att informera och lämna sakinformation?

Jag uppmanar än en gång Rune Thorén att också klart och entydigt ta avstånd från detta påstående när han svarar på Sven-Gösta Signells frågor.

Anf. 25 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Även Sven-Gösta Signell åhörde den kammardebatt som hölls då vi antog förslaget om bolagisering av Posten.

Anf. 26 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Denna replik gäller Georg Anderssons anförande.

Anf. 27 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i debatten om Öresundsbron, men jag har en fråga till Kenneth Lantz.

Han berömmar regeringens satsningar på miljöpolitiken inom transportsektorn. Enligt budgetpropositionen uppnår man ett enda mål av fyra när det gäller luftföroreningar. Man måste då fråga sig om det är ett bra miljömål som Kommunikationsdepartementet har uppnått.

Anf. 28 KENNETH LANTZ (kds) replik:

Herr talman! De satsningar som Kommunikationsdepartementet presenterar för samtliga transportslag i vårt land är klart miljövänliga. Det råder ingen

tvekan om att Kommunikationsdepartementet verkligen har gjort satsningar på miljön under denna mandatperiod.

Anf. 29 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Kenneth Lantz kan inte slingra sig ifrån frågan.

Regeringen skriver i budgetpropositionen att ett enda mål av fyra uppnås beträffande luftföroreningar. Är detta en bra miljöpolitik för transportsektorn? Det var frågan. Vad regeringen gör för övrigt när det gäller transportslagen har jag inte talat om.

Det är ett enda mål som uppnås. Det står tydligt och klart att läsa i budgetpropositionen. Om Kenneth Lantz inte tror mig kan han få säker sakkunskap av trafikutskottets tjänstemän. De kan visa var det står i budgetpropositionen.

Anf. 30 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Utöver de frågor som Sven-Gösta Signell ställde i senaste inlägget hade han även tidigare frågor. Han frågade: Vad har Centerpartiet gjort för den svenska landsbygden och för glesbygden?

Centerpartiet står självfallet bakom det paket som regeringen har lagt fram när det gäller både järnvägar och vägar, och som omfattar upp till 100 miljarder kronor. Vi vet, och det vet även Sven-Gösta Signell, att vi i Centern genom åren mycket starkt har slagits för bl.a. beläggning av grusvägnät osv. Sven-Gösta Signell kan också under den regeringsperiod då vi i Centern har varit med och delat ansvaret följa de insatser som har gjorts inte minst på arbetsmarknaden för att öka på anslag för att bl.a. förbättra på många håll i den svenska glesbygden.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag glömde av mig i mitt förra anförande. Jag ville rikta mig till Sven-Gösta Signell. Sven-Gösta Signell hörde väl anförandet av Elving Andersson, som hade att föra talan inte bara för Centerpartiet utan även för utskottet i frågan om Postens bolagisering?

Vi i Centern har ställt som krav att man skall kunna ge en bra service i den svenska glesbygden även när Posten har bolagiserats. Vi skulle aldrig ha gått med på en bolagisering om vi trott att det därmed skulle blir stora försämringar ute i den svenska glesbygden. Detta ligger i det krav som vi har ställt.

Det är inte jag som har kommit fram till 30 miljarder, Georg Andersson. Det man säger i tidningsuppgifter är att det finns risk för att det kan bli fråga om det beloppet för de svenska skattebetalarna. Jag tror heller inte för egen del att man skulle behöva komma upp i den summan i skattemedel. Det skulle i så fall betyda att det inte tas ut några avgifter alls. Tanken bakom är ju att det skall bli avgifter på Öresundsbron.

Jag tror att det är lika viktigt att Georg Andersson frågar sig om Öresundsbron, Dennisöverenskommelsen och Göteborgsöverenskommelsen: Var finns den politiker som kan garantera att inget av det jag nu nämner kommer att kosta de svenska skattebetalarna pengar?

Det som är viktigt när vi diskuterar dessa frågor är att vi försöker att minska de s.k. betongprojekten och kostnaderna för dem för att i stället få ut mer medel i Sverige som helhet. Det är därför som vi från Centerpartiet för den debat-

Anf. 31 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det var inte mycket till svar. Rune Thorén stod här nyss och sade att Öresundsbron kommer att kosta skattebetalarna 30 miljarder. När jag frågar varifrån han hämtar den uppgiften och var i avtalet det finns sådana indikationer säger han: Det är inte jag som har sagt det.

Det var precis vad Rune Thorén sade. Nu hänvisar han till att "man" sagt detta. Vilken "man"? Jag känner ingen annan "man" här i kretsen än Rune Thorén som just nu har sagt att Öresundsbron kommer att kosta skattebetalarna 30 miljarder. Om en framträdande ledamot i trafikutskottet lyssnar på rykten och allmänna påståenden och saluför dem här måste faktiskt ledamoten i trafikutskottet ta ansvar för vad han säger.

Rune Thorén vet att Öresundsavtalet bygger på att projektet skall finansieras av trafikantavgifter. Det finns en överenskommelse med den danska regeringen, godkänd av parlamenten i de båda länderna. Alla kalkyler som har gjorts på ett seriöst sätt pekar på att detta är fullt möjligt och att skattebetalarna inte skall drabbas av denna kostnad.

Om nu Rune Thorén tvivlar på detta är han fullt berättigad att hysa tvivel. Men lösa påståenden om 30 miljarder i kostnader för skattebetalarna förstärker naturligtvis den motpropaganda som på osakliga grunder angriper detta projekt. Det vore snyggt av Rune Thorén att ordentligt ta avstånd från sådana påståenden.

Anf. 32 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Rune Thorén redovisade här att Centern sitter med i regeringen och ställer upp på den proposition som har lagts fram och de förslag som finns om utbyggnader av vägar och järnvägar. Det är vi fullt överens om.

Han säger att Centern har slagits för grusvägar. Jag frågar mig än en gång om Centern har slagits mer än de andra politiska partierna. Jag vet inte något av de andra borgerliga partierna som har gått emot detta. Vi socialdemokrater har inte gjort det. Det är en fråga där vi är överens om de satsningar som har gjorts.

Nu gav Rune Thorén svar på en av de tre konkreta frågor som jag ställde. Den gällde Posten. Rune Thorén sade att jag borde ha lyssnat på Elving Andersson. Ja, det gjorde jag. Jag hade en debatt med Elving Andersson i kamraren om just Posten. Det jag då kritiserade var att det inte gavs någon garanti för att man skulle kunna bevara en ordentlig postservice i hela Sverige. Det sägs att alla människor skall ha postservice. Men vi är mycket tveksamma till under vilka förhållanden verksamheten kommer att bedrivas i bolaget.

Om nu Rune Thorén tvivlar på mig i detta fall tycker jag att han kan fråga sin, för tillfället, bisittare i bänken Tage Pålsson, som kan dessa frågor och som också är partivän. Fråga honom vad han har för uppfattning i dessa frågor! Kan jag också få svar på de två andra frågor jag ställde, Rune Thorén, om nattrafiken och avregleringen av flyget? Till vilken fördel har det varit för svensk landsbygd och glesbygd?

6 § Överstyrelsen för civil beredskap

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU1 Överstyrelsen för civil beredskap (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 10 §.)

7 § Viss internationell verksamhet

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU12 Viss internationell verksamhet (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 10 §.)

8 § Banverket m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU13 Banverket m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 33 JARL LANDER (s):

Herr talman! Så är det dags att fortsätta diskussionen från år 1988. Det var ju i och med 1988 års trafikpolitiska beslut som den verkliga satsningen på järnvägstrafik gjordes här i landet. I slutet på 1980-talet låg investeringsnivåerna på ca 600 miljoner kronor om året. Nu är vi uppe i nivåer på drygt 6 000 miljoner i nyinvesteringar i järnvägssystemet. Mätt per capita betyder detta att Sverige i dag är ett av de främsta länderna i Europa vad gäller investering i järnvägar.

Järnvägstrafiken har, i motsats till många andra trafikslag, fortfarande stora utvecklingsmöjligheter. Det gäller både i fråga om att höja hastigheterna och möjligheterna att öka transportkapaciteten. Dessa omfattande investeringar motiveras också av de krav som vi ställer på hushållningen av miljön och hushållningen med resurser, och som riksdagen tidigare uttalat sig om. Det gör att vi måste fortsätta att sträva efter att överflytta ytterligare person- och godstrafik till järnvägen.

Vi beslöt i denna kammare under förra riksmötet om treåriga planeringsramar för Banverkets investeringar i spårnätet. Vi socialdemokrater står fast vid

att det behövs nyinvesteringar i storleksordningen 45 000 miljoner kronor under den nu pågående tioårsperioden.

Eftersom det nu i budgetpropositionen föreslås ett anslag för kommande budgetår som ligger på den nivå, drygt 6 000 miljoner kronor, som vi tidigare föreslagit, har vi från vårt håll inte haft anledning att föreslå annat belopp. Men jag vidhåller dock vad jag sade tidigare om storleken på investeringarna inom tioårsperioden.

För att trafiken på järnvägarna skall kunna konkurrera med bil och flyg räcker det naturligtvis inte med att bara bygga upp nya spåranläggningar. Det måste till satsningar på de trafikslag som används på spåren, t.ex. moderna vagnar för både gods- och persontrafik. Dessutom behövs naturligtvis en effektivisering av transportsystemet över huvud taget. Men det är en diskussion som vi får återkomma till i ett annat sammanhang. I dag gäller debatten förslaget i regeringens budgetproposition om hur många kronor som skall satsas på infrastrukturen som sådan.

Det hjälper inte järnvägstrafiken på längre sikt att vi nyinvesterar ca 6 miljarder kronor om året om vi inte är beredda att underhålla och reinvestera i det bannät vi redan har och nu håller på att bygga upp. Regeringsförslaget säger visserligen, i ord i alla fall, att statens ansvar är att vidmakthålla det samlade järnvägskapitalet.

Jag skall be att få citera en mening ur budgetpropositionens bil. 7. Där står det: "Med dagens nivå på anslaget för järnvägarnas drift och vidmakthållande finns utrymme för ungefär halva behovet av det långsiktiga åtgärderna för att vidmakthålla det investerade järnvägskapitalet."

Det betyder alltså att regeringen föreslår att Banverket skall få ett anslag för drift och underhåll som täcker halva behovet. Jag skall be att få citera en annan mening som också finns i budgetpropositionen. Den hänvisar till att pengarna inte riktigt räcker. Det skrivs i regeringsförslaget: "Detta leder i sin tur till att utrymmet för långsiktiga åtgärder minskar allt mer vilket medför att järnvägskapitalet urholkas och kostnaderna för underhållet ökar i allt större omfattning."

Vad menas med detta? Menas det att vi nu skall göra stora investeringar i bannätet men inte underhålla det? Skall vi med öppna ögon gå in och se till att det bannät som vi har byggt upp för dyra pengar snabbt urholkas och rivs ner?

Ungefär så kan man tolka skrivningen i majoritetstexten i det betänkande vi nu behandlar. I betänkandet sägs det att vi är på väg mot en urholkning av järnvägskapitalet. Man skickar inte med pengar för att förhindra denna urholkning. Däremot pekas det i betänkandet på att även om Banverket inte får mer än ca 2,8 miljarder genom anslaget från majoriteten – man skulle behöva ytterligare ca 1 miljard – finns det kanske andra anslag som Banverket kan få pengar ifrån.

Majoriteten pekar på ett anslag som heter A 15. Det används i dag i huvudsak till det som Rune Thorén var inne på förut, nämligen grusvägar i glesbygden. Är det meningen att vi skall använda pengarna till glesbygdsvägarna, som Rune Thorén har sagt att Centern kämpar för, till att underhålla järnvägarna? Vart skall nu pengarna i A 15 ta vägen, Rune Thorén?

Jag tror att det hade varit bättre om ni ökade på anslaget till Banverket för underhåll med en gång, precis som vi socialdemokrater har föreslagit. Då ger

vi i alla fall Banverket en rimlig chans att bevara det järnvägskapital som finns. I stället pratar ni om att Banverket *kanske* har andra medel som *kanske* kan användas till drift och vidmakthållande.

Herr talman! Så några ord om varför vi i betänkandet föreslår en minskning av anslaget till Banverkets administration. Det är ett anslag på drygt 300 miljoner kronor. Vi vill minska det med 5 miljoner, dvs. med knappt 2 %. Det vill vi göra för att kunna finansiera en nödvändig regionalpolitiskt motiverad trafik inom landet som annars skulle bli nerlagd. Med tanke på den diskussion vi hade i det tidigare ärendet kan man undra om det är viktigt att ha ett högt administrationsanslag till Banverket, Rune Thorén. Kan det vara realistiskt att minska det med knappt 2 % för att klara en regionalpolitiskt motiverad trafik här i landet?

Vi får nog anledning att återkomma till dessa frågeställningar. Men jag vill påstå att Banverket kommer att klara av en nerdragning med knappa 2 %. Det kommer att få mycket svårare att klara av underhållet, som jag pekade på tidigare.

Herr talman! Vi har även lagt fram ett annat förslag i det här betänkandet. Det gäller en förändring av trafikavgifterna på spåret. Efter 1988 års trafikpolitiska beslut infördes banavgifter. De skulle i princip motsvara kostnaden för slitaget på banan. Vi anser inte att den nuvarande utformningen av avgifterna på något sätt stimulerar till en ökad järnvägstrafik. Det är tvärtom så att den koncentrerar och tränger ihop all trafik på de moderna stråken.

Därför föreslår vi att regeringen återkommer med ett förslag till riksdagen som bygger på att det skall vara lägre kostnad för trafik på banor med sämre standard. Högre avgifter skall debiteras på banor där intresset för trafik är större. Det skulle dessutom kunna tas hänsyn till tiden på dygnet i det här förslaget. Utifrån det skulle vi kunna få en differentierad avgift, dvs. högre avgift i rusningstrafik och lägre däremellan. Då skulle trafikavgifterna kunna bli ett styrmedel på de olika trafikflödena, både över dygnets timmar och på alternativa sträckor.

Låt mig som avslutning få påpeka för Rune Thorén, som är majoritetens talesman, att det brådskar med att regeringen återkommer till riksdagen med någon form av banlag. Det är nu ett antal månader sedan vi hade den förra debatten om detta. Då kom löftet att regeringen skulle återkomma ganska snart med ett sådant förslag. Vår uppfattning ligger fast. Regeringens dröjsmål med att presentera förslag är utmanande och innebär ett allvarligt hinder för järnvägstrafikens utveckling.

Herr talman! Med detta har jag något kommenterat de delar av betänkande TU13 där vi socialdemokrater har en avvikande mening. Jag förväntar mig att jag får några klarläggande svar från utskottets talesman på de frågor jag har.

Jag skall avsluta med att yrka bifall till reservationerna nr 1 och nr 2.

Anf. 34 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Med rejäla satsningar på järnväg skapas också många meningsfulla arbeten på olika områden från industriproduktion till servicearbete. Det innebär att samtidigt som vi kan få en överföring av transporter till järnväg kan kommunikationssektorn på sikt bli en del av ett bärkraftigt samhälle.

Enligt initierade bedömare är det totala investeringsbehovet i den inhemska svenska järnvägssektorn en satsning på ca 100 miljarder kronor under en tioårsperiod. Den nuvarande regeringen, liksom den förra, hoppades att näringslivet kunde ställa upp med kapital. Regeringen hoppades dock förgäves. Näringslivet har deklarerat att man inte är intresserad utom när det gäller speciella lönsamma projekt.

Det är också oförsvarligt att regeringen fortsätter att dra ner på anslagen till köp av interregional tågtrafik om den menar allvar med ändringen av transportslagen och överföringen av transporter till järnväg.

Om 1988 års trafikpolitiska beslut, som vi har varit inne på flera gånger förut här i dag, hade utretts ordentligt, kunde man kanske ha kommit till slutsatsen att dragning av industrispår fram till industrier som är nära belägna järnvägsspåren skulle ha kunnat lett till att gods hade förts över från lastbils- till järnvägstrafik. På så sätt hade man kunnat få ett bättre utslag av den järnvägssatsning som nu görs.

Jag tror faktiskt inte att industrin i dag först lastar på lastbil för att sedan lasta om till järnvägstransport, särskilt inte om industrin ligger i närheten av befintligt spår. Därför hade det varit bättre om man utifrån detta hade satsat på industrispår och kanske gjort upp kontrakt med dessa företag, kontrakt som inneburit att företagen, om de fick spår dragna fram till sin befintliga industri, också skulle fortsätta transportera på järnväg.

Detta kunde ha undersökts om man hade utrett det trafikpolitiska beslutet från 1988, men det har man alltså inte gjort. Det är litet bekymmersamt att man inte har tagit sådana hänsyn. De järnvägssatsningar och den upprustning som nu sker är bra, men man hade kanske kunnat få ut mer av dessa pengar om man hade gjort som jag har sagt.

Den satsning på järnvägar och underhåll som Jarl Lander tog upp är helt rätt. Men denna satsning skulle också kunna leda till att arbete skapas, och det skulle väl inte vara illa i dessa tider, med en så hög arbetslöshet. Underhåll av järnvägar skulle nämligen också skapa arbetstillfällen. Som Jarl Lander säger satsar vi ju nu otroligt mycket pengar på nyinvesteringar i järnväg, men vi minskar underhållet.

Det är samma sak som vi har kritiserat regeringen för när det gäller nyinvesteringar i vägar. Vi kan inte fortsättningsvis bygga upp en infrastruktur och satsa på nyinvesteringar samtidigt som vi minskar anslagen på underhållssidan. Fortsätter vi att på detta sätt bygga nya järnvägar och vägar, kommer ju underhållskostnaderna att stiga, om vi inte skall låta järnvägarna och vägarna förfalla och ligga för fädot. Jag tror ingen är betjänt av att man går den vägen. I så fall är det bättre att vi ökar investeringskostnaderna när det gäller underhåll.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till mom. 5 i min meningsyttring till detta betänkande, och för övrigt står jag bakom mom. 4.

Anf. 35 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Det är i stort sett ett ganska enigt betänkande som föreläggs kammaren. Visserligen vill, med all respekt, Socialdemokraterna och Vänstern ge Banverket mer pengar – i det ena fallet föreslås mer pengar till under-

håll, och i det andra fallet föreslås mer pengar till både underhåll och nyinvesteringar.

Från regeringspartiernas sida har vi bara att erkänna att vi inte har ansett detta möjligt med den budget vi har. Vi har ansvaret för totalbudgeten, och vi har inte klarat av att ta fram mer pengar.

Jarl Lander gjorde det egentligen ganska lätt för mig som talesman för utskottet, eftersom han svarade nästan på varje fråga han ställde genom att direkt citera både ur propositionen och ur utskottsmajoritetens text. Det var bra, eftersom han på det sättet fick samma svar som jag kan ge.

Nästa fråga gäller förändringen av banavgifter, och precis som framgår av dagens betänkande förutsätter vi att den frågan kommer att bli föremål för en utredning. Detta står också i det betänkande som föreläggs kammaren i dag. Vi tycker därför att denna fråga är tillgodosedd, och vi yrkar avslag på motionen i fråga.

Detsamma gäller banlagen, som har varit föremål för rätt många diskussioner i utskottet. I propositionen framgår det tydligt att man håller på att ta fram ett förslag i denna fråga.

Därmed är det inte mycket mer att säga i de här frågorna, herr talman. Jag vill inte förlänga kammarens debatt, utan hänvisar till utskottsbetänkandet och även till vad Jarl Lander uttryckte tidigare här i debatten om hur vi har svarat på de frågor han tog upp. Därmed vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i trafikutskottets betänkande nr 13 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 36 JARL LANDER (s) replik:

Herr talman! Jag tycker nog att Rune Thorén gör det ganska enkelt för sig – jag vet inte om luften gick ur honom i den förra debatten.

Rune Thorén påstår att jag, när jag citerar ur budgetpropositionen och ställer frågor omkring det, själv svarar på mina frågor. Jag tror inte att Rune Thorén har lyssnat på det jag har sagt. Jag har ställt frågor, Rune Thorén, och jag har inte funnit några svar på dem – det var därför jag ställde frågorna.

Frågan är: Hur kan ni med öppna ögon gå in i den här verksamheten och investera så mycket pengar på järnvägssidan men inte medverka till att vi får ett realistiskt underhåll av dessa investeringar? Både regeringen och kommunikationsministern säger ju att det är nödvändigt, och ni i utskottsmajoriteten säger detsamma.

Sedan hänvisar ni till att det skall komma pengar från andra håll, bl.a. genom ett anslag som heter A 15 och som motsvarar 1,2 miljarder, ett anslag som är framtaget för att något förbättra det svåra sysselsättningsläge som vi har här i landet. Tänker ni använda de pengarna för att underhålla järnvägsnätet? Det var min fråga, och den fick jag inget svar på, Rune Thorén.

Rune Thorén säger också att man i budgetpropositionen tar upp frågan om en banlag och möjligheterna till lagstiftning. Problemet är, Rune Thorén, att det liksom inte vill komma fram något förslag från Kommunikationsdepartementet. Precis samma saker sades vid en debatt i november månad. Sedan skrevs budgetpropositionen och lades på riksdagens bord i januari månad. Där står samma sak, att man snabbt skall återkomma. Nu har vi snart slutet på mars månad, och samma sak sägs nu, att man snabbt skall återkomma med

förslag. Vad innebär det att "snabbt återkomma med ett förslag", Rune Thorén, när det sägs i mitten på november och precis samma sak sägs i mars månad? Är det att snabbt återkomma? Vi saknar ju fortfarande de här förslagen.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Banverket m.m.

Anf. 37 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Jarl Lander inte uppfattade det som något slags oförsämdhet eller ointresse att jag var relativt kortfattad i talarstolen. Det jag sade var inte illa menat. Som jag sade är det när det gäller pengarna, vilket alltså är den stora frågan, bara att öppet erkänna att vi i riksdagsmajoriteten på den här tiden inte har kunnat plocka fram ytterligare medel, och därför är det inget vi kan göra.

I de andra frågorna tyckte jag att Jarl Lander citerade vad som sägs i utskottsmajoritetens förslag i betänkandet. Jag kan då bara läsa innantill när det gäller t.ex. en banlagstiftning: "I årets budgetproposition anger regeringen att förslag till lagstiftning för byggande av järnvägar som tillgodoser moderna krav på en bred planeringsprocess som är förankrad i kommunal och regional planering och bland berörd allmänhet kommer att utarbetas". Mot bakgrund av den text jag har läst är det ju inte särskilt underligt om man i den processen redan nu försöker förankra olika saker.

Jag skulle kunna återopa vad Thorbjörn Fälldin sade en gång då han var statsminister: Det är betydligt fler beslut som har fattats alltför fort än sådana som har tagit litet tid. Jag tror att det är viktigt att en sådan här fråga blir allsidigt belyst och att ett bra förslag sedan läggs fram i denna kammare.

Anf. 38 JARL LANDER (s) replik:

Herr talman! Rune Thorén avslutade med att hänvisa till Thorbjörn Fälldin och den taktik som användes på hans tid när olika lösningar skulle presenteras. Tyvärr kom ju ordet långbänk in i diskussionerna då, och tydligen vill majoriteten åter ha in långbänken i diskussionen om en eventuell lag som reglerar möjligheten att bygga järnvägar i Sverige.

Jag tror inte längre att ni menar allvar när ni säger att ni snabbt skall återkomma med förslag, i synnerhet som Rune Thorén nu hänvisade till den "gamla tiden" då Thorbjörn Fälldin var statsminister. Då var det långbänk som gällde, och tydligen är vi på väg åt det hållet igen.

Ni i majoriteten säger att medel till underhåll behövs. Ni ger en viss summa, 2,8 miljarder, och hänvisar till att det finns pengar i andra anslag. Jag vill i ärlighetens namn föreslå att ni anslår dessa pengar som ett enda anslag i stället för att vela omkring och hänvisa till tre fyra olika anslag. De skall ju dessutom användas till många olika saker. Det är inte rättvist vare sig mot verket, myndigheten som sådan, eller mot det järnvägsnät vi i dag håller på att bygga upp.

Anf. 39 RUNE THORÉN (c) replik:

Fru talman! Jag håller inte med om att vi är ute efter någon form av långbänk, något som ju i vissa sammanhang fått en negativ klang. Men i likhet med Thorbjörn Fälldin tror jag att det är viktigt att vi tar den tid som behövs för att få fram ett bra förslag.

Självfallet får man alltid tillbaka saker och ting som man säger här i kam-

maren under årens lopp. Jarl Lander angriper nu mig för att jag erkänner att pengar behövs utan att plocka fram dem. Det är precis samma sak – fast tvärtom – som jag angrep Georg Andersson för, dvs. att ni på den tiden ni satt i regering tillbakavisade alla behov av nya järnvägar. Det behövdes helt enkelt inte!

Vi i den här regeringen har i stället sagt att vi är överens om att vissa saker behövs. Men en regering har många gånger inte samma möjligheter att plocka fram pengar som oppositionen, vilket jag tycker är naturligt. Detta är skillnaden, Jarl Lander!

Men nu blir jag alltså angripen för att jag ärligt står upp och säger att vi är överens om att detta är något som behövs. Jag tycker att det är bra att vi är överens, därför att då görs allt för att skaffa fram pengarna. När ni var i majoritet tillbakavisade ni varje sådan här sak och sade att det bara var överbud.

Vi säger inte att det är överbud från er sida i fråga om behovet. Däremot kan vi inte godta ert sätt att finansiera det hela, och vi har inget eget sätt att komma med. Därför menar vi att de pengar som finns måste räcka just nu. Sedan får vi försöka arbeta framåt, och det är därför som vi också har anvisat ytterligare anslag, vilket vi återkommer till.

Anf. 40 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Fru talman! Jag hade strukit mig från talarlistan men var tvungen att anmäla mig igen, eftersom jag måste få säga något till Jarl Lander.

Det föreslogs att Banverket skulle skäras ned med 5 miljoner kronor. Jag skulle vara den förste att tillstyrka en nedskärning av Banverkets administration och Vägverket med 5 miljoner vardera, om inte villkoret tyvärr hade varit att pengarna skulle spenderas på annat håll. Därför kunde jag inte tillstyrka nedskärningen. Annars skulle jag gärna ställa upp.

Jag stöder den borgerliga majoritetens förslag när det gäller drift och vidmakthållande av statliga järnvägar o.d.

Min tanke är att kommissionen och den samordnade infrastrukturplaneringen naturligtvis skall innebära att vi kan frigöra stora mängder kapital. Jag antar att detta är vad även Socialdemokraterna avser när de nu vill tillsätta den här kommissionen. Jag har väl inte missuppfattat den saken?

Om vi gör en gemensam infrastrukturplanering kommer det att visa sig att vi håller på att investera oss fördärvade både här och där. Bl.a. skall vi lägga 7,9 miljarder kronor på Bothniabanan och 13 miljarder på Thoréns götlandsbana.

Med kommissionens hjälp kommer vi att se att massor av pengar kan frigöras här. Dem kan vi sedan lägga på att vidmakthålla redan byggda järnvägar. Har jag förstått detta med kommissionen rätt?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU14 Sjöfart (prop. 1993/94:100 delvis).

Sjöfart

Anf. 41 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! Det vi ser som det positiva inslaget i budgetpropositionens avdelning om sjöfart, är att regeringen nu ger upp sin halvårslånga framförhållning när det gäller sjöfartspolitik. Den har varit regeringens kännetecken alltsedan regeringstillträdet 1991.

Vi socialdemokrater har hela tiden hävdat att sjöfartspolitik, sedd från det politiska inflytandets sida, måste ges en betydligt mer långsiktig inriktning med tanke på de dyra investeringar som fartygsnäringen innebär.

I och med innehållet i årets budgetproposition har vårt tidigare påpekande om mer långsiktighet till viss del blivit tillgodosett; regeringen har nu gått från halvårslång till årslång framsynthet när det gäller sjöfarten. Men det räcker inte! Man måste se sjöfarten i ett betydligt längre tidsperspektiv om den skall kunna utvecklas. Sjöfartsnäringen har ju, med de rätta signalerna från regering och riksdag, goda möjligheter att utvecklas.

Vår egen export och import fraktas till 95 % i någon del på vatten. Med detta stora egenbehov har vi också möjligheter att ta hem internationella fartygstransporter mellan andra länder. Svensk sjöfartsnäring kan alltså, om de rätta signalerna ges från samhället, bidra betydligt mer till ökade exportinkomster.

Fru talman! Till betänkandet har vi socialdemokrater fogat fem reservationer.

Bl.a. pekar vi i reservation nr 1 på behovet av att återställa den samförståndslösning som tidigare har funnits inom den internordiska färjetrafiken. Den är nu på väg att upplösas för att statliga subventioner till den nordiska färjetrafiken skall kunna undvikas.

Det norska Stortinget beslutade i december 1993 att införa ett statligt rederistöd på 340 miljoner norska kronor, liknande det svenska rederistödet. Enligt uppgift skulle man från norsk sida ha för avsikt att låta det statliga rederistödet omfatta inte bara fjärrtrafiken utan även norska färjor som går i nordisk trafik. Om ett sådant stöd infördes skulle konkurrensen inom den nordiska färjetrafiken snedvridas.

Nu har jag hört att kommunikationsministern skrivit till den norske utrikeshandelsministern och påpekat detta. Jag har inte sett brevet, men jag hoppas att kommunikationsministern krävde ett snabbt och klart besked om att även Norge verkar för att den nordiska färjetrafiken skall vara kostnadsneutral, utan statliga subventioner, och att de regler som gällde fram till 1990 skall gälla också i fortsättningen.

I reservation nr 2 tar vi upp kustsjöfarten, som skulle kunna utvecklas betydligt mer, till gagn för miljö och energibesparing. Vi har i vårt land 270 mil kuststräcka, och då är inte de insjöar där man också kan bedriva fartygstrafik inräknade.

Våra frakter består mestadels av tunga och skrymmande varor som malm,

stål, trämassa och olja. Ett normalstort lastfartyg på 22 000 ton kan ersätta 630 lastbilar med släp. Ur energisynpunkt förbrukar samma fartyg 0,12 kWh per tonkilometer. Ett godståg använder 0,29 kWh och en lastbil med släp 0,55 kWh per tonkilometer.

Vi skulle med ett effektivt kustpendelsystem kunna spara energi samtidigt som vi skulle få bättre trafikmiljö i form av minskade utsläpp och ökad framkomlighet på våra vägar.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till ett sådant utvecklingsprojekt som ökar kustsjöfarten, men i detta måste det också ingå effektivare och bättre anpassade hamnanläggningar.

Sjöfarten borde också, mer än den hittills har gjort, ingå i den övriga infrastruktuursatsningen. Vi behöver, som vi skriver i vår motion, en nationell plan som omfattar hela kommunikationssystemet.

Fru talman! 1993 var ett mörkt år inom sjöfarten. Då inträffade alltför många stora och svåra sjöfartskatastrofer. Tankfartyg orsakade stora oljekatastrofer, vilka medförde miljöskador som kanske aldrig kan repareras. Fartygskatastroferna tog också många människors liv. Därför måste sjösäkerheten och miljön alltid uppmärksammas och förbättras. Även bränsle och motorer måste förbättras så att utsläppen minimeras. Fartygsskroven måste göras så säkra att tankfartyg förhindras att gå läck.

Detta är kostnadskrävande, men det går att stimulera de redare som satsar på säkerhet och miljö och att bestraffa dem som är försumliga. Man kan ha ett differentierat hamn- och farledsavgiftssystem med lägre avgifter för fartyg med minskade avgasutsläpp och säkrare skrov. Liknande system skulle också kunna införas i försäkringssystemet.

I vår reservation nr 3 pekar vi på flera åtgärder som skulle kunna stimulera redarna till att anskaffa säkrare och miljövänligare fartyg.

Ett annat problem är bärgning av strandade och sjunkna fartyg. Man borde, som vi påpekar i reservation nr 4, se över reglerna om ansvar för bärgning men också olycksberedskapen.

Det uppstår inte sällan tvister om vem som skall bekosta räddningsinsatser och omhändertagande av havererade fartyg vid haverier. Därför borde man se över reglerna och utarbeta klarare ansvarsregler så att onödiga tidsfördröjningar kan undvikas.

Fru talman! Ibland är regeringen snabb. Det var den när det gällde att avskaffa båtregistret. Men särskilt klokt var det nog inte.

I och med det obligatoriska båtregistrets avskaffande har man försvårat för Polisen och Tullverket att få fast lagöverträdare. Det kan inte vara överensstämmande med rättssäkerheten att lagöverträdare lättare kan komma undan om de befinner sig i en båt. Då saknas möjligheter att identifiera lagöverträdare.

Vi anser att båtregistret ger polis- och tullmyndigheter bättre förutsättningar att upprätthålla ordning och kontroll till sjöss – inte minst när det gäller att beivra fartöverträdare. Det underlättar också arbetet med att återfinna drivande och stulna båtar. Därför anser vi att båtregistret skall återinföras.

Slutligen, fru talman, vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationer som har fogats till betänkandet.

Fru talman! Det är roligt att sjöfarten har intresserat så många som sju talare. Jag tror att det är första gången – i alla fall sedan jag kom med i utskottet – som så många har varit intresserade av att tala om sjöfartspolitik.

I dag har det mer eller mindre gjorts en tillbakablick på historiska beslut. Det har talats om 1988 års trafikpolitiska beslut. Jag skall faktiskt citera ur den motion som jag har väckt i samband med sjöfartspolitik; den går faktiskt tillbaka ända till 1980:

”Riksdagen fastställde år 1980 inom ramen för ett sjöfartspolitiskt program vissa allmänna riktlinjer för sjöfartspolitik. Programmet sägs bl.a. ha som mål att skapa förutsättningar för att landets utrikeshandel skall kunna bedrivas på ett effektivt sätt till lägsta kostnad för samhället. Det sägs också skapa förutsättningar för att man skall kunna trygga landets transportförsörjning i politiska och ekonomiska krissituationer.

Nu har det gått många år sedan programmet antogs av riksdagen. På praktiskt taget alla områden där programmet uttryckt målsättningar kan man konstatera en kraftig försämring av situationen för den svenska handelsflottan.”

Fru talman! Om 1988 års trafikpolitiska beslut skriver man i utskottsberäkningen på s. 21 bl.a.:

”1988 års trafikpolitiska beslut innebar emellertid ett fastslående av principen att staten inte skall ingripa i företagets val av transportlösningar inom ramen för en samhällsekonomiskt grundad prissättning av trafiken. Kundernas krav måste inom den ramen få styras av de fördelar som olika transportalternativ kan erbjuda. Utskottet är inte berett att förorda en omprövning av nämnda beslut och avstyrker därför samtliga nu aktuella motionsyrkanden.”

Detta är egentligen motsägelsefullt. Samhället har ett övergripande ansvar för kommunikationssektorn. Det har bl.a. företrädare för de borgerliga partierna uttryckt tidigare i dag. Men i det här fallet gäller det inte. Statens satsningar på järnvägar och vägar är också ett led i att styra politiken framdeles. Men i fråga om sjöfarten gäller det inte. Det är ett märkligt synsätt.

Håkan Strömberg nämnde att sjöfarten borde ingå i en helhetssyn över de olika transportslagen. Då skall man också ge förutsättningar för dess verksamhet.

Jag kan berömma regeringen för att det nu äntligen har satsats 400 miljoner kronor på sjöfarten. På så sätt har regeringen sett till att det finns förutsättningar för att driva sjöfarten under ett helt verksamhetsår. Då slipper man den ryckighet som har varit. Näringen har inte vetat vilka spelregler som har gällt.

Det skall bli intressant att höra talesmännen från trafikutskottet. Det finns olika uppfattningar. Vissa ledamöter i trafikutskottet säger alltid att bidrag är av ondo. Nu ger vi bidrag till sjöfarten. Om inte detta bidragssystem fanns för sjöfarten skulle den svenska handelsflottan inte se ut som den gör i dag. Jag tror att samtliga andra riksdagspartier är överens om att en samordning av trafikslagen, där sjöfarten ingår, på sikt måste fortsätta i den riktningen att det ger samordningsvinster.

Något som också är positivt, som det skrivs om i betänkandet på s. 18, är

att det tillsätts en parlamentariskt sammansatt utredning för att man skall komma vidare med detta.

Det är något nytt att man från utskottets sida försöker se över vad som gagnar sjöfartspolitiken och att man på lång sikt kanske också ser till att närjsjötrafiken kommer i ett annat läge. Som jag ser det har kust- och närjsjötrafiken missgynnats till förmån för andra trafikslag. En samordning av de tre trafikslagen – järnväg, väg och sjöfart – skulle kunna bidra till en positiv utveckling för detta land.

I Europa kommer man med all sannolikhet att öka sjöfarten på den tunga lastbilstrafikens bekostnad. Om vi inte är med på det tror jag att vi kommer på efterkälken. Därför är det bra om man kan få till stånd en utredning.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till min meningsyttring avseende mom. 19. Jag står dessutom bakom meningsyttringen när det gäller de övriga tre momenten.

Anf. 43 TOM HEYMAN (m):

Fru talman! Det är glädjande att konstatera att utskottet praktiskt taget är helt enigt i sin syn på sjöfartsfrågorna.

Man skräms nästan av enigheten. Den borgerliga regeringen får t.o.m. beröm av Karl-Erik Persson från Vänstern. Håkan Strömbergs anförande nyss ändrade inte heller den grundläggande enigheten.

De socialdemokratiska reservationerna innebär ingen ändrad målsättning för sjöfartspolitiken. Det är snarare mer när det gäller detaljfrågor om hur arbetet skall bedrivas som man har reserverat sig.

Vi har i utskottet enats om behovet av en ny parlamentarisk utredning för att se över den framtida sjöfartspolitiken. Vi tror att en sådan utredning är nödvändig, inte minst i ett nordiskt perspektiv och i ett Europaperspektiv. I dag finns det ingen gemensam europeisk sjöfartspolitik, men en sådan måste komma till stånd. I dag konkurrerar nästan samtliga europeiska länder inbördes med olika former av skattefrihet för sjöfarten – en i längden ohållbar utveckling. Jag har svårt att tro att ens Håkan Strömberg kan tycka att det här är en bra lösning.

Den glidande regeltolkning som skett inom den nordiska färjetrafiken är en del av detta problem och måste självfallet behandlas av utredningen och på kort sikt även av regeringen. Därför krävs det inte heller något speciellt påpekande till regeringen om detta. Ärendet är redan under behandling.

Utskottet har också en gemensam grunduppfattning om behovet av kustsjöfartens utveckling, men ansvaret för denna utveckling måste ligga på näringen själv. Staten har små möjligheter att bedöma vad som är utvecklingsbart, och staten skall därför ej heller ha ansvaret för utveckling av fartyg och hamnanläggningar. Måhända har Håkan Strömberg och Karl-Erik Persson en större tro på statlig reglering och kontroll än vad vi från regeringspartihåll har i denna fråga. Aktuellt utredningsmaterial gällande kustsjöfarten finns redan tillgängligt i det s.k. Ostkustpendelprojektet. Men det måste också finnas ett intresse både från redare och lastägare för en sådan utveckling. Staten kan inte förutsättas lösa sådana problem.

Även när det gäller säkerhets- och miljöfrågor finns i grunden en stor sam-
syn. Från majoritetens sida vill vi dock konstatera att det i dag bedrivs ett

omfattande och energiskt arbete av Sjöfartsverket. Det har för övrigt redovisats mycket ingående till utskottet. Vi är därför helt övertygade om att några ytterligare påpekanden från riksdagens sida inte är nödvändiga. Utvecklingen går även här åt rätt håll.

När det gäller reservation 4 är jag osäker på vad reservanterna egentligen menar. Att höja beredskapen för omfattande tung bärgningsutrustning kostar mycket pengar, oerhört mycket pengar, och ger samtidigt en väldigt begränsad nytta. Förlisningar må vara aldrig så spektakulära i TV-reportage, men sammantaget har andra former av miljöpåverkan genom vanliga och ofta diffusa utsläpp långt större betydelse. En riktig prioritering av miljöarbetet bör därför i första hand omfatta andra åtgärder än beredskapshållning av tung bärgningsutrustning.

Beträffande farleden till Luleå har Ny demokrati förenat sig med Socialdemokraterna och i utskottet fått majoritet för en begäran om en tidsplan för denna utbyggnad. Eftersom frågan är under beredning vore det fel att nu göra ett påpekande från riksdagen. Detta framgår av reservation 5, som jag alltså yrkar bifall till.

Vänsterpartiet har en något motsägelsefull meningsyttring. Å ena sidan förespråkar man varmt en ökad kustsjöfart, å andra sidan vill man inte inrätta Rödkobbsleden. Det är kanske den bästa säkerhetshöjande åtgärd vi i dag kan göra i någon svensk farled. Man vill också flytta oljehamnen från Stockholm till Nynäshamn och lösa transportfrågan med en ökande biltrafik på landsvägarna över Södertörn. Resonemanget är både ologiskt och inkonsekvent och stämmer dåligt med de vackra orden om sjöfartens miljöfördelar som finns i flera motioner från Vänsterpartiet.

Vänstern återkommer också till sitt gamla lotsningskrav. Har man något belägg för att detta ger någon högre säkerhet? Kan Karl-Erik Persson nämna något enda haveri under senare år som kan hänföras till avsaknaden av lots?

Slutligen, fru talman, vill Socialdemokraterna, som vanligt, återinföra båtregistret. Den frågan har tidigare ingående debatterats här. Jag kan bara konstatera att registret nu är placerat hos försäkringsbolagen där det kan göra nytta. Båtgäarna har ansvaret för registreringen. Kostnaden är nu mycket lägre än när registret fördes i statlig regi. Genom att registret nu inte längre är någon offentlig handling så slipper vi också funderingar hos kommunala politiker om att man skall införa en kommunal planering av fritidsbåtslivet baserad på registeruppgifter. Det behövs inte. När det gäller invändningarna ifrån tull och sjöpolis är det bara att konstatera att registret, med den utformning det tidigare hade, inte var juridiskt hållbart vid t.ex. åtal om fartmissbruk. Vi slipper förhoppningsvis också vidare funderingar på båtskatt.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet med den ändring som ett bifall av reservation 5 innebär och avslag på övriga reservationer och meningsyttringen.

Anf. 44 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Fru talman! Tom Heyman ondgör sig över att han får beröm ifrån Vänsterpartiet. Jag tycker att han i stället skall glädja sig över detta. Vi berömde ju inte utskottet för *hela* betänkandet. I det här fallet kanske ordspråket om att även en blind höna någon gång finner ett korn passar. Det skulle vara

fantastiskt om det på sjöfartspolitikens område alltid skulle bli konfrontationer med företrädare för regeringspartierna. Försöker Tom Heyman slå in på linjen att, på Kommunikationsdepartementets område, regeringspartierna alltid skall vara på kollisionskurs med de övriga partierna? Det är bekymmersamt om det är så.

Vi har här diskuterat olika trafikslag. Vi har talat om att vi i stort sett är överens. Men Tom Heyman ondgör sig över att vi berömmar vissa delar. Jag tycker att det är mycket konstigt. Det skall bli intressant att se om Folkpartiets representant, som snart skall tala, tycker likadant.

När vi diskuterar sjöfartspolitik brukar moderaten Tom Heyman ha en egen linje, medan företrädare för de övriga partierna i den borgerliga fyrrpartiregeringen har en annan syn. Det är väl mera bekymmersamt än att Tom Heyman får beröm från mig för vissa delar i utskottets betänkande?

Tom Heyman ondgör sig också över att vi vill flytta en del av hanteringen av farligt gods från Stockholms innerstad till andra städer. Han förutsätter automatiskt att transportererna måste ske med lastbilstrafik. Detta är ytterligare ett exempel på den inskränkthet som Tom Heyman har visat på andra områden. Om det inte passar honom så måste all trafik ske med lastbil. Det står ingenting i motionen om att transporten skall ske med lastbil. Det är också en tolkning som får stå för Tom Heyman.

Anf. 45 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Det är klart att man blir glad när man får beröm, men det känns mycket ovant att få beröm från Vänsterpartiet.

Karl-Erik Persson tar upp frågan om Nynäshamn och säger att oljan inte skall transporteras med lastbil. Men hur skall den då transporteras? Skall man lagra oljan för all framtid i Nynäshamn? Mellan Nynäshamn och Stockholm går en länsväg av ganska dålig standard. Däremellan går också en enkelspårig järnväg som är hårt belastad med pendeltrafik. Det finns inte så stora möjligheter, annat än med väsentliga investeringar, att flytta oljehamnen till Nynäshamn om man inte vill ha en ökad belastning på den vägen.

Anf. 46 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Fru talman! Nu är det samma visa igen. Enligt Tom Heyman finns det bara ett alternativ, och det är transport på väg. Vi har här talat om gigantiska nya satsningar på bl.a. järnväg. Det är inget som säger att man inte kan göra så fortsättningsvis. Jag har inte sagt att transportererna skall ske med lastbil. Jag har inte heller sagt att transportererna behöver ske med järnväg.

Det vore bra om man kunde få en diskussion kring vilka förutsättningar det finns att flytta hanteringen av farligt gods från Stockholms innerstad. Det är detta som det handlar om. Farligt gods lagras väl inte nu i Värtahamnen och andra hamnar och får ligga kvar där för evigt, eller är det så? Jag förstår att godset i dag transporteras med lastbil. Är det så mycket bättre än att göra en satsning någon annanstans? Måste man dra in allting i våra större städer? Det är också ett märkligt synsätt.

Så till vårt beröm. Jag har faktiskt suttit i denna riksdag i många år. Det finns andra frågor där Moderaterna och Vänsterpartiet har haft samma uppfattning. Vi kanske har haft olika utgångspunkter men kommit till samma

slutsatser. Det finns ingen annan än Tom Heyman som blir så rådlös när detta sker. Han kanske skulle fråga andra företrädare för sitt parti om de är lika rådlösa varje gång.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Sjöfart

Anf. 47 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Jag återkommer till diskussionen om Nynäshamn. Oljan flyttas till Stockholms innerstad därför att en stor mängd olja förbrukas där. Oljan behöver bara förflyttas från Värtan. Enligt Vänsterpartiets motioner kan transporter till Värtan företrädesvis gå med det miljövänligaste och säkraste transportalternativet, nämligen med båt.

Anf. 48 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Fru talman! Tom Heyman talade om att vi nu ställde upp på helheten i sjöfartspolitik. Det gör vi, eftersom man nu har övergett planerna på att införa ett internationellt svenskt fartygsregister. Man har ändrat detta för att göra svensk sjöfartsnäring någorlunda neutralt i förhållande till andra länder. Man har också valt ett rederistöd.

Det sägs att våra reservationer bara skulle gälla detaljer, men det är viktiga detaljer i helheten. Reservationerna pekar på miljöfrågorna och på att vi skall se sjöfartsnäringen som en helhet. Det är inte vi som har utarbetat reglerna för och kontrollen av rederistödet. Det var regeringen som pekade på att Sjöfartsverket skall bestämma antalet ombordanställda. Vi tycker att redarna och de ombordanställda själva skulle få avgöra det. Det är inte heller vi som har pekat på strikta regler när det gäller effektivisering och rationalisering för att rederistödet skall utgå.

De borgerliga partierna har en reservation till utskottets betänkande om Sandgrönnleden. Gång på gång har regeringen skjutit upp viktiga frågor som gäller infrastruktursatsningar på grund av att man söker medfinansiärer. Det är nu när vi har ledig arbetskraft och maskinerna står stilla som vi kan göra bra upphandlingar. Det är då vi skall sätta i gång sådana här projekt så att det är färdigt när konjunkturen återvänder.

Det frivilliga båtregistret som ni talar om kommer att bli upplöst. Det är lätt att plocka bort en registreringsskylt från en stulen båt. Ingen kan anmärka på att båten inte har registreringsskylt. Det är totalt meningslöst att ha en typ av frivilligt register. För att kontrollen i våra skärgårdar skall bli effektiv är det viktigt att vi har ett sådant register att man kan se vem som är skyldig till försummelser i sjöfarten.

Anf. 49 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Jag skall bara ta upp frågan om båtregistret. Även tidigare var det lika lätt att sätta ett felaktigt nummer på båten. I ett antal fall lyckades man stjäla båtar med registrets hjälp. Köpen fick laga kraft, eftersom det gick att visa att båtarna var registrerade innan de stals. Registret var mycket dåligt. Det har varken bidragit till högre säkerhet eller till någon bra försäkringslösning.

Anf. 50 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Fru talman! Orsaken till att vi tar bort ett register kan inte vara att det finns möjligheter att falskskylta. Ingen har kommit på idén att man skall ta

bort bilregistret därför att en och annan biltjuv byter ut registreringsskyltar på bilar.

En sådan tanke är helt befängd. Regeringspartierna och Ny demokrati har sagt att de vill avskaffa båtregistret. Men länsstyrelserna i samtliga kustlän har uttalat sig för att båtregistret skall vara kvar. Polisen, tullmyndigheter och Riksrevisionsverket – dvs. praktiskt taget alla myndigheter som berörs av eller handlägger dessa frågor – har sagt att båtregistret borde vara kvar.

Anf. 51 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Håkan Strömberg kommer sanningen mycket nära när han jämför båtregistret med bilregistret. Bilregistret är en väsentlig del i bilskatteuppbörden. Parallellen mellan ett båtregister och införandet av en båtskatt framstår i den tydlighet som faktiskt återfinns i många tidigare socialdemokratiska motioner.

Anf. 52 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Fru talman! Jag är uppfostrad att inte tala så mycket i egen sak. Men denna gång måste jag göra det. Det gäller frågan om en parlamentarisk sjöfartskommitté. På s. 17 i betänkandet står följande: "I motion T618 (nyd) framhålls att en brett sammansatt parlamentarisk sjöfartskommitté – med förträdare för näringen som experter – bör tillsättas med uppgift att föreslå en långsiktigt hållbar sjöfartspolitik. Den nuvarande osäkerheten om den framtida sjöfartspolitiken i EU understryker – säger motionärerna – behovet av att från svensk sida forma en egen politik, men med ett europeiskt perspektiv, i syfte att kunna påverka den framtida sjöfartspolitiken inom EU och den internationella utvecklingen. En sådan sjöfartspolitik skall självklart gynna en svensk handelsflotta under svensk flagg."

Vidare vill jag framhålla vad utskottet uttalar i denna fråga: "Utskottet anser att alla ansträngningar därvid bör göras i syfte att nå en bred enighet över partigränserna i den för nationen centrala frågan om hur vårt behov av sjöburen utrikeshandel bäst skall tillgodoses i ett långsiktigt perspektiv. En parlamentariskt sammansatt utredning bör därför tillsättas för ändamålet. Arbetet bör bedrivas med största möjliga skyndsamhet."

Fru talman! Eftersom det inte är så ofta vi nydemokrater får beröm, måste jag på detta sätt få det fört till protokollet att det faktiskt är vår motion som ligger till grund för att hela kammaren skall fatta beslutet att tillsätta denna parlamentariska kommitté. Jag är mycket glad för att det blir en lösning. Som jag har förstått det hela kommer det aldrig att bli någon rätsida på sjöfartspolitiken om inte denna kommitté tillsätts. Jag tackar samtliga för detta.

Fru talman! Jag vill också ta upp frågan om en ny farled i Luleå. Utskottet tillstyrker att arbetet påskyndas. Det finns naturligtvis en baktanke, vilket är att förbättra förhållandena för sjöfarten i Norrland. Nu ser jag att Sten-Ove Sundström blir glad. Men följande kanske inte gör honom så glad. Sjöfarten är nämligen bra i norr, så det behöver inte byggas så mycket järnväg. Allt skall ju vara i samklang med den samordnade infrastrukturplaneringen. Det finns faktiskt en baktanke. Därför tillstyrker utskottet att man skall se positivt på sjöfarten. T.o.m. Karl-Erik Persson anser att kammaren är ovanligt positiv till sjöfart numera.

Fru talman! Vidare har vi frågan om båtregistret. Frågan går precis i den riktning som var vår intention redan från början, dvs. att försäkringsbolagen skall ta över registret. Det är verkligen underligt att ett försäkringsbolag kan försäkra båtar till ett värde av 200 000–300 000 kr utan att begära att båtarna skall märkas på ett sådant sätt att de kan identifieras om de blir stulna. Det är försäkringsbolagens plikt att göra detta. Det behöver inte alls vara statens plikt. Staten har bara ett enda mål i sikte, nämligen att beskatta båtarna. Samtliga vet att vi nydemokrater är emot beskattning av det mesta.

Det är alltså bra att båtregistret inte finns. Vi kommer att arbeta hårt för att det inte skall återinföras. Jag vet och förstår att myndigheter vill ha registret. Innan jag kom in i riksdagen var jag själv en myndighetsperson. Jag var närmare bestämt hamnchef. Det var lätt att från bryggan se vilka som inte hade betalt sina hamn- och båtavgifter. Det var jättelätt att inkassera avgifter. Men någon frihet måste vi ha kvar i landet. Låt båtarna vara fria.

Anf. 53 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Mitt inlägg i debatten om sjöfarten kommer att beröra avsnittet om den svenska sjöfartens framtid. Jag tycker att det har sagts ytterst litet i den frågan av de föregående talarna.

Konkurrenssituationen inom den internationella sjöfarten har under de senaste åren inneburit att sjöfartsnäringsens utveckling i vårt land mycket nära sammankopplats med statliga stödåtgärder. Men det har samtidigt framgått klart att statliga stödåtgärder inte utgör det enda villkoret för svensk sjöfarts fortsatta överlevnad eller utveckling. För allt fler framstår det som helt nödvändigt att sjöfartsnäringen också måste bidra med rationaliseringar och andra kostnadsänkande insatser för att kunna öka de svenskflaggade fartygens möjligheter att hävda sig i konkurrensen. Denna insikt har också varit regeringens utgångspunkt när man under de senaste åren har arbetat med frågan om de sjöfartspolitiska åtgärderna.

Tyvärr är jag övertygad om att man i dag måste konstatera att den svenska sjöfartspolitiken trots många lovvärda försök från regeringens sida kört fast. Jag efterlyser de långsiktiga lösningarna. De lyser med sin frånvaro.

Sjöfartsnäringsens främsta parter, Redareföreningen och Sjöfolksförbundet, har misslyckats med det som andra sektorer av det svenska näringslivet klarat av på ett bra sätt, nämligen att lösa de problem som alltid uppstår när en näringsgren måste rationaliseras och anpassas till nya förhållanden.

Nu brådskar det, inte minst mot bakgrund av att Sverige inom en kort tidsperiod kommer att bli medlem i den europeiska unionen. Sverige måste skyndsamt få en sjöfartspolitik som bidrar till att stärka landets anseende som sjöfartsnation bland konkurrenterna inom näringen.

Sjöfartsnäringen i hela dess bredd, dvs. redarna och fackliga organisationer, men också vi politiker, måste visa att vi med gemensamma insatser och ett gemensamt ansvarstagande kan prestera en hållfast lösning för svensk sjöfartsnäring.

Fru talman! I det betänkande som vi nu behandlar har uskottet ställt sig helt enigt bakom kravet att en parlamentariskt sammansatt utredning bör tillsättas för att finna en hållbar lösning för svensk sjöfarts fortbestånd. Trafikuskottet konstaterar att utredningsarbetet skall bedrivas med största

möjliga skyndsamhet. Jag vill gärna understryka denna skrivning från utskottet. Det är min och mitt partis starka övertygelse att en sådan utredning bör arbeta med den fasta målsättningen att nå en bred enighet över parti-gränserna. Det hela gäller svensk sjöfarts framtid.

Anf. 54 BO G JENEVALL (nyd):

Fru talman! Jag blandar mig in i debatten av två skäl. Först och främst har jag verkat hela mitt yrkesverksamma liv inom shipping- och offshore-verksamhet, och jag har naturligtvis en hel del synpunkter. Dessutom har jag väckt en motion – som jag för säkerhets skull har upprepat från förra året med några smärre ändringar. Bakgrunden är att jag tycker att vi borde lyfta blicken när vi talar om något så internationellt som sjöfart.

I debatten har frågor behandlats som inriktar sig nationellt på svensk sjöfart, visserligen med ett vidgat europeiskt perspektiv. Jag tycker att man skall höja blicken. Sjöfart är internationellt. Det berör alla människor på jorden på ett likvärdigt sätt.

Den motion jag har väckt gäller global sjöfartspolitik. Motionen utgår från att man skall handla på sikt. Jag är medveten om att det verkligen är fråga om på sikt. När något skall göras överstatligt, i detta fall inom FN:s regi, kommer det att ta lång tid. Det kan ta 20–30 år innan något genomförs. Men man måste börja någonstans och någon gång.

Jag skrev som en helt vanlig medborgare i början av 70-talet ett brev till dåvarande generalsekreteraren U Thant och framförde synpunkter på hur problemet kunde lösas. Jag fick ett otroligt fint brev från generalsekreteraren. Han höll med om att detta var något som man borde gå vidare med. Han upplyste mig om något som jag inte visste då, nämligen att det enbart är regeringar som kan ta upp frågor i FN. Han rekommenderade mig att ta kontakt med den svenska regeringen – vilket jag senare gjorde. Det var den dåvarande Fälldinregeringen. Jag fick ett brev från statsrådsberedningen där det framgick att ärendet hade överlämnats till Utrikesdepartementet. Det var det sista jag hörde i den frågan. Ärendet hamnade väl i någon "file". Detta hände för nära 20 år sedan. Man hade alltså kunnat göra något.

Då kommer vi till utskottets behandling av dessa frågor. Av betänkandet framgår följande: "Utskottet angav därvid ett flertal rättsliga svårigheter som talade mot ett sådant register." Jag kan inte förstå vad det är för rättsliga svårigheter för Sverige som nation att lägga fram ett förslag i denna riktning i Förenta nationerna. Jag undrar om utskottet över huvud taget har läst motionen – i vanlig ordning förmodligen bara hemställan. Utskottet har absolut inte förstått innebörden av motionen.

Om ett register inrättas i FN:s regi och drivs igenom långsiktigt, skulle vi kunna göra oss fria från först och främst alla likkistor som flyter omkring på världshaven. Vi skulle få enhetliga säkerhetsregler för hela världen. Vi skulle få enhetliga bemanningsregler. Vi skulle få enhetliga ekonomiska villkor. Det skulle endast vara respektive nations skicklighet i att bedriva affärsverksamhet som skulle vara avgörande.

Jag kan inte förstå att ett land som Sverige med en hög teknologisk standard och nivå på säkerheten, och som verkligen försöker sköta sina fartyg

på rätt sätt, inte skulle vara intresserad av att lyfta den övriga världens sjöfart upp till ungefär samma nivå.

Det är konstigt att utskottet behandlar frågan på det sätt man gör. Det här är visserligen en enskild motion, och jag är väl medveten om vad som traditionellt händer med en sådan. Jag skulle ändå vilja höra utskottsledamöternas kommentarer till behandlingen av frågan och hur de ser på den över huvud taget. Jag har nämligen svårt att inse att det inte ligger i nationens intresse att göra den insatsen att lägga fram ett förslag för FN som på sikt skulle kunna medverka till att förbättra säkerheten i sjöfarten världen runt. Sverige skulle samtidigt kunna få ett ännu bättre läge och slippa konkurrera med underbetalda besättningar och fartyg som har låg kapitalkostnad. Villkoren för sjöfarten allmänt sett skulle kunna bli likvärdiga.

En annan sak som inte har behandlats är stuverimonopolet. Jag ställde tidigare en fråga om det till ansvarigt statsråd. Har utskottet för avsikt att göra någonting avseende stuverimonopolet? Det är en enkel fråga i sammanhanget.

Hugo Bergdahl efterlyste i sitt anförande långsiktiga lösningar. I min motion finns vad jag kallar för långsiktiga lösningar. Vad jag däremot inte riktigt förstod i Hugo Bergdahls anförande var att Redareföreningen inte skulle ha gjort särskilt mycket för svensk sjöfartsnäring, för att utforma den på rätt sätt. Enligt min erfarenhet är det snarast så att regering och riksdag uppställer sådana förutsättningar att Redareföreningen inte kan göra det som den, kanske med en mera förnuftig affärspolitik, borde kunna göra.

Fru talman! Jag stannar där, och jag hoppas att jag får några kommentarer från utskottets ledamöter.

Anf. 55 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Vi har självfallet i utskottet läst Bo G Jenevalls motion. Där emot har vi kanske inte helt förstått vilka problem han tror att man kan lösa med någon form av FN-registrering av världshandelsflottan.

Det är litet förvånande att en sådan här tanke förs fram av just Bo G Jenevall, som representerar Ny demokrati. Vad han egentligen säger innebär en tro på att en överstatlig myndighet skulle kunna gå in och reglera den internationella sjöfarten. Ny demokrati har inte i andra sammanhang, i varje fall inte i sina partiprogram, visat sig ha någon förkärlek för vare sig överstatliga eller statliga myndigheters regleringar.

Problemet med ett sådant här register är naturligtvis att FN aldrig kan göra mer än att nå enighet inom den egna organisationen. Den enigheten når man vanligtvis på en mycket låg nivå.

De flytande likkistor som Bo G Jenevall tror att man skulle kunna komma åt med ett sådant här FN-register har i dag en flagga i aktern och en hemort i något av de länder som är medlemmar i FN. De länderna kommer naturligtvis inte att vara mer entusiastiska för skärpta regler i fortsättningen än vad de är i dag. Därför är ett FN-register ett slag i luften. Utvecklingen inom FN och den verksamhet som FN bedriver visar med all önskvärd tydlighet att problemen att nå enighet om detaljer är väldigt stora.

Den andra frågan som Bo G Jenevall tar upp rör stuverimonopolet. Det är intressant, så till vida att det egentligen inte är någonting som riksdagen

kan ägna sig åt, eftersom det inte finns något lagstiftat stuverimonopol. Det finns en överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter om att det bara skall vara ett stuveri i varje hamn. Denna överenskommelse har nu tagits upp till debatt. Det fackliga motståndet mot en ändring av stuverimonopolet har varit en av de stora bidragande orsakerna till de svårigheter som svensk sjöfart har haft, och vi får hoppas att bl.a. den förändringsansats som Socialdemokraterna visar i dag innebär att den här frågan också kan avföras från dagordningen relativt snart.

Anf. 56 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Fru talman! Tom Heymans replik bekräftar bara att han inte har läst min motion. Den innebär nämligen i förlängningen att vi skall ha ett enda register på lång sikt och att de fartyg som är anslutna till detta register också skall bära en FN-flagga. Det skulle t.ex. kunna innebära rabatter på försäkringspremier och på hamnavgifter. Jag är helt övertygad om att detta så småningom skulle få de effekter som jag har talat om.

Det finns ju register i de flesta länder i dag. Här är det alltså tal om att samordna dem och få likartade föreskrifter för samtliga länder. Jag vill inte kalla det för överstatligt, utan för en samordning.

Stuverimonopolet regleras genom en internationell överenskommelse, som den svenska staten antagit. Det finns alltså saker som kan göras, vilket jag har påpekat för det ansvariga statsrådet.

Anf. 57 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Bo G Jenevalls formuleringar om ett världsregister i FN:s regi ger mig ett intryck av superstaten Utopia, där staten kan bestämma allt. Det är en hopplös tanke. Jag tror att möjligheten att nå en världsvid enighet om alla sådana här frågor är uteslutan.

Anf. 58 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Fru talman! Jag förstår att det inte är särskilt stor mening att debattera den här frågan vidare med Tom Heyman. Men Redareföreningen står i allra högsta grad bakom dessa tankar. Som jag nämnde, fann generalsekreteraren i FN förslaget mycket intressant, och han ville gärna att det skulle bearbetas vidare.

Anf. 59 HUGO BERGDAHL (fp) replik:

Fru talman! Bo G Jenevall har uppfattningen att vi i utskottet inte har tagit del av innehållet i hans motion. Jag vill nog påstå motsatsen: de flesta av oss har tagit del av motionen – jag har själv läst den.

Inte heller jag finner någon långsiktig lösning i Bo G Jenevalls motion. Jag tycker att han skulle vara glad över att trafikutskottet inser att det finns många problem att lösa när det gäller svensk sjöfartsnäring. Utskottet har därför enhälligt – jag vill understryka det – föreslagit att det skall tillsättas en parlamentarisk utredning, som fördjupar sig i de problemställningar som måste lösas när det gäller den svenska sjöfartsnärings framtid. Det är ändå ett fall framåt. Det är viktigt att en grupp av sjöfartsintresserade männi-

skor tar upp, diskuterar och försöker komma fram till goda förslag om framtidens svenska sjöfart.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Sjöfart

Jag nämnde att Redareföreningen tillsammans med de fackliga organisationerna inte har lyckats lösa sådana problem som man har löst på ett bra sätt inom andra sektorer av det svenska näringslivet. Det är att beklaga, men jag anklagar inte bara redarna för detta.

Jag hoppas att regeringen tillsätter en utredning enligt utskottets förslag och att den tar sig an dessa problem, för att hjälpa redarna och de fackliga organisationerna att hamna på rätt spår i denna fråga.

Anf. 60 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Fru talman! Jag tycker också att det är bra att utredningen har tillsatts, vilket jag har förstått är något som även vi nydemokrater har medverkat till. Jag vill bara skicka med utredarna att de skall lyfta blicken litet grand bortom den nationella och kanske europeiska horisonten när det gäller något så viktigt som internationell sjöfart.

Jag håller med om att det naturligtvis är två parter, Redareföreningen och facket, som måste komma överens och att detta borde lyckas bättre. Men kanske är de litet bundna – åtminstone med den ena handen bakom ryggen – av regler och bestämmelser, vilket gör att deras förutsättningar kanske blir sämre än andra länders. Men jag tycker att det är bra att utredningen har tillsatts och hoppas att man höjer blicken.

Anf. 61 HUGO BERGDAHL (fp) replik:

Fru talman! Jag skall inte förlänga denna debatt så mycket. Vi tycks slutligen ha kommit fram till en gemensam linje i dessa frågor.

Jag vill starkt understryka det som Bo G Jenevall avslutade sitt inlägg med, att de i utredningen bör lyfta blicken en bra bit bortom den svenska gränsen. Vi ensamma här i Sverige har inte alltid de goda lösningarna, utan jag tror att vi måste jämföra våra synpunkter med våra konkurrenters utanför Sveriges gränser.

Anf. 62 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Fru talman! Vi är samstämmiga i mycket, men jag hävdar fortfarande att vi från svensk sida borde ta ett initiativ i denna fråga.

Anf. 63 CLAUS ZAAR (nyd):

Fru talman! När det gäller betänkandet kommer jag att uppehålla mig vid en viss färjetrafik, nämligen den till Gotland.

Det är uppenbart att kraftfulla åtgärder måste vidtas för Gotlandstrafiken. Som medborgare frapperas man av att den överenskommelse som träffats med rederiet Nordström & Thulin nu kräver 175 miljoner kronor per år i bidrag. I det sammanhanget bör noteras att trafikunderlaget kraftigt har ökat och att rederiet dessutom har infört prishöjningar. Kostnaderna i samhället i övrigt har hållits nere medan man här kan se kraftiga prishöjningar och en kraftig volymökning.

Det är bra att Gotlandstrafiken nu utreds. Det vore oroande om det skulle få fortsätta på detta vis. Behovet av subventioner på flera hundra tusen kro-

nor per dag förefaller att innebära en ohållbar situation. Då måste man titta på vad det finns för alternativ. Som det är nu tas pengarna in genom att lastbilstransporterna åläggs ett Gotlandstillägg som innebär att åkerierna tvingas ta ut ökade fraktkostnader utöver vad som egentligen skulle behövas.

Vi har tidigare i en motion framfört idéer om förändringar av Gotlandstrafikens finansiering. Vi har föreslagit taxfreeförsäljning på Gotlandsfärjorna. Den frågan tror jag kommer att bli mer aktuell än någonsin. Gotland är ju en ö. Vi behöver bara jämföra den med Åland, där förhållandet är det rakt motsatta. Där behöver inte trafiken subventioneras. Åland har i förhandlingarna med EU fått igenom ett avtal om taxfreeförsäljning på färjetrafiken. Därför är det inte så märkvärdigt som det ofta görs gällande att försöka införa taxfreeförsäljning på färjorna just till Gotland.

Jag tror att klassningen av nuvarande system för inrättandet av taxfreeförsäljning måste ändras. Rutterna är såväl långa som korta. Tidigare har gällt att färjetrafiken skall gå mellan olika nationer. Men jag tycker inte att vi skall behöva sälja Gotland för att införa taxfreeförsäljning på Gotlandsfärjorna. Det måste finnas andra kreativa lösningar. Som jag sade blir det nu inte konkurrens på lika villkor för lastbilstrafiken.

Fru talman! Skicklighet och kreativitet bör avgöra den framtida färjetrafikens utveckling. Gotlands färjetrafik är en oerhört viktig del i turistindustrin och dess framtida expansion. En av de delar i samhället där vi verkligen kan skapa ny sysselsättning och ny framtid för många medborgare är just turistindustrin, för den har varit eftersatt. Jag hoppas därför på en öppen diskussion om en förändring av taxfreesystemet.

Anf. 64 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Claus Zaar har synpunkter på många angelägna problem när det gäller Gotlandstrafiken, vilka jag kan dela. Det är därför bra att det nu har tillsatts en utredning som skall se över trafikförsörjningen till Gotland. I utredningen är för övrigt även Ny demokrati representerat.

För närvarande är vi bundna av gällande avtal. Under avtalsperioden finns det inte så mycket att göra åt trafiken, utan utredningen får inriktas på perioden efter.

Claus Zaar tar upp frågan om taxfreeförsäljning, en fråga som många gånger har tagits upp här i kammaren. I dag tror jag att vi kan avföra den från dagordningen. Vi har sökt inträde i Europeiska unionen. Bland EU:s lösningar för internationell färjetrafik finns över huvud taget inte problemet med taxfreeförsäljningen med. Åland har fått till stånd en särlösning, baserad på dess internationella fördrag från tiden kring 1920. Men Sverige har varken begärt någon särställning för Gotland eller fått någon sådan beviljad. Frågan kan inte heller väckas i efterhand.

För att rensa debatten vill jag säga att färjetrafiken till Gotland inte skall baseras på taxfreeförsäljning utan på andra lösningar.

Anf. 65 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Fru talman! Tom Heyman sade att man skall avföra frågor från debatten. Jag tycker att det resultat som Finland har nått visar att man inte skall bara

säga att frågor är avgjorda. Kommer vi nu, vilket jag hoppas, med i EU efter en omröstning, kan en påverkan inifrån ske. Vi kan inte fortsätta att i nuvarande omfattning översubventionera trafiken. I så fall måste man lägga pappern på bordet, vilket inte har skett. Det är väldigt svårt att få närmare uppgifter om dessa avtal.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Sjöfart

Anf. 66 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Förra våren beslutade trafikutskottet att begära en utredning om färjetrafiken till Gotland efter ett motionsförslag från mig och andra. Det är alldeles utmärkt, och jag tänker därför inte ge mig in i diskussionen om stödet till färjetrafiken till Gotland, även om det onekligen vore frestande. Jag ser med tillförsikt på utredningen och dess förslag.

När utredningen tillsattes i höstas, insåg man ganska snart att det inte gick att ställa flygtrafiken utanför. Det beror naturligtvis på de speciella förhållandena på Gotland. Det finns ingen väg att välja på. Jag vet inte för vilken gång i ordningen jag upprepar detta från denna talarstol.

Utredningens ordförande, som är ordinarie ledamot i trafikutskottet, gick ut i gotländska massmedierna och gav uttryck för denna uppfattning. Man hade för avsikt att anlägga en helhetssyn på trafiken. Då måste både flyg- och färjeförbindelserna finnas med.

För att få litet dragning på detta väckte vi på Gotlandsbänken en motion och begärde tilläggsdirektiv till utredningen. Nu svarar utskottet att man förutsätter att regeringen i samband med beredningen av utredningsförslaget även beaktar flygtrafiken men att man inte är beredd att föreslå tilläggsdirektiv.

Jag är väldigt förvånad över att utredningens ordförande inte i utskottet har drivit samma linje som i gotländska massmedier. Jag vill därför passa på och ställa den frågan, eftersom han är närvarande här i dag. Jag har nu fått klart för mig att utredningen – möjligen med undantag för ordföranden – själv har begärt tilläggsdirektiv med denna innebörd. Det är nödvändigt för att få en allsidig belysning.

En annan Gotlandsmotion, som vi också har varit eniga om, handlar om ansvaret för de strandade fartygen. Jag undrar om man verkligen har läst motionen, när man uttrycker sig som t.ex. Tom Heyman gjorde. Vi talar inte om behovet av någon tung bärgningsutrustning i första hand, utan vi talar om ansvaret och om en utvidgning av antalet s.k. farliga ämnen. Det finns ju ämnen som klassas så redan i dag.

Det är svårt att förstå varför privatiseringens vapendragare i de borgerliga partierna utgår från att staten skall stå för kostnaderna om man fastställer ett ansvar för vrak. Jag har svårt att förklara för mina väljare och jag har själv svårt att inse varför det skall vara förbjudet att lämna ett bilvrak i skogen men vara fullt tillåtet att lämna ett vrak i våra vatten så länge det inte ligger i en farled eller på annat sätt stör normal verksamhet.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 4. För övrigt anser jag att fritidsbåtsregistret bör återinföras.

Anf. 67 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Frågan om ansvar för olika händelser på den internationella sjöfartens område är konventionsbunden. Därmed är en förändring inte nå-

got som man enkelt kan bestämma om i riksdagen. Det tar vanligtvis en ohygglig tid att genomföra förändringar. Dessutom är man i andra länder kanske inte lika intresserad av att utvidga redaransvaret till att gälla även bärgning av vrak. Det är ingen självklarhet att Sverige skulle kunna få en sådan konventionsförändring genomförd. Man har lyckats på två områden, dels när det gäller oljetransporter, där det har införts ett strikt ansvar, och dels i fråga om atomansvarighetslagen. När det gäller övrig sjöfart har man inte internationellt sett samma intresse av ett vidgat ansvarsbegrepp, så våra möjligheter skall inte övervärderas.

Anf. 68 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Tom Heyman sade att det tar en ohygglig tid om man skall påverka de internationella konventionerna. Denna fråga aktualiserades för minst tio år sedan, när fartyget Benguela gick på grund vid Gotlands västkust. Sedan dess har vi kämpat här i riksdagen för att få till stånd en lagstiftning. Jag kan upplysa om att resterna av Benguela fortfarande ligger kvar.

Det finns lagstiftning på detta område. Det framgår av vår motion att det t.ex. i Holland finns en lagstiftning i detta avseende, vilken utskottet enkelt hade kunnat ta del av.

Anf. 69 LARS SVENSK (kds):

Fru talman! Jag fick av Ulla Pettersson en fråga som gällde flygets roll i utredningen om Gotlandstrafiken. Jag är ordförande i denna utredning. Ulla Pettersson har naturligtvis hämtat sina citat från tidningarna. Jag kan då tala om min relation till pressen i dessa frågor.

Jag har uttryckligen förklarat att flyget inte ligger inom kommitténs arbete. Det tror jag att vi är överens om. Sedan kom denna fråga upp med prishöjningarna. Jag sade då till medierna att finner vi, när vi jobbar med dessa frågor, att det finns samverkanslösningar när det gäller trafiken och naturliga kopplingar mellan färjetrafiken och flygtrafiken, skall vi naturligtvis ta upp dessa till behandling. Det kan finnas lösningar som är positiva för flygtrafiken, t.ex. ökad konkurrens.

Jag vill även upplysa om att denna fråga har varit uppe till behandling i kommittén. Det har nu formulerats och framställts en fråga till regeringen om kommitténs möjligheter att inbegripa även flygtrafiken i detta arbete. Jag har personligen uttryckt oro för att vi skall få in hela flygtrafiken, eftersom den i sig är mycket omfattande. Flyget styrs ju av både nationella och internationella regleringar och avregleringar. Skall vi ta med detta och behandla det på det sätt som krävs, kan det bli ett mycket omfattande arbete, som kan ta tid i anspråk från det som kommittén ursprungligen är satt att sköta, nämligen i första hand färjetrafiken. Men i dagsläget är frågan alltså formulerad och framställd till regeringen.

Anf. 70 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka Lars Svensk för att han kom hit och svarade på mina och gotlänningarnas frågor. Att flygtrafiken i dag inte ligger inom ramen för utredningen känner vi väl till. Det är ju anledningen till att vi för denna diskussion.

Finns det naturliga kopplingar, sade Lars Svensk, skall man även ta upp flygtrafiken till behandling. Ja, dem kan varje gotlänning ange för utredningen. Det gläder mig mycket att kommittén alldeles på egen hand har tagit detta initiativ. Det är tråkigt att inte också trafikutskottet kunde stödja den framställningen. Det stämmer inte riktigt, när utskottet förklarar att det skulle bli så besvärligt och krångligt att ta upp denna sak men samtidigt säger att man utgår från att regeringen i samband med beredningen av utredningens förslag även skall beakta flygtrafiken. Man begär alltså att regeringen skall ta på sig det stora omfattande och besvärliga internationella arbetet men vill inte överlåta det till kommittén, som i alla fall har detta såsom specialuppgift. Detta beklagar jag. Jag hoppas verkligen att regeringen i motsats till vad som tidigare har sagts i frågedebatter är beredd att ställa sig bakom denna uppfattning och ge utredningen sådana tilläggsdirektiv att den också behandlar flyget.

Anf. 71 LARS SVENSK (kds):

Fru talman! Eftersom några står och pratar bakom ryggen på mig, hörde jag inte riktigt Ulla Petterssons anförande. Men det var säkert bra, och jag tackar för det.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Luftfart

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1993/94:TU15 Luftfart (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 72 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Fru talman! När vi i mars månad förra året debatterade luftfartsfrågor, fastslog vi att 1990-talets luftfartsdebatt inte präglas av samma optimism och framtidstro som hade rått under 1980-talet med sin då snabba tillväxt av flygtrafiken såväl inrikes som utrikes. Nedgången för inrikesflyget kan i huvudsak förklaras av lågkonjunkturen. Till detta kommer andra åtgärder som ett resultat av politiska beslut. Avregleringen av flyget har resulterat i neddragningar av flygverksamheten på många platser. Återupptagandet av linjefarten på Bromma är en annan åtgärd som har bidragit till försämringar i Arlandas fina navsystem.

Vi socialdemokrater har varit och är fortfarande starkt kritiska till det sätt på vilket avregleringen av flyget har genomförts samt till linjefart på Bromma flygplats.

Beträffande den framtida verksamheten på Bromma flygplats anser vi socialdemokrater nu som tidigare att regeringen snarast bör deklarera att staten inte kommer att ta något ekonomiskt ansvar för ytterligare en regional flygplats i Stockholmsområdet efter 1996. Frågan om en sådan flygplats för Stockholmsregionen måste lösas av regionen på samma sätt som övriga re-

gioner i landet tar ansvar för sina flygplatser. Vi anser inte att det är riksdagen som skall avgöra om Bromma skall användas såsom flygplats efter den 31 december 1996, utan det bör avgöras av Stockholms kommun. Vi är där-
emot fullt övertygade om att staten via Luftfartsverket inte skall ha något
som helst ansvar för driften av Bromma flygplats efter den 31 december
1996.

I motion T224 har vi socialdemokrater framhållit att Luftfartsverket i sin
slutrapport Flyget inom Norrland 1993 har föreslagit att åtgärder för flygtra-
fikförsörjningen till Norrlands universitetssjukhus i Umeå fullföljs genom
att staten upphandlar flygtrafik på sträckorna Östersund–Umeå, Kiruna–
Luleå–Umeå, Gällivare–Umeå och Sundsvall–Umeå. Regeringen anser att
staten skall upphandla trafik endast på linjen Östersund–Umeå. Detta anser
vi vara felaktigt. Kostnaderna för denna upphandling under nästa budgetår
beräknas till 9,3 miljoner kronor.

Vi delar Luftfartsverkets uppfattning att en samordnad upphandling bör
ske av flygtrafiken i Norrland på de linjer som verket har angivit. Därigenom
kan de statliga medlen ges en betydligt effektivare användning och den för
Norrland livsviktiga flygtrafikförsörjningen tryggas.

När vi i trafikutskottet vecka 9 besökte Umeå och Västerbotten fick vi yt-
terligare belägg för hur viktigt det är att upphandlingen av flygtrafiken ut-
ökas så att den även omfattar de tidigare nämnda Norrlandslinjerna. Rege-
ringens ofullständiga proposition om Norrlandstrafiken är beklaglig. Men nu
har riksdagen möjlighet att komma till rätta med detta misstag genom att
stödja reservation nr 1 i trafikutskottets betänkande nr 15.

Jag förutsätter att alla ni ledamöter som representerar Norrland, obe-
roende av partitillhörighet, stödjer vår reservation. I annat fall är det illa
ställt med omtanken om ert Norrland.

I vår reservation nr 2 tar vi upp ytterligare två frågor som gäller Norrlands-
flyget. Det gäller då först den utbyggnad av rullbanan på Kiruna flygplats
som vi anser är nödvändig för att de stora flygplanen som används vid ozon-
forskningen skall kunna starta på ett tillfredsställande sätt. Investeringar i
rullbanan bör därför snarast komma till stånd.

Vidare tar vi upp en för Luleå flygplats – Kallax, som är en av de mest
trafikerade flygplatserna i landet – viktig fråga, nämligen frågan om byggan-
det av den nya hangarbyggnad som är nödvändig för att trafiken skall kunna
upprätthållas på ett tillfredsställande sätt.

Till sist gäller det reservation nr 4 och ett motionskrav från de socialdemo-
kratiska ledamöterna i Skåne. De föreslår att de skånska flygplatsernas
framtid bör utredas mot bakgrund av avregleringen och den eventuella järn-
vägsförbindelsen mellan Malmö och Köpenhamns flygplatser. I likhet med
motionärerna anser vi socialdemokrater i trafikutskottet att detta är en
mycket angelägen fråga.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till samtliga socialdemokratiska re-
servationer som är fogade till betänkandet.

Anf. 73 KARL-ERIK PERSSON (v):

Fru talman! Om det hade funnits en samordning mellan olika trafikslag
skulle det eventuellt ha kunnat innebära att satsningar på små flygplatser

inte hade kommit till stånd i den utsträckning som i dag sker. Jag tänker då på små flygplatser i anslutning till stora flygplatser.

Däremot anser jag att satsningarna på små flygplatser, framför allt i Norrlands inland där det inte finns några andra kommunikationsmedel, måste få fortsätta. Jag tror att staten på sikt inte kan undandra sig sitt ansvar för att det finns bra kommunikationsmöjligheter, framför allt i Norrlands inland där andra kommunikationsmedel inte är möjliga. Och om sådana är möjliga är många av tidsskäl beroende av att snabbt kunna ta sig till Norrlands inland, och även därifrån. Således måste staten ta ett ökat ansvar i den delen.

När det gäller utbyggnaden av trafiken med snabbtåg tror jag att små flygplatser i anslutning till stora flygplatser på sikt kommer att betyda att det av ekonomiska skäl inte är möjligt att fortsätta att driva dem på det sätt som sker i dag.

Till detta betänkande har vi i Vänsterpartiet fogat två motioner. I den ena motionen säger vi att flyget skall ta sin del av kostnaderna för vad buller och luftföroreningar förorsakar.

På s. 22 i utskottsbetänkandet uttalar sig utskottet som svar på vår motion på ett sådant sätt att jag måste fråga utskottets representant om han verkligen står bakom skrivningen i betänkandet:

"Utskottet vill erinra om att den övervägande delen av trafikflygplan och motorerna till sådana tillverkas utomlands." Ja, det är helt riktigt. Men frågan är om vi inte tillverkar motorer till de bilar som i dag trafikerar svenska vägar och som vi ställer höga miljökrav på. Måste vi inte ställa miljökrav också på importen? Om vi inte gör det blir konsekvensen att vi bara kan ställa miljökrav på fordon som tillverkas här i Sverige. Jag förstår alltså inte vad utskottet menar med sin skrivning om att vi inte kan ställa krav på det som kommer utifrån.

Längre ner i texten står det att vi skall arbeta internationellt när det gäller att komma till rätta med sådana här problem, och det är helt riktigt. Det gör vi ju när det gäller andra fordonstyper och motorer. Jag kan alltså inte förstå att det skall behöva finnas en skillnad här, dvs. att vi skall ställa högre miljökrav på importen.

I den andra motionen tar vi upp frågan om Bromma flygplats. Jag instämmer i vad Sven-Gösta Signell har sagt. Vidare överlämnar jag med varm hand de handlingar som jag här har med mig till Oskar Lindkvist. Såvitt jag förstår kommer Oskar Lindkvist i sitt anförande att tala om Bromma flygplats.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till mom. 14 i utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 74 JAN SANDBERG (m):

Fru talman! I detta betänkande behandlas en viktig del av det svenska transportsystemet. Att detta livligt diskuteras trodde jag mig ha märkt i riksdagskaféet så sent som för några minuter sedan. Där satt nämligen några representanter från ett centralt partikansli och – som jag trodde – diskuterade luftfarten. Men det visade sig senare att de talade om getnäringen, inte om jetnäringen. Bortsett från den episoden är fungerande flygtransporter viktiga, inte minst för Sveriges glest befolkade delar.

I det här betänkandet om luftfarten tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner propositionens förslag om riktlinjer för just inrikes flygtrafik.

Därmed vill jag också inledningsvis yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet samt avslag på alla de reservationer som har avgivits av Socialdemokraterna. Dessutom yrkar jag avslag beträffande Vänsterpartiets meningsyttring.

Utskottet tillstyrker propositionsförslagen om bl.a. Luftfartsverkets verksamhet under perioden 1994–1996 när det gäller inriktning, syften och målsättningar för verksamheten.

Från den borgerliga sidan har vi i många år emellertid hävdat att en avreglering måste komma till stånd för att vi skall få en konkurrensutsatt och därmed bättre fungerande flygtrafik i vårt land.

Avregleringen, vilken nu är genomförd, har medfört att det uppstått en ökad konkurrens. Nya aktörer har tillkommit. Sammantaget har avregleringen inneburit många positiva effekter, bl.a. genom att vi har fått ett större utbud och, i normalfallet, lägre priser.

Fru talman! I en del motioner – och det gäller då framför allt från Socialdemokraterna – märks en oro över hur de mindre flyglinjerna och flygplatserna skall klara sig i ett friare konkurrensförhållande. Men det är väl alltid så att det, när något nytt införs, blir vissa förändringar. Detta är naturligt, och en viktig beståndsdel i just arbetet med att utveckla och förbättra.

En ökad avreglering stimulerar ju flygbolagen till nya initiativ. Nya tankar och idéer, som tidigare effektivt har hindrats, växer fram.

Det är också känt att just de mindre företagen, som numera är aktivare, alltid har lättare att ställa om sig och att de kan agera smidigare än stora företag när det gäller att nå framgång på marknaden och att erbjuda det som invånarna i Sverige efterfrågar. Detta kommer troligen att ge just de små företagen, och därmed också de mindre flygplatserna, stora chanser att utvecklas.

Beträffande frågan om trafiken på regionalpolitiskt viktiga, men ekonomiskt svaga, linjer vill utskottet för sin del framhålla vikten av att trafiken på dessa linjer kan upprätthållas också i en avreglerad trafiksituation.

Men om det visar sig att detta inte inträffar – vilket jag i och för sig inte tror – har staten ett ansvar att, som utskottet uttalar, stödja regionalpolitiskt viktig trafik. Det är bl.a. därför som vi, som framgår av betänkandet, fördubblar driftbidraget till kommunala flygplatser i skogslänen och på samma gång tillåter ett mer flexibelt stöd.

De fem kommunala flygplatserna i det tidigare s.k. primärnätet skall också övergångsvis få ett utjämningsbidrag som i princip jämställer dem med motsvarande statliga flygplatser.

Det finns ett behov av att överväga frågan om att klarare definiera statens ansvar för flygplatsnätet med anledning av att trafiken har avreglerats. En sådan ny definition kräver dock att man skall kunna avläsa mer långsiktiga effekter i flygtrafiken. Därför bör man avvakta ytterligare något innan man sjösätter nya, genomgripande och bestående eventuella stödsystem.

Fru talman! I utskottet har vi under de senaste åren varit överens om att Arlanda behöver byggas ut med en tredje bana för att kunna möta resenärer-

nas behov och möjlighet att använda Arlanda flygplats på ett riktigt sätt. Så kommer också att ske enligt Luftfartsverkets planering 1999.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Luftfart

Vi har också till största delen varit överens om att Stockholm behöver två flygplatser. Det har också sagts från flera håll att det är ett riksintresse att det finns två flygplatser i denna region. Eftersom inget annat alternativ ännu har kunnat tas fram från Stockholmsregionen har Bromma återigen blivit den andra flygplatsen i regionen.

Nu finns det en majoritet i Stockholms kommunfullmäktige för att bevara Bromma flygplats. Därför ställer sig utskottet bakom förslaget att Bromma flygplats skall bevaras ytterligare ett antal år. Vi kan konstatera att en fungerande flygtrafik i Stockholmsregionen inte bara gynnar just huvudstadsregionen utan hela vårt avlånga land.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan tänkte jag något kommentera det som andra talare har fört fram. Karl-Erik Persson talar om miljön på flygområdet. Jag kan hålla med om att skrivningen i betänkandet är något kortfattad. Läser man propositionen får man en bättre genomlysning av problemen. Det händer faktiskt mycket redan. Som exempel kan jag nämna differentierade landningsavgifter på olika flygplan beroende på buller- och miljöeffekter. Om vi skall kunna lösa problemen med luftföroreningar internationellt – luftföroreningar är ofta internationella – är det just internationellt arbete som måste till. Därför är jag något förvånad när Karl-Erik Persson talar om vikten av internationellt samarbete och samtidigt representerar ett parti som säger nej till ett medlemskap i den europeiska unionen. Där har vi verkligen möjlighet att påverka inte bara Sveriges luftmiljö utan Europas och indirekt miljön i hela världen.

Ordföranden i utskottet hade synpunkter på Bromma flygplats. Jag har antytt tidigare att en förutsättning för att ha en fungerande konkurrens, för att vi därigenom skall få en bra flygtrafik i alla delar av Sverige, är att vi har tillgång till två flygplatser i Stockholmsregionen. Det är en anledning till att Bromma bör finnas kvar. Den andra är att regionen själv, majoriteten i stadens fullmäktige, också är av den uppfattningen. Då skall vi inte från riksdagens sida förhindra stockholmarna från att utveckla det de tycker är viktigt.

Det antydde också att vi inte tar vårt ansvar för flygplatserna i de delar av landet där det inte finns så många passagerare. Men vi har ju fördubblat stödet till de kommunala flygplatserna i skogslänen. Vi bibehåller tills vidare stödet till kommunala flygplatser i det tidigare primärnätet. Är det, Sven-Gösta Signell, att försämrar för glesbygden? Det är snarare tvärtom!

Det fördes diskussioner om att införa en ny form av stödsystem eller upphandlingssystem för flygtrafiken för att se till att det regionalpolitiskt viktiga flyget finns kvar. Man säger att det skall göras nu, det är väldigt bråttom. Men det var inte så länge sedan som representanter för Socialdemokraterna i ett annat betänkande gällande trafikpolitiken i stort tyckte att vi minsann skulle utvärdera det tidigare stora övergripande trafikpolitiska beslutet för att därefter bestämma oss för hur vi skall gå vidare. Nu säger man helt tvärtom. Nu är det vi från regeringspartiernas sida som säger att vi skall utvärdera och se på effekterna för att sedan gå vidare. Vad är det för fel att kräva det på det här området när Socialdemokraterna krävde precis samma sak på ett annat område?

Anf. 75 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag håller med Jan Sandberg om att det görs en del miljösatningar när det gäller flyget. Men nog är det en olycklig formulering när det skrivs att man inte kan påverka därför att motorerna görs utomlands. Jag tycker att det är en olycklig formulering av utskottet. Den som läser det får det intrycket att vi i och med att motorerna görs utomlands inte kan göra någonting. Visst kan vi.

Jan Sandberg har rätt i att jag tillhör dem som är emot ett EU-medlemskap. Blanda inte in det i den här debatten, det är litet malplacerat när vi talar om internationell flygtrafik. Enligt mitt medvetande sträcker det litet längre än till Europa.

Visst tillverkas största delen av passagerarflygplanen i dag i USA, om jag inte är alldeles felunderrättad. Det var ett litet feltramp av Jan Sandberg att hoppa på mig och göra det här till en EU-debatt. Jag tar gärna den debatten med Jan Sandberg, men låt oss försöka få den debatten när det är läge för det, inte nu. Om Jan Sandberg ville skära pipor i vassen när det gäller mig och EU skar han på fel ställe.

Anf. 76 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång påpeka att jag kan instämma i att skrivningen i utskottsbetänkandet på miljöområdet är kortfattad. Den kunde ha varit mer genomgripande. Men jag vill hänvisa till vad som skrivs i propositionen på det här området. Där skrivs det ganska mycket.

Även om ett stort antal av de motorer som används i flygplanen tillverkas i USA, är det inget argument för att vi inte skall arbeta internationellt och för att vi inte skall arbeta inom EU:s ram för att påverka. De facto är det så att internationella överenskommelser träffas och diskussioner förs mellan EU, USA och andra aktörer på marknaden. Därför är det viktigt att vi kan påverka en av de parter som har ett mycket stort inflytande på det här området, dvs. EU. Det var därför som jag gjorde den mycket naturliga kopplingen till ett svenskt EU-medlemskap.

Anf. 77 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Fru talman! Jan Sandberg säger att många nya aktörer nu tack vare avregleringen har dykt upp inom flygsektorn. Det är alldeles riktigt. Men väldigt många aktörer har också gått i konkurs på grund av avregleringen, som vi har kritiserat.

Det framhålls gärna att det har blivit prissänkningar. Visst har det blivit prissänkningar på vissa stora linjer, men på de små linjerna har det faktiskt blivit prishöjningar. Gotland nämndes tidigare. Gotlandslinjen är ett typ-exempel på ett område där det har blivit prishöjningar.

Jan Sandberg säger vidare att jag skulle ha tagit upp glesbygdsfrågor. Jag nämnde aldrig dem i mitt anförande. Jag nämnde aldrig höjningen av anslaget till skogslänen. Det var inte därför att vi har ställt upp på det. Men man vill gärna säga att man har fördubblat anslaget till skogslänen. Det låter väldigt fint. Men vi skall ha klart för oss att det är ganska blygsamma medel vi talar om. Anslaget har tidigare legat på 15 miljoner. Nu är det på 30 miljoner. Vi har ställt upp på höjningen, den är i och för sig bra men inte så väldigt

bra. Då är det bättre att tala om en fördubbling än att tala om miljoner när det handlar om så små medel.

Som Jan Sandberg sade har vi varit eniga om utbyggnaden av Arlanda flygplats. Jag tog också upp det i mitt anförande. Bl.a. har ni medverkat till försvagningar, även om de är marginella. Navsystemet har blivit sämre på Arlanda därför att Linjeflyg nu har flyttats över till Bromma. Vi är emot linjefart på Bromma.

Det är viktigt att det finns två flygplatser i Stockholmsregionen, säger Jan Sandberg och menar att stockholmarna själva skall få bestämma det. Jag skall inte fördjupa mig så mycket mer i Brommadebatten. Jag vet att Oskar Lindkvist kommer att ta upp den senare. Låt mig bara få säga vad vi har sagt i utskottet: Låt stockholmarna få bestämma om flygplatsen. Men det kan inte vara statens uppgift att betala en flygplats i den här regionen, landets största region. Den skall inte kunna hålla en egen flygplats, utan där måste det övriga Sverige vara med och betala.

Detta har vi sagt. Låt stockholmarna bestämma det, men dra ifrån staten.

Anf. 78 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Om Arlanda och Bromma flygplatser lär vi få en debatt litet senare. Att navsystemet skulle vara det allena saliggörande när det gäller att se till att alla delar av Sverige har en god flygtrafik är inte sant. För man ett sådant resonemang överlag innebär det att exempelvis riksdagen eller trafikutskottet i större utsträckning skall bestämma vilka transporter som människorna skall ha möjlighet att efterfråga vad gäller luftfart.

Det finns de facto människor som inte anser att Stockholm är ett centrum i Sverige och att alla resor måste gå till eller via Stockholm. Det finns linjer från olika delar av vårt land som förlorar på att gå omvägen via Arlanda. I och med avregleringen har vi öppnat för mer flygfart på dessa linjer från punkt A till punkt B utan att tvingas gå via punkt C. Om man är en centralplanerare tycker man säkert att vi skall hålla fast vid navsystemet till 100 %. Men en sådan uppfattning rimmar inte till 100 % med uppfattningen att även flygpassagerarna skall ha möjlighet att välja annan väg än just via Stockholm.

Jag vill hålla med Sven-Gösta Signell vad gäller de eventuella problemen för de mindre flygplatserna i Sverige och de linjer som inte är så livligt frekventerade. Jag tycker att det är viktigt att vi följer utvecklingen på det här området. Jag tycker att det är viktigt att vi har ett ansvar för att se till att så stora delar av Sverige som möjligt skall ha möjlighet också till flygtrafik.

Vad vi inte är överens om är om vi nu skall införa nya system för att försöka uppbåda någonting när vi inte riktigt vet i dag vad vi vill uppnå. Där säger regeringen att vi måste avvakta utvecklingen ytterligare ett tag. Under tiden plussar vi på de stöd som finns och t.o.m. dubblar ett av de viktiga stöden för att se till att i varje fall underlätta för olika regioner i Sverige när det gäller lufttrafik. Då intar man från regeringspartiernas sida samma ståndpunkt som socialdemokraterna intog i denna kammare för bara någon timme sedan, dvs. att vi måste utvärdera innan vi tar nästa steg, så att vi hittar ett bra system som gör att de delar av Sverige som behöver flygtrafik men som är litet glesare bebyggda också skall få det. Vad är det för fel att

inta den ståndpunkten från regeringspartiernas sida i det här ärendet när ni intog samma principiella ståndpunkt vad gäller inriktningen av trafikpolitiken i stort?

Anf. 79 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Fru talman! Det senaste Jan Sandberg sade var mycket intressant. Jan Sandberg säger att vi nu skulle vara emot en utvärdering, något som vi förut varit för. Var det någonting som kritiserades som eländigt så var det vårt förslag om en kommission. Det skulle hindra all utveckling på trafikområdet. Då skulle vi inte kunna göra någonting. Vi sade att det skulle kunna ske parallellt med satsningarna. Det skulle gärna kunna göras även här.

Behovet av flygtrafik till t.ex. universitetssjukhuset i Umeå skall inte behöva utredas. Det är ett faktum. Vi har klart för oss att flyget behövs. Vi har sagt, och även upphandlingsmannen har framhållit det, att de 9,3 miljonerna skulle kunna utnyttjas bättre. Inte behöver vi ha någon utredning.

Sedan säger Jan Sandberg att det är bra att Bromma flygplats finns. Vi skall inte bestämma över hur människorna skall resa, de skall inte tvingas resa över ett hav. Vi har aldrig motsatt oss ett direktflyg mellan Malmö och Norrland eller Göteborg och Norrland, t.ex. Göteborg–Umeå, om det finns underlag för det. Sådana flyg behöver naturligtvis inte gå över Stockholm. Att ha två flygplatser i Stockholm har ingenting, Jan Sandberg, att göra med hur de andra linjerna skall vara. Men detta försämrar navsystemet för de människor som skall hit. Det är det som det gäller och som jag tidigare här har försökt att klara ut. Men vi har ingenting emot att man har direktlinjer.

Anf. 80 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Men, Sven-Gösta Signell, dagens flygtrafik till och från Bromma bedrivs i stort sett undantagsvis av andra flygbolag och andra operatörer än vad som fanns under den tid då vi hade en reglerad och monopoliserad flygmarknad i Sverige. Om vi beslutar oss för att lägga ned denna flygplats, måste väl det innebära ett dråpslag, inte bara för dem som bedriver trafiken utan också för alla de flygpassagerare som ser Bromma som ett mycket bra alternativ till Arlanda?

Jag tror att vi alla egentligen är överens om principen att man bör ha två flygplatser i regionen. Det är därför viktigt att man inte slår undan benen för de alternativ som har växt fram och indirekt för alla de flygpassagerare som ser Brommatrafiken som ett bättre alternativ än de alternativ som finns på andra platser och än de alternativ som fanns innan flygtrafiken avreglerades.

Anf. 81 OSKAR LINDKVIST (s):

Fru talman! Frågan om Bromma flygplats har ju sitt eget evighetsproblem. Så länge jag kan minnas har frågan från och till diskuterats i riksdagen. Det är en stor fråga i Stockholm, Sundbyberg, Solna och i flera av de kommuner i norra delen av Stockholm som har problem med flygverksamheten på Bromma. Ändå bryr sig riksdagen och numera också regeringen inte särskilt mycket om detta stora miljöproblem.

Jag vill bara erinra om att det finns ett avtal mellan Stockholm och svenska staten, ingånget 1947, som löper ut den 31 december 1996. Detta avtal inne-

bar att Brommaområdet skulle upplåtas för flygverksamhet under denna tidsperiod mot att staten avstod från att uppföra bebyggelse på Djurgården i Stockholm.

Avtalet har alltså hållits i 45 år. Det har förts många debatter, tagits många initiativ och varit många aktiviteter under dennat tid. Ytterligheterna har naturligtvis också varit mycket stora i debatterna, alltifrån de som vill ha mera flyg på Bromma till dem som vill att flygtrafiken skall avvecklas i enlighet med det ingångna avtalet mellan Stockholm och svenska staten. Framför allt har flygtrafiken satts i fråga.

När det 1976 blev en borgerlig regering skulle frågan utredas, inte om Bromma skulle vara kvar utan hur man skulle bevara Bromma flygplats för flygtrafiken.

Det blev Ingvar Gullnäs som skulle klara den uppgiften. Jag hade äran att sitta med i en referensgrupp kring enmansutredaren tillsammans med en annan socialdemokrat, Olle Östrand. När resultatet var färdigt gjorde vi en egen skrivning som dess värre inte redovisades i utredningen men som naturligtvis mycket klart avviker från det förslag som Ingvar Gullnäs lade fram. Det förslaget innebar att man skulle utveckla och bygga ut flygverksamheten på Bromma. Man skulle lösa in en del fastigheter i området och bredda kommunikationerna till och från flygplatsen.

Utredningen följdes av en proposition från regeringen. Dess bättre punkterades denna utredning av riksdagen. Orsaken till att den punkterades var ingen annan än att miljöfrågorna under hand har tagit över. Det fanns kanske inte så många miljöfrågor 45 år tillbaka, men nu finns det många sådana. Jag vill gärna säga att den socialdemokratiska regeringen hade ett öppet sinne för att i första hand slå vakt om miljöfrågorna när det gällde Bromma. Vi har fört många debatter och kanske inte alltid varit överens, men vi har varit överens om de stora dragen, nämligen att det inte är lämpligt att ha en flygplats mitt inne i ett mycket tätbebyggt område.

Det är förs alltså diskussioner om vilken betydelse miljön – buller, avgaser, störningar, olycksfallsrisker inom området – skall tillmätas. Hitintills har all den expertis som har varit inkopplad på miljöfrågorna varit totalt samstämmig: det är inte lämpligt med flygverksamhet på Bromma. Det är inget bra läge för en flygplats.

Helt nyligen, sommaren 1993, har Naturvårdsverket skrivit till Koncessionsnämnden för miljöskydd och bett att det skall utredas vilka miljökrav som i framtiden skall ställas för att flygverksamhet skall få bedrivas. Och då skall vi komma ihåg att de nuvarande reglerna är mer än tio år gamla, och det har skett en hel del under den tiden.

Fru talman! Den 17 december 1980 beslutade riksdagen att jettrafiken på Bromma snarast möjligt skulle flyttas till Arlanda. Det hette också att Bromma flygplats tills vidare skulle bibehållas som flygplats med inriktning på allmänflyget och behovet av en reservflygplats. Sedan dess har tidpunkten flyttats fram till 1983, då jettrafiken flyttades från Bromma till Arlanda. Därmed var riksdagsbeslutet fullföljt. Då var det 13 år kvar till dess att avtalet mellan Stockholm och svenska staten upphörde.

Så här enkelt blev det emellertid inte – därtill är frågan alltför komplicerad. Den berör också många intressen från olika grupper i det svenska sam-

hållet. En del hade svårt att smälta att riksdagen kunde fatta detta beslut. Det finns många märkligheter som den som är intresserad kan ta del av. Det finns hyllmeter med tryck om allt som har förekommit i samband med diskussionerna kring Bromma flygplats. Jag vill dock nämna en märklighet.

Det fanns en utredning som hette Inrikesflygutredningen. Den avgav sitt betänkande 1981. När denna utredning skulle göra en bedömning av riksdagens beslut om att utlokalisera jettrafiken till Arlanda kom man fram till att "en rimlig tolkning av riksdagsbeslutet var att annan jettrafik på Bromma kunde vara kvar så länge uppställda buller- och miljökrav tillgodosågs". Konsekvensen skulle alltså bli att Focker F 28 flyttades till Arlanda medan annan jettrafik kunde vara kvar på Bromma under vissa förutsättningar.

Svaret på allt detta finns i trafikutskottets betänkande 1980/81:28, där det slås fast att utflyttning av jettrafiken från Bromma till Arlanda står fast, även om trafikutskottet flyttade fram tidpunkten för utflyttningen till 1983, som så småningom också blev regeringens beslut.

År 1991 fick vi en regering som skall avreglera flyget. Denna regering har nu öppnat Bromma flygplats för jettrafik. Vi fick Malmö aviation i både en och två upplagor, varav den senaste finns där alltfjämt.

Vi kan i dagens morgontidningar läsa att man skall bredda utbudet trots att verksamheten på Bromma, som det samtidigt meddelas, går med rätt oräntliga förluster.

Regeringen tillåter alltså jettrafik på Bromma oaktat att 1980 års beslut klart innebar att jettrafiken skulle flyttas till Arlanda. Jag har bett konstitutionsutskottet att granska regeringens handläggning, och jag utgår från att utskottet har möjlighet att lägga fram sina synpunkter innan denna mandatperiod i riksdagen är till ända.

Jag vill alltså påstå att regeringen bryter mot avtalet. Det är kanske t.o.m. så att regeringen inte har brytt sig om vilket beslut riksdagen har fattat om jettrafikens utflyttning från Bromma.

Jag vet också att regeringen tidigare har hänvisat till vad som sker i Stockholms stadshus, där en knapp majoritet, anförd av Moderata samlingspartiet, just nu har kommit fram till att man skall förlänga avtalet med 15 år. Om det vill jag bara säga att detta inte kommer att innebära slutet på debatten om Bromma flygplats. Det innebär i stället en nytändning, och jag hoppas att det i den riksdag och i det fullmäktige i Stockholm som skall väljas den 18 september i år uppstår en mandatsammansättning som ger uttryck för uppfattningen att miljön är något att kämpa för också när det gäller Stockholm.

Anf. 82 JAN SANDBERG (m) replik:

Herr talman! Jag hoppas själv att vi under de kommande åren liksom vi gjort i år och förra året skall kunna debattera Bromma flygplats framtid. I den riksdag som skall väljas kommer det säkerligen att finnas motståndare av Oskar Lindbergs typ till att Bromma flygplats verksamhet skall få fortsätta. Dessvärre tror jag inte att jag efter valet kommer att ha möjlighet att diskutera Bromma flygplats just med Oskar Lindkvist.

Jag ber att få tacka för en intressant historisk exposé över bakgrunden till Bromma flygplats. Man skall dock ha klart för sig att det inte finns någon

entydig opinion bland invånarna i området mot bevarandet av Bromma flygplats. Det finns uppgifter om motsatsen.

Jag tror vidare att vi är överens om att man bör försöka minska olägenheterna i form av buller och miljöproblem på Bromma. Kraven på flyget på Bromma är också de facto hårdare än kraven på flygtrafik på andra håll, exempelvis på Arlanda. Regeringen har också stoppat ansökningar om utökad bl.a. utrikes trafik på Bromma. Det händer alltså en del saker också på den fronten.

Något som förvånar mig litet är att socialdemokraterna rent allmänt säger att det är viktigt att flygtrafiken skall fungera i denna region, och indirekt därmed också i landet i övrigt, men samtidigt säger nej till en fortsatt verksamhet på Bromma. Då är den logiska frågan: Var skall den andra flygplatsen i Stockholmsregionen ligga? Det vore bra om Oskar Lindkvist kunde svara på det.

Man kan också undra om det är utskottets och riksdagens sak att säga till den politiska majoriteten i Stockholm att man struntar i om den tycker att Bromma flygplats skall vara kvar. Det är upp till parterna i regionen att tycka till i denna fråga, och i dag vill man faktiskt förlänga avtalet för flygverksamheten på Bromma.

Jag vill också i ett mer nationellt perspektiv säga, liksom jag gjorde tidigare, att Bromma eller i varje fall en andra flygplats i Stockholmsregionen är en förutsättning för fungerande konkurrens på det här området.

Anf. 83 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt, Jan Sandberg, att det finns en opinion för att behålla Bromma flygplats. Jag kan bara nämna att den har skiftat karaktär under årens lopp. Från början var Brommas flygverksamhet ett flyg för direktörer i Stockholm och för direktörer som ville resa till Stockholm. Det var inget folkflyg utan ett affärsflyg och ingenting annat. Om man utmanade direktörerna, med det stora stöd som de hade i de massmedier som då fanns, var man ganska djärv. Då stod en mycket bred opinion mot mycket starka ekonomiska intressen.

Ganska symtomatiskt för detta, Jan Sandberg, är vad som inträffade den 10 november 1977, då Curt-Steffan Giesecke och Axel Iveroth besökte Kommunikationsdepartementet men den dåvarande kommunikationsministern Bo Turesson inte var där. De lämnade då över en handling om vad de tyckte om att Brommaflyget skulle vara kvar, försedd med en hjärtlig hälsning till kommunikationsministern. Det skrevs då om allt detta i Dagens Nyheter.

Det är riktigt att opinionen i dag har fått en annan karaktär. Det finns i dag en opinion mot risken för att det kan bli en bebyggelse på Bromma flygfält. Jag erkänner att den debatten finns, men den opinion som finns för närvarande har en helt ny karaktär.

Vi var vidare inne på valet och vad som kan ske efter detta. Före valet kommer naturligtvis de borgerliga i stadshuset, dvs. Folkpartiet, Moderaterna och Stockholmspartiet, att skynda sig att fatta beslut medan man ännu har majoritet. Jag och många med mig hoppas att det kommer en ny mandat sammansättning som leder till att ett annat beslut kommer att kunna fattas.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Lufthart

Även om miljöfrågorna och miljöproblemen på Bromma behandlas på det sätt som sker, med hjälp av enstaka röster hit och dit, faller ändå huvudansvaret på den nuvarande regeringen, som har tillåtit att jettrafiken har återinförts på Bromma flygfält. Regeringen har här svikit genom att inte bry sig om det beslut som riksdagen fattade den 17 december 1980.

Anf. 84 JAN SANDBERG (m) replik:

Herr talman! Att opinionsargumenten vad gäller Bromma har vänt beror enligt Oskar Lindkvist delvis på att det tidigare var direktörer som använde Bromma flygplats. Det var egentligen inte bara fråga om direktörer. Också ett och annat borgarråd som officiellt sade sig vara emot Bromma frekventerade Bromma ganska flitigt under denna period. Men det kan vi glömma.

En av huvudfrågorna i denna debatt är vem som skall bestämma huruvida Bromma skall få vara kvar, vi här i riksdagen eller beslutsfattarna i regionen. Den borgerliga regeringens uppfattning är att detta, även om det är av nationellt intresse, i mycket stor utsträckning är en regional fråga. Vi har regionalt en majoritet för att bevara Bromma flygplats.

Om Oskar Lindkvist och andra vill lägga ned Bromma flygplats, tycker jag att de skall kraftsamla på ett annat ställe än i Sveriges riksdag. Då skall man se till att lösa socialdemokraternas problem på detta område, som egentligen är att man inte har lyckats få invånarna i regionen att rösta på socialdemokraterna. Och det, herr talman, är inte riksdagens problem utan socialdemokraternas.

Anf. 85 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Av den omständigheten att socialdemokraterna inte har lyckats få opinionen med sig i flygfältsfrågan drar Jan Sandberg, som jag tror medvetet, en helt felaktig slutsats. Det finns i Stockholm en mycket stark gruppering som arbetar för ett flygfritt Bromma. Den är inte enbart sammansatt av olika partier utan också verksam tvärpolitiskt i Stockholm. Den uttrycker en mycket stark opinion och genomför möten, sammankomster, debatter och demonstrationer. Senast häromdagen hade man en stor träff just för att komma till rätta med problemen på Bromma.

Opinionen är alltså inte begränsad inom strikta partiramar utan är ganska bred i de allra flesta partier. Det enda parti som inte har så många anhängare mot Brommaflyget är naturligtvis Moderata samlingspartiet.

Frågan är vidare vilka som skall bestämma. Riksdagen har träffat ett avtal med Stockholm. När det avtalet går ut skall riksdagen självfallet fatta beslut beträffande sin del av avtalet. Det löper ut den 31 december 1996. Skall den svenska regeringen inte hålla ett avtal som den ingått med en av de största kommunerna i Sverige? Jag tycker att det är ganska märkligt om man har kommit fram till den slutsatsen.

Jag förmodar att en del av Centerpartiets företrädare här, som ju visar en benägenhet att näst intill det oändliga stödja den nuvarande regeringen, skulle må väldigt bra av att få lyssna på vad ordföranden i Stockholmscenterns Brommagrupp Hans Peters säger i en artikel i Svenska Dagbladet den 23 februari i år, där han väddar till Carl Cederschiöld och Lennart Rydberg

att ha respekt för demokratin och låta stockholmarna i valet avgöra om flyget skall vara kvar eller inte:

"Därför vill vi i centern uppmana moderaterna, folkpartiet, stockholmspartiet och ny demokrati att invänta valresultatet innan man driver igenom ett beslut om ett nytt flygavtal. Det vore hedersamt!"

Och så avslutar han: "Om dessa partier trots allt hastar fram ett beslut, kommer centern, om resultatet i kommunvalet i höst så medger, att försöka skapa en majoritet för att avtalet med luftfartsverket omedelbart rivs upp."

Anf. 86 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! En säningsman gick ut för att så. Somt föll vid vägbanan och fåglarna kom och åt upp det.

Varför nu denna bibliska berättelse i den här flygdebatten? Jag kom att tänka på den när jag läste trafikutskottets betänkande, mot bakgrund av att trafikutskottet för två veckor sedan besökte Västerbotten. Där såddes, som jag trodde, fruktbarande frön, av bl.a. förra ledamoten i trafikutskottet Görel Bohlin.

Man beskrev mycket ingående konsekvenserna av att staten inte vidtar en samlad upphandling av Norrlandsflyget. Avregleringen har medfört stora problem vad gäller den olönsamma trafiken och de flyglinjer som har få trafikanter. Det är långa avstånd, och man är beroende av flyget, men det är inte kommersiellt intressant.

Då har man konstaterat att om staten ville göra en samlad upphandling så finns förutsättningarna, tror man på goda grunder, att det skulle gå att lösa problemen utan större kostnader än i dag, när staten upphandlar bara en linje. En samlad upphandling skulle vara till båtad för människorna i de här trakterna, som skulle få en mera uthållig flygtrafik, en flygtrafik med samordning av biljettpriserna och tidtabellerna, så att man kunde flyga från Vilhelmina till Kiruna till rimliga kostnader och inte som nu till kostnader som motsvarar en flygresor till New York.

Det är ju detta det handlar om, och det har vi vid upprepade tillfällen försökt förklara i trafikutskottet, men majoriteten har styrt det hela ifrån sig.

Jag upplevde att det fanns stor förståelse när flygföreträdare och regionföreträdare förklarade det här uppe i Västerbotten. Utskottet åkte tillbaka till Stockholm, och till min besvikelse säger majoriteten att den inte är beredd att nu göra någonting. Det är desto mera överraskande, eftersom man i debatten i höstas erinrade om att regeringen har för avsikt att i kommande budgetproposition redovisa sitt ställningstagande i de här frågorna och att det ställningstagandet bör avvaktas.

Nu har utskottsmajoriteten kraftfullt avvaktat och konstaterat att regeringen inte gjorde någonting åt det här. Då svarar utskottsmajoriteten bara att utskottet inte är berett att föreslå riksdagen att nu göra ett mer långtgående uttalande om statens ansvar. När skall detta uttalande komma?

Regeringen sade faktiskt den 2 december 1993 att samhället har ett särskilt ansvar för att flygtrafiken kan bedrivas i Norrlands inland till orter som i många fall saknar tillfredsställande transportalternativ. Men det stannade vid ett uttalande. Det blev inga konkreta gärningar av det, och det är det som nu brådskar att få till stånd.

Jag skulle vilja vädja till alla ledamöter som för sina hembygder är beroende av att staten gör insatser. Det handlar nu inte om att begära en massa pengar från staten, utan det handlar om en metod för att klara ett problem, och det borde man kunna komma överens om i den här kammaren. Det finns faktiskt möjlighet att rösta för reservation 1, som jag yrkar bifall till.

Låt mig, herr talman, också säga ett par ord om Bromma, eftersom jag har ett visst förflutet i frågan. Den socialdemokratiska regeringen utarbetade en paketlösning som vi presenterade 1991. Det ingick tre komponenter i den: byggande av en tredje rullbana på Arlanda, utbyggnad av järnvägen till Arlanda och nedläggning av Bromma. Det fanns en tanke, en systematik i det här.

Men sedan fick vi ett regimskifte, och då började regeringen med att riva sönder paketet, först genom att öppna Bromma för flygtrafik och minska underlaget på Arlanda. Och så fann man anledning att skjuta byggandet av tredje rullbanan framåt i tiden. Därmed minskade också intresset från dem som är berörda att bygga järnvägen till Arlanda.

Man riskerar på det här sättet att slita sönder alla delarna i paketet, som var till gagn för en samordnad trafiklösning i Stockholmsregionen och framför allt kanske till gagn för miljön i området. Jag beklagar detta.

Anf. 87 JARL LANDER (s):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i vad Georg Andersson här har sagt om behovet av flyget i de glesare delarna av landet. Det är med anledning av det som jag också begärt ordet.

I betänkandet och propositionen skrivs det i princip om Norrlands inland. Jag vill påpeka för kammarens ledamöter att det här behovet finns också i ett stort antal kommuner utanför det område som direkt är Norrlands inland. Vi har många glesa kommuner i landet som befinner sig i samma situation.

Den problematiken har tagits upp i motioner, bl.a. problemen i norra Värmland, där kommuner som Torsby och Hagfors har satsat på att få sysselsättning med hjälp av att det finns flygplatser. De kommunerna löper en viss risk att hamna utanför det bidragssystem som nu föreslås, och det är utifrån det som motionerna har tillkommit.

Nu har jag full förståelse för att utskottet och riksdagen inte preciserar exakt till vilka flygplatser bidraget skall gå. Jag skall också säga att det är väldigt positivt att bidraget har höjts från 15 till 30 miljoner. Men vad jag vill påpeka är att fördelningen av bidraget inte får beräknas bara utifrån hur stora förluster de här kommunala flygplatserna har.

Om kommuner försöker få en optimal verksamhet på sina flygplatser – det här fick delar av utskottet ta del av när vi var i Nordvärmland och lyssnade på flygplatschefen i Torsby – får det inte vara så att man får bidrag bara utifrån förlustens storlek, utan också andra faktorer måste påverka, för annars finns det inget incitament för kommunerna att göra något för att få optimal verksamhet på sina flygplatser. Det finns därför anledning att de som nu kommer att få direktiv om att fördela medlen också har med de synpunkterna i bagaget.

Herr talman! Jag begärde ordet också för att tala om hur viktigt det är för ett län som Värmland att det finns en stor regional flygplats i området. För

många år sedan utdömde Koncessionsnämnden för miljöskydd flygplatsen i Karlstad. Det framgår också av betänkandetexten. Det har förts en uppslitande debatt om att det skall byggas en ny flygplats. Vi har kommit till det stadium att regeringen har givit tillstånd för en ny flygplats i Karlstad. Nu återstår finansieringsfrågan.

Utskottsmajoriteten skriver i betänkandetexten att man under hand har hört att det finns pengar som via AMS eventuellt kan användas till den del av verksamheten som Luftfartsverket, Karlstads kommun och landstinget inte klarar att finansiera. Den delen skall eventuellt kunna komma från regeringen.

Det är beklämmande att höra att uppvaktning efter uppvaktning besöker regeringen utan att få besked. Man får beskedet att det kanske kommer en viss summa. Jag tycker därför att det är på sin plats att det görs ett uttalande. De som under hand har hört att sådana medel skall utbetalas bör meddela dem som sitter på pengarna att behovet finns och att pengarna måste utbetalas.

Herr talman! Värmland är i mycket stort behov av att det snabbt fattas beslut om finansieringen av flygplatsen i Karlstad.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

TU16 Trafikpolitikens mål

Mom. 1 (inriktningen mot ett långsiktigt bärkraftigt transportsystem)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

3. res. 2 (nyd)

4. men. (v)

Förberedande votering 1:

22 för res. 2

14 för men.

266 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

127 för res. 1

20 för res. 2

157 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Mom. 2 (samordnad investeringsplanering)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, c, kds)

3. res. 4 (nyd)

Förberedande votering:

156 för res. 3

22 för res. 4

124 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

157 för utskottet

148 för res. 3

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 2 m, 20 nyd, 12 v, 2 -

För res.: 70 m, 27 fp, 28 c, 22 kds, 1 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 4 kds, 3 nyd, 2 v

Ingrid Hemmingsson (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU1 Överstyrelsen för civil beredskap

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU12 Viss internationell verksamhet

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU13 Banverket m.m.

Mom. 4 (anslaget Drift och vidmakthållande av statliga järnvägar)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

170 för utskottet

134 för res. 1

2 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 71 m, 27 fp, 28 c, 22 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 1: 119 s, 12 v, 3 -

Avstod: 1 s, 1 m

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 4 kds, 3 nyd, 2 v

Mom. 5 (anslaget Nyinvesteringar i stomjärnvägar)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

287 för utskottet

13 för men.

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 72 m, 26 fp, 28 c, 22 kds, 19 nyd, 2 -

För men.: 12 v, 1 -

Frånvarande: 20 s, 8 m, 7 fp, 3 c, 4 kds, 4 nyd, 2 v, 1 -

Mom. 12 (trafikavgifter för banutnyttjandet)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

169 för utskottet

137 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 22 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 2: 121 s, 1 c, 12 v, 3 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 4 kds, 3 nyd, 2 v

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU14 Sjöfart

Mom. 19 (utbildningsprogram för arbetslösa sjömän)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

283 för utskottet

15 för men.

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 68 m, 25 fp, 28 c, 21 kds, 20 nyd, 1 -

För men.: 1 s, 12 v, 2 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 17 s, 12 m, 8 fp, 3 c, 5 kds, 3 nyd, 2 v

Mom. 21 (en nordisk överenskommelse om färjetrafiken)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

170 för utskottet

136 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 28 c, 22 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 1: 121 s, 12 v, 3 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 4 kds, 3 nyd, 2 v

Mom. 24 (kustsjöfart m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

166 för utskottet

135 för res. 2

2 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 26 fp, 28 c, 22 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 2: 120 s, 12 v, 3 -

Avstod: 2 nyd

Frånvarande: 18 s, 9 m, 7 fp, 3 c, 4 kds, 3 nyd, 2 v

Mom. 25 (vissa sjösäkerhets- och miljöfrågor)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

169 för utskottet

136 för res. 3

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 28 c, 22 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 3: 121 s, 12 v, 3 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 4 kds, 4 nyd, 2 v

Mom. 26 (ansvaret för strandade fartyg m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

171 för utskottet

137 för res. 4

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 4: 121 s, 1 c, 12 v, 3 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 2 c, 3 kds, 3 nyd, 2 v

1. utskottet

2. res. 5 (m, fp, c, kds)

Votering:

156 för utskottet

151 för res. 5

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 2 m, 1 c, 20 nyd, 12 v, 2 -

För res. 5: 2 s, 70 m, 27 fp, 27 c, 23 kds, 2 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 3 nyd, 2 v

Stina Eliasson (c) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 31 (återinförande av fritidsbåtsregistret)

1. utskottet

2. res. 6 (s)

Votering:

165 för utskottet

137 för res. 6

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 27 fp, 23 c, 23 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 6: 121 s, 1 c, 12 v, 3 -

Avstod: 1 c

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 6 c, 3 kds, 3 nyd, 2 v

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU15 Luftfart

Mom. 5 (upphandling av olönsam regionalpolitiskt viktig flygtrafik, m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

168 för utskottet

138 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 26 fp, 28 c, 23 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 1: 121 s, 2 nyd, 12 v, 3 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 7 fp, 3 c, 3 kds, 3 nyd, 2 v

Mom. 14 (flygets kostnadsansvar för buller och luftföroreningar)

1. utskottet

2. men. (v)

Votering:

291 för utskottet

14 för men.

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 72 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 20 nyd, 1 -

För men.: 12 v, 2 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 18 s, 8 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 3 nyd, 2 v

Mom. 18 (kompletteringar på Kiruna och Luleå-Kallax flygplatser)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

163 för utskottet

137 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 27 fp, 26 c, 21 kds, 17 nyd, 1 -

För res. 2: 120 s, 2 nyd, 12 v, 3 -

Frånvarande: 18 s, 9 m, 6 fp, 5 c, 5 kds, 4 nyd, 2 v

Mom. 19 (nedläggning av flygverksamheten på Bromma, m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

170 för utskottet

135 för res. 3

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 27 fp, 27 c, 23 kds, 20 nyd, 2 -

För res. 3: 121 s, 1 c, 12 v, 1 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 3 nyd, 2 v

Mom. 21 (framtiden för de skånska trafikflygplatserna)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

168 för utskottet

135 för res. 4

2 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 4: 121 s, 12 v, 2 -

Avstod: 1 nyd, 1 -

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 4 nyd, 2 v

Prot. 1993/94:73

16 mars 1994

*Alternativ till
burhållning av
värphöns*

Mom. 23 (ett särskilt anslag till investeringar)

1. utskottet

2. res. 5 (s)

Votering:

170 för utskottet

136 för res. 5

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 5: 121 s, 12 v, 3 -

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 3 nyd, 2 v

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen beslöt kammaren att jordbruksutskottets betänkande JoU14, konstitutionsutskottets betänkanden KU20, KU25, KU26, KU31, KU32, KU33 och KU34 samt skatteutskottets betänkanden SkU22, SkU23 och SkU29 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

11 § Alternativ till burhållning av värphöns

Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1993/94:JoU14 Alternativ till burhållning av värphöns (skr. 1993/94:106).

Anf. 88 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag tillhör inte veteranerna i jordbruksutskottet, men under snart ett och ett halvt år som ledamot där har jag insett att burhönsens liv och leverne har ett intresse långt utanför utskottet, ett intresse som inte bara handlar om bra förhållanden för äggproduktion.

Burhönsen har blivit något av en symbol för hur vi handskas med de le-

vande varelser som förser oss med nödvändiga livsmedel. Livet för höns i en trång bur är på något sätt så tydligt onaturligt och olustigt för oss alla och så långt ifrån de hönsflockar som många av oss – jag också – hade springande fritt hemma på gården när vi växte upp, och som inte var större än att vi kunde ge hönorna egna namn.

Det har under beredningen av det här ärendet kommit åtskilliga brev, skrivelser och telefonsamtal till utskottet. Inom utskottet har det gjorts upp promemorior. Det har skett utfrågningar och uppvaktningar. Ofta har de som har hört av sig till oss på olika sätt varit förvånansvärt väl insatta i problemen.

Jag tycker att vi i utskottet med gott samvete kan säga att vi har tagit frågan på allvar, och vi har också åstadkommit ett enigt betänkande. Däremot finns det ett särskilt yttrande, refererande till en s-reservation till utbildningsutskottets betänkande 5, som jag senare kommer tillbaka till, beträffande de ekonomiska konsekvenserna av utskottets resonemang.

Mot bakgrund av vad jag inledningsvis sade tror jag, herr talman, att vi hade en majoritet av det svenska folket med oss när vi beslutade att äggproduktion efter 1998 skall ske utan trånga burar. Jag tror också att vi har ett brett folkligt stöd när vi nu slår fast att det här beslutet fortfarande skall gälla, samtidigt som vi påpekar att vi vill ha kvar en svensk äggproduktion av ungefär samma omfattning som nu. Ingenting är ju vunnet om vi fortsätter att äta burhönsägg fast de produceras utanför vårt lands gränser.

Kritik kan riktas åt olika håll för att det forsknings- och utvecklingsarbete med nya metoder som måste till för att ersätta de nuvarande burarna inte kom i gång i tid. Det är olyckligt, särskilt som det tar tid att ställa om systemen. Det handlar inte bara om att slänga ut burar och bygga nya fjäderfästallar, en omställning som kan vara nog så svår, inte minst ekonomiskt. Vi har också sett att hönsens uppväxtförhållanden har en betydelse för deras beteende som vuxna djur. Det kan alltså handla om andra uppfödningmetoder och kanske andra raser, och sådant tar faktiskt ett par hönsgenerationer att få fram. Skall man också hinna få en utvärdering är det alltså nödvändigt att vara ute i tid.

Det är, herr talman, bakgrunden till vårt förslag om utökade medel till forskning, en fråga som vi alltså inte behandlar i det här betänkandet men som är ouppslutligt förknippat med detsamma.

Socialdemokraterna i jordbruksutskottet har fört fram frågan om arbetsmiljön i fjäderfästallarna, om behovet av utbildning och information till verksamma inom branschen, både ägare och anställda, samt om läkemedelsindustrins särskilda behov av friska och oförorenade ägg. Vi är mycket nöjda med att vi som ett enigt utskott på de här områdena står bakom uttryck som vi är fullt tillfreds med, och vi har inte funnit någon anledning att reservera oss mot det.

Eniga har vi också blivit om motionskrav från både oss och Folkpartiet om årliga redovisningar av utvecklingen av omställningsarbetet. Vi vill inte på nytt hamna i den situationen att utvecklingen inte fortskrider på det sätt vi vill och att vi som beslutsfattare här i riksdagen inte är helt införstådda med det. Regeringen föreslår en kontrollstation först 1997, och vi är helt överens

i utskottet om att det är alldeles för sent. Vi vill ha en årlig redovisning, med början redan den här hösten.

Med det jag nu har sagt, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i jordbruksutskottets betänkande. Jag vill också passa på att göra litet reklam för betänkandet. Jag tycker nämligen att det är en utmärkt bra skrift, och om man är intresserad av burhönsen och vår äggproduktion kan man faktiskt få ut mycket matnyttigt ur betänkandet.

Anf. 89 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! I det underlag som ligger för beslut på riksdagens bord i dag om alternativ till burhållning av värphöns har Ny demokratis idéer i allt väsentligt beaktats. Jag tänker då på definitionen av bur. Vi anser att man vidare bör utreda stora burars för- och nackdelar i förhållande till modellen med frigående höns.

Vidare anser Ny demokrati att avstämningen av läget är viktig, eftersom vi förhoppningsvis kommer med i EU, och då förändras våra förutsättningar.

Vi måste värna om den svenska äggproduktionen genom att förändra regler och produktionsmetoder i samklang med våra grannländer, så att vi får konkurrens på lika villkor.

Efterfrågan på ägg som producerats i frigående besättningar har redan ökat så mycket att en del affärskedjor på vissa platser inte kan tillfredsställa kundernas behov.

I det sammanhanget vill jag påtala ett hinder för övergången till frigående besättningar genom att ta ett exempel. En näringsidkare och tillika medlem i LRF har nekats kredit i Föreningsbanken för att bygga ett höns hus för en frigående besättning om ett par tusen höns – detta trots att personen i fråga har en bra lönsamhetskalkyl med Konsum som blivande kund. Föreningsbanken anser att det är "en osäker satsning".

Anta att LRF, som är största ägare i Föreningsbanken och negativt till förändringen på detta område, har ett finger med i spelet! Vi vet också att Jordbrukskooperationens företag Kronägg har förvärvat en stor burhönsanläggning i Baltikum för produktion för den svenska marknaden.

Om något i denna tanke om indirekt påverkan för att skydda egna intressen har ett uns av sanning i sig är reformen dödsdömd. Man kan då ifrågasätta Jordbrukskooperationens maktkoncentration.

Ny demokrati anser att regeringen bör hålla ett öga på utvecklingen, så att våra värsta farhågor inte blir verklighet.

Ny demokrati är emot selektiva stödåtgärder vid omställningen, då vi anser att de kan snedvrida konkurrensen och mest förefaller likna ett stöd till egenintresset. Det bästa stödet vid omställningen och i all företagssatsning är en fungerande kreditmarknad med låg ränta.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 90 BENGT ROSEN (fp):

Herr talman! Herr jordbruksminister! Jag tycker, precis som Ulla Pettersson, att det är glädjande att jordbruksutskottet har kunnat ena sig kring en gemensam bedömning av hur övergången från äggproduktion i konventionella burar till alternativa system skall gå till.

Sverige är ett föregångsland när det gäller äggkvalitet och djurhälsa. Vi har varit mycket framgångsrika med olika program för att förhindra salmonella och den s.k. Newcastle-sjukan. Vi har vidare varit mycket restriktiva med medicinering, vilket har visat sig vara mycket klokt.

I Holland har man tillåtit användning av stora mängder antibiotika inom animalieproduktionen. I det senaste numret av jordbrukstidningen ATL talar forskare om att landet är på väg mot en medicinsk katastrof. 92 % av salmonellabakterierna är resistent mot antibiotika i Holland i dag. Motsvarande siffra för Sverige är 6 %, vilket fått forskare hos oss att föreslå en än mer restriktiv användning. Vi bör ägna denna fråga stor uppmärksamhet.

Det är mycket tillfredsställande att kunna konstatera att vi i EU-förhandlingarna har fått igenom våra krav på djurhälsa och äggkvalitet. Sverige är också ett föregångsland genom ambitionen att öka våra djurs möjlighet till ett naturligt beteende. Portalparagrafen i djurskyddslagen från 1988, som riksdagen antog med stor enighet, visar på detta. Som en konsekvens av djurskyddslagen fattades då också av riksdagen beslutet att nuvarande bursystem för äggproduktion skall avvecklas. Det råder fortfarande – vilket framgår av det betänkande som vi nu behandlar – enighet om att så skall ske.

Upphovet till dagens betänkande är, som Ulla Pettersson redovisade, en kontroll som gjordes 1993, varvid Jordbruksverket utvärderade hur långt forskningen och de praktiska försöken har kommit när det gäller alternativ till bursystem. Denna utvärdering har fungerat som en väckarklocka – problemen med de alternativa systemen är betydligt större än man tidigare räknat med. Jordbruksverket har därför föreslagit att det år då förbudet mot nuvarande bursystem skall träda i kraft flyttas från föreslagna 1999 till en tidpunkt längre fram.

Regeringen och jordbruksutskottet har dock velat avvakta härmed, och utskottet har föreslagit att regeringen i fortsättningen skall återkomma varje år med en lägesrapport. Om riksdagen biträder detta förslag innebär det att vi redan i höst får en rapport om den fortsatta utvecklingen.

Inför övergången till alternativ till bursystemen lade riksdagen redan 1988 fast att den inte får innebära att djurhälsan eller arbetsmiljön försämras, att medicineringen ökar eller att näbbtrimning tillåts. Utöver dessa krav slår jordbruksutskottet i detta betänkande fast att övergången till alternativa system inte heller får leda till att den svenska äggproduktionen slås ut.

Detta är enligt min uppfattning viktigt, eftersom alternativet annars blir importägg av sämre kvalitet, producerade i bursystem som i regel är sämre för djuren än våra nuvarande bursystem.

I detta sammanhang bör det uppmärksammas hur viktig äggnäringen är för vårt land. Den sysselsätter i dag på hel- och deltid över 4 000 personer. Värdet i producentledet uppgår till ca 1 miljard kronor per år, och i fodret ingår spannmål från ca 50 000 ha åkermark.

Till detta skall vi lägga den svenska livsmedelsindustrins ökande behov av ägg av hög kvalitet, som också Ulla Pettersson var inne på. I dag motsvarar behovet ca 6 % av den svenska äggproduktionen, men det förädlade värdet i form av i första hand näringslösningar, där Sverige är världsledande, uppgår även det till ca 1 miljard kronor, och huvuddelen av produktionen går på export.

Oavsett om Sverige blir medlem i EU eller inte betyder de nyligen avslutade GATT-förhandlingarna att vår livsmedelsindustri i framtiden kommer att utsättas för internationell konkurrens.

Nu har vi i och för sig rätt att kompensera våra producenter för den merkostnad som våra miljö- och djurskyddslagar åstadkommer. Men vi är alla i detta hus medvetna om att staten inte kommer att ha råd att satsa budgetmedel på livsmedelsområdet. Vi har ju också en gemensam ambition att fullt ut marknadsanpassa all livsmedelsproduktion.

På sikt tror jag att den svenska synen på behandlingen av våra djur kommer att få internationellt genomslag, och då kommer skillnader i produktionskostnader att jämnas ut. Vi vet också att konsumenter är beredda att betala mer för en djurvänlig livsmedelsproduktion. Vad vi i dag inte tillförlitligt vet är hur stor denna grupp konsumenter är och hur mycket mer man är beredd att betala. Undersökningar har nu startats på detta område.

Vi måste därför anstränga oss så att alternativen till nuvarande bursystem blir så rationella som möjligt. Även om Jordbruksverkets rapport, som jag tidigare berörde, pekade på stora problem med bl.a. kannibalism och fjäderplockning, så finns det också ljusglimtar.

Jag blev i måndags upprörd av en producent som jag känner sedan gammalt. Han hade nu avslutat två parallella omgångar med 2 000 golvhöns utan att ha fått några större problem med just kannibalism och fjäderplockning. Men för att lyckas med detta i stora hönsbesättningar kan man, enligt min talesman, inte ha fönster och dagljus i produktionslokalen, vilket vi önskar, utan man måste ha svagare, artificiellt ljus. Jag ser med stort intresse fram emot att få besöka hans anläggning i påskveckan.

Det händer mycket på området just nu. Med den lägesrapport som vi väntar hösten 1994 får riksdagen ett bättre beslutsunderlag för den framtida uppläggningen av svensk äggproduktion.

Anf. 91 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Det betänkande som kammaren nu behandlar är en uppföljning av det beslut som riksdagen fattade 1988 angående en ny djurskyddslag. Lagen gällde de grundläggande bestämmelserna om djurskyddet.

När det gäller husdjurskötseln ställdes det särskilda krav på att djuren skall hållas och skötas i en god djurmiljö på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

Människan har sedan urminnes tider varit beroende av att hålla husdjur, och medvetenheten om att dessa djur behöver skyddas och vårdas väl är lika gammal som husdjurskötseln.

Lantbrukare som sysslar med djurproduktion är starkt medvetna om att djurens skötsel och vård är avgörande för att god produktion och lönsamhet skall kunna uppnås. Därför har gamla, trånga, mörka och ohygieniska stall steg för steg försvunnit och ersatts av ljusa, lättskötta och dragfria utrymmen.

Vårt land ligger i frontlinjen då det gäller god djurskötsel. Därför är det mycket viktigt att stora och genomgripande förändringar sker på ett sådant sätt att redan förhållandevis goda lösningar inte slås ut och ersatts med andra som ännu inte – trots stora ansträngningar – uppfyller de krav som har ställts.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Alternativ till
burhållning av
värphöns*

Detta gäller i hög grad förhållandena inom svensk äggproduktion. Den bedrivs ännu i mycket hög grad i bursystem.

Att äggproduktionen i så stor utsträckning bedrivs i bursystem beror helt och hållet på samhällets krav på effektiv produktion och låga livsmedelspriser. Denna produktionsform slog igenom under 1960-talet, och man kan utan tvivel konstatera att djurhälsan, äggkvaliteten och arbetsmiljön förbättrades med dessa system. Djurens produktionsförmåga är mycket god, varför man knappast kan påstå att hönsen far illa.

Även om vi i Sverige har färre höns per bur än vad man har i omvärlden har det länge funnits en strävan att förbättra systemen. Det har också skett.

Våren 1988 fattade riksdagen beslut om förbud att hålla höns för äggproduktion i bur fr.o.m. 1999. Under övergångstiden skulle forskning och försök bedrivas i syfte att få fram acceptabla alternativa system för äggproduktionen.

Jordbruksutskottet och riksdagen ställde vid beslutstillfället 1988 upp fyra viktiga krav på de nya systemen. Djurhälsan och arbetsmiljön fick inte försämrats. Medicineringen fick inte öka, och näbbtrimning för att hindra hackskador skulle inte tillåtas. Mot bakgrund av dessa krav har nu resultaten från en s.k. kontrollstation hösten 1993 presenterats.

Utskottet har också vid en offentlig utfrågning fått bred information om hur forskning och försök utfallit och om hur resultaten har uppfattats på olika håll.

Herr talman! Det kan konstateras att de framsteg som man hade hoppats på ännu inte har gjorts. Man kan därför oroligt ställa sig frågan: Klarar man av uppgiften inom den tid och med de målsättningar som avsågs från början?

Fr.o.m. det att nya godkända system för inhysning av värphöns kommit fram tar det nämligen upp till tre fyra år innan en omläggning praktiskt kan fullföljas. Det är ofrånkomligt. Det krävs nya byggnader, inredningar och även djur som passar in i systemen. Det är fråga om mycket stora investeringar.

Samhället eller staten kan rimligen inte heller begära att enskilda procucenter skall satsa på mycket dyra investeringar innan man praktiskt har sett inhysningssystem som fungerar säkert och garanterat i enlighet med de ställda kraven.

Det är också angeläget att svensk produktion – som hygieniskt och hälso-mässigt ligger på en mycket hög nivå – inte slås ut på ett sådant sätt att konsumenterna blir beroende av importägg från höns som lever i system som är väsentligt sämre än de nuvarande svenska systemen.

Det har ställts krav från näringens sida på en förskjutning av ikraftträdandet. Jordbruksverket har också efter sin utvärdering föreslagit detta.

Regeringen och jordbruksutskottet har dock inte valt att ändra tiden för ikraftträdandet av burhönsförbudet. I stället har årliga kontrollstationer med lägeskontroll lagts in i syfte att följa den fortsatta utvecklingen. Därmed skapas en möjlighet att göra korrigeringar om det visar sig nödvändigt.

Utskottet har också starkt understrukit att beslutet om avveckling av burhönssystemet inte får innebära att svensk äggproduktion slås ut och ersätts med ägg som är producerade i andra länders bursystem. Vidare anser utskottet att det är viktigt att forskningen rörande alternativ till nuvarande bursys-

tem blir så mångsidig som möjligt. Detta innebär att även modifierade typer av bursystem kan bli aktuella om de bedöms kunna uppfylla kraven ur arbetsmiljö- och djurskyddssynpunkt.

Herr talman! Då beslutet om burhönsförbud fattades 1988 i denna kammarer reserverade vi moderater oss, just för att de nya systemen för äggproduktion skulle uppfylla mycket bestämda villkor. T.ex. fick miljön för hönsen inte försämrats. De nya systemen fick inte innebära att antibiotika generellt måste användas i fodret. Avnåbning fick inte ske. Den hygieniska kvaliteten fick inte försämrats. Dessutom fick inte arbetsmiljön bli lidande.

Herr talman! Målen har ännu inte kunnat uppnås, men det betänkande som vi nu behandlar innefattar nya förutsättningar och tillägg som vi ställer oss bakom. Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 92 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Äggproduktionen i Sverige behöver omprövas. De tidigare godtagna produktionsmetoderna utsätts nu för en genomgående granskning och omprövning. Djuren skall hållas och skötas i en djurmiljö som ger dem god hälsa och möjlighet att bete sig naturligt.

Forskning och försök kring alternativ till burhållning av värphöns ingår som en del i denna förändringsprocess. Det finns dessutom kreativa enskilda producenter som gör försök, eftersom de räknar med att denna förändring kommer att komma till stånd via en lagstiftning.

Jag vill här uppmärksamma några erfarenheter som en enskild producent har delgivit mig.

När det gäller värphöns måste man vara klar över att en hel kedja måste följa när systemen byts ut. Det innebär att uppfödningen, om burhönsmetoden skall frångås, måste ske genom att kycklingarna är frigående. De måste alltså kontinuerligt vara frigående.

Uppfödaren av kycklingar måste ha samma inställning som producenten. En fri blivande värphöna kan utvecklas fritt. Den kan sandbada, plocka och sköta om sin egen fjäderskrud. En värphöns dag ser ut så att den fem timmar efter det att ljuset har tänts börjar värpa ett ägg. På eftermiddagen förbereder sig hönan för nästa dags värpning. Då är halm och sandbad viktiga komponenter för att göra hönsfågeln inpräglade beteende möjligt.

Den dagliga tillsynen av värphönsen kräver tid, och det är där man får en förändrad kostnadsbild. Den blir dock inte så stor i praktiken som det har angetts i betänkandet. Den producent jag har talat med säger att 2:50 kr per kilo räcker. Han har också uppnått att antalet fellagda ägg efter ett tag har minskat till 3–4 %. Han har således fått ett mycket bra resultat.

Denne producent anser också att den frihet som han har gett värphönsen medför att hönsen får mer motion. Han har naturligtvis också konstaterat att hönsen får ett större energibehov. Samtidigt har han uppnått en avkastning på 91–92 %. Äggen är tyngre, och kvaliteten på skalen är högre. Han har fått fram ett högkvalitativt ägg genom sin produktion. Han anser att frigående höns blir glada värphöns.

Han arbetar också efter principen att förändra foderstaten för att uppnå det absolut bästa resultatet. Vi talar här om produktion i mindre anläggningar. Enligt hans bedömning kan man ha i storleksordningen 10 000 värp-

höns i dessa anläggningar. Därigenom får vi en närproduktion och en hög-kvalitativ produkt. På sikt får vi fler anläggningar. Vi får färskare ägg om vi kan genomföra den här reformen fullt ut. Jag tror, precis som Bengt Rosén, att det på sikt kommer att finnas frigående höns i hela Europa.

Vi är på det klara med problemen med salmonella i Tyskland. Vi har diskuterat det tidigare i kammaren. Om vi får en produkt med betydligt högre kvalitet så blir vi också intressanta som förebilder och kanske som exportörer under en period. Detta medför att vi kan få en viss utökning av arbetsmarknaden. Detta ger helt enkelt fler arbetstillfällen på vissa områden där det annars inte skulle vara möjligt.

De som skall arbeta med denna verksamhet behöver dock mycket utbildning. Det är ingen lätt sak. Man måste ha ett öga för produktion av ägg, som den producent som jag har diskuterat med uttryckte det. Dessutom måste man utveckla en foderstat som passar. Det är viktigt att vi får bra produkter och konkurrens på lika villkor. Jag tror att vi kan skapa en nisch för vår produktion med hög kvalitet på ägg.

Anf. 93 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Låt mig inledningsvis säga att jag står bakom den djurskyddslag som Sveriges riksdag har stiftat. Jag tycker att det är en bra lag och att vi skall om värna om den lagstiftning som vi har. Jag har dock inte haft samma syn på tillämpningen av djurskyddslagen som jordbruksministern, som nu är närvarande i kammaren. Vi har fört diskussioner om bl.a. kodressörer och betesdispenser.

Förra året hade jag en motion angående lagens tillämpning på burhöns. Både i den föregående och i den nuvarande förordningen förbjuds burar. Enligt mitt sätt att se det har det varit olyckligt. Det har hämmat forskningen om alternativa system till golvsystemet. I förordningen sägs således att man inte får använda burar. Men hur definieras egentligen en bur? Vilken storlek har den och hur skall den se ut? Om vi hade släppt den svårtolkade förordningen tror jag att vi i dag hade kommit längre med alternativ till de konventionella burar som vi inte vill ha i framtiden. Jag vill inte heller ha sådana burar.

Nu har vi i alla fall kommit så långt att ett enigt jorbruksutskott öppnar vägen även för forskning om alternativa bursystem, där man följer djurskyddslagens intentioner om hönsens naturliga beteende. Det finns möjligheter till reden, sittpinnar, sandbad m.m. i begränsad form i bur. Jag tycker att det är synd att vi inte forskade vidare på det här området tidigare. Det här kommer att bli ett problem för många producenter.

För en vecka sedan var jag i Småland och besökte Carina och Anders Nylanders anläggning i Bredaryd. Det är ett ungt par. De är duktiga äggproducenter. De har tagit över Anders familjegård och gjorde ny inredning 1982. Deras anläggning börjar nu bli gammal och försliten. Normalt skall sådana här anläggningar bytas ut efter tio femton år. Så många år har gått nu. De frågade mig hur de skall göra.

De kan inte använda sin buranläggning längre. De får inte sätta in nya burar, eftersom burförbudet inträder 1998. År 1999 får det inte längre finnas burar. Jag hade svårt att svara på deras fråga om vad de skulle göra.

Alternativet för dem är att fortsätta fram till 1999 och att då upphöra med sin produktion. De vill inte fortsätta med lösgående golvhöns, eftersom de inte tror på det systemet. De säger att de har sett alltför mycket avarter i det systemet. Det var svårt för dem att hitta någon annan utväg. Om jordbruksutskottet hade gått på Jordbruksverkets linje att man skall avvakta med förbudet till år 2004 skulle den här familjen nu ha kunnat sätta in bättre och modernare burar. Sedan skulle de kunna använda de nya systemen som skulle ha forskats fram. Jag tror att det hade varit en bra väg att gå.

Jag ställer också upp bakom jordbruksutskottets förslag. Det finns en utväg. I höst skall riksdagen ta ställning i frågan efter det att utvecklingen i forskningen har följts upp. Men då förväntar jag mig att riksdagen också tar ställning, dvs. att riksdagen klart uttalar att forskningen inte har kommit så långt att ett förbud kan införas 1999. Tidpunkten kanske behöver skjutas framåt något så att alternativa system kan utvecklas. Jag tror inte att det kommer att bli fråga om golvsystem i framtiden. Jag tror att även acceptabla system kommer att forskas fram för burar. Men det får visa sig om detta är en framkomlig väg. Jordbruksutskottet har öppnat dörrar för alternativ.

Jag hoppas och förväntar mig att riksdagen vågar fatta detta beslut. Jag tycker att det ibland inte finns tillräckligt med politiskt mod. Det har varit stora opinionsyttringar mot burhönssystemet utan att sakkunskapen har varit så stor. Jag tycker även att jordbruksministern i vissa fall har varit litet väl försiktig i sina bedömningar och kunde ha gått litet hårdare fram.

Jag sade redan inledningsvis att jag står på djurens sida. Jag tror på en lagstiftning om att främja djurens hälsa. Men det är inte alltid som tillämpningen blir så.

Lägeskontrollen som har aviserats till 1997 är enligt mitt sätt att se alltför sent påkommen. Vi kan inte genomföra förändringar under tiden fram till 1999. Det är bra att jordbruksutskottet har tagit initiativ till denna utvärdering.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 94 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Nu har jag hört två moderater säga att de stöder förslaget. Men samtidigt säger ni att man skall tänka sig för inför framtiden. Vid varje avstämning skall man väga dessa frågor tungt för att se om det går att riva upp beslutet.

Är inte den signal ni sänder ut till alla som tvekar om vad de skall göra att ni kommer att riva upp beslutet? Därför behöver de inte göra någon omställning. Jag tycker att det är märkligt att man talar så. Är det fråga om att härmed vara nödd och tvungen att hålla med för att hålla ihop regeringen? Jag tycker att det är en mycket olustig situation. Jag tycker att ni skall förklara ert ställningstagande.

Anf. 95 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Ingvar Eriksson har talat för den moderata inställningen, och jag har talat för min inställning i det här fallet. Min personliga uppfattning är att det i realiteten kommer att finnas både golvsystem och andra alternativ. Max Montalvo kan själv tänka sig vilka signaler som ges.

Jag tycker att det är bra om vi får fram system som gagnar djurens hälsa. Det är det vi är ute efter. Det är inte fråga om att omsätta andra värderingar på system som är mer estetiska. Vi inbillar oss att djuren går ute på backen och pickar. Men så är inte verkligheten. Verkligheten i golvsystemet i dag är rätt förskräcklig. Jag har sett mer eller mindre nakna hönor som hackar på varandra och som är i dåligt skick.

Men jag tror att det med hjälp av forskning kommer att utvecklas nya golvsystem som kan bli bra alternativ. Det kanske t.o.m. kan bli det förhärskande alternativet. Men framför allt gäller hela frågan djurens hälsa. Men om djuren mår bättre i andra system, t.ex. med förbättrade burar, hur de än ser ut, skall de systemen kunna användas. Det skall finnas alternativ.

Anf. 96 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Jag håller fullkomligt med om dessa detaljer. Men jag menar att ert ställningstagande innebär att beslutet blir meningslöst. Jag reagerar mot det. Ingen kommer att ställa om sin produktion när dessa signaler ges.

Anf. 97 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Intentionerna är naturligtvis att vi skall ha en bra djurhälsa. Det är det viktigaste. Forskningen får avgöra om det skall ske på det ena eller det andra sättet. Det är sakkunskapen som skall avgöra vad som är bäst för djurens hälsa.

Min personliga uppfattning är att vi i framtiden kommer att se båda typer av system. Vi kommer att se både burhönssystem och bra system för golvhöns. Vi skall kunna garantera konsumenterna bra kvalitet på äggen, och vi skall ha en inhemsk produktion. Vi skall inte behöva importera ägg som vi vet är av sämre kvalitet och värps av hönor som föds upp i förhållanden som vi ogillar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 21 §.)

12 § Förvaring av allmänna handlingar hos andra organ än myndigheter

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU20 Förvaring av allmänna handlingar hos andra organ än myndigheter (prop. 1993/94:113).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 21 §.)

13 § Några rättegångsfrågor i tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål m.m.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Stöd till politiska
partier*

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU25 Några rättegångsfrågor i tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål
m.m. (prop. 1993/94:118).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 21 §.)

14 § Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU26 Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret
1993/94 (prop. 1993/94:105 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 21 §.)

15 § Anslag till allmänna val

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU31 Anslag till allmänna val (prop. 1993/94:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 21 §.)

16 § Stöd till politiska partier

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU32 Stöd till politiska partier (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 98 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Efter att ha diskuterat folkets rökvanor och hönsens naturliga beteende m.m. är vi nu framme vid politikernas olater, nämligen partistödet. Denna fråga borde vara en öm tå i kammaren, och det är kanske därför ingen befinner sig här nu. Vad vet jag.

Jag kan inte förstå hur svenska politiker ens kan försöka att låta bli att minska partistödet, nu när det dras ned på allting annat. Jag talar inte om den utomordentligt marginella minskningen om 14 miljoner kronor som det

nu skall fattas beslut om. Vi vet att totalposten är ungefär 2 000 miljoner kronor.

Man kan verkligen fråga sig hur man skall klara dialogen med sina väljare. Det kallas ju för det. Alla har ju en dialog med sina väljare, utan att för den skull föregå med gott exempel.

Men politikerna är säkra i denna fråga. De vet att de får sitt stöd. Det är ju de själva som avgör att de skall få pengarna. Därför får de pengarna. Om någon timma fylls denna kammare och besluten "knappas igenom". Så går det till.

Låt oss titta litet närmare på denna fråga, bl.a. på organisationsstödet. Partistödet utgör en del av detta. Låt oss titta på det fusk som bedrivs.

Vi kan verkligen fråga oss vad det är som pågår. Vi vet att politiska ungdomsorganisationer direkt förknippade med de partier som sitter i den här riksdagen har sysslat med oegentligheter. Frågan är i vilken omfattning, och frågan är vem de har stulit från. Är det av varandra eller av andra – som om det skulle vara viktigt?

Man kan fråga sig vad det är i detta som berör politikens och politikernas egna villkor. Var finns åtgärderna, påföljderna och straffen?

Låt oss tänka oss att Sveriges pensionärer skulle agera på samma sätt som politikerna, dvs. sätta sina egna villkor och besluta om sänkningar eller ej av pensionerna – och dessutom förbjuda insyn. Det är givetvis orimligt.

Man vill inte diskutera de här frågorna i kammaren. Det gäller från vänster till höger – när det finns folk i den. Vad är skälet? Skälet är att man i alla partier undrar vem som vinner på att man river i det hela. Det är ingen här inne som vinner på det. Men det finns andra som gör det – de kallas för svenska folket. Svenska folket vinner på att dess egna politiker visar om-döme och granskar sig själva.

De drygt 100 miljoner som det statliga partistödet är uppe i utgör en del av en total kostnad på ca 2 000 miljoner kronor, alltså 2 miljarder. Det har vi fått utrett för oss. Det betalar svenskarna till sina politiker, som tackar genom att behandla folket som om det vore underordnat, när det i själva verket är tvärtom. De som arbetar här inne, och även de här inne som inte arbetar men som borde göra det, har folket som arbetsgivare. De är avlönade av folket.

Det rena partistödet uppgår till drygt 700 miljoner, enligt den utredning som har presenterats. Därutöver går 1 300 miljoner kronor till arvoden och löner. Blotta misstanken om att de här 700 miljonerna – det är folket som betalar vartenda öre – inte behövs, inte används till folkets bästa eller skulle myglas bort, borde vara nog för att en ansvarig riksdag skulle agera och införa nya regler för partistödet. Det borde vara tillräckligt för att man skulle analysera partistödet långt, fem år, tillbaka i tiden och se vad det har använts till. Det borde undersökas hur stora belopp som inte redovisas i räkenskaper. Vi borde sänka stödet ordentligt och införa total insyn.

I andra demokratier, där man bevisligen tar begreppet demokrati högtidligare än i Sverige, finns det ingen verksamhet som man synar noggrannare än just den politiska. Men det vill inte vi politiker göra här, eftersom det är vi själva som bestämmer. Det är inte trevligt om det rotas i våra papper.

Vad är det som säger att Sveriges politiker är bäst och hederligast i värl-

den? Alla av oss som kan läsa eller lyssnar på radio eller TV får reda på politiska skandaler i andra länder. Vi förfasar oss över dem och tror inte att sådant händer här. Det är möjligt att det inte gör det, men i så fall skall man väl upp till bevis. Vad tjänar Sveriges hederliga politiker på att inte ta upp den här frågan och göra den till en stor fråga? De borde visa att de verkligen föregår med gott exempel när det gäller att spara på pengarna, reducera beloppen som går till partierna och öka insynen.

Den här frågan kan synas som en mindre fråga därför att det finns större frågor räknat i miljoner och miljarder. Men om man ser på saken moraliskt och ur den politiska moralens synpunkt kan man konstatera att det inte finns någon större fråga. Det är väl därför som det inte heller finns någon annan talare än jag uppskriven på talarlistan under den här punkten. Det är bedrövligt. Jag hoppas verkligen att debatten kommer i gång.

Jag lovar er att den här kritiken kommer att återkomma vare sig ni sitter här inne nu, någon annanstans eller läser i protokollet. Detta är en av de frågor som Sveriges politiker aldrig kommer undan. Frågan är om politikerna skall ta initiativet eller om folket skall göra det och avkräva räkenskaper, protestera och på det viset tvinga fram en sänkning av partistödet. Det vore väl en nesa om något.

Det här är som ett flugpapper som Ny demokrati har strött ut över det svenska samhället och de svenska politikerna och som klibbar fast litet här och var. Ni kommer inte att bli av med frågan. Det kan jag garantera. Folk kommer att vakna upp.

Med detta vill jag yrka bifall till Ny demokratis reservation i konstitutionsutskottets betänkande 32.

Anf. 99 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Låt mig konstatera att det sedan länge råder stor enighet i riksdagen om stöd till de politiska partierna. Det finns en reservant i utskottet. Man blir inte särskilt imponerad av den argumentering som Ny demokrati har i sin reservation. Jag tycker inte heller att den argumentering som Ian Wachtmeister har framfört här i riksdagens talarstol har förändrat det omdöme som jag nyss gjorde när det gällde reservationen.

I själva verket spelar Ian Wachtmeister upp samma vals som Harriet Colliander för ganska precis ett år sedan, här i kammaren, när det gällde partistödet. Jag vill gärna understryka att ett väl avvägt stöd till de politiska partierna är både nödvändigt och nyttigt för demokratin. Demokrati, Ian Wachtmeister, måste faktiskt få kosta pengar. Man borde beklaga att det inte förs en ekonomisk politik i Sverige, som gör det möjligt att ge ytterligare information till partierna för att de skall kunna tala om för medborgarna vad politiken innehåller. Jag skulle gärna se att vi återfick en situation där det var möjligt att satsa mer på politisk information än vad som tydligen anses möjligt i dag. Ett oförändrat stöd till de politiska partierna hade inte på något sätt varit orimligt.

Ny demokratis reservation har faktiskt ganska stora brister när det gäller argumenteringen. Det sägs i reservationen t.ex. att maktstrukturen växer fast genom det partistöd som nu utgår och att dynamik försvåras. Det står vidare att nya opinioner har svårt att få genomslag. Men, Ian Wachtmeister,

i verkligheten förhåller det sig inte så. Vi har t.ex. bara för någon tid sedan sett hur ett nytt politiskt parti kom in i riksdagen. Ny demokrati kom in i riksdagen trots att vi har ett partistöd. Om Ian Wachtmeisters argumentering vore riktig skulle det tala för att det inte skulle vara möjligt. Det finns ytterligare ett parti som har tagit plats här i riksdagen.

Om man ser på det lokala området, där det också satsas pengar, kan man se exakt samma bild. Nya partier har kommit in i fullmäktige och även i ett och annat landsting. Det finns alltså ingenting som tyder på att stödet till partierna, för att de skall driva politisk verksamhet bland medborgarna och på det sättet fördjupa demokratin, på något sätt skulle leda till att man cementerar det politiska livet i ett samhälle.

Jag tycker tvärtom att om man håller sig till realiteterna finns det mycket som talar för motsatsen. Jag är inte förvånad över att Ian Wachtmeister argumenterar som han gör på det här området. Detta är ju inte det enda område där han är tveksam till att man skall satsa pengar för en stärkt demokrati.

Jag har fört debatt med Ian Wachtmeister här tidigare. Den gången gällde det dagspressen. Han har ju samma grundläggande syn där. Det visar att han har en ganska bristande förståelse för den fria åsiktsbildningen. Att Ny demokrati intar den ståndpunkten är väl känt.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp redovisningen av partiernas ekonomi. I mitt eget parti är vi mycket öppna när det gäller redovisningen av på vilket sätt vi använder våra pengar. Vi har absolut ingenting emot en diskussion i de här frågorna. Vi vill inte komma undan på någon punkt i det avseendet. Det är bra att de här frågorna har väckts. Vi skall gärna från vårt håll vara med i den diskussionen. Vi får se varthän det leder. Jag vill understryka att jag har upplevt att de flesta partier här i riksdagen inte på något sätt missbrukar de pengar som de har till sitt förfogande genom partistödet.

Jag vill yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Anf. 100 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Kurt Ove Johansson sade att han inte var förvånad över vad han hörde mig säga. Jag är inte heller särskilt förvånad över vad han sade.

Låt mig fastslå att problemet ligger kvar. I Sveriges riksdag finns det en beklämmande stor majoritet som anser att det är helt okej att ösa pengar över sig själv. Man tycker också att demokratin befrämjas av att tidningar och andra får presstöd från politiker, dvs. att politiker på det sättet påverkar press och medier. Det är ett skumögt resonemang, och det är beklagligt. Vi har fått höra det omigen.

Kurt Ove Johansson säger att demokratin får kosta. Det låter tjuusigt. Vad får då demokratin kosta? Partistödet borde ju öka om man tror att detta är demokratin. Det är det väl inte. Jämför med hur det är i övrigt! Vi har dragit ner på allt möjligt, och ändå går Sverige med en rasande stor förlust. Vi kommer att få dra ner på mera. Ta arbetslösheten! Man gick med på att sänka ersättningen till 80 %. Det är fullständigt häpnadsväckande att man då inte skär kraftigare och föregår med gott exempel vad gäller de egna omkostnaderna.

Det talas om att det behövs mera pengar för information. Det finns ingen

bättre information än att de som tar emot stödet öppet redovisar hur de har använt varenda krona.

Ny demokrati kom in i riksdagen utan partistöd. Vad bevisar det? Jo, det bevisar att vi var bra fighters, att vi tog stora ekonomiska risker m.m. Men det säger väl ingenting om det var särskilt rättvist att andra partier fick 130 miljoner kronor att använda för att slåss mot oss, och att det skulle vara någonting som vi står efter i fortsättningen.

Jag tycker till sist att den här debatten är bra – jag välkomnar den. Det är bra, herr talman, om man även från riksdagens sida tar ett initiativ – i annat fall kommer bl.a. jag att se till att debatten förs utanför riksdagen. Jag anser fortfarande att alltihop är en stor skandal.

Anf. 101 KURT OVE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill göra Ian Wachtmeister uppmärksam på att partistödet skärs ned med 10 % i det förslag som vi nu diskuterar. Det är synd att det måste ske, men motiveringen är ju Sveriges svaga ekonomi. Jag skulle gärna ha sett att det hade förts en ekonomisk politik i Sverige som hade gjort det möjligt att snarare öka stödet.

Det finns helt uppenbart ett stort informationsbehov i det svenska samhället. Alla som jobbar med politisk verksamhet – jag tror att Ian Wachtmeister är beredd att ge mig rätt i det – inser att det kostar väldigt mycket pengar.

Det är bara att konstatera att inte ens Ian Wachtmeister och hans parti har tänkt sig något annat än att det skall finnas ett partistöd, låt vara att det är endast hälften av vad som nu utgår. Jag tar det till intäkt för att även Ian Wachtmeister inser att det är nödvändigt med ett ekonomiskt stöd till de politiska partierna. Det är bara synd att han inte drar konsekvenserna av den kunskapen och inser hur viktig informationen från de politiska partierna är för den svenska demokratin.

Jag skall inte fördjupa mig mer i diskussionen om den öppna redovisningen. Jag vill bara konstatera att det i detta betänkande inte redovisas sådana synpunkter – inte ens Ny demokratis reservation andas en mening på den punkten.

Jag vill bara säga att vi i vårt parti inte är oroliga för en debatt som gäller hur partierna använder sina resurser. Jag kan konstatera att diskussionen bland vårt partis medlemmar om hur vi skall använda de slantar som vi har till vårt förfogande är mycket bred och ingående. Diskussionen är inte på något sätt hemlighetsfull, utan den är oerhört öppen. Det är alltför många människor som deltar i diskussionen och som synar att partiet använder pengarna på avsett sätt.

Om jag skall uttala mig mer generellt, kan jag säga att jag aldrig skulle gå med på att det förekom oegentligheter på det här området. Vi välkomnar alltså den här debatten, och jag kan försäkra Ian Wachtmeister att vi inte har någonting att dölja.

Anf. 102 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Det är en sak att vi nu om någon timme kommer att fatta ett beslut om att efter valet skära ned detta bidrag med 10 %, från 135–140

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Stöd till politiska
partier*

miljoner till 127 miljoner kronor. Det är en liten bit av den stora kaka som folk får betala, dvs. 2 000 miljoner kronor.

Frågan är djupare och större än vad Kurt Ove Johansson här nämner, vad vi kan nämna i en reservation och vad detta betänkande handlar om.

Hur stort skall stödet vara? Ja, vi har föreslagit att det skall vara hälften så stort som i dag. Vad leder det till? Tror ni att demokratin blir lidande? Inte alls! Demokratin vitaliseras, därför att man tvingas arbeta mer. Det är bara genom entusiasm och engagemang som någonting blir gjort, inte genom att pengar betalas ut. Organisationsstöden, där partistödet ingår, har exploderat i Sverige. Man kan säga att ju tröttare organisationerna är, desto mer pengar behöver de för att hålla sin verksamhet i gång. Det gäller även Sveriges politiska partier.

Jag tar fasta på att den här debatten skall fortsätta på något annat sätt någon annan gång – det måste den nämligen göra. Frågan är mycket större än de miljoner som detta ärende handlar om.

Anf. 103 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Ian Wachtmeister säger att det här är en viktig politisk och moralisk fråga. Det är den, men kanske i ett helt annat perspektiv än det som han framlägger. Han talar om att det handlar om politikernas olater. Här spelar Ian Wachtmeister på mycket märkliga känslor. Hans inlägg syftar egentligen till att undergräva en öppen demokrati.

Vi politiker tenderar att huka i buskarna i den här frågan, därför att vi på något sätt uppfattas som jäviga, genom att vi är företrädare för politiska partier i parlamentet. Men vem skall ta den debatten, om inte de politiska företrädarna? Det är helt nödvändigt. Här måste vi fundera över vad alternativet är. Det partistöd vi har i dag bygger på ett generellt synsätt som innebär att man vid uppnådd representation får grundstöd och mandatstöd. Man kan i och för sig diskutera fördelningsnycklarna. Men vad är alternativet? Är det Italien som är Ian Wachtmeisters stora förebild? Är det en korrumperad demokrati där de resursstarka kan ta sig fram som vi skall eftersträva?

Ian Wachtmeister lade mycket stor vikt vid insynen. Han ville ha en total insyn. Men hur blir det i den korrumperade demokratin, där det inte finns något generellt partistöd från den offentliga sidan och där resursstarka organisationer och företag styr politiken? Vilken insyn får man i ett sådant läge?

Herr talman! Jag tycker faktiskt att det är Ian Wachtmeister som ägnar sig åt politiska olater.

Anf. 104 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag kunde tänka mig att den politiska moralens väktare, kds, skulle köra ett varv här. Det är ju trevligt på många sätt.

Ingvar Svensson sade att jag spelar på märkliga känslor och egentligen agerar mot demokratin. Så kan man bara säga om man med demokrati menar allt möjligt politiskt mygel och just de olater som jag vill komma åt och att man skall ta utav skattebetalarnas pengar för att själv leva på dem. Det var inte så den svenska demokratin en gång i tiden fick fart och styrfart. Allt-i-hop är bara fråga om svepskäl.

Han talade om att Italien skulle vara en förebild för mig. Först tänkte jag

att påståendet var fräckt, men sedan tänkte jag efter och kom fram till att det kanske stämmer. Varför? Jo, därför att man i Italien faktiskt har börjat att dränera sitt politiska träsk. Men det gör man inte i Sverige, utan man försöker bara tala om att allting är bra och att man egentligen borde ta mer utav medborgarnas pengar.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Stöd till politiska
partier*

Anf. 105 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Det är ganska intressant att höra Ian Wachtmeister tala om politisk moralism osv. Den politiska moralismen i denna kammare står ju faktiskt Ny demokrati för. De står för ständiga indignationsnummer i olika sammanhang. Jag sade inte att Ian Wachtmeister försöker undergräva demokratin i dess helhet. Jag sade att han syftar till att undergräva den öppna demokratin. I ett samhälle där det är de resursstarka organisationerna och företagen som ser till att partierna överlever får man ingen total insyn. Därigenom undergrävs en öppen demokrati.

Anf. 106 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Alla som känner mig vet att jag inte tänker undergräva någon demokrati. Tvärtom kommer jag att blåsa på så att den fungerar mycket bättre, och då fungerar den inte genom organisationsstöd och annat.

Det talades om att Ny demokrati här har framfört indignationsnummer och att det skulle vara någon sorts utslag av politisk moralism. Jag tycker att det är alldeles utmärkt om Ny demokrati har framfört indignationsnummer, eftersom det är precis vad som behövs. Den indignation som vi här har gett uttryck för över vad jag fortfarande kallar politikens olater delas nämligen av en mycket stor del av det svenska folket, oavsett om de är medlemmar i kds eller någon annanstans.

Anf. 107 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Efter detta oerhört patetiska generalangrepp på partistödet vill jag bara ställa en fråga: Vem eller vad var det som betalade Ny demokratis valskulder?

Anf. 108 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Vi betalade genom att folk ställde upp. Det fanns en kampvilja. Folk var beredda att ta en ekonomisk förlust för den valrörelsen. Jag själv riskerade pengar. Våra leverantörer sade: Okej, vi ställer upp för er även om ni inte lyckas. I så fall tar vi smällen.

Det fanns faktiskt en äkta glöd. Folk ställde upp därför att de behövde några som kom in för att röja om i den här kammaren, vilket tydligen gick ganska hyggligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 21 §.)

17 § Anslag till Datainspektionen

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU33 Anslag till Datainspektionen (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 21 §.)

18 § Anslag till sametinget

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU34 Anslag till sametinget (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 21 §.)

19 § Anslag till skatteförvaltningen, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU22 Anslag till skatteförvaltningen, m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 109 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Utskottet är enigt om att den ekonomiska brottsligheten måste bekämpas med all kraft. Det är alltså inte skillnader i målsättningen som gör att det i skatteutskottets betänkande SkU22 finns en reservation. I likhet med regeringen bedömer utskottet att ett ökat anslag till skatteförvaltningen med 100 miljoner kronor för budgetåret 1994/95 är den bästa avvägningen för att nå en optimal effekt av insatta resurser i arbetet med att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Inom skatteförvaltningen pågår ett nödvändigt och omfattande utvecklingsarbete för att effektivisera och förenkla basverksamheten. Om alltför stora resurser satsas på utveckling av ny verksamhet finns det en uppenbar risk för att den kompetens som så väl behövs i basverksamheten kommer att bindas upp. Effektiviseringen går då långsammare, och de resurser som skulle frigöras förblir bundna. Detta gör att resultatet av de 50 miljoner extra som Socialdemokraterna vill anvisa mycket väl kan innebära att faktiskt tillgängliga resurser för budgetåret 1995/96 kan bli mindre än om riksdagen följer regeringens och reservanternas förslag.

Revisorernas rapport 1993/94 nr. 6, Den ekonomiska brottsligheten och rättssamhället, visar samma tendens. I sammanfattningen på s. 1 sägs: "Det förekommer också att skattemyndigheterna håller tillbaka brottsanmäl-

ningar eftersom de vet att åklagar- och polismyndigheterna saknar möjligheter att utreda brotten.”

Antalet anmälda brott ökade från ca 14 000 i början av 1980-talet till 16 700 år 1987 och till 19 200 år 1991.

Antalet personer som lagförts för ekonomiska brott har kraftigt minskat från 3 300 år 1987 till 2 400 år 1992.

Revisorerna konstaterade denna situation innan skatteförvaltningen fick 45 miljoner kronor extra för budgetåret 1993/94 och de nu föreslagna 100 miljonerna för budgetåret 1994/95. Mot denna bakgrund framstår Socialdemokraternas förslag till ytterligare påslag om 50 miljoner kronor enbart som politisk taktik som i sak kan skada mer än främja.

Regeringen kommer i kompletteringspropositionen att ta upp frågan om bättre samordning av insatserna för att stärka bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. Det är i högsta grad sannolikt att de 50 miljoner som Socialdemokraterna nu slösar bort till ingen nytta skulle haft god effekt i detta sammanhang. Det är också revisorernas bedömning att en bättre samordning och satsningar på kedjans svagaste länkar är de viktigaste åtgärderna. Effektiviseringen av befintliga resurser och en bättre samordning mellan berörda myndigheter är av avgörande betydelse. Det är den strategi som vi reservanter, regeringen och revisorerna har gemensam.

Herr talman! Det är beklagligt att Socialdemokraterna har fjärrat sig från verkligheten och kravet på effektiv användning av skattebetalarnas pengar. I stället ägnar de sig helt åt politisk taktik på skattebetalarnas bekostnad.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 och i övrigt till hemställan i betänkandet.

Anf. 110 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Det betänkande som kammaren nu har att ta ställning till är ett led i ett batteri av olika åtgärder i kampen mot den ekonomiska brottsligheten, åtgärder som så småningom även andra berörda utskott för fram i sina kommande betänkanden. Om det skulle bli ett positivt ställningstagande här i kammaren till alla de förslag som de olika utskotten presenterar, kommer förutsättningarna för att mycket kraftfullt angripa den tilltagande ekonomiska brottsligheten i framtiden att vara mycket goda.

Det är väldigt svårt att exakt ange hur omfattande den ekonomiska brottsligheten är. Det har i vissa sammanhang nämnts ett belopp på över 100 miljarder kronor som årligen undanhålls staten. I det ansträngda ekonomiska läget med en i accelererande takt växande statsskuld har vi inte råd att låta en sådan demoraliserande verksamhet pågå.

En majoritet av skatteutskottet föreslår – vilket här har framgått av Ivar Franzéns anförande – ett resurstillskott av ytterligare 50 miljoner kronor till skatteförvaltningen för kommande budgetår utöver vad regeringen har föreslagit för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Beloppet är det samma som Riksskatteverket har föreslagit i sin anslagsframställning och faktiskt 50 miljoner kronor lägre än vad skattemyndigheten tidigare har fått löfte om.

De minnesgoda – jag hoppas att Ivar Franzén tillhör dem – kommer väl ihåg att regeringen i kompletteringspropositionen för närmare ett år sedan

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Anslag till
skatteförvalt-
ningen, m.m.*

aviserade att resurserna för skattekontrollen fr.o.m. nästa budgetår skulle förstärkas med omkring 200 miljoner kronor per år under en femårsperiod. Sedan dess har det varit märkbart tyst från regeringens sida om dessa resursförstärkningar till skattemyndigheten.

När utskottet besökte Riksskatteverket i höstas tog ledningen upp denna fråga. Man lovprisade bl.a. Lindbeckkommissionens besked såsom utomordentligt bra. Det hävdades från ledningens sida att ytterligare satsningar på det här området skulle ge tiofalt igen. Men det sades också vid samma tillfälle: "Vi har inte sett till dom pengarna som utlovats och vi vågar inte trycka på knappen innan vi har fått pengarna."

"Trycka på knappen" uppfattade åtminstone jag på ett sådant sätt att man inte kunde börja nyanställa och utbilda personal förrän man hade fått klar-tecken om dessa ökade resurser. Man frågar sig: Varför denna senfärdighet från regeringens sida? I reservationen får vi faktiskt svaret. Där använder man sig av uttryck som "successivt", "iaktta en viss försiktighet", "orsaka störningar", "vinna erfarenheter" osv. Detta upprepade Ivar Franzén i talarstolen i dag. Är det möjligtvis så regeringen och regeringspartierna vill bekämpa den ekonomiska brottsligheten? Men inte bekämpar man väl brottslighet med "viss försiktighet" eller "successivt"? Oavsett vad det är för brottslighet måste man bekämpa den med all kraft och så snabbt som möjligt. Majoritetsskrivningen i detta utskottsbetänkande är ett led i en sådan bekämpning.

Jag tycker att den reservation från regeringspartierna som är fogad till detta betänkande på något vis illustrerar den inställning som inte minst Moderaterna har till ekonomisk brottslighet. Den moderata justitieministern har genom sitt uttalande mycket klart visat var Moderaterna står i fråga om ekonomisk brottslighet. Hon anser ju – och det har inte dementerats från regeringshåll – att ekonomisk brottslighet inte är lika allvarlig som annan brottslighet, eftersom "den inte innebär brott mot den enskilde utan främst mot staten".

Allt fler börjar misströsta om regeringens politik mot den ekonomiska brottsligheten, en politik som snällt sagt präglas av passivitet. Misströstan har trängt sig in t.o.m. bland regeringspartierna. I en tidningsintervju föreslår kds partisekreterare samarbete med oss socialdemokrater för att stoppa den ekonomiska brottsligheten. Han säger i samma intervju att partiet har varit ensamt i kampen om de här frågorna, och då menar han säkerligen inom regeringen. Nu har hans partivänner möjlighet här i kammaren att visa var de står i denna fråga och visa sitt rätta ansikte genom att avstå från att rösta på reservationen och i stället rösta på utskottets förslag.

Som vi drar oss till minnes gick Moderaterna i valrörelsen hårt ut med budskapet om lag och ordning. Men i de tre regeringsförklaringarna, bortsett från den sista, har den ekonomiska brottsligheten inte varit ett prioriterat område. I den sista regeringsförklaringen snuddade statsministern vid denna så viktiga fråga med orden: "Insatserna mot ekonomisk brottslighet förstärks." Den förstärkning som föreslås i budgetpropositionen är, enligt en majoritet i skatteutskottet, inte tillräcklig. Vi gör en annan bedömning än regeringen och regeringspartierna. Vår bedömning överensstämmer med

Riksskatteverkets, och detta verk torde vara bäst skickat att göra en sådan bedömning. Vårt förslag innebär alltså inte någon politisk taktik.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag med mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan med fog göra gällande att riksdagen här har möjlighet att slå flera flugor i en smäll. Även om det kan få marginella effekter för sysselsättningen så innebär ett positivt beslut att viss personal inom myndigheten som skulle ha sagts upp under kommande budgetår får möjlighet att stanna kvar ytterligare en tid. Vidare kan samhällets lånebehov krympa med några miljarder. Sist men inte minst kan etik och moral återupprättas, och den hederlige medborgaren och företagaren kan få stöd och skydd mot fifflare och kriminella.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 111 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag vill först peka på en mycket påtaglig förändring av attityden till ekonomisk brottslighet. Det torde ligga ett uns av sanning i påståendet att det för några år sedan fanns grupper i samhället som tog ganska lätt på detta problem. Men i dag tror jag att det finns en mycket bred och ärlig uppslutning från företagarkåll och från alla politiska partier kring tanken att vi här skall göra vad som är möjligt att göra. Den inställningen har reservanterna. Jag tror inte att det finns någon anledning att ifrågasätta denna inställning.

Man måste se till att varje företagsutveckling görs på ett konstruktivt, effektivt och resurssnålt sätt. Totalt handlar det om anslag omfattande bortemot 5 miljarder. Jag säger detta för att visa på proportionerna när 50 miljoner extra tillkommer.

För att vi beträffande kompetensen långsiktigt skall få en effektiv skatteförvaltning måste mycket satsas på en effektivisering av basverksamheten. Om vi sätter denna åt sidan blir det i framtiden fråga om mycket mindre resurser inom samma ram just när det gäller bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten.

Det är inte bara fråga om antalet personer, utan det är också fråga om kompetensen. Denna måste utvecklas. Vi har försökt att ingående bedöma vad som blir effektivast, vad som blir bästa hushållningen med skattebetalarnas pengar. Då valde vi den takt som vi också har föreslagit. Vi ser alltså detta över en femårsperiod. Det ger den absolut bästa effekten.

Jag vidhåller bestämt att det är rent politisk taktik av Socialdemokraterna att här lägga på 50 miljoner. Socialdemokraterna vet lika väl som vi – de har ju lyssnat på samma hearing som vi – vilka svårigheter skatteförvaltningen har när det gäller effektiviseringen av dess stora verksamhet. Det behövs en kraftsamling också där.

Vi har ju en gemensam och genuint fin målsättning. Därför är det beklagligt att vi inte har kunnat enas om tagen. I stället går det stora partiet ut och försöker göra politik av detta – till ingen nytta, snarare till skada för politikerna och för saken.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Anslag till
skatteförvalt-
ningen, m. m.*

Anf. 112 BRUNO POROMAA (s) replik:

Herr talman! Ivar Franzén talar så övertygande att jag nog befarar att han har övertygat regeringen om det minskade belopp som framgår av kompletteringspropositionen.

Ivar Franzén talar om attitydförändringar. Men visa då en sådan! Jag tycker att det nästan börjar bli en strid om påvens skägg. Man talar ju om 50 miljoner kronor av totalt ca 5 miljarder kronor. Det är alltså fråga om en ytterst marginell summa i det här sammanhanget. Ivar Franzén skall vara medveten om att de här pengarna inte skall användas för det löpande arbetet. I stället skall de i stor utsträckning prioriteras till de områden där behoven är störst.

När Riksskatteverket hemställde om de här pengarna halverade regeringen det äskade beloppet. Jag har här ett pressmeddelande från Finansdepartementet. 20 miljoner skulle alltså avsättas till mervärdesskatteområdet. Men ursprungligen avsåg Riksskatteverket 40 miljoner. Om Riksskatteverket får de här pengarna kommer man givetvis att använda resurserna på området i fråga.

På mervärdesskattesidan har det också varit väldigt bekymmersamt. Regeringens förslag gäller 12–13 miljoner kronor för eko- och skattebrott. Nu kan de insatserna fördubblas. 12–13 miljoner skall användas för kontroll av löntagarna, och det måste väl vara frestande för de borgerliga partierna. Där finns det också möjligheter till fördubbling.

När det gäller revisionsverksamheten föreslår regeringen att 50 miljoner skall anslås. Genom nämnda insatser blir det en förstärkning.

Det är alltså fråga om ett långsiktigt arbete. Det tar tid innan man kommer i gång på ett effektivt sätt. Om Riksskatteverket inte får sina pengar måste man skjuta sådana här insatser ytterligare framåt i tiden, med en ännu mera försvagad samhällsmoral som följd.

Anf. 113 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag är inte helt övertygad om att vi riktigt förstår varandra.

Först och främst är det en satsning under en femårsperiod som regeringen har uttalat sig om. Vi tror att en "successiv" uppbyggnad här ger det bästa resultatet. Därmed får vi den rätta kompetensen. Det blir möjligt för oss att välja ut de rätta personerna osv. Det handlar också om en effektivisering i ett längre perspektiv.

Sedan vill jag upprepa vad jag tidigare sagt: Det är väldigt viktigt att satsa på de svagaste länkarna. Revisorerna har ju väldigt tydligt redovisat att man t.o.m. avstår från att anmäla brott därför att man vet att ärendena inte tas om hand. Låt oss säga att vi samlar en mängd ärenden på hög och inte kan fullfölja arbetet. Vilka effekter får det på den ekonomiska brottsligheten? Ja, det skulle innebära att man kan syssla med sådant här utan risker.

Därför menar vi att det är mycket viktigt att en total avvägning görs. Regeringen har sagt sig vilja göra en sådan i kompletteringspropositionen. Varför skall man då låsa upp 50 miljoner nu? Med allra största sannolikhet skulle de satsas på en av de starkare länkarna. Är det inte bättre att satsa de pengarna på samordning mellan berörda myndigheterna och på de svagaste länkarna?

Jag vill ju så gärna se att debatten hamnar i den fåra där den hör hemma. Det gäller att vi har en gemensam målsättning. Vi skall alltså hushålla med skattebetalarnas pengar, så att skattebetalarna får ut mesta möjliga vad gäller både att beivra brottsligheten och att ge återbäring i form av pengar. Det är vår enda ledstjärna. Vi är övertygade om att den strategi som vi företräder är den rätta. Det är också därför som vi driver denna fråga med en viss intensitet.

Anf. 114 BRUNO POROMAA (s) replik:

Herr talman! Ivar Franzén och övriga i regeringspartierna verkar bli allt ensammare när det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten och hur man skall gå till väga i det avseendet.

Jag inledde mitt huvudanförande med att tala om att det här är *ett* led i fråga om ett batteri av åtgärder som berör olika utskott. När det gäller detta med att man skulle vara ensam på sin kant förstärks min tro i det avseendet genom den revisionsrapport som avlämnats och som också Ivar Franzén talade om i sitt anförande.

Skrivningen i utskottsbetänkandet ligger väldigt väl i linje med den revisionsrapport som Riksdagens revisorer presenterade för ett par veckor sedan och som gäller insatser mot den ekonomiska brottsligheten. Eftersom regeringspartierna inte inser att det behövs krafttag när det gäller denna avart måste riksdagen ta initiativ här.

Jag vidhåller alltså att regeringen fortfarande tar för lätt på detta med den ekonomiska brottsligheten i och med de begränsade resurser som man i budgetpropositionen föreslår att skattemyndigheten skall få.

Jag tycker som Riksdagens revisorer – och detta är också deras slutsats i nämnda rapport – nämligen att tillräckliga resurser och kompetens saknas. Bortsett från regeringspartierna är det få som säger emot på den punkten.

Anf. 115 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Vi i Ny demokrati stöder givetvis förslaget om ett tillskott om 50 miljoner till skattemyndigheten.

Mest beklämmande är – alla i denna kammare vet säkerligen detta – att den ekonomiska brottsligheten har pågått i ett antal år och att den har ökat i omfattning under de senaste fem tio åren. Men det är som vanligt när det gäller politiska åtgärder: De kommer en hel del år för sent.

Givetvis skulle vi ha kämpat mot den ekonomiska brottsligheten mycket tidigare. Ivar Franzén nämnde tidigare att föreslagna 50 miljoner kronor till Riksskatteverket är slöseri. Jag tycker att det är ganska anmärkningsvärt att man kan säga att nämnda belopp slösas bort när resurserna utökas för att den ekonomiska brottsligheten skall kunna bekämpas. Denna kostar samhället kanske bortemot 150 miljarder. Givetvis gäller de 150 miljarderna inte enbart den grova brottsligheten. Men åtskilliga miljarder rör det sig säkert om i det avseendet.

Om resurserna i fråga används på rätt sätt kommer det att innebära en vinst för samhället. Man kan alltså få in 10, 20 eller kanske 100 gånger nämnda summa om pengarna används på rätt sätt.

Vad har då riksdagen att följa upp? Jo, när de 50 extramiljonerna till Riks-

skatteverket anslås borde vi i riksdagen hålla tummen på ögat på Riksskatteverket. Vi borde se till att medlen används på rätt sätt. Dessutom borde vi följa upp detta på ett konstruktivt sätt för att se om det ger någonting. Det tycker jag är otroligt viktigt. Men, som vanligt: Vi fattar beslut i denna kammarare utan att följa upp dem.

Ta en så enkel sak som turistmomsen, som sänktes från 21 % till 12 % när det gäller resor, persontransporter osv. Det gäller alltså bl.a. SJ. Vad har då hänt här i Stockholm t.ex.? Ja, inte har Stockholms länstrafik sänkt några biljettpriser. Det är faktiskt vår skyldighet att göra en uppföljning. Likadant förhåller det sig i det nu aktuella sammanhanget. När vi beviljar ett anslag om 50 miljoner kronor till Riksskatteverket borde vi givetvis göra en uppföljning.

Jag avslutar mitt korta anförande, herr talman, med att yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 1993/94:SkU22. Dessutom yrkar jag avslag på den borgerliga reservationen.

Anf. 116 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag instämmer i vad som sades i Peter Klings anförande. Men jag kan också anmäla en avvikande mening. Självklart delar jag uppfattningen att det är viktigt att göra en uppföljning. Särskilt stöder jag den uppfattningen efter att ha lyssnat på de hearingar som vi har haft med skatteförvaltningen och som ändå tyder på att man befinner sig i en mycket intensiv utvecklings- och omställningsprocess. Man måste se till helheten när man argumenterar i dessa frågor.

Det är helheten som gör att jag står för vad jag här har sagt, nämligen att 50 miljoner extra i nuläget inte är ett effektivt sätt att använda skattebetalarnas pengar. Det är alltså fråga om slöseri.

För att undvika missförstånd upprepar jag återigen att löftena här gäller en femårsperiod. Efter hand som kompetens, kunskap och erfarenhet byggs upp blir det lättare att få en bättre utdelning något senare under den aktuella perioden när det gäller de här pengarna. Därmed får skattebetalarna en bättre utdelning.

Anf. 117 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Nu kom några ord som jag inte tycker om: något senare. Jag skulle vilja säga precis tvärtom. Man skulle nämligen redan för fem tio år sedan ordentligt ha tagit tag i detta. Föreslagna åtgärder kommer alltså en hel del år för sent.

Ge nu skattemyndigheterna chansen att få de här 50 miljonerna, och följ upp det hela på ett förnuftigt sätt! Gör en konsekvensanalys för att se vad som hänt, för att se vad man har fått! Man har faktiskt begärt de här resurserna och också fått dem, och man anser sig kunna bekämpa den ekonomiska brottsligheten i samhället med de här medlen.

Anf. 118 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att detta skulle ha påbörjats tidigare. Men problemet löses inte genom att man nu dränker skattemyndigheterna i pengar som inte kan användas på ett effektivt sätt.

Jag tror att det är av gemensamt intresse att vi får en genuin uppbyggnad här, så att man verkligen kan möta den ekonomiska brottsligheten på den nivå där den förekommer. De personer som kan sådant här växer inte på träd, utan det tar tid att rekrytera och utbilda folk osv. Detta gör att jag är helt övertygad om att vår strategi sett över en femårsperiod ger en betydligt bättre utdelning än som är fallet med den slösaktiga politik som nu även Ny demokrati ansluter sig till när det gäller skattebetalarnas pengar.

Anf. 119 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Ivar Franzén är de fyra borgerliga partiernas talesman i skatteutskottet. Han säger att om man tänker tillbaka finner man att det har funnits grupper som tagit lätt på detta med kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Det tycker jag är att rikta väldigt hård kritik mot de borgerliga partierna i skatteutskottet, som nog inte tagit det här lika allvarligt. Men de har nog heller inte tagit lätt på detta. För några år sedan satsade ni ju mindre än vad vi i vårt parti ville göra – det är korrekt. Vi ville alltså satsa mera kraftfullt.

Senare anslöt sig Socialdemokraterna till den linje som vi har pläderat för, nämligen att mera pengar skall satsas i det här sammanhanget. Också Ny demokrati har nu anslutit sig till den linjen. Plötsligt bildar vi en majoritet. Ivar Franzén kritiserade Socialdemokraterna. Men det är ju tre partier som ingår i den majoritetskonstellation som har pressat fram de 50 extramiljonerna.

Ivar Franzén säger att det är för mycket och att det är fråga om ett slags politisk taktik, ett slags allmänt överbud. Så är det inte, Ivar Franzén! Det är inte fråga om en tillhöftad siffra. Vad det handlar om är en motion från Vänsterpartiet och en från Socialdemokraterna. Vi har inte haft samråd med varandra. Vi kom fram till 50 miljoner extra. Det var ingen slump. Vi utgick helt enkelt från de beräkningar som Riksskatteverket hade gjort utifrån vissa besked från regeringssidan. Det var faktiskt regeringens besked som gjorde att Riksskatteverket ansåg sig kunna räkna med 150 miljoner extra. Sedan ändrade sig regeringen. Det är inte oppositionspartierna här i riksdagen som ändrat sig eller lagt något överbud, utan vi snarast fullföljer regeringssidans bud. Men det är regeringssidan som ändrat sig. Riksskatteverket har ansett sig kunna använda dessa pengar. Jag tror att Riksskatteverket är kompetent att göra den bedömningen.

Ivar Franzén antydde att man från Riksskatteverket sagt att man inte kan använda dessa pengar. Men så säger man inte från Riksskatteverket. Naturligtvis har man där tappat tempo när regeringen nu bromsar. Man trodde säkert på Riksskatteverket att regeringen skulle få gehör för sitt alternativ. Man kunde inte veta i Riksskatteverkets ledning att Ny demokratis skulle inta en konstruktiv hållning. Men nu har det blivit så. Det är ju regeringen som ställt till så att det blir problem med medelsanvändningen, ingen annan.

Det här är inte någon allmän dränkning av skatteförvaltningen i pengar. Så är det inte, Ivar Franzén. Stora sparbeting kvarstår på annan verksamhet. Man får inte mer pengar generellt sett, men man får mer pengar på vissa bestämda områden. Det är någonting helt annat. Det har varit sparbeting som har rullat under mycket lång tid, Ivar Franzén. Man har effektiviserat

sig. Vi hade en debatt för några år sedan allmänt om kunskap, att man hade så tunna linjer att man inte kunde granska alla deklarationer. Nu kan vi få en ändring till stånd, och det är bra.

Ivar Franzén säger att man egentligen skulle använda pengarna på annat område, på helt andra fält än skatteförvaltningen. Jo, det kanske behövs mer pengar, men det kan inte skatteutskottet styra över, utan vi får hantera det område som vi har att hantera. Det här är också, som Ivar Franzén säger, så obetydligt. Det handlar om 5 miljarder. Men i nästa andetag dränker man förvaltningen i dessa 50 miljoner. Man får hålla en konsekvent linje: an-tingen är det för mycket eller så är det litet. Man kan rimligen inte hävda båda sakerna samtidigt.

Det är ju regeringssidan som har ändrat sig. Först sade man att man skulle satsa på kampen mot den ekonomiska brottsligheten, tack vare Lindbeck-kommissionen. Man uppskattade att man skulle kunna satsa 200 miljoner och få in 4 miljarder. Riksskatteverket har gjort en mer försiktig bedömning och sagt 2–3 miljarder. Riksskatteverket gör alltså försiktigare bedömningar. Riksskatteverket har gjort den bedömningen att man kan hantera 150 miljo-ner på det här området. Därför är det här inget överbud utan ett väl avvägt förslag som utskottets majoritet har kommit fram till.

Herr talman! Jag yrkar naturligtvis bifall till utskottsmajoritetens hemstäl-lan och avslag på reservationen. Det är första gången jag kan göra det när det gäller ett anslagsärende i fråga om skatteförvaltningen. Jag är mycket belåten. Det är, Ivar Franzén, min födelsedag i dag. Det är inte så ofta man kan få 50 miljoner till kamp mot ekonomisk brottslighet som födelsedagspre-sent. Det får jag tacka vännerna i Socialdemokraterna och Ny demokrati för. I det här fallet var ni vänner. Tack!

Anf. 120 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag får börja med att framföra mina varmaste gratulationer.

Jag måste konstatera att regeringen har förankrat sin strategi i verklighe-ten. Man har därmed kommit fram till denna bedömning, som totalt inte innebär mindre utbyggnad av verksamheten för att bekämpa den ekono-miska brottsligheten men som innebär att den sker i något långsammare takt.

Det finns faktiskt både en stor och en liten del i det här, Lars Bäckström. Den stora delen är basverksamheten, som också kräver mycket kompetens och mycket arbete för att sparbetingen icke skall resultera i skador och för-sämringar. Om man tar den bästa kompetensen och ökar på den lilla biten – där är de 50 miljonerna med – alltför mycket, är risken uppenbar att vi inte får den effektivisering och utveckling av basverksamheten som är nödvändig för att vi långsiktigt skall ha resurser tillgängliga för en god skatteförvaltning.

Det råder ingen tvekan om att det är i kompletteringspropositionen som sammanvägningen skall göras. Det är därför som vi vill reservera dessa 50 miljoner för att fördelas i det sammanhanget och satsas på de svagaste län-karna.

Anf. 121 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag är inte riktigt säker på vad Ivar Franzén menar med de svagaste länkarna. Vad vi – Ivar Franzén, jag och alla övriga – är överens om

är att de här medlen skall användas till fördjupad kontroll av tung ekonomisk brottslighet.

Regeringssidan vill anslå 100 miljoner och oppositionen, som nu bildar majoritet i frågan, 150 miljoner. Varför har vi kommit fram till olika siffror? Jo, därför att de tre oppositionspartierna delar den uppfattning som regeringsidan hade tidigare i sin utfästelse till Riksskatteverket. Riksskatteverket säger att man kan hantera dessa medel. Men Riksskatteverket tror inte att man kan hämta in riktigt lika mycket pengar som regeringsidan tror. På Riksskatteverket är man uppenbarligen mer försiktig.

Helt plötsligt har regeringen ändrat sig. Det är mer oklart varför man ändrat sig. Regeringspartierna i riksdagen följer upp detta, och det är också mer oklart varför. Riksskatteverket har sagt att man kan hantera dessa medel, det är ingen övergödning. Sedan får Riksskatteverket naturligtvis problem genom att man har fördröjt och bromsat satsningen. Men det blir ännu större problem om vi väntar ytterligare.

Ivar Franzén antydde att han skall säga ja när kompletteringspropositionen behandlas. Men då får vi ännu en fördröjning, som kommer att göra det svårt att hantera det här på ett bra sätt. Dröj icke längre, Ivar Franzén, utan handla så slipper ni kritisera det hela och säga att man förr tog så lätt på den ekonomiska brottsligheten men inte nu. Det är synd att behöva säga så ännu längre fram i vår. Handla nu, så slipper man sådan självkritik som Ivar Franzén framförde förut.

Anf. 122 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag är kanske alltför benägen att beskriva hur jag upplever det i verkligheten. Lars Bäckström sade att det fanns vissa grupper utan att närmare precisera. Det vet Lars Bäckström lika väl som jag.

Jag tror inte att regeringen återkommer i kompletteringspropositionen med ett förslag om 50 miljoner till skatteförvaltningen, och det har jag aldrig heller sagt. Det kan finnas andra samordningsåtgärder som inte nödvändigtvis kräver pengar och som betyder mer i detta sammanhang.

Jag kanske får repetera här att revisorerna i en ganska färsk rapport konstaterar att det förekommer att skatteförvaltningen avstår från att göra en brottsanmälan därför att man vet att det inte finns resurser för att följa upp det. Detta sade man innan vi anvisade de 45 och 100 miljonerna. Jag tror att alla här förstår att vi riskerar att förvärra situationen ytterligare om vi inte ser till helheten.

Vi vet att anmälningarna har ökat. Vi vet också att antalet åtalade personer har minskat. Denna bild tycker jag borde få var och en att tänka efter: Är det rätt att satsa 50 miljoner extra just här? Är det inte så att vi måste göra en bättre sammanvägning, frigöra resurser genom bättre samordning osv.? Det tycker jag är en logisk och riktig slutsats. Det förvånar mig att Lars Bäckström, som brukar dra en hel del förnuftiga slutsatser, inte har dragit den för länge sedan.

Anf. 123 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Varför vill vi satsa 150 miljoner? Jo, därför att Riksskatteverket har redovisat att man kan hantera det extra anslaget. Därför vidhåller

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Anslag till
skatteförvalt-
ningen, m.m.*

vi vår uppfattning. Nu kommer vi att fatta ett majoritetsbeslut om detta, och det är bra.

Konsekvenserna av Ivar Franzéns resonemang är att även de 100 miljoner som ni förespråkar kanske är för mycket. Jag ser att Ivar Franzén nickar instämmande. Då blir det tydligt att ni inte heller vill satsa de 100 miljonerna, och då är det ganska klart vad den här debatten ytterst handlar om. Några vill satsa mer, och en grupp vill egentligen inte satsa någonting men på grund av att vi tryckt rör man sig. Det må vara så.

Regeringen vacklar uppenbarligen i denna fråga. För några år sedan ville man inte satsa någonting. Så kom Lindbeckkommissionen, och då bestämde man sig för att ta ett steg. Nu börjar regeringen tveka igen, retirera och gå ett slags kräftgång i denna fråga. Det är dåligt att göra så.

Vi har nu kommit fram till att det handlar om ett allvarligt problem som skall hanteras. Riksskatteverket har redovisat att man klarar att hantera dessa medel. Som vi har skrivit från majoritetens sida i utskottet gäller det de mest angelägna sektorerna. På så sätt kan vi höja kvaliteten på skatteförvaltningens arbete, så att det material som presenteras blir mera hanterbart för åklagarsidan och de rättsvårdande instanserna i processföringen.

Man kan alltså höja kvaliteten. Då underlättar man processerna, och då går det snabbare. Vi kan alltså åtgärda problemet på tingsrättssidan och åklagarsidan genom att få bättre kvalitet på materialet från skatteförvaltningen. Även på det sättet kommer dessa medel att underlätta för att lösa problemet. Det är det enda sätt som vi på skatteutskottet kan hantera det problemet på. Den andra frågan ligger utanför vårt beredningsområde.

Anf. 124 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det var ett par saker i Ivar Franzéns anförande som jag reagerade mot. Först vill jag dock ge Ivar Franzén ett erkännande för att han så klart uttrycker den uppfattningen att det är av stor betydelse att bekämpa den ekonomiska brottsligheten och säger att det råder enighet inom regeringspartierna om det. Det har det nämligen inte gjort förut, inte ens i ord.

Den regering som vi har i dag inledde sin ämbetsutövning med att ta bort kampen mot den ekonomiska brottsligheten som ett prioriterat område för Polisen. Man följde upp det genom ett uttalande från justitieministern om att det inte var särskilt viktigt att bekämpa ekobrotten därför att de inte drabbar de enskilda. Därmed angav man också tonen för samhällets kamp mot den ekonomiska brottsligheten. Jag tycker att det är bra att Ivar Franzén å regeringspartiernas vägnar deklarerar att det finns en enighet om att vi måste bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Den uppslutningen bör följas upp i form av handling. Där måste jag konstatera att det brister. När Socialdemokraterna har fört fram ökade insatser från myndigheternas sida – det kan ha gällt Riksskatteverket, Rikspolisstyrelsen, samordningen av samhällets resurser av insatser mot ekonomisk brottslighet – har regeringspartierna på punkt efter punkt röstat emot förslagen. I dag gör man det när det gäller anslaget till skattemyndigheterna av det skälet att man tycker att pengarna kanske skulle ha kunnat användas mer verksamt inom andra områden där det finns flaskhalsar.

Regeringspartierna kommer uppenbarligen också att rösta emot de för-

slag som vi fört fram i vår motion om den ekonomiska brottsligheten som rör förstärkningar av Polisens insatser, förstärkningar när det gäller domstolarnas möjlighet att hantera dessa ärenden och ökade insatser för att samordna myndigheternas åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Även i dessa avseenden kommer regeringspartierna uppenbarligen att säga nej till ökade insatser.

Jag kan hålla med Ivar Franzén om att det finns mycket stora flaskhalsar inom framför allt Polisen men även inom domstolarna när det gäller möjligheterna att hantera ärenden som skattemyndigheterna anmäler till Polisen. Men då kan jag inte förstå att Ivar Franzéns parti, precis som man har gjort under de gångna två åren, uppenbarligen kommer att säga nej till sådana utökade resurser inom polis- och åklagarväsendet.

Det haltar mycket i Ivar Franzéns argumentation, och det brister när det gäller att gå från ord till handling.

Anf. 125 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! För att det inte skall råda några missförstånd vill jag för kanske tredje gången upprepa att det som vi reserverar för fram är grundat på en verklighetsbedömning. Sedan är det klart att man aldrig kan garantera att den är helt riktig, men vi tror att den är mycket bättre än den som socialdemokrater och andra hänger sig åt. Det finns alltså inte någon tveksamhet hos regeringspartierna om att vi har satsat optimalt för att bekämpa ekonomisk brottslighet.

Det finns stora brister i polisväsendet. Det är vi överens om. Men vilket parti är det som under åtskilliga år har varit orsak till att polisutbildningen har skurits ner, att vi i dag har ett mycket sämre utgångsläge än vad vi hade haft om rekryteringen till polisutbildningen hade varit den som vi från regeringssidan ville ha? Den värsta flaskhalsen har ni som anser att ni står allra främst på barriaderna för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten själva aktivt skapat.

Men låt oss lägga sådant åt sidan. Vi är överens om målsättningarna. Låt oss också då på bästa sätt försöka att använda resurserna på alla områden.

Anf. 126 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag skall inte föra diskussionen alltför långt när det gäller polisväsendet och dess resurser. Det som försämrade möjligheterna att bekämpa den ekonomiska brottsligheten i slutet av 80-talet var en fråga som både Ivar Franzén och jag var överens om, nämligen att föra ner besluten om resursfördelningen till de lokala polisdistrikten. Detta gjorde att man tog personal från ekorotlarna och satte in den för andra typer av brottsbekämpning. Den lokala styrningen över polisresurserna medverkade kraftfullt till urholkningen av ekorotlarnas verksamhet. Det var ett beslut som både Ivar Franzén och jag var med och fattade och som vi får ta på oss ansvaret för.

Det vi gång på gång har lagt fram förslag om är att man skall avsätta särskilda resurser till polisväsendet för bekämpning av den ekonomiska brottsligheten. När Ivar Franzéns parti har ställts inför dessa förslag har man gång efter annan röstat emot dem.

I er reservation som fogats till skatteutskottets betänkande säger ni: "Det

förslag till förbättringar som diskuteras i Riksdagens revisorers rapporter ligger till väsentlig del inom justitieutskottets arbetsområde eller på andra områden än skatteförvaltningen. Enligt utskottets mening kan det därför inte vara välbetänkt att som motionärerna föreslår i dag satsa ytterligare 50 miljoner på skatteförvaltningen." Varför kommer ni då att rösta nej när våra förslag till ökade insatser för hantering av utredningarna inom domstolsväsendet läggs fram här i kammaren? Ivar Franzén tycker ju att hanteringen är det stora problemet. Då borde ni väl gå med på våra krav?

Argumentationen är ganska ihållig.

Anf. 127 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att den 10-procentiga neddragningen av polisens resurser mellan 1987 och 1991 är den försvagning som i dag är roten till många av de problem som finns inom denna verksamhet. Socialdemokraterna var ju vid krisuppgörelsen med om att plocka bort 500 miljoner från polisen.

Sedan är det inte så enkelt att man löser alla problem bara genom pengar, och det har jag flera gånger försökt att säga här i eftermiddag. Man måste också se på personalresurser, organisation och mycket annat. Då blir ibland utbyggnadstakten inte beroende av pengar utan av en del andra saker. Det måste vi väga in när vi försöker att förankra detta i verkligheten. Det är en strategi som vi tror är bäst för en optimal bekämpning av den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 128 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det finns i dag 16 700 poliser i landet. Drygt 200 av dessa poliser ägnar sig åt att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. I vår partimotion om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten har vi fört fram det ringa kravet att insatserna inom polisen åtminstone borde fördubblas. Då är det inte fråga om att anställa personal som kommer direkt från Polishögskolan, utan det är fråga om att anställa kvalificerade ekonomer och revisorer och ge dem en kompletterande polisiär utbildning i utredningsmetodik och liknande. På det viset kan man komma åt den flaskhals som Ivar Franzén talar om. Då kan man se till att de anmälningar som skattemyndigheterna gör till polisen inte blir liggande i ett arkivskåp, utan att de följs upp, åtgärdas och blir föremål för rättslig prövning.

Jag konstaterar än en gång att det är mycket ord från Centerpartiet och regeringspartierna, och det handlar väldigt litet om handling.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 21 §.)

20 § Anslag till Tullverket, m.m.

Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1993/94:SkU23 Anslag till Tullverket, m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Herr talman! Vi kan konstatera att budgetpropositionen inte ger några riktlinjer för hur Tullen skall verka vid ett framtida svenskt EU-medlemskap. Två nya utredningar skall ta vid där Gränskontrollutredningen slutade, nämligen en kommitté respektive en särskild utredare. Det som skall utredas är hur man skall kunna förhindra ökad införsel av narkotika och illegala vapen m.m. när gränserna vid ett EU-medlemskap öppnas och fri rörlighet införs. Man skall även se över om det krävs ändringar i lagstiftningen. Den särskilde utredarens uppgift är att utreda organisationen av den yttre gränskontrollen. Fastlagt är dock att den huvudsakliga ansvarsfördelningen mellan tull och polis ligger fast, emedan samverkan dem emellan skall ökas. Även kostnadsansvaret för gränskontrollen vid vissa flygplatser och hamnar skall belysas. Målet är att dessa utredningar skall vara färdiga med sina förslag vid utgången av maj månad 1994.

Vi socialdemokrater har i motioner under de senaste åren upprepade gånger krävt förslag från regeringen om nya befogenheter och ändrad kompetens för Tullens personal att ingripa vid ett läge där den fysiska gränskontrollen slopats mellan medlemsländerna. Gränskontrollutredningen uttalade sig i samma riktning som vi har förordat. Tyvärr har inte regeringen klarat att förelägga riksdagen något beslut. Detta medför att värdefull förberedelse tid går förlorad för Tullverket. Vi kan i dag bara beklaga detta och konstatera att förberedelse- och omställningsarbetet kommer att få ske under stor tidspress om målet om EU-medlemskap från den 1 januari 1995 uppnås. Frågan är om tullmyndigheten hinner ha alla regler färdiga till dess.

Herr talman! I två socialdemokratiska motioner har vi föreslagit ökade resurser till tullkriminalens spanings- och utredningsresurser när det gäller den internationella ekonomiska brottsligheten. Det har under utskottsbehandlingen bildats majoritet för att tullens anslag till detta område skall ökas med 3 miljoner kronor. Regeringsföreträdarna har reserverat sig mot den föreslagna höjningen. Jag vill därför fråga utskottets talesman: Varför vill man inte öka insatserna mot ekonomisk brottslighet?

Vi återkommer till tulltillägget även i detta betänkande. Vi föreslår att tulltillägg vad avser mervärdesskatt skall återinföras och att utformningen skall vara den som regeringen lade fram i proposition 1993/94:56.

Regeringsförslaget hade föregåtts av en av Generaltullstyrelsen gjord översyn. Således förelåg överensstämmelse mellan myndigheten och regeringen om hur reglerna skulle utformas. Det framstår därför som ganska märkligt att regeringsföreträdarna i riksdagen frångick detta förslag och till förmån för en enskild motionär drev igenom beslutet att tulltillägg inte skall utgå på den mervärdesskatt som om den påförts skulle ha varit avdragsgill. Ni har i dag möjligheten att ändra er, så att regeringsförslaget i proposition 1993/94:56 får stöd även av er som företrädar regeringen. Det är bara att rösta på den socialdemokratiska reservationen.

Ivar Franzén sade tidigare att regeringen har förankrat sin strategi i verkligheten. Det verkar dock faktiskt inte som om man har förankrat den hos sina företrädare när man har lagt fram denna proposition.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 2 och 4 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

*Anslag till
Tullverket, m.m.*

Anf. 130 PETER KLING (nyd):

Herr talman! I det här betänkandet, som berör anslag till Tullverket, behandlas en socialdemokratisk motion om en förstärkning med 3 miljoner kronor till tullen. Dessa 3 miljoner skulle användas till bekämpning av ekobrottslighet som utifrån riktas mot Sverige. Vi i Ny demokrati tycker att detta är mycket bra, eftersom denna brottslighet ökar. Vi vill också stödja motionärernas förslag om en förstärkning av tullstationen i Västervik i samma syfte.

Vi i Ny demokrati menar att det största hotet från ekonomisk brottslighet och över huvud taget från brottsligheten kan komma från det f.d. östblocket. Vi anser att den ryska maffian breder ut sig och att den kommer att etablera sig ganska ordentligt här i Sverige. Den har redan fått fotfäste här. Därför tycker vi att det är mycket viktigt att stänga ute denna typ av brottslighet och att skydda våra svenska medborgare från den.

Vi har vidare avgivit en reservation om införsel av vin. En motionär menar att man skall få föra in 90 liter vin vid inresa till Sverige. Vi anser i Ny demokrati att när Sverige går med i EG skall Sverige anpassa sig direkt till EG:s bestämmelser. Vi vill att det skall tillåtas införsel av 110 liter öl, i enlighet med motionärens förslag 90 liter vin, 6,2 liter starköl och 10 liter sprit. Det är för oss att bara hålla med på den punkten.

Vidare vill jag tala litet grand om Gotland som frihandelszon. Varför förespråkar Ny demokrati Gotland som frihandelszon? Vi anser att den framtida stora näringen i Sverige faktiskt är turismen. Alla talar om att bilindustrin är så viktig, och det är den också. Om Volvo och Saab inte hade haft en så stor export, uppgående till 17–19 miljarder kronor, hade de företagen inte klarat sig. Men ingen här i kammaren talar om turismen, som också drar in 17–19 miljarder. Turismen är lika stor som bilindustrins export. Här har vi en framtid för Sverige.

Tänk om vi i denna kammare hade drivit dessa frågor och satsat på detta, bl.a. på Gotland som frihandelszon! Tänk om vi hade satsat på att Sverige skulle bli ett riktigt turistland med 350 miljoner kunder som väntar nere i Europa! Här har vi kanske 200 000 arbetstillfällen.

Hade man tagit ett steg i denna riktning och gjort Gotland till frihandelszon och dessutom samtidigt hade infört tax-free-försäljning på färjorna, hade det blivit en blomstrande uppgång för Sverige på hela turistområdet. Vi hade då fått en uppgång även för de baltiska länderna. Färjetrafiken på dessa hade ökat, och vi skulle ha fått en tillströmning till Gotland och även till det övriga Sverige. Vi hade fått flera arbetstillfällen och mycket höga skatteintäkter. Därför förespråkar nu Ny demokrati att vi skall göra Gotland till frihandelszon.

Jag vill till sist ta upp vårt särskilda yttrande om färjetrafiken mellan Simrishamn och Allinge. Regeringen har kommit fram till att det bör vara lika konkurrensvillkor för färjelinjer med lika långa rutter. Jag vill inte reservera mig, eftersom jag vet att regeringen försöker lösa detta problem, men om det inte blir löst, kommer Ny demokrati att följa upp och driva denna fråga.

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga Ny demokratis reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservationerna nr 3 och 7.

Herr talman! Jag sade i det förra ärendet att jag var glad över att Vänsterpartiet inte längre var ensamt om att kräva bättre anslag till bekämpande av ekobrott. Jag pekade på att vi efter några år fick med oss Socialdemokraterna och sedan Ny demokrati. I det här ärendet är det Socialdemokraterna som har varit pådrivande, och vi i Vänsterpartiet har slutit upp bakom Socialdemokraterna – äras dem som äras bör. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Ny demokrati har bildat en majoritet för ytterligare anslag till Tullverket, och det tycker jag naturligtvis är bra.

Herr talman! Jag vill också biträda hemställan i de socialdemokratiska reservationerna 2 och 4. Sverre Palm har redogjort för innehållet i och motiven för ställningstagandena i dessa.

Jag skulle kunna stanna vid detta, men jag vill säga några ytterligare ord om tullen i ett EU-perspektiv.

Skatteutskottet reser runt och försöker skaffa sig mer kunskaper. Utskottet var nyligen i Nederländerna för att få information. Till en ledande företrädare för näringslivet ställde en ledamot av utskottet frågan hur det är för näringslivet i det gränslösa Europa. Hade det blivit stora förbättringar genom att man slipper gränskontroller, krångel med exportavdrag för mervärdesskatt osv.? Hade det blivit så mycket enklare? Den ledande experten på näringslivets skattefrågor sade då: Vem har inbillat er att gränserna har försvunnit?

Det sägs i de svenska debatten att om vi kommer med i EG, försvinner gränserna, men det gör de inte. Det intryck som man fick av denne nederländske expert var att det inte händer någonting på mervärdesskattesidan för företagen utom att man får ett ökat administrativt krångel. Nu sker inte längre kontrollen vid gränsen utan inne i företaget.

Jag tycker att det är väsentligt att lyfta fram detta när man diskuterar frågorna om en mervärdesskattekontroll och tullens kontroll över gränserna. Oerhört många företagare här i Sverige säger att om vi kommer med i EU, slipper man detta krångel, men det gör man inte alls. Dessa tekniska problem kommer att finnas kvar, och för många företag kommer de att bli större när inte längre Tullverket sköter denna uppgift utan den kommer att läggas ut i företagen. Det är den poäng som jag vill tillföra till denna debatt.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 2 och 4.

Herr talman! Det här betänkandet är relativt kortfattat. Den stora frågan gäller om anslaget till Tullverket skall vara 1 223 miljoner kronor eller möjligen 1 226 miljoner kronor. Det är alltså därom vi skall träta.

Jag måste säga att jag trodde att riksdagen hade lämnat metoden att detaljreglera budgetar för de olika myndigheterna. Vi har ett system med ramanslag, och jag tycker att det är helt rimligt att göra den bedömningen att de 3 miljoner som Socialdemokraterna har fört fram ligger inom ramen för vad Tullverket självt kan prioritera och också bör prioritera. Det finns ingen anledning för oss här i kammaren att komma med pekpinne och säga att det skall vara 3 miljoner här. Nästa gång kanske det skall vara 7 miljoner här och 10 miljoner där.

Storleksordningen på beloppen talar för att myndigheten själv skall hantera detta. Så Socialdemokraternas förslag är både principiellt felaktigt och dessutom ett underkännande, tycker jag, av Tullverkets kompetens på området. Det är alltså skälet till att vi inte ställer upp på den föreslagna förändringen.

När det gäller Tullens roll i ett större sammanhang tar Sverre Palm upp en diskussion om att regeringen inte har lämnat några förslag till lösning. Gränskontrollutredningen lade fram ett förslag i höstas, men den utredningen i sig ger inte utrymme för att göra de lagtekniska förändringar som behöver göras, utan därför skall två utredningar till titta på frågorna, dels beträffande den inre gränsen, dels beträffande den yttre gränsen, för att uttrycka det någorlunda klart och enkelt.

Det är ingen tvekan om att det är frågor som kräver en noggrann genomlysning. Vi har lämnat tanken om stickprovskontroll, dvs. att kontrollera alla med röd keps eller någonting sådant, utan det är mera misstankebaserad verksamhet som ligger till grund för de ingripanden som skall göras. Det fordrar noggranna överväganden, så att man gör en avvägning mellan den enskildes integritet och skyddsbehovet. Det är just detta som utredningarna skall behandla.

Jag har därför gott hopp om att när resultaten föreligger kommer regeringen att ha ett bra underlag för att lägga en proposition på riksdagens bord. Men, visst, jag medger gärna att närmandet till EU de senaste åren har gått väldigt fort. Det är ingen tvekan om att när vi väl kommer därhän att Sverige är medlem måste vi också från den dagen ha tydliga lagregler på det här området.

Så det finns all anledning att understryka att arbetet med detta måste ske skyndsamt men för den skull noggrant. Det yrkande som Socialdemokraterna har ställt i utskottet och i kammaren tycker jag inte i dagsläget utgör grund för något uttalande från riksdagens sida.

Nu gick Peter Kling ut ur kammaren, så jag kanske inte skall ta upp hans argumentation närmare utan bara beröra Lars Bäckström litet grand, som hävdade att allt inte blir enkelt i samband med att vi kommer med i EU. Nej, det har naturligtvis Bäckström rätt i. Men det finns beräkningar gjorda som visar att det svenska näringslivets vinst på slopad tullklarering bara i klareningskostnader och administrativa kostnader ligger på drygt en halv miljard kronor. Det är ändå en ganska aktningvärd transaktionskostnad som på det viset kan minimeras.

Att momskontrollen läggs på myndigheternas kontroll ute i företagen tror jag gör att man kan samordna de kontroller som man eljest ändå skulle göra. Så det förefaller inte nödvändigtvis innebära att myndigheterna kommer i ett sämre läge och inte heller företagen. Men jag är öppen för att vi skall under den närmaste tiden föra en intressant och kreativ diskussion kring frågorna om hur vi bäst skall närma oss EG.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 1 beträffande anslaget och i övrigt bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 133 SVERRE PALM (s) replik:

Herr talman! Carl Fredrik Graf säger att vår uppräknings av Tullverkets anslag är en detalj, och förvisso är det så, 3 miljoner kronor. Men det verkar

som om Carl Fredrik Graf inte hörde på den debatt som vi hade om det föregående betänkandet. Där redogjordes klart för att det ingick i ett större sammanhang, där vi socialdemokrater har föreslagit åtgärder inom alla led som är berörda i kampen mot ekonomisk brottslighet – Riksskatteverket, Polisen, åklagarna, domstolarna.

Här har vi då den lilla del, om vi får kalla den för det, som tullkriminalen behöver för att kunna vara med i ett sådant samarbete. Det är också en väsentlig signal till Tullen att jobba mot ekonomisk brottslighet. Läger man ytterligare till att anslagsframställan bantades med 3,5 miljoner på de pengar som skulle användas för EU-förberedelser, så är regeringen och vi på samma nivå i fråga om detaljer.

Jag vill fråga Carl Fredrik Graf om han inte känner oro för att vi inte får utredningarna färdiga och kommer till beslut. Vi socialdemokrater har ända sedan januari 1992 påpekat behovet av ändrade möjligheter för Tullen att jobba och att det behövs en förändrad kompetens och ett annat sätt att bevaka gränsen. Nu står vi faktiskt där att vi får ett beslut så sent att vi inte vet om man kan få fram alla bestämmelser i tid, om det skulle bli ett medlemskap från den 1 januari 1995.

Tulltillägget vidrör inte Carl Fredrik Graf i dag, men jag vill säga att även ett EU-medlemskap kräver att medlemsstaterna skall ha en stark kontroll vid den yttre gränsen. Det är vid den yttre gränsen kontrollen skall vara skarpast, för det som passerar den gränsen har ju sedan fri rörlighet i en inre marknad. Det förutsätter att medlemsstaterna också har sanktionssystem, så att man kan kontrollera att tull och andra skatter och avgifter debiteras och betalas.

Vi har också att beakta att enligt de regler som skall gälla kommer 1,4 % av varje medlemslands mervärdesskatt att tillhöra EU:s budgetintäkter. Det är ett tungt vägande skäl för att vi också har rätt att kontrollera att mervärdesskatten uppges på ett riktigt sätt i de deklarationer som lämnas.

Anf. 134 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Herr talman! Sverre Palm tar i sin replik upp tre saker: anslaget, utredningarna och tulltillägget.

Låt mig börja med tulltillägget. Det diskuterade vi här i kammaren för inte länge sedan, och den nya ordningen infördes vid årsskiftet. Det var skälet till att jag inte nu tyckte att det fanns anledning att ta upp den debatten på nytt. Vi har gjort bedömningen att det som har hänt under de tre månader som gått inte föranleder att vi skall föreslå någon förändring, utan de argument och de motiv som vi hade i utskottet för det ställningstagande vi gjorde vid den tiden står fast.

Sverre Palm är orolig för att utredningarna inte skall bli klara i tid. Det är naturligtvis ett måste att de skall bli klara i tid. I utredningsdirektiven står det att arbetet skall vara klart i maj. Det är möjligt att det kommer att ta något längre tid, men som jag sade i mitt huvudanförande – och det vill jag understryka – måste vi den dagen vi är medlemmar i unionen också ha fungerande varusmugglingslag, tulllag och myndighetsföreskrifter. Det är självklart. Ambitionen är nog densamma för Socialdemokraterna och regeringspartierna i det här avseendet.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Anslag till
Tullverket, m. m.*

Sverre Palm hävdar att det är en väsentlig viljeinriktning, om riksdagen tar ställning för att öka anslaget med 3 miljoner kronor. Jag har all respekt för att 3 miljoner kronor är ett avsevärt belopp, men sett i skenet av det totala anslag som Tullverket har till sitt förfogande måste jag säga att jag inte kan bedöma det som en väsentlig viljeinriktning.

Tullen bör och skall själv ha kompetens att avgöra hur man vill prioritera de resurser som man har till sitt förfogande för att uppnå de mål som riksdagen har ställt upp och som också framgår av propositionen och betänkandet. Jag menar således att Tullen själv skall kunna fatta de nödvändiga besluten i det avseendet.

Anf. 135 LEIF BERGDAHL (nyd):

Herr talman! 1944 slog en bomb ned i Pajala. Total förvirring utbröt i hela Norrbotten.

Tre dagar före nyårsafton kom det ett faxtelegram till Tullen i Haparanda. Total förvirring och oreda utbröt i Tornedalen. Jag var själv där och tittade på vad som hände. Det var nämligen så att man hade höjt energiskatten på olja. Det hade inneburit att uppvärmningskostnaderna för en villa steg till ungefär 5 000 kr per år. En kubikmeter olja köper man för 2 000–2 300 i Finland. I Sverige skulle den kosta drygt 4 000 kr.

Detta var verkligen anmärkningsvärt. Jag blev uppringd av två f.d. s-märkta kommunalråd som undrade om man inte kunde göra något. Den ene påpekade att han omkring 1980 hade suttit med utrikesministrarna i Sverige och Finland, Bodström och Väyrynen, i finska Pello. Man hade kommit överens om att det icke skulle resas några hinder för gränshandel. Det var helt emot den anda som har rått i många år och som innebar att Sverige ensidigt höjde tullen på vissa varor.

På 70-talet var trafiken omvänd. Oljan var billigare i Sverige. Finnarna handlade olja här, men finska regeringen ingrep inte. Men nu gjorde svenska regeringen alltså ett ingrepp i gränshandeln.

Ändringen innebär att gällande värdegräns – skattefri införsel av varor värda 1 000 kr för resande – inte kan utnyttjas för införsel av olja för vilken svensk energiskatt skall betalas.

Det här händer alltså i nådens år 1994, då man pratar om öppna gränser, EES-avtal och liknande. Om Finland och Sverige blir medlemmar i EU, vilket medför att EES-avtalet gäller även mellan Sverige och Finland, kommer bestämmelsen att försvinna den 1 januari 1995.

Men anledning av det som har inträffat väckte jag en motion. Det blev en kedjereaktion. Alla partier var tvugna att väcka motioner. I betänkandet syns att det både var folktopp-motioner, moderatmotioner och s-motioner. De lokala politikerna vet att tornedalningarna inte älskar dem som vill höja skatten på olja. Det kan kosta i valrörelsen.

Jag yrkar med anledning av det jag har framfört bifall till min motion Sk604 och åtföljande reservation nr 5.

Anf. 136 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Problemet med gränshandeln i Tornedalen illustrerar till att börja med en sak, nämligen problemet med för höga skatter och att skat-

terna är olika i olika länder. Det är naturligtvis en allmän strävan från vår sida att sänka skattetrycket och på det viset komma tillrätta med denna typ av problem. Det är lämpligt att det sker en skatteharmonisering mellan olika länder.

Resandeförordningen är regeringens och inte riksdagens instrument. Den skall reglera de varor eller persedlar som den resande har med sig för personligt bruk när vederbörande passerar gränsen. När det gäller olja handlar det om en införsel som faktiskt sker på kommersiella grunder. Det är inte så att man behöver ha med sig en halv kubikmeter olja under resan. I allmänhet kan man tanka sina fordon var man än befinner sig, oavsett om man är i Finland eller i Sverige. Det är den principiella skillnaden mellan resandeförordningen och de regler som gäller vid sedvanlig import.

Syftet med att införa olja är ju naturligtvis att tillgodogöra sig den lägre energiskatt som finns i Finland. Man har som sagt inte med sig oljan för personligt bruk. Den principiella skillnaden tycker jag är viktig att framhålla. Om man skulle göra avkall på den regeln kan det få smittoeffekter på en rad andra områden, vilket inte alls är avsikten med resandeförordningen.

Anf. 137 LEIF BERGDAHL (nyd):

Herr talman! Det är naturligtvis lätt för en skåning att införa regleringar och församringar i Tornedalen, där man sällan eller aldrig vistats. Carl Fredrik Graf har visserligen varit där efter det att detta hände, men det var första gången.

Föreställ er att Bo Lundgren skulle ha gjort samma sak med gränshandeln med Danmark och bestämt att man inte fick handla t.ex. smör och kött, som är billigare i Danmark. Det skulle naturligtvis vara otänkbart. Då skulle hans väljare genast ha hoppat på honom, och han hade riskerat att inte bli omvald.

Hela den proposition som ligger till grund för förslaget andas ett förakt för tornedalningar, vilket jag faktiskt har påpekat tidigare i pressen. Det talades om att det fiffledes med olja, att man utnyttjade bestämmelserna till max och att det förekom oegentligheter. Det gör det faktiskt inte i de allra flesta fall. Det har varit väldigt väl kontrollerat, och det har såvitt jag känner till inte skett någon smuggling eller försäljning.

Anf. 138 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Titeln på betänkandet är Anslag till Tullverket, m.m. Debatten kom verkligen att handla om detaljer. Nu talar vi dessutom om en sak som riksdagen inte ens bestämmer över. Vi kan ge regeringen anvisningar, men det är ändå regeringen som reglerar resandeförordningen.

Leif Bergdahl talade om skåningar och om att jag inte hade varit i Tornedalen. Jag är inte skåning, och jag har varit i Tornedalen – dock inte för att studera handeln med olja över den finska gränsen.

Samma sak gäller för motsvarande gränsöverskridande av enskilda människor i andra delar av landet. Om man gör upprepade resor över gränsen och tar med sig olika typer av produkter är det uppenbart att det inte sker för personligt bruk utan i annat syfte. Då är det helt enkelt andra regler som gäller.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Anslag till
Tullverket, m.m.

Jag tycker inte att tornedalningarna skall känna sig speciellt utpekade i detta fall. Reglerna gäller lika över hela landet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 21 §.)

21 § Ny mervärdesskattelag

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU29 Ny mervärdesskattelag (prop.1993/94:99).

Anf. 139 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 29 behandlas frågan om ny mervärdesskattelag. Till betänkandet har inga reservationer fogats. Betänkandet kan tyckas okonventionellt, men det finns en liten detalj som är tveksam.

Propositionen lades fram den 9 december. Motionstiden gick ut den 24 januari 1994. Vänsterpartiet väckte inte någon motion, och regeringen trodde väl också att propositionen var bra. Men vi ser att utskottet har känt sig tvunget att föreslå vissa ändringar med anledning av propositionen. De finns på s. 103 i betänkandet, herr talman!

Det gäller moms på brev. Det är lagtekniskt en problematisk sak för kammaren. Man kan ha vilken åsikt man vill om Posten skall vara bolag. Man kan ha vilken åsikt man vill om det skall finnas brevmonopol, fri konkurrens eller mervärdesskatt eller inte på brevbefordran. Det är inte det som är min poäng, herr talman, utan det är den lagtekniska aspekten på ärendet.

Posten har sänt ut en broschyr. Där säger man att det är billigare att skicka brev än innan det blev momsbelagt. Posten höjer inte priset, men från den 1 mars 1994 är det moms på att skicka brev. Momsen gör att brevportot går upp från 2:90 till 3:20.

Det är en korrekt information från Posten.

Herr talman! Övriga ledamöter av kammaren! På s. 103 i betänkandet kan vi se att det som händer när riksdagen fattar detta beslut är att man stryker punkt 7 i 3 kap. 23 § i lagen. I och med det blir det moms på brev. Det kan man göra om man tycker så. Men man behåller den gamla punkten 8, som nu blir punkt 7. Där står det att omsättning av frimärken undantas från skatteplikt.

Om man hade varit konsekvent och logisk hade man lyft bort både den gamla punkten 7 och den gamla punkten 8. Det hade varit logiskt och rimligt och väldigt lättförståeligt.

Men så gör man inte. Man tar bort den ena – momsbefrielsen – och behåller den andra punkten, och då haltar lagstiftningen. Varför gör man så? Det beror på EU, herr talman. Detta är en problematisk sak. Det är ett led i EU-anpassningen.

Skall vi ha en sådan lagstiftning, som tekniskt utformas på detta självmot-sägande sätt, är det inte bra. Vi begär av medborgarna att de skall följa la-

gens anda och bokstav. Men då måste lagarna stå i överensstämmelse sig själva både till anda och bokstav, och det gör den inte här.

Orsaken är att EU kräver att frimärken skall vara momsbefriade. Den blir då liksom kråkan i den gamla folksagan, varken klädd eller oklädd, och det är inte bra med sådan lagstiftning, herr talman. Det finns ute i Europa ett slags kreativ lagstiftning när det gäller EU-frågor. Man antar EU-regler, och sedan struntar vissa länder att följa dessa bestämmelser eller tillämpar dem kreativt och tekniskt smidigt.

Herr talman! I den här frågan är jag konservativ. Jag tror att det är bra att vi har lagar som är entydigt och strikt utformade. Vi får inte börja arbeta med den här principen i andra lagstiftningsärenden. Då är vi inne på väldigt farliga vägar.

Någon kan säga att den här frågan är mindre viktig. Men om man sätter den kreativa lagstiftningstekniken i system får vi en lagstiftning som inte är entydig och lättbegriplig för den som skall följa lagen, och det är inte bra att ha ett sådant samhälle.

Anf. 140 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Lars Bäckström är ju känd för att vara en debattglad herre, men här är han nog i alla fall alldeles för yvig.

Den här frågan har diskuterats och fattats beslut om, närmare bestämt den 16 februari. Vi minns ju alla debatten mellan herr Bäckström och moderatkollegan K G Svenson. Då gick Bäckström i taket och rubricerade betänkandet som rappakalja, och fick litet publicitet på det sättet.

Jag tycker att Bäckström skall gå in i sin kammare och lusläsa debattprotokollet från den 16 februari, när vi talade om moms på frimärken och porto. Jag har läst det i dag. Här finns svar på de frågor som Bäckström nu kräver svar på än en gång.

Jag har fått i min hand den rekommendation som finns från Riksskatteverket om mervärdesskatt på frimärken och brevbefordran enligt lagen om mervärdesskatt. Jag har fått veta att Bäckström också har den rekommendationen. Ta och läs den samtidigt som alla svar som presenteras i debattprotokollet från den 16 februari! Då behöver vi inte ha den här debatten.

Anf. 141 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag tror inte att jag och Filip Fridolfsson behöver ha den här debatten. Vi känner de här problemen. Det är inte för vår skull som vi har debatten.

Kammaren börjar nu fyllas med ledamöter. Filip Fridolfsson uppmanar mig att läsa protokollet. Jag kan ge en annan uppmaning till alla ledamöter. Det är bara att läsa längst ner på s. 103 i detta betänkande. Där står två spalter, och det gäller punkterna 7 och 8 i vänsterspalten och punkten 7 i högerspalten.

När ni ledamöter läser det inser ni att detta inte är någon bra lagstiftnings teknik. Det tror jag att alla här inser. Jag inser det, och jag tror att Filip Fridolfsson inte tycker att det är en helt lyckad lagstiftnings teknik. Men det är vad jag tror.

Tycker Filip Fridolfsson att det är en bra lagstiftnings teknik, då har vi

silda meningar, men det kan vi ju leva med. Men jag tror inte att Sveriges riksdag kan leva med den här lagstiftningstekniken i andra ärenden och sätta den i system. Då får vi problem med hur medborgarna respekterar våra lagar.

Herr talman! Kammarledamöter! Läs s. 103 punkterna 7 och 8 i bägge spalterna, så förstår ni vad jag menar!

Anf. 142 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! De ändringar som har vidtagits är utformade i enlighet med EG-kommissionens direktiv.

Man skall ju vara glad på sin födelsedag, brukar det sägas. Jag skall inte förmörka Bäckströms födelsedag med att vara allför hård i min kritik. Men nog var hans inlägg på den här punkten i ett ärende som redan är avgjort snudd på ett politiskt självmål. I varje fall var det en rejäl snedspark – om jag skall fortsätta att tala fotbollsspråk.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

JoU14 Alternativ till burhållning av värphöns

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU20 Förvaring av allmänna handlingar hos andra organ än myndigheter

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU25 Några rättegångsfrågor i tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU26 Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU31 Anslag till allmänna val

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU32 Stöd till politiska partier

1. utskottet

2. res. (nyd)

Votering:

274 för utskottet

19 för res.

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 70 m, 24 fp, 27 c, 23 kds, 11 v, 3 -

För res.: 1 s, 18 nyd

Frånvarande: 21 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 3 kds, 5 nyd, 3 v, 1 -

KU34 Anslag till sametinget
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU22 Anslag till skatteförvaltningen, m.m.

Mom. 1 (skatteförvaltningen)

1. utskottet

2. res. (m, fp, c, kds)

Votering:

155 för utskottet

145 för res.

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 2 m, 1 fp, 1 kds, 19 nyd, 11 v, 2 -

För res.: 69 m, 25 fp, 28 c, 22 kds, 1 -

Frånvarande: 19 s, 9 m, 7 fp, 3 c, 3 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU23 Anslag till Tullverket, m.m.

Mom. 1 (anslag till Tullverket)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, c, kds)

Votering:

152 för utskottet

149 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 1 fp, 19 nyd, 11 v, 2 -

För res. 1: 71 m, 26 fp, 28 c, 23 kds, 1 -

Frånvarande: 19 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 2 (Tullverkets befogenheter i ett EU-perspektiv, m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

170 för utskottet

131 för res. 2

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 71 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 2: 118 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 19 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 3 (lokala verksamheter)

1. utskottet

2. res. 3 (nyd)

Votering:

281 för utskottet

20 för res. 3

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 71 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 11 v, 3 -

För res. 3: 1 s, 19 nyd

Frånvarande: 19 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Krister Örnfjäder (s), Christer Lindblom (fp) och Agne Hansson (c) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (tulltillägg)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

169 för utskottet

132 för res. 4

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 4: 119 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 19 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 5 (gränshandel med eldningsolja)

1. utskottet

2. res. 5 (nyd)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 5

5 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 70 m, 27 fp, 28 c, 23 kds, 11 v, 3 -

För res. 5: 1 s, 19 nyd

Avstod: 4 s, 1 m

Frånvarande: 20 s, 9 m, 6 fp, 3 c, 3 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Bengt Hurtig (v) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU29 Ny mervärdesskattelag

Kammaren biföll utskottets hemställan.

22 § Särskild utlänningskontroll

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1993/94:JuU14 Särskild utlänningskontroll (skr. 1993/94:134).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

23 § Anslag till Svensk författningssamling m.m.

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1993/94:JuU15 Anslag till Svensk författningssamling m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Ny organisation för
hantering av
pliktpersonal,
m.m.*

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

24 § Anslag till Justitiekanslern

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1993/94:JuU16 Anslag till Justitiekanslern (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

25 § Lagstiftning med anledning av Sveriges tillträde till Förenta nationernas konvention mot kemiska vapen

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1993/94:UU12 Lagstiftning med anledning av Sveriges tillträde till Förenta nationernas konvention mot kemiska vapen (prop. 1993/94:120).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

26 § Ny organisation för hantering av pliktpersonal och för försvarets högskolor

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande
1993/94:FöU8 Ny organisation för hantering av pliktpersonal och för försvarets högskolor (prop. 1993/94:100 delvis och prop. 1993/94:112 delvis).

Anf. 143 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas bl.a. försvarets högskolor.

I regeringens proposition föreslås att Militärhögskolan och Försvarets förvaltningshögskola läggs ner den 30 juni 1994 och att en ny självständig högskola utanför försvarsmakten inrättas den 1 juli 1994, bestående av den nu-

varande Militärhögskolan och Försvarets förvaltningshögskola. Regeringen föreslår att den nya högskolan skall benämnas Militärhögskolan.

Regeringen har inte fullföljt LEMO:s förslag i ett avseende, nämligen att Försvarshögskolan borde ingå i den nya högskolan och att den nya högskolan skulle ges namnet Försvarshögskolan i stället för Militärhögskolan.

LEMO:s motiv för att integrera även Försvarshögskolan i den nya högskolan är att det skulle bidra till att främja kompetensutvecklingen inom den nuvarande Försvarshögskolan.

LEMO konstaterar att omsättningen av civila lärare har varit mycket långsam – tjänstgöringstider på 10–15 år och längre tid är vanliga. Med så långa tjänstgöringstider ifrågasätter LEMO om från början ämnesmässigt kompetenta lärare kan vidmakthålla och utveckla det sakliga kunnandet och den pedagogiska skickligheten i ett samhälle som är stätt i en så snabb utveckling som vårt.

Enligt LEMO skulle en sammanhållen högskola vara befrämjande för de olika utbildningarna. Gemensamma och kvalificerade lärarresurser kan då byggas upp och användas för undervisningen i militära och civila ämnen i Försvarshögskolans totalförsvarsutbildning och i Militärhögskolans och Förvaltningshögskolans utbildningar. Detta skulle stärka kvaliteten i de olika utbildningarna.

Samordningen med utbildningen inom det civila försvaret skulle också med den här lösningen underlättas. Genom gemensamma lärarresurser skulle det vara utvecklande att skilda erfarenheter tas till vara vid de olika utbildningarna. Inte minst skulle det vara befrämjande för den militära utbildningen med influenser från den civila utbildningen.

Herr talman! En annan fråga som har varit föremål för diskussion och analys i LEMO är behovet av att bevara Försvarshögskolans identitet som totalförsvarsinstitution.

Genom den lösning som föreslås av LEMO och som redovisas i betänkandet säkerställs Försvarshögskolans särställning samtidigt som det medför en önskvärd kompetensutveckling, en ökad effektivitet och sänkta kostnader.

I försvarsutskottet har frågan om Försvarshögskolans inlemmande i den nya högskolan varit föremål för en omfattande diskussion. Bl.a. har utskottet haft särskilda föredragningar av LEMO-utredaren och av Försvarsdepartementets statssekreterare.

Utskottets majoritet, bestående av regeringspartiernas företrädare och Ny demokrati, valde dock att följa regeringens förslag, trots att vad jag anser var en övertygande argumentering från LEMO-utredaren.

Vi socialdemokrater har funnit att övervägande skäl talar för LEMO-utredarens förslag. Vi har därför till utskottets betänkande fogat en reservation som jag yrkar bifall till, samtidigt som jag yrkar avslag på propositionens förslag.

Anf. 144 ARNE ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag behöver inte upprepa den recitdel som vi för ett ögonblick sedan kunde höra i Sven Lundbergs anförande. Därför kan jag fatta mig utomordentligt kort.

Nyss talade Sven Lundberg om den kompetensutveckling som skulle

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Ny organisation för
hantering av
pliktpersonal,
m.m.*

kunna bli följden av att Försvarshögskolan integreras med den nya militärhögskola som bildas. En integrering har övervägts i beredande instanser men ändå inte tagits med vid den sammanvägning som gjorts i regeringskansliet. Utskottets majoritet delar uppfattningen i den motiveringen och anser, liksom regeringen, att man måste beakta att det finns principiella skillnader i inriktning mellan å ena sidan Militärhögskolan och Försvarets förvaltningskola och å andra sidan Försvarshögskolan.

Försvarshögskolan har, vilket sägs i betänkandet, att tillgodose vissa utbildningsbehov hos totalförsvaret. Övervägande skäl talar för att vi bör behålla den profilen också med den nya organisationen.

Jag kan gott säga till Sven Lundberg att detta förvisso är en typ av fråga som man kan ha både den ena och den andra uppfattningen om. Jag kan dock inte mena annat än att de överväganden som gjorts i departementet och som vi nu ställer oss bakom har goda skäl för sig, med hänsyn tagen till Försvarshögskolans speciella profil.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 145 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag tycker ändå att det på något sätt är beklagligt att man inte löpte linan fullt ut. Vid föredragningarna i utskottet hade jag en känsla av att det fanns en stor förståelse för LEMO:s ställningstagande. Men som jag sade i mitt anförande valde dock utskottsmajoriteten att följa regeringen.

Jag kan ha en viss förståelse för att man är lojal på den punkten, men för sakfrågans behandling var det olyckligt och beklagligt att man inte gick hela vägen utan gjorde halv halt.

LEMO hade gjort en ganska omfattande analys av Försvarshögskolans identitet och förslagit åtgärder för hur man skulle kunna bevara den. Både hos LEMO och i utskottet ansågs det vara av väsentlig betydelse att den bevarades.

LEMO har alltså givit anvisningar om hur denna identitet kan bevaras samtidigt som man åstadkommer en kompetensutveckling i fråga om lärarresurser. Dessutom handlar det om att göra kostnadsbesparingar och uppnå en ökad effektivitet. Detta tycker jag att Arne Andersson kunde ha varit med på, och han kunde också ha sett till att hans båda kamrater ställde upp på en klok åtgärd.

Anf. 146 ARNE ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag vill vara utomordentligt generös mot Sven Lundberg och säga att det väl egentligen fanns ett skäl för att integrera också Försvarshögskolan. Det skulle nämligen medföra att man kunde ge den nya högskolan det enligt min mening något bättre namnet Försvarshögskolan. Det är faktiskt bättre än Militärhögskolan – med tanke på de tre sammanslagna skolorna.

Men man måste nog se mer till saken än till namnet, Sven Lundberg, och jag tycker att regeringens och utskottsmajoritetens bedömning har fog för sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (den nya myndigheten Militärhögskolan)

1. utskottet

2. res. (s)

Votering:

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1993/94:73

16 mars 1994

Idrott

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde fick företas till avgörande vid morgondagens arbetsplenum.

27 § Idrott

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1993/94:KrU11 Idrott (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 147 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Ärade kammarledamöter! Jag vill påstå att riksdagen har vissa problem med idrotten. Då tänker jag inte närmast på den egna idrottsverksamheten utan på idrotten som samhällsfenomen och folkrörelse.

Åsikterna om idrotten går brett isär såväl mellan partierna som mellan de olika ledamöterna. Jag tror att åsikterna i stor utsträckning beror på vilket förhållande man själv har till idrotten.

Hur idrottsrörelsens olika grenar fungerar, hur statens anslag till idrotten används, förhållandet mellan elitidrott och breddidrott, kvinnlig kontra manlig idrott, hur eller om reklam- och sponsorsintäkter styr idrotten, problem med självsvält, dopning i allmänhet och anabola steroider i synnerhet – alla dessa problem har nog inte riksdagsledamöter i allmänhet så mycket kunskap om, såvida vi inte är särskilt personligt engagerade i någon av dessa frågor.

Det är därför ganska allvarligt att riksdagen avhänder sig en möjlighet att verkligen skaffa den här informationen.

Men för oss i Vänsterpartiet är idrotten allför viktig för att både dess positiva betydelse och dess problem skall reduceras till en intern fråga främst för Riksidrottsförbundet. Vi anser att idrotten angår hela samhället.

Därför begär vi att en idrottsutredning görs. Det är ett krav vi ställt i flera år nu, och jag vet att det hos många enskilda idrottsengagerade ledamöter finns intresse för en sådan utredning. Av någon oförklarlig anledning motsätter sig emellertid kulturutskottet detta, trots att det är mer än 20 år sedan den senaste idrottsutredningen gjordes.

Jag vågar påstå att det är få områden där förhållandena och villkoren har ändrat sig så radikalt på 20 år som inom idrotten. Trots detta vill man alltså från riksdagens sida fortsätta att behandla idrotten som om absolut ingenting har hänt.

Riksdag och departement visar ju annars stort intresse för att utreda folk-
rörelseanknuten verksamhet. Jämför man med exempelvis folkbildningen, nästa ärende här i kammaren, finner man att den utreds i stort sett vart femte år. Kulturen, som ligger nära idrotten i många avseenden, är för närvarande föremål för fyra olika utredningar.

Som argument för att avstyrka Vänsterpartiets motion om en idrottsutredning anger utskottsmajoriteten att "det måste ankomma på idrottsrörelsen att väcka frågan om tillsättandet av sådana utredningar".

Herr talman! I dag är frågor om utvärdering, revision och uppföljning av hur statens resurser används högaktuella. En idrottsutredning skulle naturligtvis inte enbart handla om sådana frågor utan vara betydligt vidare.

Att avfärda behovet av en parlamentarisk utredning med motiveringen att kravet måste komma från dem som behöver utredas synes mig synnerligen krystat, för att inte säga helt befängt. Jag skulle t.o.m. vilja ifrågasätta om det inte är formellt fel att utskottet uttalar sig på ett sådant sätt. Man påstår faktiskt att en verksamhet som erhåller statliga bidrag själv skall bestämma när, huruvida och under vilka former riksdagen skall kunna utreda verksamheten.

Jag sade tidigare att vi har drivit kravet om en idrottsutredning under många år. I år har vi fokuserat oss på behovet av en utredning med kvinno-
profil. Det gör vi av flera skäl.

Kvinnoidrotten har låg status i Sverige. Damfotbollen uppmärksammas sällan. Ridsporten anses fortfarande vara litet av en snobbsport för flickor, trots att den är en av Sveriges största folksporter. TV-sporten upplåter, enligt en undersökning, bara 6 % av sin sändningstid åt idrottande kvinnor.

Vi menar att det låga intresset för ökade resurser – och bristen på uppmärksamhet, uppmuntran och stöd – till flickors och kvinnors idrottsintressen och behov av fysiska aktiviteter inte kan förklaras som annat än rester av ett mycket traditionellt könsrollstänkande. Särskilt den massmediala idrottsvärlden är fortfarande gräbig. Kvinnorna får finna sig i att delta på mäns villkor.

Trots jämställdhetssatsningar från Riksidrottsförbundet släpar idrottsvärlden efter det övriga samhället vad det gäller att ge kvinnor makt och inflytande. Det är troligtvis bara näringslivets bolagsstyrelser som kan matcha idrotten i det avseendet.

Vi vet att kvinnor i allmänhet tenderar att värdera idrottens sociala värden högre än den rena prestationsinriktningen. Man kan något generaliserande tala om att kvinnor motionerar och män idrottar. Men även inom elitidrotten, som är helt prestationsinriktad, finns det klara könsskillnader. Intresset och villkoren för kvinnliga toppidrottare är helt annorlunda än för deras manliga kollegor.

Skillnaderna är dock inte bara verkliga, dvs. de är inte bara betingade av fysiska skillnader mellan män och kvinnor, utan de hänger också ihop med att vi värderar kvinnors och mäns fysiska prestationer olika. De motions-

och idrottsformer som ger hög status för män gör det inte alltid för kvinnor och vice versa.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det är dags att man slutar att kräva av kvinnor och unga flickor att de skall anpassa sig till idrottens manliga ideal. Idrotts- och friluftsrörelsen måste också anpassas till kvinnors önskemål och behov.

Vänsterpartiet anser alltså att en idrottsutredning med tydlig kvinnoprofil bör tillsättas. Där kan det faktaunderlag som gäller flickor och idrott samlas och kvinnoidrottsforskningen finnas representerad. Utredningen bör vidare få direktiv att ta fram förslag på budgeterings- och finansieringsprinciper som inte förfördelar kvinnor. Fördelarna respektive nackdelarna med en organisation som hyser både elit- och motionsidrott under samma tak bör tas upp till diskussion. Utöver detta bör naturligtvis ledarrekryteringen inom idrotten, kostnadsökningarna, den alltmer komplexa ekonomiska relationen mellan idrott, stat, kommun och reklamintäkter – kort sagt det ökade kommersiella beroendet – och förutsättningarna för ideellt arbete samt dopningproblematiken behandlas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen i betänkandet KrU11.

Anf. 148 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Låt mig i denna valperiods sista års första idrottspolitiska debatt – det kan möjligen bli någon mer – rikta blickarna tillbaka på år 1991. Då hade idrottsrörelsen mycket stora förväntningar. De dåvarande oppositionspartierna gav sken av att det skulle bli väsentligt bättre villkor för idrotten med en ny regering.

Om det var lättsinnigt lovat eller inte får andra svara på. I idrottsrörelsen må man väl rannsaka hur man uppfattade det.

Från socialdemokratiskt håll var vi betydligt försiktigare. Vi sade att vi skulle kunna behålla statens stöd till idrotten på ungefär den nivå som vi hade uppnått fram till 1991.

Man bör vara medveten om att stödet under 1980-talet hade höjts vid flera tillfällen. Samtidigt hade vi fått en skattereform som förvisso inte försämrade stödet till idrotten men väl ökade idrottsrörelsens kostnader på en del olika områden. De ökade kostnaderna uppskattades till ungefär 600 miljoner om året. Det var idrottsrörelsen som gjorde den uppskattningen.

I budgetförslaget 1991 kompenserades ungefär hälften av de ökade kostnaderna med en rad olika åtgärder.

Några år senare, i slutet av denna valperiod, kan vi fråga oss hur det blev. Har de borgerliga partierna i regeringsställning infriat de förväntningar som de var med om att skapa bland idrottsfolket? Nej, det har de inte alls gjort.

Man kan säga att den borgerliga regeringen hittills, under den innevarande valperioden, har orkat med ungefär det som vi socialdemokrater i valrörelsen för tre år sedan bedömde som rimligt. Man kan fråga sig varför jag då står och pratar om detta. Jag tycker ändå att de löften om andra villkor som förespeglades idrottsrörelsen under valåret 1991 på något sätt bör tas upp vid en sådan här tidpunkt. Det är lätt att konstatera att dessa löften inte har infriats. Detta bör rimligen leda till en betydande skepsis inför vad borgerligheten måhända kommer att ställa i utsikt inför nästa valperiod.

Under den här tiden har idrottsrörelsen arbetat vidare. Den har förmått att öka sina inkomster, bl.a. genom lotterier och spel av olika slag, främst genom Bingolotto.

Det går att göra en ungefärlig uppskattning av att idrottsrörelsen i landet omsätter mellan 10 och 12 miljarder om året. Av detta torde den egna insatsen – som man får in genom medlemsavgifter, spel, lotterier och andra intäkter – ligga någonstans mellan 5 och 7 miljarder. Staten bidrar enligt regeringens proposition med ungefär 800 miljoner. Landstingens bidrag ligger på ungefär 100 miljoner. Kommunerna står antagligen för ca 5 miljarder. Därav torde 3,3 miljarder ligga i anläggningar av olika slag, i form av investeringar, driftskostnader och sådant. Samhället står alltså för en väsentlig del.

I framtiden kommer säkerligen det allmänna stödet fortfarande att vara av grundläggande betydelse för idrottens fortsatta utveckling och verksamhet.

Från socialdemokratisk sida vill vi varna för att göra idrottsrörelsen alltför beroende av det svenska folkets lust till spel och dobbel. Det kan i många situationer vara en bräcklig grund att stå på, även om det tidvis går väldigt bra. Detta hindrar dock inte att vi vill se bättre möjligheter för folkrörelserna, inbegripet idrottsrörelsen, att öka sina inkomster genom spel och lotterier.

Den lotteriutredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte lämnade sina förslag till ministern i slutet av år 1992. Utredningen var enig, och remissinstanserna var också ganska eniga och gav ett positivt utlåtande över de förslag utredningen kom med. Nu har det snart gått ett och ett halvt år sedan utredningsresultatet lades fram. Det lär komma ett regeringsförslag om några dagar, eller hur? Jag ställer frågan samtidigt som jag tittar litet grand på Stig Bertilsson.

Det finns en del problem inom idrottsrörelsen i dag. Ett problem för dagen är att antalet deltagare sviktar. De förhoppningar som fanns för ett antal år sedan om att idrottsrörelsens aktiva skulle växa i stort antal har faktiskt inte infriats. Det är snarare tvärtom så att deltagandet i olika former av tävlingar tenderar att minska litet grand.

Det har också varit trögt med jämställdhetsarbetet inom idrotten. Jag vill referera till den debatt som vi förde kring ett utskottsbetänkande här i kamraren förra året. Idrottsrörelsen är emellertid en självständig folkrörelse som är väl medveten om sina problem. Jag vill betona att det är en självständig folkrörelse, och jag vill säga till Elisabeth Persson att det närmast är därför som vi inte är beredda att ställa upp på den utredning som Vänsterpartiet vill ha. Vi menar nämligen att i samhällets umgänge med en självständig folkrörelse är det inte rimligt att medverka till att en utredning kommer till stånd om inte folkrörelsen själv kräver det och vill vara med och delta. Vi har inte fått några tecken på något sådant.

Från socialdemokratisk sida vill vi inför framtiden ändå betona några saker i idrottspolitiken. Det gäller betydelsen av det lokala aktivitetsstödet. I anslutning till det är det väsentligt att det framtida stödet i stor utsträckning får en sådan utformning att det just går till det lokala arbetet, särskilt bland barn och ungdomar. Det finns också skäl att betona ledarskapets betydelse inom idrottsrörelsen.

Idrottsdebatten har hittills fokuserats på den statliga politiken. Vi tycker

nog att det är litet malplacerat i dag. Av den redogörelse som jag gav förut framgick att det är det kommunala stödet som är betydelsefullt. Det finns anledning att poängtera betydelsen av kommunernas bidrag för idrottsrörelsen. Det gäller inte minst anläggningar av olika slag. Det har funnits en tendens till att kommunerna har velat överföra ansvaret för drift och skötsel av idrottsanläggningar till idrottsrörelsen. Det är en väg som vi inte vill avvisa. Men vi menar bestämt att idrottsorganisationerna inte på något sätt skall påtvingas ansvaret för skötsel av och omsorg om anläggningarna. Det bör vara en praktisk fråga i varje kommun. Efter diskussioner och i samförstånd med idrottsrörelsen skall man komma överens om vad som är bäst.

I vår motion har vi pekat på möjligheterna att inrätta ROT-projekt på idrottens område. Vid reparationer och om- och tillbyggnader av anläggningar skulle man då kunna få del av arbetsmarknadsmedel. Det förslaget behandlas av arbetsmarknadsutskottet, så det är inte aktuellt i den här debatten. Men det har betydelse för idrotten.

Jag har betonat att det är viktigt att fortsätta med jämställdhetsarbetet. Jag menar att vi skall avvakta det arbete som sker inom idrottsrörelsen. Vi skall dock noga bevaka hur det genomförs och vilket resultat det får fram till 1995.

Från socialdemokratisk sida vill vi också betona idrottens internationella arbete och betydelse. Det gäller både i förhållande till andra nationer och världsdelar och till alla de människor från andra länder som finns här i Sverige. Idrotten har således betydelse för invandrarna.

Vi vill också betona betydelsen av att goda villkor skapas för elitidrottare. Det gäller särskilt villkoren för att kombinera elitidrott och studier. Det här är inte bara väsentligt för gymnasieskolan utan även på högskolenivå.

Herr talman! Sammanfattningsvis har jag velat rikta uppmärksamheten på de löften som de borgerliga partierna gav inför denna valrörelse. De har inte infriats. Jag har också velat ta upp några problem inom idrottsrörelsen. Dessutom har jag velat visa på några områden inom idrottspolitiken som vi socialdemokrater tycker är väsentliga inför framtiden.

Anf. 149 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! En parlamentarisk utredning kan inte göras när det gäller en självständig folkrörelse, påstår Anders Nilsson. Jag undrar var i hela friden han har fått det ifrån. Självfallet kan staten göra sådana utredningar, och det har gjorts i andra sammanhang. I början av 70-talet gjordes en idrottsutredning. Det var den utredningen som jag refererade till. Det är visserligen 20 år sedan den utredningen gjordes, men såvitt jag förstår var idrottsrörelsen lika mycket en folkrörelse då som den är nu. Då gick det bra. Det är klart att det inte kan finnas några formella hinder för riksdagen att besluta om en parlamentarisk utredning av en verksamhet som får så betydande ekonomiska bidrag, som Anders Nilsson själv refererade till.

Jag är litet orolig för att det har gått troll i parlamentariska utredningar. De är naturligtvis inte till för att stjälpa idrottsrörelsen eller att på något sätt försöka komma åt den. Det är tvärtom ett sätt att utreda verksamheten.

Jag gav exempel på vad en idrottsutredning borde ta upp. Det är frågor som idrottsrörelsen har arbetat med men inte kunnat lösa. Man kan då få

hjälp med att t.ex. utreda hur man kan förändra bidragsgivningen så att mål som såväl idrottsrörelsen i stort som riksdagen är eniga om skall kunna främjas. Jag vill bara betona att jag tycker att Anders Nilsson är ute och cyklar – om uttrycket tillåts – när han påstår att riksdagen inte kan tillsätta en utredning av en självständig folkrörelse.

Anf. 150 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Elisabeth Persson för att hon gav mig ett epitet och påstod att jag är ute och cyklar. En betydande del av idrottsrörelsens folk är ute och cyklar på olika sätt. Det är bra för hälsan och från alla möjliga synpunkter. Jag drar gärna en lans för cykling. Om Elisabeth Persson vill följa med på en cykeltur så är hon välkommen att ta kontakt med mig så att vi kan ordna det.

Herr talman! Jag har inte sagt att det finns formella synpunkter på en utredning. Regeringen eller riksdagen kan naturligtvis besluta om en utredning även om idrottsrörelsen inte vill det. Jag har talat om det förståndiga och lämpliga i att göra det. Jag tycker fortfarande att det varken är förståndigt eller lämpligt att föranstalta om en stor utredning som rör en särskild folkrörelse utan att denna stora folkrörelse vill ha utredningen. Det är varken förståndigt eller lämpligt, även om det är formellt okej. Jag tycker att det är bättre att resonera om vad som är förståndigt än om vad som är möjligt.

Anf. 151 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Anders Nilsson har tyvärr inte reserverat sig mot skrivningarna i kulturutskottets betänkande där man påstår att man på formella grunder inte kan göra en utredning om inte idrottsrörelsen vill ha den.

Jag skall inte förlänga debatten, men jag vill påstå att vi båda naturligtvis vet att det inte finns bara en enda och odelad idrottsrörelse. Inom idrottsrörelsen finns det många olika uppfattningar i olika frågor. Just när det gäller jämställdhetsfrågorna skulle jag vilja påstå att det finns mycket uttalade synpunkter från stora delar av idrottsrörelsen som har uppfattningen att arbetet måste påskyndas. Man skulle också gärna se en parlamentarisk utredning som skulle kunna bringa reda i den här frågan.

Det är ju inte så enkelt så att man inom idrottsrörelsen talar med en röst. Det är självklart att riksdagen inte kommer att få någon formell begäran från styrelsen för Riksidrottsförbundet att utreda verksamheten. Det skulle inte bli många utredningar gjorda i det här landet om vi skulle vänta på att de som företräder verksamheterna som skall utredas själva skulle begära att de skulle utföras. Jag hänvisar återigen till jämförelser med folkbildningen. Utan att företrädarna själva har bett om det utreds verksamheten med nästan periodiskt återkommande envishet vart femte år.

Anf. 152 STIG BERTILSSON (m):

Herr talman! Till denna första debatt, det sista riksdagsåret under denna mandatperiod om idrotten har utskottet lämnat ett stort sett enigt betänkande. Det innebär att utskottet föreslår att idrotten skall få ett statligt stöd på drygt 500 miljoner kronor under kommande budgetår. Det stämmer

ganska väl med hur det har varit undet de senaste åren. Nivån på stödet har legat stilla.

Uskottets betänkande präglas i hög grad av en samsyn mellan partierna om idrottsrörelsens ställning och betydelse. Det finns inga delade meningar om att aktivt idrottsutövande bidrar till friskvård och motion och avhåller från skadlig verksamhet. Det råder inte heller några delade meningar om att elitidrott också är en underhållningsfaktor.

Jag tror också att vi har denna samsyn i fråga om de ideellt arbetande ledarnas betydelse för den svenska idrottsrörelsen. Det är dessa saker som sammantaget utgör skälen till att staten ger ett betydande stöd till svensk idrott. Det är glädjande att vi kan vara överens om det. Enigheten mellan riksdagens partier innebär inte, herr talman, att den svenska idrottsrörelsen har det helt bekymmersfritt. Tvärtom! Det finns en hel del problem inom idrotten som behöver belysas. Det gäller inte minst det faktum att idrottsrörelsen i dag får finna sig i att framför allt kommunerna befinner sig i en helt annan ekonomisk situation än den som rådde under penningkarusellens 80-tal.

I dag sparar kommunerna på alla områden. Det är naturligtvis fullt rimligt att även idrotts- och fritidsverksamheten får finna sig i att delta i ett besparingsarbete. Idrottsrörelsen skulle inte framstå som trovärdig om man inte sade ja till besparingar i de kommuner som sparar in på barnomsorgen, äldreomsorgen, skolan osv.

Jag vill gärna framhålla att vi har sett att idrottsrörelsen tar aktiv del i arbetet. Det ser vi bl.a. i att man inom föreningslivet tar hand om och tar ansvar för idrottsanläggningarna i kommunerna. Jag tror att det är nödvändigt att idrottsrörelsen är öppen för och tar ett ökat ansvar för bl.a. anläggningar.

Herr talman! Jag tror också att det är möjligt att idrottsrörelsen i högre grad kan finansiera sin egen verksamhet med hjälp av en ökad mängd egna insatser. När vi politiker i riksdagen och kommunerna inte kan dela ut pengar – det kan vi som bekant inte göra i obegränsade mängder – är det väsentligt att i denna situation kunna underlätta för föreningslivet, och framför allt idrottsrörelsen, att med egna insatser stödja sin ekonomi. Det är vår uppgift att förenkla i regelverket och ta bort de hinder som kan vara besvärliga för föreningar som vill få in inkomster. Det är fråga om att avbyråkratisera och bl.a. vid övertagande av anläggningar bidra till att föreningslivet med egna arbetsinsatser kan stärka sin egen ekonomi.

En annan viktig faktor för idrottsrörelsen är att återigen öka intäkterna från spel och lotterier. Traditionellt sett har föreningslivet i Sverige finansierat sin verksamhet i betydande grad med hjälp av spel- och lotteriverksamhet. Vi kunde se ett klart brott i den utvecklingen under 80-talet när statens bolag kapade åt sig ökade marknadsandelar på spel- och lotterimarknaden. Det innebär att föreningslivet fick det svårare. Detta kompenserades med bidrag. Som helhet sett blev detta ingen vinstlott för föreningslivet, utan föreningslivet fick se sig bli alltmer bidragsberoende och i mindre grad självt kunna hantera intäkterna.

I och med inrättandet av Bingolotto skedde en förändring. Det var en nödvändig förändring. Bingolotto gav under förra året det svenska föreningslivet en inkomst på nästan 1 miljard kronor. Det är fråga om så oerhört

mycket pengar att det knappast går att mäta hur mycket det går att få för 1 miljard. Jag kan konstatera att det är pengar som har tillförts föreningslivet genom dess egna insatser. Detta har skett i ett läge där kommunerna har sparat.

Detta är ett bra exempel på att om man sätter vapen och verktyg i händerna på idrottsrörelsen, klarar de att finansiera sin verksamhet bl.a. med hjälp av spel och lotterier.

Bingolotto är emellertid inte den allena saliggörande lösningen för svensk idrott. Jag vill gärna understryka detta. Framför allt behöver Bingolotto kanske ersättas av andra spelformer. Därför kommer regeringen att under våren – inom kort, som ett direkt svar till Anders Nilsson – att lägga fram en proposition. I propositionen kommer förslag att finnas som med utgångspunkt i Lotteriutredningens resultat kommer att ge föreningslivet möjligheter till kraftigt ökade intäkter från spel- och lotterimarknaden.

Propositionen förbereds för närvarande inom Civil- och Finansdepartementen, och den är på väg.

Precis som Anders Nilsson sade tidigare kan det vara farligt med för mycket inkomster från spel och lotterier. Man får inte heller glömma att spel och lotterier är och har varit en inkomstkälla för idrottsrörelsen. Kompetensen och människorna finns där.

Jag är mycket medveten om att de flesta som jobbar i idrottsföreningar i första hand vill jobba som ledare för ungdomar. Men det finns i varje svensk idrottsförening människor som faktiskt inte är bäst på att jobba med ungdomar. De kanske gärna gör en insats på den administrativa eller ekonomiska sidan. Den kraften måste tas till vara i en situation där samhällets resurser inte är oändliga.

I det här sammanhanget vill jag – i replikform – ta fasta på Anders Nilssons påstående att den borgerliga oppositionen 1991 lovade mer än vad som senare infriades. Jag konstaterar att Anders Nilsson har fel.

Visserligen sade Anders Nilsson att borgarna orkade med det som Socialdemokraterna bedömde var rimligt. Det var hyggligt av honom att säga så. Med detta menar han förmodligen det statliga anslaget. Men det hör till saken att vi lovade aldrig i valrörelsen, och har därefter aldrig lovat, något ökat statligt anslag. Vi har varit väl medvetna om den ekonomiska situationen. Vi har över huvud tagit inte lovat något som vi inte har kunnat hålla. Vi har hållit fast vid ett oförändrat statligt anslag, och det har idrottsrörelsen accepterat.

När det gäller spel och lotterier ansåg vi att det var ytterst väsentligt att idrottsrörelsen kunde få ökade andelar och ökade möjligheter att finansiera sin verksamhet. Vi sade att vi var beredda att i hög grad verka för detta. Vi nämnde bl.a. inkomster från Tiptjänst. Vad som har skett hittills under mandatperioden är t.ex. införandet av Bingolotto. Det är förvisso inte någon politikers förtjänst att Bingolotto har införts. Men jag vet inte om Anders Nilsson menar att man inom föreningslivet skall bortse från den inkomst som varje år kommer från Bingolotto – som nu sker med hjälp av regelverket. Det är inte politikernas förtjänst, men det är en ny spelinkomst, som har kommit föreningslivet till del.

Dessutom är Lotteriutredningen på gång, liksom föreningslivets överta-

gande av Tipstjänst, som Anders Nilsson vet. Avsikten är därmed, som be-
kant, att idrotten med egna insatser skall kunna öka sina intäkter.

Anders Nilsson påstår att vi inte har levt upp till våra vallöften, men han
har helt fel. Vi har rättat till en del av avarterna i skatteomläggningen 1991.
Det gäller bl.a. momsens som infördes på tillhandahållande av lokaler, som
vi har tagit bort under detta riksmöte. Vidare har momsens sänkts på resor
och annat som idrotten utnyttjar. Idrottsrörelsen har själv beräknat att man
har tjänat tiotals miljoner kronor på det.

Herr talman! Det här anförandet blir litet längre än beräknat, men det
beror på att jag inte fick möjlighet att replikera när utskottets skrivning an-
greps av Elisabeth Persson. Jag var alltså tvungen att ta upp det nu.

Med anledning av att Elisabeth Persson tar upp en jämställdhetsdebatt vill
jag konstatera att det egentligen inte finns fog för att i dag tillsätta en utred-
ning med kvinnoprofil, som hon efterlyser. Vi politiker skall naturligtvis
ställa krav på att idrotten utvecklar sig också i fråga om jämställdhet, men
det gör den.

Elisabeth Persson säger att idrotten ligger efter i utvecklingen. Jag vill då
fråga: Vad ligger den efter? Jämfört med andra länder och med andra före-
teelser är idrotten på god väg. Det är anledningen till att jag tycker att vi kan
avvakta riksidsrottsmötet 1995, då riksidsrottsrörelsen kommer att utvärdera
den jämställdhetsplan som antogs 1989. Det är en jämställdhetsplan som går
ut på ökad kvinnlig representation i valberedningar och styrelser. Där har
man kommit en god bit på väg. Jag kan försäkra Elisabeth Persson att jag,
liksom hon, studerar och följer detta noggrant. Men det skulle vara anmärk-
ningsvärt om vi gick in samtidigt som målmedvetna aktiviteter pågår inom
idrotten.

Elisabeth Persson säger att en idrottsutredning kan göras i vilket fall som
helst. Det är möjligt, men vi skall komma ihåg att Riksidsrottsförbundet är
satt i myndighets ställe att sköta riksidsrottens angelägenheter i vårt land. Det
är vår uppgift att bevaka och noggrant följa det arbetet, och det gör vi. Men
vi vill inte göra en utredning just nu på det här området, eller på något annat
område, och det är ett uttryck för att vi tycker att det finns anledning att
notera att Riksidsrottsförbundet jobbar aktivt med dessa frågor.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till kulturutskottets hemställan
och avslag på reservationen från Vänsterpartiet.

Anf. 153 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Den ärade talaren begärde ordet för 6 minuter och har hållit på i 13 minu-
ter.

Anf. 154 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Stig Bertilsson är uppenbarligen dåligt informerad. Jag skall
gärna sända över papper till honom från idrottsrörelsen själv som visar dels
hur man arbetar med att försöka förbättra jämställdheten, dels att man inte
kommer att nå de egna uppställda målen. Detta visar mycket tydligt att jäm-
ställdhetsarbetet fortskrider på mycket olika sätt inom olika specialförbund.
En del tål dess värre inte en jämförelse med någonting annat än möjligen

näringslivets bolagsstyrelser, där kvinnorepresentationen som bekant är fullständigt urusel.

Riksidrottsförbundet har självt ställt upp mål för sitt jämställdhetsarbete. Man arbetar frenetiskt med detta. Jag vill påstå att Riksidrottsförbundet oftast gör ett mycket bra jobb, men just jämställdhetsarbetet klarar man inte av.

Stig Bertilsson säger att vi inte skall göra några utredningar på vare sig det här området eller något annat område. Det förstår jag inte. Riksdagen har beslutat om en rad utredningar – jag har hänvisat till folkbildningen, kulturområdet, presstödet osv. Om riksdagen begär en utredning är det inte en anklagelse mot Riksidrottsförbundet för att det har misslyckats, utan det är tvärtom ett sätt att stärka det progressiva arbete som försiggår inom Riksidrottsförbundet.

Anf. 155 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag är inte alls dåligt påläst. Jag upprepar min fråga: Är idrottsrörelsen sämre än andra institutioner och organisationer, internationellt eller nationellt?

Jag har uppfattningen att idrottsrörelsen bedriver ett mycket ambitiöst arbete i den här frågan. Jag vet inte om man kommer att lyckas i sina föresatser, men det skall utvärderas på riksidrottsmötet 1995. Man har sagt att till dess skall minst 40 % av styrelseledamöterna i idrottens organisationer och 50 % i valberedningarna vara kvinnor. Det är en målsättning som vi måste ha respekt för.

Jag är inte i dag beredd att säga att Riksidrottsförbundet sköter det här på ett sådant sätt att det finns anledning för oss att ta ett initiativ under pågående arbete.

Jag sade inte att det inte skall göras utredningar på något område. Vad jag sade var att det på idrottens område för närvarande inte finns något behov av att gå in med den av Elisabeth Persson föreslagna utredningen eller med någon annan utredning.

Anf. 156 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Stig Bertilsson frågade om idrotten var sämre än andra. Jag upprepar för fjärde gången att idrottsrörelsens jämställdhetsarbete är dåligt jämfört med dess egna mål. Jag skulle kunna upprepa mer av vad jag sade i mitt anförande, men jag vill inte förlänga debatten. Jag hänvisar till protokollet.

När det gäller exempelvis TV-sportens referat av kvinnlig respektive manlig idrott, visar det sig att 6 % av sändningstiden ägnas åt idrottande kvinnor. Jag tycker inte att det är så bra. Jämfört med mycket annat kanske det inte är så dåligt, men idrottsrörelsen har över huvud taget bättre ambitioner med sin verksamhet.

Många kvinnor som arbetar med de här frågorna inom idrottsrörelsen vet att det är ganska svårt att få gehör för specifikt kvinnliga frågor. Mycket behöver göras, exempelvis när det gäller kvinnliga ledare, kvinnliga förebilder osv. Visst jobbar man med detta och satsar mycket, men arbetet går dess värre inte i den takt som är önskvärd.

Jag vill slutligen bara säga att det självklart inte är så enkelt att en idrottsutredning bara skall handla om detta. Det finns många andra angelägna frågor inom idrotten som behöver utredas, kanske bl.a. det kommunala stödet, som riskerar att urholkas under en lågkonjunktur, och vad som kan göras i stället. Man kan t.ex. utreda möjligheten för idrottsrörelsen att själv ta ansvar för idrottsanläggningar osv.

Anf. 157 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Om det skulle vara en belastning för idrotten att rörelsen har satt upp höga mål för sina jämställdhetsinsatser och att det skulle anföras som ett argument för en idrottsutredning blir jag något förvånad. Om man dessutom skulle ange TV-sportens bevakning som någonting som riksidrottsrörelsen skulle ha möjlighet att bestämma över blir jag ännu mer förvånad.

Jag konstaterar återigen att det har skett mycket på jämställdhetsområdet inom idrotten. Den svenska idrottsrörelsen hör till de allra bästa vid en internationell jämförelse. Det betyder inte att vi skall vara nöjda, men det betyder att vi kan låta idrotten få möjlighet att redovisa hur långt man har kommit i det utredningsarbete som pågår.

Anf. 158 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill kommentera det som Stig Bertilsson sade om vad som hände i valrörelsen 1991. I mitt anförande var jag noga med att lägga fram min syn, på det sättet att jag beskrev de borgerliga partiernas agerande så att de var med om att skruva upp förväntningarna inom idrottsrörelsen i fråga om betydligt förbättrade villkor för idrottsrörelsen med en borgerlig regering. De förväntningarna har icke på något sätt infriats. Jag skall illustrera detta med ett exempel.

I valrörelsen 1991 figurerade i debatten en förening som heter Otterbäckens bandyklubb och som kommer från mitt län. Det var intervjuer och allt möjligt i tidningarna och i TV. Det påvisades då att skattereformen innebar att energin blev momspliktig. Otterbäckens bandyklubb har en egen bandybana, som de fryser under ett antal månader på vintern, och det går åt en förfärlig massa energi för detta. Energin blev alltså dyrare, och det rör sig om mycket pengar för en sådan här förening. Jag är övertygad om att den här bandyklubben hade den uppfattningen – med rätta eller inte – att en borgerlig regering skulle rätta till det här.

Jag var ute på en liten turné förra hösten bland idrottsföreningar i Skaraborgs kommuner, och jag var bl.a. på besök hos Otterbäckens bandyklubb. Jag mötte där en ordförande och en kassör som med förvåning noterade i sin bokföring att kostnaderna för energin var lika stora, om inte större än de varit tidigare, och att momsen var kvar.

Detta illustrerar hur idrottsrörelsen efter valrörelsen 1991 hade förväntningar, som sedan kom på skam. Jag tycker att det är väsentligt att lyfta fram detta i den här debatten.

Jag glömde tidigare att yrka bifall till utskottets hemställan, herr talman, men jag ber att få göra det nu.

Anf. 159 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag hade faktiskt tänkt be Anders Nilsson att precisera vilka vallöften han menade att vi inte hade levt upp till. Han säger nu att vi hade byggt upp förväntningar, som vi sedan inte har kunnat leva upp till.

Jag konstaterar att vi i momsfrågan har rättat till de indifferenser som fanns. Tillhandahållande av vissa lokaler var momsbelagt, men det är det inte längre. Däremot har idrottsrörelsen själv sagt att den inte vill ha någon särbehandling i momsfrågan. Detta har diskuterats väldigt mycket. Om man skulle lösa de problem som Anders Nilsson nu talar om, hade det förutsatt en särbehandling.

Anf. 160 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Då var det mycket underligt att den här frågan fick så stora proportioner 1991. Jag har nog den uppfattningen att det har gått därhän att det har visat sig vara svårt. I vår bedömning av idrottspolitiken 1991 tog vi hänsyn till att det från samhällsekonomiska och andra synpunkter var svårt att göra någonting. Det stod vi för. Vi kan nu, utan att darra på rösten, säga att den idrottspolitik som vi var med om att beskriva 1991 kan vi stå för även i dag.

Anf. 161 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag behöver inte heller darra på rösten när jag konstaterar att jag kan stå för det vi lovade 1991. Skillnaden är den att vi har haft regeringsansvaret sedan dess. Den nya regeringen tillsatte en momsutredning för att se över effekterna. Den momsutredningen fick av Riksidrottsstyrelsen beskedet att man inte ville ha någon särbehandling i momsfrågan. Därför har de problem som Anders Nilsson talar om inte kunnat lösas på det sätt som han själv önskar. Däremot har Otterbäcken fått andra möjligheter att skapa intäkter genom nya spelformer och nya intäktsmöjligheter. Men från idrottens sida har man sagt nej till momsutläggningen.

Anf. 162 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att lägga mig i den här debatten. Det är ganska fascinerande att höra resonemanget i den här kammaren. Det talas om att Bingolotto har kommit till och skapat många intäkter till idrotten. Det tycker jag är mycket bra.

Samtidigt erkänner man från vissa håll att man inte har gjort någonting för att Bingolotto skulle komma till. Men tänk nu noga efter vad vi håller på med i den här kammaren! Vi gör nästan allt som står i vår makt för att stoppa Bingolotto. Hur många gånger har Bingolotto blivit fällt i Radionämnden genom att vi har idiotiska lagar om reklamen som de visar? Det heter att man inte får säga si och inte får göra så. Är det fyra eller fem gånger som programmet har blivit fällt? Med en sådan lagstiftning försöker vi stoppa Bingolotto, samtidigt som vi säger att vi skall stödja idrotten. Vi tycker att det är bra.

Har ni tänkt på vad vi håller på med i den här kammaren? Är detta inte att tala med kluben tunga? Se bara på AB Trav och Galopp. De sponsrar

Olympiatrav och genom Olympiatrav sponsrar de idrotten. De sponsrar rid-sport. Vad gör vi? Jo, vi försöker att strypa deras sponsorer.

På Axevalla Travbana har man reklam på innerplan. Vad händer när det är V65- och V75-tävlingar som skall sändas i TV? Då måste de täcka över reklamen. Vi säger att det är bra att det finns initiativtagare som Bingolotto som sponsrar idrotten samtidigt som vi gör allt som står i vår makt för att stoppa detta. Vi måste vara realistiska.

Anf. 163 STIG BERTILSSON (m):

Herr talman! Peter Klings anförande är minst sagt absurt. Påståendet att vi gör saker och ting för att försöka stoppa Bingolotto är fullständigt orimligt. Det skulle vara intressant att höra vad Peter Kling konkret menar med det.

Uppenbarligen menar han att man har beivrat de åtgärder som Bingolotto har vidtagit i strid med gällande lagstiftning och förordningar. Men då är det upp till Peter Kling att börja med att själv föreslå förändringar i de reglerna. Dessutom drivs Bingolotto under nuvarande villkor – och detta vill jag att Peter Kling skall veta – tack vare särskilda regeringsbeslut som bl.a. medger de penningvinster och de vinst- och dragningssystem som man i dag använder sig av. Det har inte tillkommit av en slump utan genom en medveten åtgärd från regeringen.

Anf. 164 PETER KLING (nyd):

Herr talman! När jag gick upp och kritiserade detta trodde jag faktiskt att Stig Bertilsson förstod att vi måste ändra lagstiftningen beträffande reklamen. Annars satsar ingen på detta. Det finns ingen industri- eller företags-verksamhet som satsar på den typen av reklamåtgärder i svensk TV, genom t.ex. travet som jag talade om. De lägger ned den verksamheten. Då kan vi se oss i det blå efter pengarna till idrotten. Det är vad jag menar.

Anf. 165 STIG BERTILSSON (m):

Herr talman! Jag är själv beredd att medverka till att vi ytterligare kan förbättra de regler som gäller för bl.a. spelverksamhet i föreningslivets regi i t.ex. televisionen. Men att påstå att vi gör allt som står i vår makt för att stoppa den när vi faktiskt har gjort betydande insatser för att underlätta den, och dessutom har sett till att de statliga bolagen inte bedriver konkurrerande verksamhet, visar att Peter Kling är oerhört illa informerad i den här frågan.

Anf. 166 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Nej, Stig Bertilsson. Jag hävdar fortfarande detta. Att Bingolotto skall vara en verksamhet som stöder idrotten har Stig Bertilsson sagt ungefär tio gånger i dag i den här debatten. Det tycker jag också är bra. Men vi har samtidigt en lagstiftning som sopar undan benen på dess sponsorer. Det är faktiskt de som i sista ändan betalar hela TV4:s verksamhet när det gäller Bingolotto, och hela potten till idrottsrörelsen. Om vi då har så idiotisk lagstiftning att vi fäller anonsörerna måste vi givetvis ändra på den. Därför tycker jag att man talar med kluven tunga i det här fallet.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Idrott

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.01 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

28 § Folkbildning

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1993/94:KrU13 Folkbildning (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 167 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! Det är nu snart tre år sedan som riksdagen beslöt om målen för folkbildningen och om ändrade bidragsbestämmelser för denna. Det var ett beslut som uttryckte en stark tilltro till folkbildningen som en demokratisk kraft och kunskapsresurs i samhället.

Beslutet innebar bl.a. att en treårig budgetram infördes och att bidraget årligen skulle justeras med hänsyn till den allmänna pris- och löneutvecklingen. Det var viktiga förändringar för att ge folkbildningen nödvändiga ekonomiska förutsättningar för ett långsiktigt och effektivt förändringsarbete.

Vad har då skett?

Först kan vi konstatera att den borgerliga regeringen drastiskt dragit ner det ordinarie anslaget till folkbildningen.

Någon omfattande utvärdering har inte kunnat göras, men regeringen har ändå funnit att den redovisning av verksamheten som Folkbildningsrådet lämnat i den fördjupade anslagsframställningen stämmer väl överens med syftena med statsbidragsgivningen. Detta är positivt.

Regeringen anser också att folkbildningen gjort betydande insatser med hjälp av de särskilda medel som anvisats av arbetsmarknadspolitiska skäl. Både folkhögskolor och studieförbund har visat att de genom flexibilitet i organisationer och arbetssätt snabbt kunnat erbjuda utbildningsaktiviteter som samlat ett stort antal deltagare.

Trots detta föreslår regeringen att statsbidraget till folkbildningen återigen skall dras ned, nu med 100 miljoner kronor. Dessutom föreslår regeringen ändrade utbetalningsrutiner, som innebär att kostnaderna ökar med 25 miljoner kronor för folkbildningen. Dess bättre avvisar utskottet detta förslag.

Tillsammans med de tidigare nedskärningarna betyder det här att under

den borgerliga regeringens tid har det ordinarie statsbidraget sammantaget reducerats med närmare en halv miljard kronor. Så gick det alltså med treårsramen, indexeringen och den långsiktiga stabiliteten.

Visserligen har, efter stora påtryckningar, av arbetsmarknadspolitiska skäl särskilda anslag tillkommit. Dessa ger en viss kompensation för det minskade grundanslaget, men trenden är alldeles tydlig.

Visst finns det förståelse för att, i det samhällsekonomiskt ansträngda läge som vi nu befinner oss i, alla kostnader nog måste granskas. Men det är inte en framsynt politik att dra ner på folkbildningsanslaget, allra minst i en tid då tron på demokratin sviktar, främlingsfientligheten ökar och samhället behöver aktiva medborgare som är beredda att ta ett ansvar både för sig själva och för andra. För sådant är folkbildningen helt oslagbar.

Folkbildningen är en resurs i krissamhället. Vi måste därför ta vara på de starka och unika möjligheter som finns i svenskt folkbildningsarbete. Folkbildningen behöver därför ett stöd och får inte tryckas tillbaka, som regeringen nu föreslår.

Många undersökningar visar att allt fler människor känner vanmakt inför möjligheterna att påverka samhällsutvecklingen och sin egen livssituation via de traditionella demokratiska formerna. Människorna söker andra former för påverkan, medverkan och delaktighet. Mycket oroande är de starkt antidemokratiska stämningar som alltmer kommer fram i samhället.

I det läget har folkbildningen en given plats. Där möter den en av sina utmaningar. Det är en given förstahandsuppgift för folkbildningen att exempelvis utnyttja de otaliga och mångskiftande mötesplatser som den erbjuder. Där kan det demokratiska och i vid mening politiska samtalet, dialogen mellan medborgare och valda representanter i de politiska församlingarna, återupprättas genom olika folkbildningsaktiviteter. För detta behövs det ett ökat stöd, ett stöd som inte minst skall ses som en investering för stärkt demokrati.

Folkhögskolor och studieförbund betyder också mycket för att svenskar och invandrare skall få kontakt och lära känna varandra. Det är genom personliga kontakter som det skapas förståelse och tolerans.

Folkbildningen och föreningslivet behövs för att motverka främlingsfientlighet och rasism. Folkbildningens nätverk kommer här mycket väl till pass. I exempelvis den av ABF initierade manifestationen mot rasism och främlingsfientlighet deltog inte mindre än 250 organisationer, studieförbund och företag. De förband sig genom att skriva på ett upprop att efter egen förmåga arbeta mot främlingsfientlighet och för ett öppet och tolerant Sverige. Skall ett sådant engagemang dämpas? Nej, tvärtom, det är sådant som skall stödjas.

Studieförbund och/eller folkhögskolor har omfattande kontakter med organisationer och myndigheter och finns i stort sett på alla orter. De har en kunnig och engagerad medarbetarkår. Omfattande utbildningsinsatser kan snabbt organiseras och genomföras rationellt. En fortsatt satsning på folkbildningen säkerställer därför en anpassning till de snabbt uppkommande och mångskiftande behoven.

Folkbildningen är överlägsen andra utbildningsanordnare när det gäller att nå de kortutbildade grupperna. Folkbildningen är också det enda kända

redskapet med omfattande och på bredden mobiliserad beredskap för att komma till rätta med utbildningsklyftorna – klyftor som är ett mått på hur orättfärdigt samhället är.

Folkbildningen har också en uppgift i att ge ungdomar bra möjligheter att skapa mötesplatser och i att ge dem kunskap om demokratin och dess spelregler.

Folkbildningen behövs också för de handikappade. Bengt Westerberg har kallat det arbete som folkbildningsorganisationerna utför "en folkbildningsgerilla för det glömda Sverige". Det är ett gott betyg, som folkbildningen kan vara stolt över. Detta arbete måste få en chans att fortsätta och utvecklas och skall inte tryckas tillbaka.

Folkbildningens roll i kulturlivet förbises ibland. Föregående verksamhetsår arrangerades 900 000 kulturprogram med inte mindre än 9,7 miljoner deltagare och nästan 600 000 medverkande – en mycket imponerande verksamhet.

En viktig verksamhet är också det som bedrivs kring gamla hantverk, som därmed hålls vid liv. Här finns ofta inkörsporten till viktiga samtal, personlig utveckling och nyskapande. Denna verksamhet är ett instrument för utbyte mellan svensk och annan kultur, med goda möjligheter att nå invandrare, handikappade, arbetslösa eller andra grupper som lätt hamnar utanför. Det är också en viktig verksamhet för att bevara kvinnokraft, kvinnokultur och kvinnotraditioner.

Vi socialdemokrater har föreslagit att riksdagen avvisar regeringens förslag till minskning av statsbidraget till folkbildningen med 100 miljoner kronor. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 1.

Vi har även föreslagit att 3 miljoner kronor skall anvisas för att folkbildningen skall kunna göra ytterligare insatser mot främlingsfientlighet och rasism. Jag yrkar därför bifall till reservation 2. Jag yrkar även bifall till reservation 3, där medelsanvisningen till Bidrag till folkbildningen tas upp.

Till sist några ord om Bidrag till kontakttolkutbildning. Regeringen föreslår av statsfinansiella skäl att detta bidrag på 8 miljoner kronor helt skall slopas. Utskottsmajoriteten har efter många och ingående diskussioner stannat för att bidraget skall finnas kvar men har reducerat bidraget till 4 miljoner kronor. Vi socialdemokrater anser att bidraget skall vara 8 miljoner kronor.

Det finns motioner som helt går mot förslaget att ta bort detta bidrag. Så gott som all grundläggande tolkutbildning i invandrarspråk, med undantag av universitetskurserna som har begränsad omfattning, skulle försvinna. En rad skrivelser har också inkommit där man protesterar och framhåller betydelsen av att bidraget får finnas kvar.

Statens invandrarverk, som utskottet har hört, anser att den verksamhet som folkhögskolor och studieförbund bedriver när det gäller kontakttolkutbildningen är av stort värde. Verksamheten är flexibel och väl fungerande.

Tolkar måste finnas. Hur skall vi annars få till stånd en väl fungerande och rättssäker flyktigmottagning med en jämlik situation för flyktingar och invandrare i deras förhållande till myndigheter och samhället i övrigt?

Jag yrkar därför bifall till reservation nr 5.

Herr talman! Även den här debatten om folkbildningen torde vara denna mandatperiods sista, precis som debatten i ärendet om idrotten. När ämnet nästa gång kommer upp här i riksdagen kommer i alla fall inte jag att föra Vänsterpartiets talan. Jag tillåter mig därför att göra en kort summering av vad som hänt folkbildningen den här riksdagsperioden.

På anslagssidan har regeringen minskat det ordinarie folkbildningsanslaget med i runda tal en halv miljard kronor. Riksdagen har kompenserat detta med ett slags krisanslag, främst för att anordna kurser för arbetslösa.

Därmed har visserligen folkbildningen ökat sin verksamhet, mätt i elevveckor, men det har också inneburit ökad administration, ökad osäkerhet, vissa bekymmer med den ordinarie verksamheten, osäkra anställningsförhållanden för många lärare och dåligt med resurser för pedagogiskt förnyelse- och utvecklingsarbete. Folkbildningens synnerligen angelägna och viktiga uppgift som vuxenutbildningsanordnare när det gäller att ge vuxna grundskole- och gymnasiekompetens riskerar att komma i bakgrunden för den tillfälliga – med frågetecken – uppgiften att ordna kurser för arbetslösa.

Få nya folkhögskolor har kunnat starta trots att flera ansökningar ligger hos Folkbildningsrådet. Under perioden har också 1981 års beslut om treårsbudgetering definitivt skjutits i sank.

Vänsterpartiet har svårt att se några som helst fördelar med det här sättet att anslå statsbidrag till folkbildningen. Det kan knappast ha med det statsfinansiella läget att göra, för det blir inte billigare för statskassan. Och det blir inte bättre för folkhögskolorna och studieförbunden.

När därför regeringen även för nästa budgetår föreslår nya nedskärningar av det ordinarie statsbidraget och samtidigt anmäler i budgetpropositionen att man ämnar återkomma i kompletteringspropositionen med förslag om ytterligare statsbidrag – dvs. krispengar – är det svårt att inte se det som uttryck för regeringens totala okunnighet om och ointresse för folkbildningens och vuxenutbildningens verksamhet.

En jämn nivå i anslagsgivningen ger möjligheter att planera långsiktigt och spara resurser. I stället för att lägga mycket tid och kraft på administration och hela året arbeta med elev- och personalrekrytering – för att i sista stund kanske få inställa kurser på grund av brist på medel – skulle folkbildningen kunna använda resurserna mycket mer konstruktivt.

Herr talman! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att kulturutskottets majoritet godkänner att regeringen utan att tala om några summor avser att återkomma med pengar i kompletteringspropositionen, alltså bara skjuta upp beslutet, särskilt som man har erfarenhet inom kulturutskottet av, tror jag i alla fall, vilken osäkerhet och administrativ oreda det skapar för såväl folkhögskolorna som studieförbunden.

Vänsterpartiet anser alltså att resurserna för budgetåret 1994/95 måste behandlas och anvisas samlat.

Herr talman! Utbildningsministern talar ofta om vårt lands behov av väl utbildade och högt kompetenta människor. Också Vänsterpartiet anser att detta är synnerligen viktigt. Men till skillnad från utbildningsministern anser vi att det är nödvändigt med höga ambitioner när det gäller att ge alla männi-

skor möjlighet att skaffa sig en god kunskaps- och utbildningsnivå. Här har folkbildningen och främst folkhögskolorna en viktig roll.

I såväl budgetpropositionen som utskottets betänkande konstateras folkbildningens stora betydelse. Berit Oscarsson har talat om det, så jag skall fatta mig ganska kort om den saken. Man talar om "verksamhet vars syfte är att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen", för att ta ett exempel.

Vi tycks vara väl överens om folkbildningens förmåga och viktiga uppgift, men jag tycker att förslaget till budgetförfarande talar mot det bättre vetande som kommer till uttryck såväl i propositionen som i utbildningsutskottets betänkande.

Inget tyder på att behovet av utbildningsplatser för prioriterade grupper – korttidsutbildade, invandrare och handikappade – kommer att minska. Inte heller tyder något på att antalet arbetslösa skulle minska så drastiskt att kursverksamheten för arbetslösa lätt skulle kunna skäras ned för nästa budgetår.

Herr talman! Samhället garanterar i dag gymnasieutbildning åt alla ungdomar under 20 år. Samtidigt saknar ca 800 000 svenskar grundskolekompetens, och betydligt fler saknar gymnasiekompetens. För dessa finns inga garantier.

Både ur rättvisesynpunkt och med tanke på såväl nutida som framtida behov av väl utbildade människor bör korttidsutbildade vuxna ha möjlighet att skaffa sig grundskole- och gymnasiekompetens.

I flera med Sverige jämförbara länder har en större andel av arbetskraften gymnasieutbildning än i vårt land. Skall vi kunna konkurrera med dessa länder, är det viktigt att den allmänna kunskapsnivån höjs.

Många människor som varit ute i arbetslivet ett antal år har inte varit i kontakt med studier på länge. En del bär på negativa erfarenheter från skoltiden och har ett svagt självförtroende och dålig tilltro till den egna förmågan att tillägna sig studier. Samtidigt gör omstruktureringen av arbetslivet det allt vanligare att man behöver förnya sin utbildning för att kunna byta arbete. Många saknar dock tillräcklig allmän kompetens för detta och behöver först studera på grundskole- eller gymnasienivå.

Vinsterna för samhället med en allmän höjning av baskunskaper och kompetensnivå hos många människor är uppenbara. En vuxenutbildning kan dessutom frigöra dolda resurser hos personer som aldrig tilltrott sig själva någon studieförmåga och få dem att söka sig vidare till yrkesutbildning eller högskolestudier.

Därför anser Vänsterpartiet att det på sikt bör införas en vuxenstudiegaranti för grundutbildning, motsvarande treårigt gymnasium, för alla människor. Som ett steg mot en sådan utbildningsgaranti för vuxna som saknar grundskole- eller gymnasiekompetens måste antalet utbildningsplatser inom folkhögskolan öka.

Vänsterpartiet vill inte vara med i något dubbelspel kring folkbildningsanslaget. Vi kan inte se några poänger med att först fatta beslut som handlar om nedskärningar på 100 miljoner av den ordinarie verksamheten och sedan eventuellt komma tillbaka med s.k. krispengar.

Därför föreslår vi i vår motion att statsbidraget till folkbildningen utgår med 650 miljoner kronor utöver regeringens förslag. I det anslaget ryms så-

väl krispengar för arbetslöshetskurser som resurser för den ordinarie vuxenutbildningsverksamheten.

Jag yrkar bifall till motion Kr411, yrkande 3.

Innan jag tar upp frågan om kontakttolkutbildningen skulle jag vilja beklaga att jag inte ser Stig Bertilsson här. Om han hade varit här hade jag kunnat hänvisa till s. 7 i betänkandet. Där citeras i utskottsmajoritetens skrivning regeringens uttalande att man tänker tillsätta en utredning inom kort. Uppgifterna blir att planera och låta genomföra en kvalitativ utvärdering av folkbildningen.

Ni som var med i föregående debatt och hörde diskussionen om möjligheterna att tillsätta en parlamentarisk utredning om idrotten kan ha detta i minnet. Jag påpekade då att folkbildningen med regelbundenhet utreds åtminstone vart femte år. Här kommer det slutgiltiga beviset för att så är fallet. Det går alltså alldeles utmärkt att kvalitativt utvärdera denna verksamhet. Jag tror att det även gäller idrotten. Jag beklagar att Stig Bertilsson bara kommer till kulturutskottet när det gäller idrottsfrågor.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja säga ett par ord om kontakttolkutbildningen. Vi vet att det har föreslagits att medelstilldelningen till kontakttolkutbildningen skall upphöra i ett slag. Konsekvenserna av ett sådant beslut skulle bli att i stort sett all grundläggande tolkutbildning i invandrar-språk skulle utplånas. Undantaget skulle vara universitetskurserna, som bedrivs på ett begränsat antal språk och med ett begränsat antal deltagare.

För Vänsterpartiet är det här helt oacceptabelt. En utbildning som fungerar bra och som är av ovärderlig vikt för enskilda individer kan inte läggas ned. Regeringen föreslår att utbildningen skall läggas ned av statsfinansiella skäl. De summor det gäller är närmast försumbara i sammanhanget.

En nedläggning kommer bara att leda till fördyrad handläggning av asylärenden och liknande. Kontaktsvårigheterna mellan flyktingar och svenska myndigheter är betydande. Vi anser att det utifrån demokratisk och humanitär synpunkt är av utomordentlig vikt att kommunikationerna mellan myndigheterna och flyktingar underlättas. Dessutom torde en god kommunikation vara ekonomiskt berättigad, eftersom den minimerar missförstånd, felbedömningar och utdragna utredningsprocesser.

Dessutom är det ju så, herr talman, att samhällets ansvar för att ge tolkservice är preciserat i lagar och förordningar. Även efter många år i landet har de flesta invandrare i vissa sammanhang stort behov av tolkservice. Det gäller främst vid myndighetskontakter, läkarbesök och liknande.

Utskottsmajoriteten har som väl är lyssnat på den kritik som kommit bl.a. från Vänsterpartiet. Man har enats om att bara "slakta" kontakttolkutbildningen till hälften. Vi anser inte att det finns skäl ens för en halvering utan menar att verksamheten är viktig och att den skall bibehållas oförändrad. Vi vill anvisa 8 474 000 kr till kontakttolkutbildning för nästa budgetår.

Jag yrkar alltså bifall till motion Kr411, yrkande 4.

Anf. 169 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Det är lätt att instämma i Berit Oscarssons beskrivning av folkbildningsorganisationerna och av folkbildningens betydelse för svensk demokrati och kulturbevarande. Jag anser mig höra till den folkbild-

ningsgerilla som Berit Oscarsson i citat efter Bengt Westerberg kallade folkbildningens vänner för.

Berit Oscarsson kritiserar regeringen för att statsbidragen till folkbildningen inte har justerats med anledning av kostnadsutvecklingen. Under åtskilliga år med socialdemokratiska regeringar har vi sagt på samma sätt: Just folkbildningen har inte fått del av den uppräkningsutvecklingen som andra utbildningsorganisationer har fått.

Svaret har då varit att det är den ekonomiska situationen som har gjort att det blivit så. Berit Oscarsson vet att det är det svaret man kan lämna nu också. Jag gläder mig åt att hon visar en viss förståelse för den svåra ekonomiska situationen när hon utnyttjar tiden till att kritisera.

Genom extra statsbidrag under detta budgetår har folkhögskolor och studieförbund kunnat göra mycket goda insatser för att lindra arbetslösheten. Vi räknar med att samma insatser kan komma under nästa budgetår.

Värderade talman! Jag yrkar bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande nr 13.

Anf. 170 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Herr talman! Visst är Carl-Johan Wilson en folkbildningsvän. Även jag tillhör den gerillan. Jag vill ändå påpeka att det inte är några små neddragningar som regeringen har gjort under de tre senaste åren.

Första året efter det att man infört nya bidragsbestämmelser, årlig justering och budgetram på tre år började man föreslå en neddragning av det ordinarie anslaget på hela 300 miljoner kronor. Carl-Johan Wilson minns mycket väl den proteststorm som överöste oss riksdagsledamöter när vi skulle justera regeringens förslag.

Nu återkommer regeringen med förslag om en neddragning på ytterligare 100 miljoner. Det innebär en minskning av det ordinarie anslaget med 400 miljoner. Dessutom har man vid två tillfällen föreslagit förändrade utbetalningsregler för anslaget. Om riksdagen hade antagit båda dessa förslag hade det inneburit en neddragning av det ordinarie anslaget på ytterligare 50 miljoner kronor. Det är inga småsummor. Det är en drastisk nedskärning av det ordinarie medlen.

Vi är övertygade om att det behövs folkutbildning i en tid av kris. Den behövs, som Elisabeth Persson sade, kanske nu mer än någonsin. Vi har väl aldrig tidigare haft en kris som den vi har för närvarande i ekonomin. Folkbildningen behövs för att aktivera och utbilda de människor som drabbas av den ekonomiska kris vi befinner oss i. Därför borde man ha höjt det ordinarie anslaget i stället för att minska det.

Jag vill fråga Carl-Johan Wilson om vi är överens om att det ordinarie anslaget drastiskt har minskats de senaste tre åren.

Anf. 171 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik:

Värderade talman! Det är inte svårt att vara överens om det. Drastiska nedskärningar har skett under många år då vi egentligen har önskat att folkbildningens organisationer skulle få mer.

Det är lätt att tala om att man vill ha mer pengar till alla verksamheter som kostar pengar – i synnerhet om man befinner sig i opposition. Det hör

vi dagligen. Nu är den ekonomiska situationen sådan, att de som ansvarar för Sveriges ekonomi inte tillnärmelsevis kan finna besparingsobjekt som är nog för att rätta till den situation som åtskilliga års mer eller mindre kritiserbart politiskt styre har försatt Sverige i. Vi får räkna med att det blir besparingar på alla områden. Hur gärna vi än vill förbättra läget för folkbildningen har vi nått så långt som till besparingar.

Jag kan försäkra Berit Oscarsson och andra att vi är tillräckligt många riksdagsledamöter som representerar regeringspartierna och som känner ansvar för folkbildningsfrågorna. Vi skall bevaka området och se till att folkbildningen inte blir så utarmad som den ekonomiska situationen kanske egentligen borde ge vid handen.

Anf. 172 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag känner förståelse för att man i ekonomiskt kärva tider behöver göra neddragningar, men de skall göras på rätta ställen. Jag sade tidigare att folkbildningen inte är det rätta området att göra neddragningar på. Folkbildningen skulle egentligen behöva påslagningar, och därmed skulle man också göra en ekonomisk vinst.

Vi socialdemokrater har lagt fram förslag om en budget som är bättre än den budget som den borgerliga regeringen har föreslagit. Vi har prioriterat folkbildningen högre. Så är verkligheten, och så är sanningen.

Samhällsekoniskt tjänar vi ingenting på den här neddragningen. Utgifterna kommer på andra konton. Därför är det fel att dra ner på just folkbildningsanslaget.

Anf. 173 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik:

Värderade talman! Sanningen är ju att vi borde spara mycket mer på detta område och på alla andra områden. Det är en framgång för oss som stöder folkbildningen att besparingarna inte har blivit större än vad de är.

Anf. 174 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag har fått förtroendet att tala för vår reservation nr 4 om ändrade utbetalningsrutiner. Det är nämligen så att det i propositionen föreslås en besparing på 25 miljoner. Vi står ensamma kvar för detta förslag.

Jag kan inte undgå att erinra om ett yttrande av Georges Clemenceau. Han var ju från år 1917 premiärminister i Frankrike. Han säger på ett ställe: Väck inte den människa som ersatt livet med drömmar. Och det gäller bl.a. Carl-Johan Wilson. Han talade här om hur man skulle spara och spara, och ändå går de emot denna reservation.

Vi moderater är ensamma om detta att man skall spara dessa 25 miljoner. Ett av syftena med statsbidragsreformen år 1991 var att underlätta för studieförbund och folkhögskolor att minska sina administrativa kostnader. Därför tycker vi att studieförbunden och folkhögskolorna kan ändra sina rutiner redan kommande budgetår och övergå till månadsvis medelshantering, vilket man gjort under lång tid beträffande löner.

I dag betalar alltså staten ut pengar i förskott. Vi tycker att man skall göra det i efterskott. Det har väckt ett väldigt hallå hos Socialdemokraterna och Vänerpartiet, och även bland våra borgerliga kolleger. Centerpartiet, Folk-

partiet och kds tycker att det prognostiserade budgetunderskottet om 172,6 miljarder kronor är alldeles för litet, så de vill öka det med 25 miljoner kronor.

Därför var det helt otroligt att höra Carl-Johan Wilson stå här och patetiskt tala om nödvändigheten av besparingar. Men det stöder ni inte. Vi reservanter anser att man mycket väl kan göra besparingar. Med nuvarande datarutiner är det väl ingen konst att lägga om betalningsrutinerna så att man kan betala ut månadsvis i stället för kvartalsvis, osv. Jag yrkar därför naturligtvis bifall till reservation 4, avseende mom. 4 i hemställan, om ändrade utbetalningsrutiner.

Jag vill sluta mitt anförande med ett uttalande av Charles de Gaulle – jag är ju svag för fransmän i olika sammanhang. Han sade nämligen så här: Eftersom en politiker aldrig tror på ett ord av vad han säger, blir han perplex när han blir trodd på sitt ord. Jag undrar hur det går med min perplexitet!

Anf. 175 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Hugo Hegeland berörde en passus i detta betänkande som jag gick förbi, och som handlade om ytterligare besparingar. Går vårt förslag om 650 miljoner kronor extra till folkbildningen igenom skulle jag kunna tänka mig att ställa upp på Hugo Hegelands reservation om ändrade betalningsrutiner. Då kan det verkligen bli fråga om vad ni påstår att det är, nämligen ändrade betalningsrutiner.

Precis som Hugo Hegeland själv säger är det inte främst detta som det gäller, utan det är fråga om en extra besparing på 25 miljoner kronor för folkbildningen. Det har egentligen inte ett dugg med administrativa rutiner att göra, och det kan inte ursäktas med att man gör löneutbetalningar en gång i månaden,

Nu vet inte jag hur mycket en professor i nationalekonomi vet om praktiskt arbete inom folkbildningen. Jag vet ingenting, eller rättare sagt inte så mycket, om nationalekonomi. Men jag vet en hel del om hur den ekonomiska situationen är för folkhögskolor och studieförbund.

Skulle detta förslag gå igenom innebär det att man får ytterligare problem med likviditet. Man får helt enkelt låna pengar litet oftare och betala ränta på det. Det skulle i praktiken bli ytterligare utgifter. Det räcker alltså inte med dessa besparingar på 25 miljoner.

Jag vill i detta avseende yrka bifall till utskottets hemställan, och jag motsätter mig därmed dessa förslag till ytterligare besparingar.

Anf. 176 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Jag yrkar givetvis avslag på Elisabeth Perssons bifallsyrkande. Jag skall inte gå in på mina egna personliga betalningsrutiner, men jag kan tala om att de är mycket goda.

Låt mig erinra om att ett av syftena med statsbidragsreformen år 1991 var, som vi också skriver i vår reservation, att underlätta för studieförbund och folkhögskolor att minska sin administration. De har faktiskt haft tre år på sig för att förbereda detta.

Här skyller man på att det skulle vara så otroligt komplicerat, osv. Men det tror jag inte ett skvatt på. Felet är att staten här haft mycket dåliga finans-

rutiner. Det jag har lärt mig som nationalekonom under många år är att man skall se till att ha en bättre ekonomi på sin finansförvaltning. Men det är ju inte lätt för t.ex. Bona folkhögskola, som fick hela skolan för bara en krona.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Folkbildning

Anf. 177 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill påminna Hugo Hegeland om att det inte var så väldigt länge sedan som riksdagen fattade beslut om att man skulle införa treårsbudgetering för folkbildningen för att just öka möjligheterna till långsiktig planering, ett effektivt resursutnyttjande och minskningar av utgifter för administration, osv.

Jag har inte hört att Hugo Hegeland har protesterat när det gällt att skjuta treårsbudgeteringen i sank, tvärtom. Jag vill alltså påstå att statsbidragsgivningen till folkbildningen med den ryckighet den har – krisanslag, ordinarie anslag och osäkerhet – verkligen har bidragit till att fördräa saker och ting och till att tvinga fram ytterligare administrativt arbete och en massa besvär.

Hade det varit så att Hugo Hegeland verkligen bekymrat sig om växande administration inom folkbildningen, hade Hugo Hegeland varit för en treårsbudgetering och varit emot den ryckighet när det gäller bidragsgivningen som jag så ingående talade om i mitt anförande. Men det har jag inte märkt att Hugo Hegeland har varit.

Anf. 178 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Goethe säger på ett ställe: Djuren försöker det omöjliga och lyckas. Han undrar varför inte också människorna kan göra samma sak. Jag ger upp när det gäller att övertyga Elisabeth Persson.

Anf. 179 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Nog har det hänt att jag har trott att jag har drömt när jag lyssnat till Hugo Hegeland. I vissa debatter har jag t.o.m. önskat att det varit sant.

Det exempel som Hugo Hegeland tog om en motion där han och hans grupp är ensamma mot resten av utskottet är just ett sådant exempel som jag vill använda som bevis för att det i kulturutskottet finns ledamöter som känner ansvar för att värna om folkbildningens intressen.

Anf. 180 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Nu när jag hörde Carl-Johan Wilsons inlägg kom jag att tänka på hertigen av Devonshire, som en gång drömde om att han stod i parlamentet och höll ett tal, och när han vaknade så gjorde han det!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

29 § Anslag till Sveriges lantbruksuniversitet, m.m.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU5 Anslag till Sveriges lantbruksuniversitet, m.m. (prop.
1993/94:100 delvis).

Anf. 181 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlar utbildningsutskottet regeringens förslag till anslag till Sveriges lantbruksuniversitet, m.m. samt ett antal motioner.

Med undantag för en punkt i betänkandet är utskottet enigt. Jag ber att få yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på den socialdemokratiska reservationen.

När riksdagen föregående år behandlade anslagen till SLU skedde det med anledning av den berörda delen av forskningspropositionen. Utskottets behandling blev då av naturliga skäl mera utförlig.

Vi i utskottet underströk då SLU:s särställning som ensamt universitet på sitt område och det ansvar för utbildning och forskning inom hela landet som det för med sig när det gäller organisation och lokalisering av verksamheten. I dagens betänkande påminner utskottet om detta ansvar.

När det gäller den mera produktionsinriktade försöksverksamheten framhöll regeringen 1993 att denna verksamhet i allt högre grad borde finansieras av näringen och på sikt finansieras av respektive bransch. Utskottet framhöll det angelägna i att förändringarna sker på ett sådant sätt och i sådan takt att värdefulla erfarenheter och tillgångar tas till vara.

Utskottets uttalande skedde mot bakgrund av att man erfarit att det centralt inom SLU fanns planer på mycket snabba förändringar ute i landet. Det kan nu konstateras dels att näringen på olika håll, i en som jag ser det konstruktiv dialog med SLU, åtagit sig att finansiera viss del av den försöksverksamhet som nämndes i propositionen, dels att förändringarna fått ske i en mera balanserad omfattning och takt.

Herr talman! Utskottet har flera gånger behandlat två frågor som rör det skogliga området. Det gäller dels den skogliga utbildningen, dels den skogliga forskningen inom olika delar av landet.

När det gäller den skogliga utbildningen kan det konstateras att SLU:s styrelse i maj 1993 beslöt att förändra jägmästarutbildningen. Detta ser vi i utskottet positivt på. Vad gäller skogstekniker- och skogsmästarutbildningarna måste utskottet tyvärr konstatera att inget beslut fattats sedan utskottet för nära ett år sedan behandlade frågan. Båda dessa utbildningar har utretts länge inom SLU. Det är aldrig bra för en utbildning att ständigt vara föremål för en utredning.

Enligt vad utskottet erfarit övervägs nu inom SLU att omforma de befintliga skogstekniker- och skogsmästarutbildningarna till en sammanhållen utbildning, där även kurser om 10/20 poäng om sydsvenska förhållanden med lokalisering i södra Sverige skall kunna anordnas. Detta är positivt. Därmed tillgodoses de behov som finns på en moderniserad utbildning på denna nivå

liksom behovet av en utbildning som bättre tar till vara Sydsveriges speciella förhållanden på det skogliga området.

Utskottet har under sin behandling av detta ärende haft tillfälle att lyssna på representanter från såväl SLU:s skogsvetenskapliga fakultet som Jordbruksdepartementet och Utbildningsdepartementet.

Utskottet har informerats om att en ny utbildning på det skogliga området övervägs inom en arbetsgrupp från de båda departementen. Arbetsgruppen utreder förutsättningarna för en eftergymnasial utbildning för specialiserade skogsarbetare. Bland de frågor som övervägs är utbildningsbehovets omfattning och huvudmannaskapet för utbildningen. Alternativen för huvudmannaskap är SLU eller komvux, och då i form av en påbyggnadsutbildning.

Utbildningsutskottet finner det angeläget att regeringen och berörda myndigheter så snart som möjligt finner en lösning på frågan om den framtida skogliga utbildningens innehåll, organisation och lokalisering.

När det gäller den skogliga forskningen ställde sig utskottet föregående år positivt till de satsningar som aviserades från regeringens sida. I budgetpropositionen anmäler nu regeringen att SJFR har redovisat en lägesrapport för träfibers forskningsprogrammet.

Flera motioner tar liksom tidigare år upp frågan om resurserna för sydsvensk skogsforskning. I betänkandet beskrivs de satsningar som gjorts och planeras vid Alnarp och vid försöksparken i Asa utanför Växjö och som redovisats för utskottet. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att det vidtas åtgärder för att stärka den sydsvenska skogsforskningen.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga några ord om den socialdemokratiska reservationen. Utskottsmajoriteten finner inte skäl att bifalla förslaget om att ytterligare 2 miljoner kronor tillförs SLU:s anslag för att utveckla alternativ till bursystem för höns.

I betänkandet redovisas jordbruksutskottets ställningstagande till regeringens skrivelse om alternativ till burhållning av värphöns. Jag ser inga skäl till att nu fortsätta debatten i själva sakfrågan. Den har redan behandlats tidigare i dag här i kammaren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande och avslag på den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 182 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Som redan har konstaterats har vi tidigare i dag haft en diskussion om burhönsen och om avvecklingen av nuvarande bursystem för äggproduktion. Jag skall inte heller återvända till den debatten.

Men jag ser att det inte helt oväntat är nya ansikten i kammaren nu. Jag kan därför referera att alla talare i den debatten var mer eller mindre – och kanske från olika utgångspunkter – positiva till att det beslut som riksdagen en gång har fattat om den nya djurskyddslagen skall kvarstå när det gäller avvecklingen av burhönssystemet.

Vad jag förstår står riksdagen helt och hållet bakom de uttalanden som gjordes där, eftersom det var ett enigt betänkande som vi antog. Då får man också se till att vi får de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva det här arbetet vidare. Vi vet mer i dag än vad vi visste för ett år sedan. Vi vet

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Anslag till Sveriges
lantbruksuniversitet,
m.m.*

att omställningsarbetet inte har haft den takt som behövs för att uppnå målet med en avveckling av nuvarande bursystem till 1999.

Vill man vara konsekvent i den här frågan bör man också ställa sig bakom det motionsförslag som har framförts av socialdemokraterna. Det återkommer också i reservationen till betänkande UbU5. Jag yrkar härmed bifall till den.

Anf. 183 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! Vill man vara konsekvent, sade Ulla Pettersson. Vi kan alltid diskutera hur mycket pengar som behövs till den här forskningen. Men jordbruksutskottet har ju tagit ställning i den här frågan, och regeringen skall återkomma och årligen redovisa hur utvecklingen är på detta område. Majoriteten säger i betänkandet att det finns möjlighet för regeringen att pröva om det behövs ytterligare medel till den här forskningen. Vi är inte beredda att nu tillstyrka detta.

Som vi sade i föregående ärende från kulturutskottet kan man alltid önska sig mer pengar, men man har begränsade resurser. Det har redan satsats och avviserats ganska många miljoner kronor här.

Anf. 184 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Låt mig göra Bo Arvidson uppmärksam på att jordbruksutskottet inte har behandlat frågan om anslag. Eftersom den ligger i utbildningsutskottet har den över huvud taget inte behandlats av jordbruksutskottet. Det var därför vi inte hade någon reservation där utan enbart ett särskilt yttrande där vi hänvisade till utbildningsutskottet.

Det beslut som vi har fattat i dag innebär inte heller att regeringen skall återkomma med en medelsanvisning. Det innebär att regeringen skall återkomma med en årlig redovisning av hur omställningsarbetet sker. Det säger ingenting om pengarna. Nu borde vi i handling visa det konkreta resultatet av talet tidigare i dag genom att ansluta oss till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 185 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att anslaget inte ingick i jordbruksutskottets betänkande, Ulla Pettersson. När regeringen gör den här redovisningen och kanske finner att det finns behov av ytterligare medel har man möjlighet att återkomma med det. Jag tycker att det är tillräckligt i det här ärendet.

Anf. 186 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Regeringen har alltid möjlighet att återkomma med vilka förslag den vill och behagar. I det här fallet kan vi redan i dag se att det är tveksamt om vi klarar av att uppnå det resultat som riksdagen har beslutat om med en tioårig övergångstid. Det beror just på att forsknings- och utvecklingsarbetet inte har kommit i gång i den takt som var avsedd. Det behöver faktiskt skyndas på. Då behövs det också en ekonomisk stimulans. Det är inte alls meningen att staten skall stå för alla fiolerna. Det åligger självfallet också näringen. Men vi menar att det också behövs en statlig insats.

30 § Vissa skollagsfrågor

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU6 Vissa skollagsfrågor (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 187 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tala om det som är glädjande med utbildningsutskottets betänkande och det beslut som kammaren förhoppningsvis fattar nästa gång vi ses.

Äntligen skall föräldrar med utvecklingsstörda barn få rätt att välja skolform för sina barn. Andra föräldrar har ju i flera år haft rätten att välja skola. Det här är alltså ytterligt viktigt.

Det fanns egentligen en majoritet för ett sådant här beslut redan när frågan behandlades för snart två år sedan. I vart fall kds deklarerade vid det tillfället att man delade vår uppfattning att föräldrar till utvecklingsstörda barn bör ha den här rätten, men av någon fullständigt outgrundlig anledning ansåg man då att det bästa sättet att nå snabba resultat var att inte göra någonting.

Nu har det hunnit rinna mer vatten runt Helgeandsholmen, och alla regeringspartierna har nu upptäckt att det beslut som riksdagen fattade då bara var en undanmanöver. Ingenting har egentligen hänt under de här två åren. Den referensgrupp som blev resultatet av riksdagens beslut den gången har egentligen inte fått arbeta med att hitta en lösning som går i den här riktningen, och regeringen har uppenbarligen inte velat göra någonting.

Därför måste riksdagen agera, och ett enigt utskott beställer nu ett förslag till en ny lag, som ger föräldrar till utvecklingsstörda barn det avgörande inflytandet över valet av skolform – särskola eller grundskola. Arbetet skall bedrivas så att vi kan behandla ett förslag om lagändring senast i höst.

Det här är glädjande. Jag inser att den här frågan rymmer många problem. Många har pekat på risken för att föräldrar gör fel val, att de inte rätt skulle kunna bedöma skolans möjligheter och resurser att hjälpa och stödja deras barn. Också jag inser att den risken finns, men jag tror inte att den är särskilt mycket större än den risk som naturligtvis finns att kommunen gör felval.

Jag är också övertygad om att de allra flesta föräldrar har mycket goda möjligheter att på grundval av en bra information från skolan och efter samråd med skolan göra ett riktigt ställningstagande, det som är det bästa för deras barn. Jag är också övertygad om att den här lagändringen faktiskt kommer att minska risken för att barn måste börja skolarbetet i en konflikt-situation, där föräldrar känner att man inte har lyssnat till dem.

Det som kommer att avgöra de allra flesta föräldrars val av skolform kommer naturligtvis att vara de resurser och den kompetens som kan ställas till barnens förfogande. Särskolan har otvetydigt byggt upp en mycket gedigen kompetens på det här området. Jag är också övertygad om att många föräld-

rar i mycket stor utsträckning kommer att se de möjligheter som särskolan rymmer för deras barn.

Jag är glad över att vi allihop nu kan fatta ett enigt beslut i den här frågan. Det hade varit bra om majoriteten hade hunnit ifatt oss litet tidigare. Det var synd att ni tog så här lång tid på er. Vi hade nämligen gärna sett att ni hade inlett den här spurten litet tidigare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på den här punkten.

Det kan jag dess värre inte göra i alla frågor. Vi har i kammaren diskuterat frågan om hur de fristående skolorna – eller de privata skolorna, som jag hellre kallar dem – skall få sina resurser. Vi har diskuterat den frågan många gånger, och jag vet inte om det finns så mycket nytt att säga.

Det system vi har nu kritiseras från allt fler håll, dels därför att vi centralt här i riksdagen har fattat beslut som bryter principen att kommunerna utifrån elevernas behov skall ansvara för resursfördelningen och att den blir sådan att kravet på en likvärdig utbildning kan uppnås, dels därför att systemet innebär en inte oväsentlig överkompensation till en del privata skolor.

Jag vill i det här sammanhanget gärna säga att inte alla privata skolor är överkompenenserade i det här systemet. Det finns exempel på att privata skolor tar emot elever med handikapp eller någon annan skolsituation som gör att de mycket väl motiverar de 85 procenten. Ibland, men kanske inte alltid, har de skolorna kunnat få extra bidrag från kommunen för de här eleverna. Detta är i och för sig också en orättvisa, en effekt av riksdagens beslut om 85 %, som fungerar som ett många gånger alldeles för högt golv men som också i praktiken blir till ett tak.

Systemet får också allvarliga överspillningseffekter in i kommunernas resursfördelning till de egna skolorna. För att undvika risken att föräldrar, personal eller någon annan startar en privat skola i något av de mest gynnade områdena, som just på grund av att det är ett gynnat område har fått mindre än motsvarande 85 % av skolans resurser, inför man nu olika slags skolpengssystem med mycket höga andelar av skolans resurser fördelade per capita.

Detta leder självfallet till orättvisor i en skola som har till uppgift att kompensera för handikapp av olika slag och ge en likvärdig utbildning, just därför att barn är så olika och har med sig så olika saker i sin ryggsäck till skolan. Skall vi ha en rättvis skola måste den bygga på att vi kan fördela resurserna rättvist efter elevernas behov och inte efter vem som är huvudman för skolan.

Vi menar i stället att riksdagen borde slå fast att kommunerna skall åläggas att fördela bidragen till privata skolor på samma grunder som de fördelar bidrag till de egna skolorna, alltså med elevernas behov och det utbildningsuppdrag som skolan åtar sig som utgångspunkt.

Hur man framför allt från moderaterna kan påstå att ett sådant system skulle beröva de privata skolorna deras bidrag begriper jag inte. Det tyder faktiskt på att man inte riktigt litar på att de privata skolorna i de här avseendena klarar att jämföras på lika villkor.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation nr 1. Skulle det förslaget falla vid omröstningen vill jag i andra hand yrka bifall till vår reservation nr 2. Det innebär att vi yrkar bifall till en motion av centerpartisterna Birgitta

Carlsson och Marianne Andersson, i vilken man föreslår en sänkning av det garanterade bidraget till 75 % av kommunens genomsnittskostnad för skolan. Det är bättre än 85 % och ger i vart fall ett större utrymme för en behovsstyrd resursfördelning än den nuvarande ordningen.

Kommunerna och Skolverket har båda viktiga roller när det gäller tillsyn, uppföljning och utvärdering av skolan. Kommunerna har nära kontakter och god kännedom om förhållanden som styr skolans vardag, och Skolverket har överblicken, som ger möjligheter till jämförelser över landet och bedömningar av hur skolan klarar kravet på en likvärdig utbildning. Vi menar att kommunens skolplan bör omfatta även de privata skolorna och att kommunerna där skall ha samma roll i tillsynen som för de egna skolorna. Det är den enda möjligheten att skaffa sig ett bra underlag för en rättvis resurstilldelning.

Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

När en privat skola får en med kommunernas skolor likvärdig finansiering, bortfaller enligt vårt sätt att se det varje skäl att medge dem att ta ut elevavgifter. Alla avgifter är segregering. Det finns t.o.m. nu exempel på att skolor har medgivits att ha relativt höga avgifter för att de skall kunna ha små klasser. Mer tydligt kan inte segregationen illustreras. Det går i dag i Sverige – om man har råd – att köpa sig förbi de politiska beslut som fattas i kommunerna om kraftiga nedskärningar och som leder till bl.a. större klasser.

Skall det vara så? Jag vill ställa den frågan till utskottsmajoriteten och samtidigt yrka bifall till reservation 4.

Av vad jag har sagt framgår att vi fäster stor vikt vid att privata skolor skall ha samma ekonomiska förutsättningar för sin verksamhet som de kommunala skolorna. Det leder självfallet också till att de skall fullgöra samma utbildningsuppdrag. Det betyder bl.a. att varje skola som har samhällets stöd skall vara öppen för alla elever, och vi anser att lagen skall vara klar på den punkten. Varje skola som vill ha samhällets stöd bör åläggas samma ansvar för att ta emot handikappade elever.

Jag yrkar därmed bifall också till reservation 5.

Slutligen vill jag ta upp reservation 6, som handlar om gymnasieskolan. Vi föreslår där att den mycket stelbenta reglering som regeringen föreslår när det gäller elevers möjligheter att komma vidare på ett nationellt program i gymnasiet ändras.

Även elever som inte har uppnått godkänt betyg i alla basämnena bör kunna tas in om intagningsmyndigheten anser att det finns skäl för det.

Gymnasiestudier på nationella program kräver normalt godkända baskunskaper och basfärdigheter för att eleven skall bedömas kunna klara av studierna. Skolan har otvetydigt ett ansvar för att inte lura in elever på utbildningar där man vet att risken för ett misslyckande är stor.

Detta bör vara huvudregeln. Men vi förstår inte behovet av att ha en regel som i praktiken utesluter varje möjlighet för skolan att göra en bedömning i det enskilda fallet. Det kan ju finnas situationer där man, trots att en elev inte har uppnått godkänt i alla basämnena, ändå har goda skäl att tro att denna elev kan klara studierna på ett nationellt program.

Vi vill alltså få till stånd en ändring som medger detta, och därför yrkar

jag bifall till reservation 6. På övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Det som står i skollagen är viktigt. Den är en av de viktigaste styrinstrument som riksdagen har. Jag inser att moderaterna är mycket angelägna om att behålla det system som i så hög grad bär deras prägel, inte minst systemet för resursfördelning.

Jag är inte ett dugg förvånad över detta. Det bidrar till ett tudelat skolsystem med allt mindre av solidaritet och gemensamt ansvarstagande för alla elevers rätt till en likvärdig utbildning. Det är vad jag menar med klassisk högerpolitik.

Det är egentligen bara två saker som förvånar mig, och kanske kan vi få något besked om det här i dag.

Det första är att regeringens starka parti, som har tagit ett så starkt grepp om utbildningsfrågorna och som man väl får anse vara det statsbärande partiet i dag, inte drar sig för att sprida vilseledande propaganda, som säger att privata skolor med en socialdemokratisk utbildningspolitik kommer att hindras från att verka.

Det andra som gör mig förvånad är att Folkpartiet och Centern, som i alla fall tidigare har tagit ställning för en likvärdig skola, ställer upp på det som sker i samhället i dag. Jag har sett att ingen representant för vare sig Centern eller Folkpartiet har antecknat sig på talarlistan för att gå upp i debatten. Om de hade gjort det skulle jag ha frågat varför de tar ställning som de gör i dag i en så viktig jämlikhetsfråga som en utbildningspolitik för alla är.

Anf. 188 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! I det betänkade som vi behandlar tas tre väsentliga frågor upp.

Den första handlar om att utbildningsutskottet nu efter två år tar initiativ till att också föräldrar till utvecklingsstörda barn skall få möjlighet att välja skolform.

Utbildningsutskottet befann sig vid vägs ände. När man befinner sig där kan man göra tre saker: Man kan sätta sig ned och stanna vid vägs ände, man kan vända om och gå tillbaka eller man kan titta framåt, bygga vägen och gå vidare. Utskottet valde det tredje alternativet bl.a. på initiativ av en motion från Vänsterpartiet.

Jag är glad över detta. Det är ett steg i rätt riktning, som ger föräldrar med utvecklingsstörda barn och barnen själva samma skolvillkor som andra.

Men i sammanhanget skall man också klart och tydligt säga att utan dessa föräldrars enträgna arbete under de två åren och utan FUB:s opinionsbildning och tillhandahållande av information om sakförhållanden kanske vi inte hade stått där vi står i dag i den här frågan. De skall alltså tillerkännas sin del i den framgång som ändå kan noteras.

Den andra frågan handlar om de skillnader vi börjar se inom det svenska skolsystemet. Det gäller den segregering som vi kan märka i samhället i stort och även inom skolvärlden.

Det är med oro vi i Vänsterpartiet ser att privata skolor alltmer byggs upp med hjälp av elevavgifter. Vi menar att detta skapar en direkt segregering i det svenska skolsystemet, och det slår mot den likvärdighetsprincip som vi

har hävdat bör råda. Vi är också bekymrade av den anledningen att detta isolerar unga människor ifrån varandra och på så sätt kan skapa motsättningar i ett samhälle.

Därför tycker vi att det är viktigt att villkor ställs upp för de s.k. fristående skolorna som innebär att ingen kan förvägras att gå där på grund av privat-ekonomiska förhållanden. Det leder naturligtvis fram till de ställningstaganden som vi menar vore riktiga när det gäller de bidrag som samhället skall ge dessa skolor.

Det är fel att lägga fast ett bidrag av skattemedel på en viss procentsats som förhållandena nu är. Det är också fel ur den aspekt som Eva Johansson var inne på, nämligen den kommunala kompetensen, avseende de ekonomiska medel som skall betalas till driften av skolor.

Jag tror att likvärdighetsprincipen skulle kunna hävdas bättre om kommunerna fick betala ut så mycket pengar som skolan i sig kräver för att likvärdighetsprincipen skall kunna försvaras. Det gäller oavsett om det handlar om om ekonomiska, sociala eller könsrättigheter villkor.

Därutöver tycker vi att det vore lämpligt att alla skolor som tar del av offentliga medel, i det här fallet skattemedel, motsvarade varandra också kvalitetsmässigt och att samma krav ställdes på skolhälsovård, läroböcker, övrigt skolundervisningsmaterial, etc.

Vänsterpartiet för ett resonemang om utbildnings- och undervisningssektorn som bygger på ungefär samma princip som våra resonemang om vården, omsorgen och den sociala tryggheten: Vi vill ha en grundnivå av en viss kvalitet för att politiskt kunna ta ansvar för dessa saker.

Den utvecklingen tycker jag mig inte se i dag inom svensk utbildningspolitik. I stället tycker jag mig se en utveckling som leder till absoluta, och redan nu relativa, större sociala skillnader mellan olika elever.

Med de orden yrkar jag bifall till den meningsyttring som Vänsterpartiet fogat till betänkandet.

Anf. 189 CHRIS HEISTER (m):

Herr talman! Jag hade tänkt ta upp frågan om fristående skolor och de reservationer som finns i denna del. Ingrid Näslund kommer att ta upp frågan om särskolan i nästa anförande.

Jag kan dock inte låta bli att göra en kommentar till det som Eva Johansson sade om särskolorna. Det är ingen enkel fråga. Det är något som vi i utbildningsutskottet har diskuterat fram och tillbaka. Det har man också gjort i den arbetsgrupp som har arbetat med frågan. I arbetsgruppen har det funnits representanter från såväl departementet som föräldraorganisationer och andra organisationer. Jag kan inte låta bli att fråga Eva Johansson: Om detta nu är och var så enkelt, varför gjorde ni ingenting åt det när ni satt i regeringsställning tidigare?

Jag skall återgå till frågan om fristående skolor. Socialdemokraterna har återigen avfyrat en kanonad av reservationer när det gäller dessa frågor. Dessa reservationer rör praktiskt taget allt. Argumenten känns igen sedan förr. Hela tiden är det något fel. Hela tiden kräver socialdemokraterna inskränkningar i möjligheterna att driva fristående skolor. I en reservation förordar man att bidragen skall fördelas efter behov och i en annan att bidrags-

nivån skall sänkas. Att det hela inte hänger ihop bryr man sig inte om. Det gäller att stapla alla argument som man kan hitta.

Det kompakta motstånd som socialdemokraterna har visat från första stund när det gäller föräldrars och elevers möjlighet att välja skola består alltså. Det ger dessa reservationer underlag för. Socialdemokraterna är de facto emot fristående skolor. Så enkelt är det. Ledande företrädare för partiet har i tidningsartikel efter tidningsartikel deklarerat att det egentligen inte finns något behov av fristående skolor. Därför är det också självklart att socialdemokraterna som ett av sina stora vallöften håller fram att friskolereformen skall rivas upp. Man kan då fråga sig vad som väntar alla föräldrar, elever och friskolor om socialdemokraterna till äventyrs skulle få möjlighet att förverkliga sina vallöften.

Efter att ha hört Eva Johanssons inlägg finns det anledning att fräscha upp minnet och berätta hur det var förr. Vi vet att de fristående skolorna i genomsnitt fick ersättning som motsvarade ungefär 40 % av de kommunala genomsnittskostnaderna. En del skolor fick ingenting alls. Socialdemokraterna anser att medlen skall fördelas efter behov till både kommunala och fristående skolor. En del kommuner tyckte inte att de fristående skolorna hade några behov.

I en tidigare debatt här i kammaren berättade jag om en fristående skola som under 13 år inte hade fått ett enda öre från kommunen. Skolan hade hankat sig fram med elevavgifter – 700 kr per barn och månad – och föräldrarnas egna arbetsinsatser. Några statsbidrag fick man inte heller, eftersom undervisningen var för lik den som bedrevs i den kommunala skolan. Andra kommuner bedömde behovet som mycket litet. Vi ledamöter i utbildningsutskottet fick för ett år ett brev från en Waldorfskola. Man skrev att man före reformen endast hade fått 700 kr i materialbidrag per barn samt fri skolmat. Sammantaget fick man 4 000 kr per barn och år.

Socialdemokraternas ersättningsmodell, dvs. att ersättningen skall bedömas och beslutas av kommunerna, gör en återgång till hur det var förr fullt möjlig. De fristående skolorna riskerar därmed att svältas ut. Med den propaganda som socialdemokraterna bedriver om överkompensation tror jag att återgången kommer att gå mycket fort, i alla fall i de socialdemokratiskt styrda kommunerna.

Hur ser verkligheten ut? Detta läsår går ungefär 2 % av de skolpliktiga eleverna i fristående skolor. De tar i anspråk knappt 1 % av de totala skolkostnaderna. Hur kan man då, från Socialdemokraternas och Eva Johanssons sida, hävda att elever i de fristående skolorna tar ohemult stora resurser från det offentliga? Det är ju precis tvärtom.

Samtidigt vet vi att många fristående skolor gör stora insatser för elever med särskilda behov, även om socialdemokraterna i en reservation försöker ge sken av att så inte är fallet.

Utgångspunkten för friskolereformen, som nu har varit i kraft i snart två år, är att det skall vara möjligt för föräldrar och elever att välja den skola som de anser bäst svarar mot deras behov och önskemål, oavsett om den är kommunal eller fristående.

Vi ser vilket uppdämt behov det har funnits hos såväl föräldrar som elever och inte minst lärare. De kan nu förverkliga sina drömmar om att starta en

egen skola. Sedan regeringsskiftet hösten 1991 har det startats 180 nya skolor. I dag finns det totalt 250 fristående skolor.

Vem som driver skolan skall inte vara av avgörande betydelse. Det är innehållet som skall vara det intressanta, t.ex. vilken pedagogik och ämnesprofil skolan har. De ekonomiska villkoren skall därför vara likvärdiga oavsett vem som är huvudman.

Garantin för detta är den paragraf i skollagen som fastställer den svagaste partens, dvs. elevens, minsta rätt och kommunens minsta skyldighet. Eva Johansson tog upp frågan om barn med särskilda behov. Det finns ingenting som säger att en kommun inte kan betala mer än 85 %.

Att eleven har en minsta rätt ger fasta spelregler. Det ger också möjlighet för de fristående skolorna att planera på lång sikt. Det gör, vilket är viktigt, att det inte bara är de som har en tjock plånbok som kan välja skola. På detta sätt lever vi upp till FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna, som slår fast föräldrarnas rätt att välja undervisning för sina barn.

I samma anda har vi också stärkt föräldrarnas och elevernas möjlighet att välja skola inom det kommunala skolväsendet. Inte heller det har socialdemokraterna slagits för i regeringsställning.

Socialdemokraterna vill inte ha några fristående skolor. Ni vill att politiker skall styra och ställa. Ni vet bäst. Föräldrars och elevers önskemål är av underordnad betydelse. Likt en ångvält vill ni platta till allt till en likformig massa, men barn är olika och har olika behov och önskemål.

Fristående skolor behövs både för den enskilde eleven och för att vitalisera skolan som sådan. Därmed höjs kvaliteten inom hela skolväsendet.

Fristående skolor behövs inte, säger ni socialdemokrater, och resurserna skall fördelas efter behov. Tydligare än så kan det faktiskt inte sägas.

Eftersom Eva Johansson förde ett resonemang om elevavgifter, segregation m.m. skulle jag vilja avsluta med att återge vad en rektor på en skola i Eva Johanssons hemkommun har sagt: Finns det någon klass i denna skola är det arbetarklass. En terminsavgift på 300 kr gör att alla har råd, men skulle skolpengen för fristående skolor sänkas, t.ex. till 65 % av den kommunala skolans egen kostnad, skulle avgiften för friskolorna behöva höjas. Man skulle få precis det som Ingvar Carlsson talar om, nämligen inkomstklassade skolor.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 190 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Den finska privatskolan i Upplands Väsby har tvingats fram, eftersom den moderata kommunledningen har dragit ner resurserna till de kommunala skolorna så att hemspråksundervisningen och annan undervisning i de finska klasserna, som barnen tidigare har gått i, omöjliggjordes.

Det är bakgrunden till att den skolan har bildats. Där får man mer än 85 %. Jag tror att man i dag får 88 %. Politikerna i kommunen har varit eniga om att det bör vara så, med tanke på det elevunderlag och det utbildningsuppdrag som skolan har och med tanke på elevernas behov. Det är precis så det skall gå till. Kommunen skall göra en sådan bedömning.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Vissa skollags-
frågor*

Chris Heister har medverkat till ett system – och riksdagen har centralt lagt fast ett fördelningssystem – som gör att sådana beslut många gånger omöjliggörs. Det finns faktiskt tillfällen då man har bedömt att behovet inte är så stort som 85 % av en genomsnittskostnad. Chris Heister kan väl ändå inte vara alldeles okunnig om att det förekommer skolor som har fått mindre än 85 %. Man har också varit överens om att behovet har legat till grund för det.

Chris Heister säger gång på gång i sitt anförande att socialdemokraterna inte vill ha några fristående skolor. Det är ren lögn, Chris Heister! Som exempel nämner hon hur det var för många år sedan. Har Chris Heister inte läst våra motioner? Vet inte Chris Heister att vi uttryckligen har sagt att vi vill att lagen skall utformas som ett åläggande till kommunerna att fördela resurser till de fristående skolorna på samma villkor som till de kommunala skolorna?

Skulle detta få som effekt att vi inte heller vill ha några kommunala skolor? Litar inte Chris Heister på att de fristående skolorna faktiskt klarar jämförelsen? Det vore allvarligt.

När det gäller avgifter frågade jag om Chris Heister tycker att det är bra med ett system som t.o.m. innebär att Skolverket kan acceptera högre elevavgifter därför att mindre klasser betraktas som en kvalitet. På så sätt går det att köpa sig förbi kommunernas nedskärningsbeslut som innebär stora klasser. Är det rätt?

Anf. 191 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Eva Johanssons höga debattröst visar att jag uppenbarligen trampade på en mycket öm tå. Men rösten brukar ju bli högre när man inte har så mycket att säga i sak.

Det är faktiskt så att socialdemokrater i den här talarstolen och i tidningsartiklar har sagt att det egentligen inte finns några behov av fristående skolor, eftersom man kan tillgodose de behoven inom ramen för den kommunala skolverksamheten. Eva Johansson sade att de exempel jag tog är många år gamla. De är inte alls särskilt gamla. Exempelen är från tiden precis innan vi genomförde friskolereformen.

Jag skall tala om för Eva Johansson att jag litar på de fristående skolorna. De gör fantastiska insatser. De har redan tidigare gjort fantastiska insatser med begränsade resurser. De har gjort stora uppoffringar. Lärarna har haft låga löner. Inte ens i dag, med 85 %, har de alla gånger möjlighet att betala marknadsmässiga löner.

Men jag litar inte på socialdemokraterna. Det finns alltför många exempel som visar vad som sker eftersom skollagen inte anger elevens minsta rätt och kommunens minsta skyldighet. Det finns ingenting som säger att det inte kan betalas mer. Upplands Väsby kommun gör det. Den kommunen betalar 3 % i momskompensation eftersom man inte har möjlighet att dra av momsen. Det innebär att fristående skolor i kommuner som inte gör det har mindre än 85 % i bidrag från kommunen. Jag tror att Eva Johansson får lov att rannsaka sitt samvete och se att socialdemokraterna inte står för någon entusiasm för fristående skolor, även om de kanske inte vågar säga det direkt i ansiktet på folk på de fristående skolorna.

Om Eva Johansson och Socialdemokraterna anser att vi skall ha fördelning efter behov, hur i Herrans namn kan de då ha ett andrahandsyrkande som går ut på att man skall sänka nivån från 85 till 75 %? Detta undrade jag redan i mitt inledningsanförande. Skall det bara finnas behov mellan 0 och 75 % och inte däröver?

Ju mer eleven får i bidrag från kommunen, desto mindre behöver självfallet skolan ta ut i elevavgifter. Skolan skall inte ta ut elevavgifter för det som man ger i den kommunala skolan förutom det som man är friskriven från, t.ex. skolskjuts och skolhälsovård. Skolverket skall, när det gäller godkännandet av fristående skolor, följa och se till att man har elevavgifter på en skälig nivå. Detta är självklart. Den största garantin för att elevavgifterna skall bli låga eller inte behövas är att vi behåller ett system med en miniminivå på det garanterade bidraget. Det kan t.ex. vara på dagens nivå, 85 %.

Anf. 192 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag blir upprörd, med rätta, när Chris Heister uppenbarligen står och ljuger i talarstolen. Hon lägger ord i munnen på oss som hon vet är osanna. Jag tycker att vi skall kunna hålla oss för goda för det i dessa diskussioner. Jag tycker framför allt att vi har ett ansvar gentemot elever, föräldrar och personal i skolan att så gott vi kan, var och en för sig, redovisa innebörden av vår politik. Jag skulle önska att Chris Heister, som sitter i ansvarig ställning och har ett stort inflytande över den politik som faktiskt förs nu, ägnade sig litet mera åt att granska vad regeringen gör än åt att sprida rena lögner om vad socialdemokratisk politik skulle innebära på det här området.

Som tur är tar många kontakt med oss och frågar om det verkligen kan vara så här. Då kan vi reda ut begreppen. Jag är inte det minsta rädd för att reda ut och klarlägga vår politik när det gäller fristående skolor. Det har jag gjort vid många tillfällen. Då säger man i allmänhet: Jaha, var det på det sättet, men då är vi ganska lugna. Om Chris Heister bara lät bli att sprida lögner skulle det vara riktigt lugnt.

Chris Heister tycker att vårt andrahandsyrkande är konstigt. Det tycker inte jag. Som jag sade inledningsvis ger minst 75 % i bidrag ett större utrymme för behovsprövning än minst 85 %. Vi vill ha ett utrymme att pröva elevernas behov. Vi tycker inte att principen med en procentsats är riktig. Men för kommuner som vill arbeta för en rättvis skola är det lättare att jobba med en lägre nivå.

Jag förstod att Chris Heister kanske t.o.m. är beredd att medverka till att vi slipper vissa motiveringar som har förekommit ifrån Skolverkets sida när man har godkänt elevavgifter på en ganska hög nivå. Man har sagt att det beror på att skolan har haft bättre kvalitet i form av mindre klasser. Det är ett uppenbart fall av att man, som jag sade förut, köper sig fri från ett beslut som har fattats i kommunen om neddragningar och som har lett till att klasserna i den kommunala skolan har blivit alltför stora. Jag menar att vi i första hand bör se till att skolan får de resurser som medger att skolan faktiskt får rimligt stora klasser överallt. Ett system där man kan köpa sig fri tycker jag inte hör hemma i det svenska samhället.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Vissa skollags-
frågor*

Anf. 193 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att Eva Johansson blir något nervös när jag säger att Socialdemokraterna egentligen inte är för fristående skolor. Det innebär nämligen att Socialdemokraterna får litet problem med att få dem som har startat fristående skolor att bli lugna, som Eva Johansson uttryckte det. Det är klart att de har anledning att känna oro. Ni gör ingenting annat än att försöka hitta fel hos dessa skolor.

Jag har läst en hel rapport som Socialdemokraterna har gett ut. I den fanns inte ett enda argument för fristående skolor. På alla sidor fanns det däremot argument staplade på varandra om varför det är fel med fristående skolor. Det är likadant i det här betänkandet. Det är reservation på reservation på reservation där man försöker göra inskränkningar. Som en ångvält försöker man föra ihop allt till en likformig massa. Det är det ni vill göra. Tidigare fick en fristående skola inga statsbidrag om den var för lik de kommunala skolorna. Med alla de regler som man nu vill införa försöker man i stället göra de fristående skolorna så lika de kommunala som möjligt.

I detta ligger naturligtvis Socialdemokraternas grundläggande ideologiska syn. Jag förstår inte varför man inte vågar stå upp för det. Jag kan citera en skrift där er partiledare för några år sedan skrev: "Ett fredligt och 'händelsefritt' land som Sverige har få nationellt sammanhållande symboler. Vi har inget Dunkerque, Massada eller Marne. Därför är de gemensamma institutioner – samma skolsal, samma sjuksal, samma armé – inte oväsentliga. De bidrar till att forma en nationell sammanhållande värdegemenskap."

Jag delar inte denna uppfattning. Jag tycker att det är viktigt att man ser till varje enskild individs behov och önskemål. Varje individ skall få möjlighet till den skolundervisning som passar denne själv bäst. Därigenom kan man gå ut i livet med ett gott självförtroende och en god självbild. Detta tror jag är den bästa förutsättningen för att vi skall få ett lugnt och tryggt samhälle i framtiden.

Anf. 194 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det vore välgörande att någon enda gång under de utbildningspolitiska debatterna få höra en företrädare för Moderata samlingspartiet uttrycka någon reflexion, någon liten eftertanke eller någon liten krusning av oroskänsla inför den utveckling vi ser när t.ex. elevavgifterna rusar i höjden. Man kunde åtminstone ställa sig frågan om vi kanske inte uppfyller kraven på likvärdighet och om vi kanske inte använder medlen så att de verkligen täcker de behov som vi vill att de skall göra.

Herr talman! Det vore också bra att någon gång i denna talarstol få höra en företrädare för Moderata samlingspartiet prisa det enorma, fina, ypperliga och ytterst kompetenta arbete som utförs i den vanliga kommunala skolan till gagn för t.ex. elever med särskilda behov. Men jag har inte hört detta en enda gång under mina snart tolv år i riksdagen.

Anf. 195 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Det har Björn Samuelson säkert gjort. Jag skall säga att det görs fantastiska insatser i den kommunala skolan. Men just nu känner jag att jag företräder och slåss för de fristående skolorna och för de elever som

väljer de fristående skolorna. Jag slåss mot det hot som bl.a. Björn Samuelson utgör.

Jag blir ganska upprörd när Björn Samuelson talar om att elevavgifterna höjs. Så var det på den tiden då man bara fick ungefär 40 % jämfört med de kommunala skolorna. Då fick man ha höga elevavgifter för att klara av att driva skolorna. Nu när man får mera anständiga bidrag har man inga elevavgifter alls eller bara mycket små avgifter för den verksamhet som kan vara av annorlunda karaktär. Det kan vara fråga om en annan pedagogik som är mera kostsam. Det är för att se till att det blir låga elevavgifter eller inga elevavgifter alls som det här bidragssystemet är viktigt. Enligt den senaste siffra jag såg var 130 av 170 fristående skolor helt avgiftsfria. Jag förstår inte hur Björn Samuelson kan säga att avgifterna ökar. Det är precis tvärtom.

Så till diskussionen om en likvärdig skola. Björn Samuelson vet lika väl som jag att de fristående skolorna skall följa skollagarna och grundintentionerna i läroplanen. Det är de instrument vi har för att se till att vi får en likvärdig skola. Det är viktigt och betydelsefullt att se till att elever och föräldrar har möjlighet att välja skola. Ibland kan man välja en kommunal skola. Precis som jag sade har vi under den här mandatperioden, vilket man inte har gjort tidigare, också utökat möjligheterna att välja kommunala skolor. Men man skall också ha möjlighet att välja ett fristående alternativ. Vidare skall lärare ha möjlighet att starta en egen skola. Det viktiga är inte vem som är huvudman, utan vad som är i skolan. Det är inte skolhuset eller vem som driver skolan som är intressant. Det är den verksamhet som bedrivs i skolhuset som man skall välja.

Anf. 196 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! I dag befinner vi oss i samhället i en situation med en fruktansvärt hög ungdomsarbetslöshet. Vi har inte kommit till rätta med den sociala snedrekryteringen till högre studier. Olika sociala undersökningar visar att klyftorna i samhället håller på att öka. I det här läget och i ett kortare politiskt perspektiv kan jag inte se några sociala, ekonomiska eller pedagogiska skäl till att vurma för att vi skall få fler fristående skolor. Vi vet också att det under föregående år gjordes nedskärningar i vissa kommuner med upp till 40 % inom fritids- och ungdomsskolesektorn.

Jag undrar vad som driver moderaterna att föra den här politiken. Det kan inte vara något annat än rent ideologiska skäl. Eller också är det så att man försöker skapa en sektor där den del som tidigare har varit offentlig skall övertas av marknaden. Sådana försök har gjorts runt om i Europa. Man har emellertid kunnat se att pendeln svänger tillbaka. Man säger att det nog är lika bra att vi satsar på en bred, allmän skola av så hög kvalitet som möjligt, eftersom man har upptäckt att detta på sikt är mest kostnadseffektivt för samhället.

Anf. 197 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag skall säga något som kanske kommer att göra Björn Samuelson litet överraskad. Jag vurmar inte för fler fristående skolor. Jag vurmar för att föräldrar och elever har möjlighet att välja skola. Om de önskar ett fristående alternativ skall de kunna få en sådan möjlighet. Fristående

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Vissa skollags-
frågor*

skolor och kommunala skolor borde få finnas på lika villkor. Jag kan inse att Björn Samuelson har svårt att förstå det. Björn Samuelson tycker att det är viktigt att politiker styr och ställer. Det tycker inte jag. Jag tycker att föräldrarna skall göra det. Föräldrarna skall ha ansvaret för sina barn och kunna välja undervisning för dem, precis som det står i FN:s konvention om mänskliga rättigheter.

Jag skulle vilja ge ett exempel. Jag tror att föräldrarnas ansvar och hur de känner i dessa frågor är betydelsefullt.

Jag har läst en insändare som gjorde ett rätt starkt intryck på mig. Den berörde diskussionen om kvalitet. Rubriken på insändaren var Fristående skola kan vara räddningen.

I insändaren står följande: "Föräldrarna har ofta starkare skäl än någon annan att söka det bästa för sina barn. Vad avgör kvalitet på skolan? Läroplan? Utrustning? Lokaler? Pedagogisk kompetens? Bra och viktiga saker. Men det bästa och mest oemotsägliga beviset på en bra skola är en lycklig och harmonisk elev, som vill till skolan. Det har jag blivit mer och mer övertygad om under de senaste två åren som förälder till en elev, som inte har någonting emot att lära sig nya saker men som har upplevt skolan som en mardröm.

Han biter ihop, samlar sitt mod och går till skolan med gråt i halsen. Skolplikt, sägs det. Ibland undrar jag: finns det alternativ? Det måste finnas. Det måste finnas rättighet till glädje i att vara barn även i ett civiliserat samhälle."

Detta är vad det hela handlar om. För vissa kan det vara fråga om viktiga och betydelsefulla alternativ. För andra fungerar den kommunala skolan jättebra. Vi skall se till att det finns möjligheter, valfrihet, mångfald och alternativ. Det ser jag som vår uppgift i vår egenskap av utbildningspolitiker.

Anf. 198 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Ingenting ligger så nära våra hjärtan som våra barn. Jag tror jag vågar påstå att det gäller alla föräldrar. Det finns säkert också fog för påståendet att föräldrar vill sina barns bästa. Många föräldrar är villiga att göra sitt yttersta för att barnen skall få tillfälle att utvecklas så positivt som möjligt.

Det valfrihetsarbete när det gäller skolan som skett i regering och riksdag under den här mandatperioden har sin utgångspunkt i en stark tilltro inte bara till föräldrarnas vilja att ge sina barn den bästa möjliga utbildningen utan också till barnens förmåga.

Ända sedan propositionen om ändrat huvudmannaskap för särskolan antogs våren 1992 har frågan om föräldrar till utvecklingsstörda barn skall få ett större inflytande över sina barns skolgång varit mycket aktuell. En referensgrupp tillsattes inom Utbildningsdepartementet med uppgift att följa utvecklingen när det gäller skolans och föräldrars samverkan om utvecklingsstörda barn. I gruppen ingår företrädare för särskola, föräldrar och handikapporganisationer.

Enligt gällande bestämmelser har barn som inte kan gå i grundskolan på grund av att de är utvecklingsstörda särskild skolplikt, som skall fullgöras i särskolan. Styrelsen för särskolan i hemkommunen prövar om ett barn skall

tas emot i särskolan. Även om lagtexten inte bestämmer om samråd, uttalas i lagmotiven att det är en självklarhet.

Under allmänna motionstiden väcktes fem motioner – både från regeringssidan och från oppositionen – där det föreslås att föräldrar till utvecklingsstörda barn skall ha ett avgörande inflytande över valet av skolform för barnet. Flera av motionärerna anser det obegripligt att en särskild grupp föräldrar skall undantas en sådan rätt.

I de allra flesta fall förekommer samråd, och man kommer också överens om placeringen av barnen med föräldrarna. Det har dock visat sig att i ett fåtal fall är föräldrarna så missnöjda med det beslut som fattats av styrelsen för särskolan att de har överklagat till Skolväsendets överklagandenämnd. Det kan inte uteslutas att föräldrar har kunnat vara missnöjda med en placering men ändå dragit sig för att klaga. Hur stort problemet är har varit svårt att få en klar uppfattning om.

En del föräldrar har uttryckt en stor känsla av vanmakt när de har upplevt att de blivit överkörda i ett beslut de tillmäter mycket stor betydelse för sina barns framtid. De har ända sedan barnens födsel varit vana vid att engagera sig mycket djupt i barnens utveckling. Detta har kanske varit i högre grad än hos föräldrar till barn vars utveckling följer ett vanligare mönster. De har ofta samarbetat med medicinsk och psykologisk expertis. Trots detta känner många en stor osäkerhet inför skolstarten, kanske inte minst därför att de vet att det slutliga avgörandet i valet inte är deras.

Utskottet instämmer i att ett barns placering i en skola mot föräldrarnas vilja är en dålig grund för barnets skolgång. Därför bör regeringen se till att samverkansformerna utvecklas. Utskottet anför i betänkandet: "När det gäller frågan om vem som skall ha sista ordet, i de fall man inte blir överens om val av nu aktuell skolform, finner utskottet, efter noggrant övervägande, att det är principiellt betänkligt att myndighet ges möjlighet att slutligt ta över föräldrarnas ansvar."

Utskottet föreslår att riksdagen ber regeringen göra en översyn av de regler som gäller för val av skolform för utvecklingsstörda barn, i syfte att föräldrarna i princip får det slutliga avgörandet när det varit omöjligt att komma fram till ett gemensamt ställningstagande beträffande valet av skolform för utvecklingsstörda barn. Översynen skall ske så pass skyndsamt att regeringen kan förelägga riksdagen ett förslag i ärendet före utgången av 1994.

Utskottet framhåller uppfattningen att särskolan även i fortsättningen skall betraktas som en tillgång för skolväsendet. Den kommer säkert att vara det naturliga alternativet för barn som inte bedöms klara den vanliga grundskolan. Det enskilda barnets bästa måste alltid vara norm för valet av skolform.

När det gäller de barn som är gränsfall kommer det alltid att vara ett problem att avgöra vilken skolform som passar dem bäst. Det faktum att utvecklingsstörda barn ofta omplaceras i vissa klasser tyder på detta. Jag fick för en tid sedan reda på ett exempel på en klass med ett tiotal barn. Efter några år var det faktiskt bara två av barnen från den ursprungliga gruppen som var kvar. Vem det än är som har det sista ordet vid valet av undervisningsform kommer vi aldrig att kunna garantera att det är det lyckligaste valet som har

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Vissa skollags-
frågor*

gjorts. Vi kan aldrig helt undvika felbeslut – vem som än fattar beslutet. Det är sant nu, och det kommer förmodligen också att vara sant i fortsättningen.

Jag kan inte låta bli att uttrycka min stora glädje över att det snart kommer att öppnas en möjlighet för föräldrar till utvecklingsstörda barn att få ett avgörande inflytande över sina barns skolgång.

Jag har den övertygelsen att föräldrar till dessa utsatta barn har den kompetens, det omdöme och den mognad som krävs för att ha det avgörande inflytandet över barnens placering.

Eva Johansson efterlyste att detta beslut skulle ha fattats för några år sedan. Ingen skulle ha varit gladare än jag om ett beslut hade kunnat fattas vid den tidpunkten. Men Socialdemokraterna måste tydligen komma i opposition för att inse angelägenheten i denna lagändring.

En utredning fanns till grund för det ställningstagande som flera av partierna ville ta. Enligt denna utredning skulle särskolans styrelse behålla rätten till avgörandet. Såvitt jag förstår var alla partier som då fanns i riksdagen representerade i utredningen. Kds hade inte tillfälle att vara med. Detta är kanske ägnat att tala för en viss ödmjukhet i frågan.

Vi har haft olika åsikter i frågan. Men nu är jag glad att det är ett enigt utskott som ställer sig bakom denna utveckling.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan när det gäller föräldrainflytandet vid beslut om skolform för utvecklingsstörda barn.

I detta anförande instämde Christer Lindblom (fp).

Anf. 199 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Ingrid Näslund säger att ingen hade varit gladare än hon om beslutet hade fattats för två år sedan. Jo, förmodligen många föräldrar med utvecklingsstörda barn.

Precis som Ingrid Näslund säger är frågan utredd. Under de två år som har gått har ingenting hänt. Jag skulle vilja veta vad det är som gör att Ingrid Näslund nu är beredd att fatta beslutet – som har ändrats sedan frågan var uppe till diskussion för två år sedan. Ingrid Näslund och jag var nära att bidra till att finna en lösning på frågan.

Anf. 200 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Eva Johansson påpekade att frågan är utredd. Men den utredningen var klar – om jag minns rätt – innan Eva Johansson hade kommit i oppositionsställning. Jag undrar varför Eva Johanssons parti inte var redo att fatta beslut med den utredningen som underlag när de hade makten.

Jag har inte ändrat uppfattning under denna tid. Det har jag klart deklarerat. Jag har också deklarerat att jag har varit besviken på att det har tagit denna tid att komma fram till beslutet. Det är möjligt att Eva Johansson har haft denna uppfattning under en betydligt längre tid. Men hon har fått vänta på att hennes parti har blivit redo att fatta detta beslut. Jag har i det här fallet fått vänta på att mina regeringskamrater har blivit redo att vara med och fatta detta beslut.

Anf. 201 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det här börjar låta som en ganska gammal och raspig skiva. Så fort vi begär besked från er i regeringspartierna om varför ni agerar som ni gör så hänvisar ni alltid till något som ligger bakåt i tiden och som är vårt agerande. Ni sitter med regeringsmakten. Glöm inte bort det!

Den här regeringsmakten har inte velat göra någonting. Nu är det inte heller regeringen som har lagt fram förslag om en lagändring, utan det uppdraget måste riksdagen tvinga på regeringen. Jag undrade över vad Ingrid Näslund vet i dag som hon inte visste för två år sedan och som nu gör att hon är beredd att medverka till att den här lagändringen kommer till stånd.

Enligt mitt förmenande har vi inte fått reda på någonting nytt därför att regeringens referensgrupp inte har tillåtit att arbeta med att ta fram ett underlag för en lagändring. Den har haft ett ganska vitt uppdrag och följer frågan. Våldigt litet har hänt i den här gruppen, trots att handikapporganisationerna har varit företrädna och så gärna hade velat ha ett vidare uppdrag och få arbeta med frågan.

Anf. 202 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag noterar att Eva Johansson inte har velat svara på min fråga om varför hon väntade tills hon kom i opposition innan hon tog tag i den här frågan med den kraft som hon har gjort under den här tiden. Jag har ju deklarerat varför jag inte har drivit på frågan. Jag har väntat på att det skulle komma ett initiativ, men nu har vi genom motioner från både regeringssida och oppositionspartier fått ett förslag från ett enigt utskott. Det är jag väldigt tacksam för.

Jag är allra mest glad för alla de föräldrar som har kämpat för detta länge. Jag vill hålla med Björn Samuelson om att de har gjort ett mycket bra arbete för att klargöra hur de ser på frågan. Nu hoppas vi att riksdagen skall fatta beslut i enlighet med det eniga utskottet. Det kan vi förvänta oss.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

31 § Tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1993/94:AU7 Tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94 (prop. 1993/94:105 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

Prot. 1993/94:73

16 mars 1994

*Åtgärder mot etnisk
diskriminering i
arbetslivet*

32 § Åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU9 Åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet (prop.
1993/94:101).

Anf. 203 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! I AU9 behandlar utskottet regeringens förslag om åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet. Arbetsmarknadsutskottet har haft att behandla en del av propositionen. De förslag som handlar om åtgärder mot rasistisk brottslighet med ändringar i brottsbalken har överlämnats till justitieutskottet för beredning och behandlas senare av kammaren.

I och med beslutet i detta ärende får vi en ny arbetsrättslig lag som skall gälla på hela arbetsmarknaden. Lagen skall ge skydd både för arbetssökande och för arbetstagare. Diskrimineringsgrunderna är ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, eller trosbekännelse. Vi socialdemokrater godtar regeringens förslag i denna del.

Däremot har vi i utskottet reserverat oss mot utskottsmajoritetens beslut när det gäller yrkandet i vår handikappolitiska partimotion. Vi har där begärt en lagstiftning med förbud mot diskriminering av funktionshindrade i arbetslivet.

Människor med funktionshinder och kroniska sjukdomar behöver i många fall extra stöd av samhället för att kunna finna, få och behålla ett arbete. Rätten till arbete är lika viktig för dessa grupper som för oss som fortfarande betraktas som friska.

Kön av funktionshindrade som vill ha ett arbete men som inte erhåller något ökar under lågkonjunktur. Om vi tittar tillbaka under de år det var högkonjunktur kan vi konstatera att antalet arbetssökande med handikapp i kön även då var orimligt hög och konstant. Vi oroar oss för att dagens höga siffror skall bli bestående även om konjunkturen vänder.

Ett sätt att stärka de funktionshindrades ställning är att införa ett lagfäst skydd mot diskriminering av samma slag som inom jämställdhetsområdet. Riksdagen bör nu ge regeringen i uppdrag att snarast återkomma med en proposition i frågan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 9 beträffande mom. 8 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 204 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Det är mycket glädjande att stå här och kunna konstatera att vi är på väg att få en lagstiftning som förbjuder diskriminering i arbetslivet. Detta säger jag trots att jag kommer att yrka bifall till delar av min meningsyttring, som innebär en ganska stark kritik när det handlar om tillämpningen, området och utformningen av lagstiftningen.

Diskriminering av människor strider mot mänskliga rättigheter. Enligt vår uppfattning är vi helt enkelt folkrättsligt förpliktade, genom FN:s rasdiskri-

mineringskonvention, att ha en lag mot diskriminering i arbetslivet. Sverige har fått kritik för att vi inte har haft denna lagstiftning, och det har gjorts många försök att införa en sådan. Vi i Vänsterpartiet har motionerat, och det har gjorts en serie utredningar. Samtliga de parter och instanser som bryr sig rejält om denna fråga har yrkat att en lagstiftning skall införas.

Vi hade varit gladare om utskottet hade kommit närmare det förslag som Diskrimineringsombudsmannen lade fram 1989. Delar av det förslaget har vi inkorporerat i vår motion med anledning av propositionen. Men utskottet har inte följt vår linje. Jag tänkte bara i all korthet redogöra för några punkter som vi tycker är särskilt viktiga.

Diskriminering i arbetslivet är mycket vanlig. Jag tycker att utskottet gör ett starkt understatement när man i betänkandet säger att det "finns skäl att anta att etnisk diskriminering förekommer på den svenska arbetsmarknaden och att nuvarande rättsregler inte ger ett tillräckligt gott skydd".

AMS, Diskrimineringsombudsmannen, Flyktingrådet – ja, det är många som talar ett helt annat språk: det är vanligt att diskriminering förekommer. Nuvarande rättsläge gäller inte alls, vilket utskottet påpekar på ett annat ställe i betänkandet: "Någon rättslig möjlighet att ingripa ens mot uttrycklig etnisk diskriminering i en anställningssituation finns emellertid inte." Det är därför så mycket viktigare att införa en lagstiftning.

Våra alternativ innebar och innebär ett generellt förbud. Det är i enlighet med vad Diskrimineringsombudsmannen föreslog. Det är i enlighet med vad experten i EDU, Utredningen om etnisk diskriminering, Gunilla Upmark, har föreslagit. Det är i enlighet med vad Invandrarverket och Flyktingrådet har krävt.

Det innebär att man mycket starkare betonar begreppet diskriminering. Det innebär inte att man nödvändigtvis måste ha en anställning som gör att man blir förbigången, så att man därmed får föra en argumentation som kanske mera handlar om meriter och meritvärdering. Det är fråga om just diskrimineringen när man blir förbisedd, förbigången, inte blir kallad till en intervju eller blir ratad direkt. Det är just den diskriminering som skall vara brottet.

På samma sätt menar vi att indirekt diskriminering skall vara förbjuden och leda till sanktioner. Det är mycket vanligt, kanske vanligare, med en indirekt diskrimineringssituation än en direkt. Därmed inte sagt att det är självklart enkelt att skilja på de här begreppen.

Här säger utskottet att man tar för givet att vi menar att en indirekt diskriminering handlar om en uttrycklig och avsiktlig diskriminering. Men det är inte alltid så enkelt. I vår motion har vi också definierat det så som det brukar definieras, t.ex. i den engelska lagstiftningen och i Diskrimineringsombudsmannens förslag: Indirekt diskriminering innebär att till synes neutrala regler eller villkor uppställs som gäller för alla men som får till följd, rent faktiskt, att det bara är medlemmarna i en viss grupp eller i vissa grupper som missgynnas. Det kan handla om överdrivna krav på kunskaper i svenska språket. Det kan handla om viss klädsel – det har förekommit sådana fall, med sikh och turbaner. Det är alltså sakligt omotiverade krav, som får till effekt att människor tillhörande en annan etnisk grupp särbehandlas negativt.

För oss har det varit viktigt att markera att lagstiftningen är för begränsad. Många andra instanser har markerat detsamma. Jag upprepar: Diskrimineringsombudsmannen följer vår linje, liksom experten i Diskrimineringsutredningen.

Vi har även föreslagit att ekonomiskt skadestånd skall kunna utverkas, eftersom man inte kan ogiltigförklara det faktum att man inte får en anställning.

Vi har också betonat – det kanske är det allra viktigaste – möjligheten att fördela rättegångskostnader, så att människor inte undviker att gå till domstol för att få sin sak prövad därför att de är rädda att få betala motpartens rättegångskostnader. En regel om sådan fördelning av rättegångskostnader hade varit mycket rimlig att införa i detta fall.

Det här betyder, summa summarum, att vi vill utvidga skyddet mot diskriminering. Vi vill både utvidga tillämpningsområdet och skärpa själva utformningen av förbudet mot särbehandling av etniska skäl.

Vi vill också se till att processen, rättegångssituationen, inte innebär att man håller tillbaka prövningar i domstolen som borde ha kommit till stånd.

Herr talman! Jag ställer mig bakom Vänsterpartiets meningsyttring, som jag har avgivit till betänkandet, men jag yrkar bifall till utskottets hemställan under mom. 3, 4 och 6, för att spara tid vid voteringen.

Herr talman! Ytterligare några frågor berörs i detta betänkande. Diskriminering är något fasansfullt för den som drabbas. I december 1993 avlog riksdagen en motion från Vänsterpartiet om viss politisk diskriminering. Jag har sett många sådana fall.

Jag har också sett fall där människor som har fysiska eller andra handikapp diskrimineras. Det finns all anledning att göra något på detta område.

Jag vill därför yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen, som avser diskriminering av handikappade.

Låt mig säga att det här blir allt vanligare i dag, när det ställs hårdare krav i arbetslivet, där man skall bli socialt accepterad, skall vara med i ett team, skall ställa upp och det blir ett slags samhörighet. Den som är litet ovanlig riskerar att slås ut.

Slutligen, herr talman, vill jag notera att utskottet har behandlat vår motion Ju615 mycket positivt. Den handlar om diskriminering av homosexuella. Just i motionens text talas det om att det vore bra att inkorporera ett förbud mot diskriminering av homosexuella i den här lagstiftningen, men den gäller trots allt etnisk diskriminering.

När det handlar om diskriminering av homosexuella är situationen lika förfärande för individen. Det är med mycket stor glädje som jag har kunnat konstatera att utskottet förklarar att en sådan här lagstiftning är behövlig, men att den måste beredas närmare av regeringen i samband med en del andra förslag på det området. I det fallet är jag alltså utomordentligt nöjd med utskottets behandling.

Anf. 205 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 9 tillstyrker utskottet regeringens förslag att med verkan fr.o.m. den 1 juli 1994 införa reg-

ler och förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. De nya reglerna skall tillsammans med de nuvarande utgöra en ny lag mot etnisk diskriminering.

Det råder enighet om den grundläggande synen i detta betänkande, nämligen att diskriminering är av ondo. Samtidigt får lagstiftaren inte låta sig förblindas i sin iver att uppnå viktiga mål, så att i stället rättssäkerheten träds för när.

Saklighet, opartiskhet och meritvärdering bör principiellt ligga till grund för anställning. Även om en jämförelse av meriter är nödvändig även vid etnisk diskriminering, liksom vid brott t.ex. mot jämställdhetslagen, kan även många andra faktorer tillkomma. Den som haft diskriminerande avsikter straffas. Anklagelser mot en arbetsgivare om etnisk diskriminering har en moraliskt nedsättande innebörd, varför lagstiftningen kan komma att bidra till att arbetsgivaren blir mer medveten om sitt förhållningssätt och därmed beter sig så att han inte riskerar att drabbas av lagen.

Det råder delade meningar om det ur rättslig synpunkt nödvändiga i att införa nationell lagstiftning på området. Oavsett synpunkterna i detta avseende föreslår regeringen och nu utskottet att nationell lagstiftning införs.

Vår lag mot etnisk diskriminering från 1986 omfattar hela samhällslivet och fördömer totalt etnisk diskriminering, dock utan att innehålla förbud. Lagligt skydd mot diskriminering finns även i LAS. Överträdelse kan leda till skadestånd. Den fria arbetsledningsrätten får inte tillämpas otillbörligt eller godtyckligt.

Den lag som nu föreslås gäller hela arbetsmarknaden. Den gäller både arbetssökande och arbetstagare. Överträdelse sker om någon verkligen handlar diskriminerande, dvs. på grund av någons etniska ursprung avstår från att anställa. Själva beslutet att diskriminera utgör grunden för överträdelsen. Att mer allmänt lagstifta mot diskriminerande beteende skulle kunna leda till orimliga situationer och riskera rättssäkerheten.

Om beteendet lett till att något annat än saklig grund bidragit till särbehandling av en arbetssökande, kan detta läggas arbetsgivaren till last. Skadestånd kan då utdömas. Längre kan man knappast gå i en rättsstat.

Vad beträffar arbetssökande gäller ideellt skadestånd, eftersom det här är förenat med ofta omöjliga bedömningar att fastställa när en tänkt anställning skulle ha börjat eller slutat respektive vilka löne- och anställningsvillkor som skulle ha gällt, om en förhandling eventuellt hade kommit till stånd.

Det kan ifrågasättas om det över huvud taget vore möjligt att konstruera en reglering som kan tillämpas på det otal olika möjligheter som kan uppkomma i en sådan situation. Om man nu även har målet att bevara rättssäkerheten i lagstiftningen, vilket utskottsmajoriteten har, får man hålla godtycket stängd.

Att formulera generella föreskrifter som kan användas i specifika anställningssituationer förefaller vara en vanskelig uppgift. Förbudslagstiftningen måste också gå att tillämpa, och det är lättare än lagen är tydlig än om den är allmän och då ofta oklar. Dessa synpunkter delas av regeringen och utskottet med undantag för vänsterrepresentanten.

Om arbetsgivaren tillämpar neutrala regler men med diskriminerande avsikt, blir detta i praktiken direkt diskriminering, dvs. gränsdragningen mel-

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Åtgärder mot etnisk
diskriminering i
arbetslivet*

lan direkt och indirekt diskriminering är något oklar. Avsiktliga fall av indirekt diskriminering omfattas av lagen.

Vänsterns önskemål om fördelning av rättegångskostnaderna är redan tillgodosett med den undantagsregel som finns i arbetstvistlagen. Om en princip behöver prövas står det AD redan fritt att ändra kostnadsfördelningen. Finns principen redan prövad blir ju ytterligare domstolsbehandling onödig.

Den socialdemokratiska reservationen berör ett mycket viktigt område, de funktionshindrades situation på arbetsmarknaden. Detta är en betydelsefull fråga för regeringen, och därför avsätts 1,5 miljarder kronor för yrkesrehabilitering, 6,4 miljarder kronor för lönebidrag, arbetshjälpmedel, näringshjälp och arbetsbiträde samt 4,9 miljarder kronor för Samhall, inalles 12,8 miljarder kronor.

En ny lagstiftning om arbetslivets tillgänglighet för personer med funktionshinder är aktuell. Den skall ersätta delar i främjandelagen, som ligger för översyn i Arbetsrättskommittén, vilken beräknas vara klar våren 1994. Det finns därför skäl att avvakta ARK:s överväganden, så att en samlad bedömning kan göras när det gäller de funktionshindrade. Detsamma gäller beträffande de homosexuella, som ju berörs av Partnerskapskommitténs resultat, vilket nu bereds i regeringkansliet.

Även om Vänstern inte är helt nöjd med längden i steget, kan man konstatera att alla partier tycker att arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 9 är ett steg i rätt riktning och att det finns stor enighet i betänkandets huvudsakliga delar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 9 samt avslag på den socialdemokratiska reservationen och Vänsterns meningsyttring.

Anf. 206 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater är medvetna om att den sittande Arbetsrättsutredningen har i uppdrag att i sin översyn innefatta även främjandelagen från 1973. Vi har dock med tanke på de hittillsvarande resultaten inga större illusioner om vad den översynen kommer att resultera i. Risk finns att de tidigare utredningsförslagen, som bifallits och trädde i kraft den 1 januari 1994, leder till ytterligare utslagning av kroniskt sjuka och andra med nedsatt arbetsförmåga samt minskar de handikappades möjligheter att få fast plats i arbetslivet.

Anf. 207 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! Om det hade varit så att socialdemokraterna suttit i regeringsställning, skulle situationen ha varit exakt densamma, men med omvända förtecken. Riksdagen brukar inte föregripa beredning och utredning, i synnerhet inte när det finns olika uppfattningar i frågan, och det vet Lahja Exner. Om ni hade varit i regeringsställning, hade också ni väntat till dess att beredningen av frågan varit klar i regeringkansliet.

Anf. 208 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! De funktionshindrade är ju, som Charlotte Cederschiöld nämnde i sin tidigare replik, en prioriterad grupp t.ex. i våra arbetsförmedla-

res verksamhet. Jag vet att många av dessa gör stora ansträngningar för att öppna dörren till arbetsmarknaden för denna grupp. Men de slåss mot väderkvarnar när 80 000 funktionshindrade knackar på dörren och kraven från arbetsgivarna ökar. När 600 000 personer står utanför den ordinarie arbetsmarknaden är det inte lätt för den funktionshindrade att hävda sig utan uttryckligt stöd i vår lagstiftning.

Bara det faktum att över 60 000 personer, däribland alltför många relativt unga, förtidspensionerades under 1993 är bevis nog för att situationen är helt oacceptabel. Detta borde hela riksdagen inse, inte minst Charlotte Cederschiöld, som ofta är en mycket ivrig förespråkare för att vi skall hantera skattebetalarnas medel med stor varsamhet. Förtidspensioneringen kostar faktiskt väldigt mycket pengar. När man ser att de praktiska arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och ökade personalresurser till arbetsförmedlingarna inte räcker till, borde man efter många års utredande komma till skott.

Anf. 209 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! Nu blandar Lahja Exner ihop det litet grand. Jag har aldrig någonsin uttalat mig för att det skulle vara bättre med förtidspensionering än att befinna sig på arbetsmarknaden. Jag har tvärtom precis samma uppfattning som Lahja Exner, att det gäller att bereda de funktionshindrade bättre tillgång till arbetsmarknaden. Jag har ingen annan uppfattning än att vi skall stärka deras möjligheter att få arbete och behålla sitt arbete.

Det är också därför som regeringen har en utredning på gång och kommer att lägga fram ett lagförslag om att öka arbetsmarknadens tillgänglighet för de funktionshindrade. På den punkten har vi exakt samma uppfattning. Det är bara beträffande tidpunkten när det skall ske som våra uppfattningar skiljer sig. Vi är mycket angelägna om att producera bra lagförslag, så att vi inte hamnar i lägen där vi måste tänka om och ändra. Vi vill att de lagförslag som läggs fram skall ha hög kvalitet.

Anf. 210 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill understryka några saker. Det har gått väldigt långsamt, och det har varit en väldig motvilja mot att lagstifta i det här ärendet. Charlotte Cederschiöld säger att det är viktigt med rättssäkerheten, och jag delar den uppfattningen. Men tänk då på rättssäkerheten för dem som har diskriminerats! De är många, och de har ökat i antal.

När det gäller de sakliga frågorna vill jag säga att indirekt diskriminering är mycket vanlig. En mängd olika krav kan ställas där man kan hävda att det inte är fråga om avsiktlig diskriminering och där det är oerhört svårt att bevisa att förfarandet är avsiktligt. Jag tycker att det rimliga är den uppfattning som Diskrimineringsombudsmannen hade, nämligen att arbetsgivaren kanske inte insett men rimligen borde ha insett den diskriminerande effekten av viss föreskrift. Så har man för övrigt i lagstiftningen både i USA och i England.

Sedan skall man ha höga krav på bevisning för att ha rättssäkerhet, och det kommer man att ha. Det kommer inte att vara lätt att döma en person för diskriminering.

På samma sätt är det när det gäller att ha ett mer generellt begrepp än vad

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Åtgärder mot etnisk
diskriminering i
arbetslivet*

som föreslås i den här lagen. Här är det t.ex. nödvändigt att någon anställs för att jag skall kunna hävda att någon har blivit diskriminerad. Det finns många situationer där alla sökande är invandrare, och invandrare passar inte. Frågan dyker aldrig upp, trots att det uppenbart är en diskriminerande situation för invandrare.

Det är sådant som vi från Vänstern vill komma åt, och det var sådant som Diskrimineringsombudsmannen ville komma åt, just det diskriminerande momentet i anställningssituationen. Jag beklagar att man inte har kunnat komma oss till mötes där. Men trots att jag är mycket kritisk så vidhåller jag min ståndpunkt att det är ett framsteg och ett mycket stort framsteg att Sveriges riksdag kommer att anta en lag som förbjuder och straffsanktionerar diskriminering i arbetslivet av etniska skäl.

Anf. 211 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! Ja, det är glädjande att Hans Andersson och jag i alla fall är så pass överens som vi faktiskt är i den här frågan. Det är bra att vi är ense om att behålla rättssäkerheten och undvika för mycket luddighet i lagstiftningen. Men det står faktiskt i Hans Anderssons meningsyttring att ett förbud mot indirekt diskriminering skulle träffa alla situationer då en arbetssökande blivit orättvist behandlad.

Skall man se till att få domslut på alla situationer då en arbetssökande har blivit orättvist behandlad, kommer man att sträcka ut lagstiftningen mycket mycket långt. Det är klart att det då blir väldigt svårt att vara tydlig och bibehålla rättssäkerheten.

Den som gör sig skyldig till avsiktlig diskriminering kommer att fällas. Det måste då faktiskt finnas skäl när man dömer, och med den här lagstiftningen tvingar man också arbetsgivarna att framföra skäl. Jag tror att man därmed uppnår båda målen, att vi får en bra lagstiftning mot etnisk diskriminering och en lagstiftning som bygger på rättssäkerhet.

Anf. 212 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Vi är alltså inte överens, och vi kan inte klara ut det i det här replikskiftet. Men en viktig sak återstår att säga.

En stor del av verkan av den här lagstiftningen är normbildande, det är jag alldeles övertygad om. Det är då viktigt att man får med i diskussionen och att man får rättsligt prövade en stor mängd ärenden eller åtminstone har möjlighet att pröva dem rättsligt.

Jag menar att lagstiftningen, som den nu föreslås och förmodligen kommer att beslutas, är för begränsad. På det sättet kan lagstiftningen komma i vanrykte. Om många människor upplever en direkt diskriminering men arbetsgivaren t.ex. inte anställt någon svensk efter att ha förkastat alla invandrare, går det inte att pröva ärendet. Då är risken väldigt stor att lagstiftningen kommer att uppfattas som ett sken. Det är farligt.

Det finns flera likheter med vad som har hänt på området könsdiskriminering. Det är farligt om man har en för vag och för svag lagstiftning och om den är för svår att pröva rättsligt. Det är också skälet till att jag tycker att frågan om rättegångskostnaderna är viktig. Det finns möjlighet att inskrida så att man fördelar kostnaderna, men det är inte alldeles säkert. Vi hade

velat ha en speciell regel som kunde lyfta det här området till att ha den dignitet som det borde ha.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Anf. 213 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! På den här punkten har vi olika önskemål, Hans Andersson och jag. Till skillnad från Hans Andersson önskar faktiskt inte jag att det skall inträffa många diskrimineringsfall, som Hans Andersson uttryckte sig, utan jag önskar att det skall bli få diskrimineringsfall. Däremot önskar jag att de skall bli rättsligt behandlade och att de drabbade skall känna en trygghet i lagstiftningen de gånger sådana fall inträffar.

*Åtgärder mot etnisk
diskriminering i
arbetslivet*

Anf. 214 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Riksdagen kommer, som tidigare talare redan har sagt, att kunna fatta ett beslut med mycket stor räckvidd, och jag instämmer i uppfattningen att det är mycket glädjande att detta kommer att ske om inte i alldeles fullständig så åtminstone mycket bred enighet. Det här är ett viktigt steg på vägen mot lika behandling av människor som lever och verkar i vårt land oavsett etnisk bakgrund. Vägen hit har emellertid varit lång – onödigt lång.

Diskriminering i arbetslivet på etnisk grund är liksom annan diskriminering ofta svår att komma åt. Frågan om huruvida en person förfördelats på grund av diskriminering t.ex. på etnisk grund eller på grund av kön är ofta mycket svår att entydigt belägga. Däremot är det uppenbart att förekomsten av diskriminering på dessa grunder är omfattande.

Herr talman! Redan för mer än 15 år sedan tillsatte dåvarande statsrådet, ansvarig för bl.a. invandrarfrågor, Rolf Wirtén den s.k. diskrimineringsutredningen, som hade till uppgift att också överväga åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. 1983 lade utredaren, Invandrarverkets förste generaldirektör Kjell Öberg, fram ett förslag om lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet.

Kjell Öberg föreslog ett lagfäst förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. En arbetsrättslig lag föreslogs med Arbetsdomstolen som enda forum. Förslaget uppvisade stora likheter med jämställdhetslagens förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av kön. Förslaget lades emellertid i en skrivbordslåda av den dåvarande regeringen, som tillträtt efter valet 1982.

Det förslag vi i dag har att ta ställning till, och som framlagts av invandrarminister Birgit Friggebo, innebär ett lagfäst förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Lagstiftningen inordnas i det arbetsrättsliga regelsystemet med Arbetsdomstolen som huvudsakligt forum. Diskrimineringsombudsmannen får en processförande roll som motsvarar Jämställdhetsombudsmannens.

Vägen hit var lång. Kjell Öberg och landets många invandrare har fått vänta länge. Det är därför ytterst glädjande med den breda enighet som nu äntligen uppnåtts.

Herr talman! Principiellt medger naturligtvis inte svensk rätt diskriminering på t.ex. etnisk grund, men något generellt rättsligt förbud har inte funnits hittills. Sverige har ratificerat flera internationella konventioner som också inbegriper åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Dessa kon-

ventioner föreskriver inte någon absolut skyldighet att lagstifta mot etnisk diskriminering i arbetslivet, och utredningen om åtgärder mot etnisk diskriminering konstaterade likaså i sitt slutbetänkande hösten 1992 att konventionerna inte innebär någon absolut skyldighet att lagstifta, men att det skulle vara mest förenligt med deras syfte att införa lagstiftning.

Folkpartiet liberalerna har länge krävt att också diskriminering på arbetsmarknaden på etnisk grund skall vara förbjuden. Det har ju sedan länge gällt för diskriminering på grund av könstillhörighet. Ett lagstiftat förbud innebär en möjlighet att lagföra uppenbar och avsiktlig diskriminering på etnisk grund.

Liksom i fråga om diskriminering på grund av könstillhörighet finns det naturligtvis en stor gråzon som är svår att bevisa och närmast omöjligt att komma åt med lagregler.

En lagstiftning torde därför alltid framför allt få en opinions- och normbildande funktion. Nuvarande regelsystem har inte denna funktion.

Normbildningsfunktionen är tillgodosedd och har ett starkt stöd i det förslag vi nu fattar beslut om. Man påverkar också gråzonen bäst med opinions- och normbildning. Lagtextdeklarationer som inte erbjuder några praktiska möjligheter att komma åt gråzonsfall riskerar tvärtom att undergräva tilltron till lagen och dess syften.

Att överlämna frågan till arbetsmarknadens parter skulle ha inneburit en begränsning av skyddet till dem som är medlemmar hos parterna. En lagstiftning torde också ha en klart starkare normbildande funktion än vad ett kollektivavtal skulle haft. Det ger ett klart och entydigt besked om samhällets inställning till etnisk diskriminering i arbetslivet, och det gör den lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet som riksdagen nu kommer att anta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 215 BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag skall i mitt inlägg ytterligare belysa det socialdemokratiska förslaget om en antidiskrimineringslag på handikappområdet.

Jag vill påminna om att det snart är två år sedan Handikapputredningen lade fram sitt slutbetänkande "Ett samhälle för alla". Det är ett mycket viktigt betänkande – principiellt, och också i sak. Poängen med detta betänkande är att vi måste komplettera de traditionella metoderna inom handikappområdet med nya för att nå fullgoda resultat i framtiden. Utredningens huvudsakliga budskap är att det är den rättsliga ställningen som måste stärkas för människor med funktionshinder.

En sak är väldigt viktig i det sammanhanget. Det rådde fullständig politisk enighet om detta i Handikapputredningen. Utredningen lade också i fullständig enighet fram en rad lagförslag om tillgänglighet, om ansvar – vilket är en mycket viktig fråga på handikappområdet – och om underlåtenhet att ta ansvar. Det hela ramas in av två förslag till antidiskrimineringslagar, varav det ena berör arbetsmarknaden och handlar om arbetslivets tillgänglighet.

Utredningen föreslår sedan att en processförande ombudsman skall inrättas som har en övervakande funktion i likhet med Diskrimineringsombudsmannen. Uppgiften skall vara att bevaka området.

I höstas, alltså ett och ett halvt år efter det att utredningen lagt fram sina

förslag, kom det signaler från regeringskansliet om att man inte tänkte lägga fram några lagförslag. Man tänkte i stället ta fasta på ombudsmannatanken. Man ville lägga fram ett förslag om en opinionsbildande ombudsman som inte skulle ha sin förankring i någon lagstiftning.

Detta är kanske det viktigaste i bakgrunden till Socialdemokraternas partimotion på handikappområdet i år.

En del av den lagstiftning som Handikapputredningen föreslagit är av det slaget att den behöver ytterligare beredning. Men den beredningen borde rimligtvis kunna ha ägt rum nu.

Det finns också förslag som man kan ta fasta på. Ett av dem är den del av lagen om arbetslivets tillgänglighet som handlar om själva diskrimineringsfrågan. Här har vi en tradition från jämställdhetslagstiftningen som borde kunna omsättas på handikappområdet. Vi föreslog detta i vår motion.

Diskriminering av människor med funktionshinder förekommer och har förekommit i alla tider inom arbetslivet på grund av bristande kunskap, felaktiga föreställningar om vad ett handikapp innebär och fördomar om vad man kan uträtta som funktionshindrad. Därför är ett sådant förslag ett oerhört viktigt steg för att stärka handikappades ställning i arbetslivet och i samhället generellt.

Vi sträckte oss inte längre än till att begära att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett förslag om en sådan lagstiftning. Vi tyckte att det var ett ganska rimligt förslag mot den bakgrund jag nyss har skisserat.

Utskottsmajoriteten avstyrker nu detta förslag och hänvisar till Arbetsrättskommittén. När man inte vill göra någonting är det tur att det finns ytterligare utredningar att hänvisa förslagen till. Ärendet är utrett och remitterat, Charlotte Cederschiöld! I en av de största remissomgångar som Socialdepartementet har skådat har det lämnats synpunkter på Handikapputredningen och följaktligen även på förslagen.

Samtidigt hör vi från socialminister Bengt Westerberg att han tänker fullfölja tanken om att frånga lagstiftningsförslagen och nu lägga fram ett förslag om en ombudsman som enbart skall vara opinionsbildande. Detta förslag skall tillämpas i tre år, och därefter skall det hela utvärderas. Man tar på detta sätt chansen att mer eller mindre avskryva Handikapputredningens stora satsning på att stärka det rättsliga skyddet för handikappade. Det verkar som om regeringen har tappat sugen helt och hållet när det gäller att fortsätta reformarbetet på handikappområdet.

Jag beklagar naturligtvis att utskottsmajoriteten intagit denna ställning och inte velat ge regeringen det uppdrag vi socialdemokrater har föreslagit.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

*Åtgärder mot etnisk
diskriminering i
arbetslivet*

33 § Statliga arbetsgivarfrågor, anslag

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU10 Statliga arbetsgivarfrågor, anslag (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

34 § Arbetsdomstolen m.m., anslag

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU20 Arbetsdomstolen m.m., anslag (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

**35 § Anslag till Lantmäteriverket och Centralnämnden för fastighets-
data m.m.**

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1993/94:BoU10 Anslag till Lantmäteriverket och Centralnämnden för fastig-
hetsdata m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

36 § Anslag till främjande av rennäringen m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1993/94:BoU11 Anslag till främjande av rennäringen m.m. (prop.
1993/94:100 delvis).

Anf. 216 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Någonting som ofta glöms bort i ärendebehandlingarna i de olika fackutskotten är faktiskt det statsfinansiella läget. Vi glömmer gärna de övergripande problemen när vi skall fördela kostnader och går då som regel efter uppgifter om tidigare års utgifter med en viss uppräknings.

Det ärende vi behandlar gäller rennäringen. Rennäringen är till alltför stor del bidragsfixerad. Näringen tar alltför litet ansvar för sitt eget arbete. Nu när Sametinget bildats bör näringen självt börja få ta ansvar för sin verksamhet.

Därför borde vi använda samma princip som vi numera använder när det gäller kommunerna, nämligen att ge statsbidraget i *en* påse. Vi borde samtidigt rimligtvis kunna minska bidraget, så att arbetet genomförs på ett mer effektivt sätt.

Wilken näring har gratis råvara och därefter betalt för sitt svinn? Nej, det behövs mindre detaljstyrning, och det behövs mer eget ansvar.

I det betänkande vi nu skall debattera har man gått efter principen att föregående års anslag med höjningar skall bestämma storleken på nästa års anslag. Vi i Ny demokrati tycker att det är fel. Vi har reserverat oss på två punkter. Det gäller dels prisstödet för kasserade renar, dels ersättningen för viltskador.

Vi är väl medvetna om att detta handlar om förslagsanslag och att det är litet grand ett slag i luften att markera en minskning av ett förslagsanslag. Men vi vill gärna göra det som en tydlig markering av att man måste titta närmare på detta.

Det är kanske hårda ord att använda i sådana här sammanhang, men såvitt jag förstår har man blivit alltför bidragsfixerad. Det är dags att vi börjar att ställa litet krav på näringen. Eftersom man nu på eget initiativ har krävt och också fått sitt sameting är det också dags att begära att man inom näringen själv medverkar till att rationalisera näringen.

Jag har även förstått att man i alltför liten utsträckning försöker att marknadsföra sina produkter och att de till stor del ligger i lager långa tider utan någon direkt marknadsföring. Vem kan sälja sina varor, oavsett vad det är för någonting, om man inte försöker att marknadsföra dem?

Vi har anledning att kräva ett nytt tänkande och nya idéer när det gäller ansvaret för rennäringen, hur den skall formas och hur de statliga resurserna skall fördelas. Sedan ankommer det på näringens representanter att fördela stödet på ett sätt som de anser lämpligt.

Herr talman! Med detta kanske litet tillspetsade inlägg får vi se om vi kan få någon debatt i ärendet.

Anf. 217 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Hösten 1992 beslöt riksdagen att inrätta ett sameting. Det har nu verkat sedan hösten 1993. Detta sameting är egentligen en statlig myndighet som skall ta till vara samernas intressen och, som det står i betänkandet, verka för en levande samisk kultur. Jag hälsar med tillfredsställelse att detta har blivit verklighet.

I en motion som behandlas i detta betänkande kräver man att Svenska samernas riksförbund även framöver skall vara den samtalspartner som staten skall tala med för att fördela de anslag som det är fråga om. Det anser utskottet inte är rimligt. Utskottet säger att det är såväl rimligt som naturligt att Sametinget ges denna möjlighet att påverka fördelningen av dessa anslag.

Också frågan om renbetesinventeringen tas upp i motioner, och där gör även utskottet en markering. Renbetesinventeringen är ett viktigt och utmärkt instrument för att bestämma tillgången till bete och därmed hur många renar som kan finnas inom aktuellt område.

Denna inventering har tyvärr gått ganska långsamt. Man är dessutom osäker på om de metoder som hittills har tillämpats är de riktiga. Här gör utskot-

tet ett tillkännagivande om att man måste reda ut metodfrågan och att en plan bör upprättas för hur inventeringen skall gå till i framtiden så att inventeringen inte avstannar.

Utskottet gör en markering när det gäller prisstödet utformning och noterar att Jordbruksverket har lagt fram förslag till hur prisstödet skall utformas. Utskottet säger slutligen att ett särskilt tillkännagivande inte är nödvändigt med de skrivningar som är gjorda i detta hänseende.

Det finns även motioner som gäller det radioaktiva nedfallet och de cesiumhalter som finns såväl i renkött som i vilt. Men även där avstyrker utskottet motionskraven. När det gäller kostnaderna för analys av cesiumhalt i vilt anser utskottet att det är en ganska blygsam kostnad, som bör kunna bäras av jägarna själva. Så långt är utskottet enigt.

Det har till utskottets betänkande fogats två reservationer från Ny demokrati som gäller dels anslag till prisstöd till rennäringen, dels anslag till ersättning för viltskador m.m.

Jag vill rent övergripande säga att det ligger en del i det Bo G Jenevall säger. Man måste i varje fråga ta ställning och väga in det statsfinansiella läget. Det får inte bli slentrian i anslagsframställningar i dessa hänseenden eller i andra. Bo G Jenevall förordar även mindre detaljreglering och att man bör ställa krav på näringen att själv klara sina finanser med mindre anslag från statsmakternas sida.

Nu får vi dock inte glömma att det råder utomordentligt speciella förhållanden i dessa områden. Det är arktiskt klimat och svåra förhållanden. Det är också angeläget att vi i framtiden har kvar rennäringen och den samiska kulturen. Det måste finnas ett ansvar för staten så att dessa värden inte går till spillo.

Bo G Jenevall säger också att reservationerna och motionskraven egentligen är ett slag i luften. Ja, det är nog på det sättet. Det är helt uppenbart. Att ge sig på anslagen och skriva ner dem med ett visst antal miljoner kronor kan vara bra ur vissa synpunkter och se bra ut i besparingstider. Men eftersom det är förslagsanslag är det avgörande ju inte detta, utan det är de regler som styr utbetalningen av dessa anslag och detta stöd.

Det man borde ha gjort om man velat nå de resultat som Bo G Jenevall efterlyser hade varit att förändra och sänka ersättningsnivåerna per kilo renkött och även ändra andra regler som styr ersättningen för skadade renar och viltskador. Men sådana förslag fanns det faktiskt inte i motionerna och heller inte i reservationerna. Därför är det mycket svårt för utskottet att kunna ta ställning till detta.

Utfallen av dessa båda anslag blir vad de blir med de regler som är antagna. Därför kan man inte göra mycket åt det. Det är möjligt och ganska troligt att anslagen inte till fullo kommer att utnyttjas, och det är att hälsa med tillfredsställelse. Då har vi uppnått ett visst syfte. Men det går inte bara att rakt av säga att vi nu skall ta bort ett antal miljoner kronor utan att ändra de underliggande reglerande bestämmelserna för detta.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan med undantag av de två reservationer som jag yrkar avslag på.

Anf. 218 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Vi är alltså överens om att man bör ställa krav och att man skulle kunna minska anslagen på ett annat sätt genom ett sänkt kilopris.

Då vill jag fråga Bertil Danielsson varför inte majoriteten i utskottet kunde vara med på att diskutera fram en styrande sänkning, skriva betänkandet litet tuffare och sända de rätta signalerna till näringen. Likadant hade utskottet kunnat tala om en kommande förändring av statsbidragen i form av ett bidrag till Sametinget.

Anf. 219 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Jag håller med Bo G Jenevall om att man i alla anslagssammanhang måste ställa krav och ifrågasätta om det är en rimlig nivå. Om man skall göra förändringar ställs det också krav på dem som vill förändra att det hela vilar på en säker och fast grund. Man måste veta vad man gör, vilka ingångsvärden man har och vilket resultatet blir. Det materialet förelåg inte. Det fanns inte möjlighet för utskottet att ta fram det i det här sammanhanget.

Jag utgår ifrån att regeringen har den här frågan under observans. Nu har man ju en samtalspartner, nämligen Sametinget, som kan göra att diskussionerna förs på det sättet och i den riktningen som vi är överens om att de skall föras. Jag tror att vi skall vara försiktiga när vi inte vet hur, på vilket sätt och till vilken nivå vi skall sänka dessa anslag. Riksdagen har ett ansvar för att de beslut vi fattar vilar på en så fast grund att vi kan stå för dem i varje läge. Därför tror jag att vi får nöja oss med detta i det här sammanhanget.

Anf. 220 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Med anledning av vad Bertil Danielsson sade hoppas jag att vi kan förvänta oss en förändrad inställning från utskottet i den här frågan i framtiden.

Jag tycker att utskottet borde ha haft underlag för att överväga det tidigare. Det är knappast en ny fråga. Den bör vara grundligt utredd vid det här laget. Den är relativt ny för mig eftersom jag är ny i utskottet. Vi hoppas att vi kan få samförstånd på den här punkten i framtiden.

Samtidigt vill jag passa på att yrka bifall till våra två reservationer i betänkandet.

Anf. 221 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Bo G Jenevall tycker att det borde ha funnits underlag för utskottet att ta ställning i det här hänseendet. Då kan man ställa en motfråga. Här finns det nu ett parti som har ambitionen att direkt och snabbt göra den här nerdragningen. Hur kommer det sig då att man inte hade några förslag när det gäller nivåerna på ersättningen per kilo renkött? Det är ju där knuten ligger. Men det förelåg inga förslag. Den bristen får nog motionärerna ta på sig. Utskottet har inte något ansvar i det hänseendet.

Anf. 222 SIGRID BOLKEÛS (s):

Herr talman! I det här betänkandet avstyrks min motion Bo601 som tar upp kostnadsansvaret för cesiumanalyser i fallvilt, insjöfisk, bär och svamp.

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Anslag till främjande av rennäringen m.m.

Ett enigt utskott har avstyrkt motionen, och jag inser att jag inte kan få någon ändring genom att yrka bifall till motionen.

Motiveringen till avstyrkandet av såväl min som Rolf Dahlbergs motion är synnerligen kortfattad. Inte ett ord sägs om mitt förslag om att regeringen bör överväga om kostnaderna för cesiumanalyser kan delas mellan olika parter. Jag anser att kärnkraftsindustrin skall vara en av kostnadsbärarna. Vad anser bostadsutskottet om det förslaget?

Ni skriver att Gävle kommun tar ut 150 kr per prov medan Hudiksvalls kommun bara tar ut 25 kr. Utskottet delar propositionens bedömning att dessa kostnader bör kunna bäras av jägarna själv. Det är en bedömning som jag reagerar starkt emot när det gäller jägarna i Gävletrakten. Jag skall så kortfattat som möjligt ta fram litet historik om vad som tidigare sagts från utskott och ledande politiker.

När kärnkraftsolyckan i Tjernobyl inträffade våren 1986 var nedfallet över Sverige en nationell angelägenhet. Samma höst lämnade staten ersättning för fällda älgar om cesiumhalten i köttet översteg 300 becquerel, som då var gränsvärde. Vid den tiden instämde näringsutskottet i en motion av John Andersson och skrev att nedfallet hade medfört stora påfrestningar inte bara för företag utan även för många enskilda i bl.a. skogslänens glesbygder. Näringsutskottets skrivning kan inte bara ha gällt rennäringen. När de talade om inkomstbortfall måste rimligtvis även provtagning ha inbegripits.

Börje Hörnlund, som nu ingår i regeringen och anser att jägarna skall stå för kostnaderna själva, krävde i en motion att all provtagning som människor i drabbade områden ansåg nödvändig borde ske gratis samt att utrustning såväl som provtagning borde betalas av staten.

I en interpellationsdebatt framhöll dåvarande miljöministern att den socialdemokratiska regeringen avsåg att se till att kommunerna skulle få bästa möjliga utrustning för att kunna hjälpa människor med information och mätningar.

Herr talman! Min kritik i dag riktar sig inte bara till den borgerliga regeringen. År 1988 höll jag mitt första anförande här i kammaren. Det handlade just om kostnadsansvaret för dem som drabbats av Tjernobylolyckan. Redan efter två år hade det nationella engagemanget och löftena brunnit och försvunnit. Cesiumeländet som vi får leva med i oöverskådlig tid betraktas som ett särintresse. Vem kommer att tro på några löften om Sverige hemsöks av nedfall vid nästa olycka?

Statliga medel har mig veterligt inte getts till provtagning på insjöfisk, bär, svamp, rådjur och småvilt. Totalt 137 600 kr utbetalts i ersättning till några yrkesfiskare. Några ersättningar till fiskevårdsföreningar och liknande organisationer har inte utgått, trots att de lider stora skador på grund av minskad fiskekortsförsäljning.

Redan 1987 blev det tvärslut med statliga bidrag även för analyser av älgkött. Skälet angavs vara att cesiumhalten i älgens föda sjunkit snabbt. Det är möjligt att man handlade i god tro. Men nu vet vi genom forskning att beslutet fattades på felaktiga grunder. År 1992 kom en forskningsrapport om en undersökning som pågått i fem år. Den visade att strålningen från Tjernobyl är borta från åkern men kvar i skogen.

Trots att det är bevisat att beslutet 1987 fattades på felaktiga grunder och

att rådjur, älgar och harar innehåller högre halter cesium i år än när olyckan inträffade anser utskottet att jägarna i Gävletrakten skall betala 150 kr per prov. Tycker ni att det är rimligt att en jägare i t.ex. Österfärnebo, som skjuter en hare och ett rådjur, själv skall betala 300 kr för att få besked om köttet är radioaktivt avfall som skall kasseras eller möjligen bli hundmat?

Ni vet lika bra som jag att jakten i Sverige inte bara är för överklassen, som det är i många andra länder. Det känns i både hjärtat och plånboken när gränsvärdet 1 500 becquerel överskrids. Det är långt ifrån gratis att jaga. Jägarna har ett tryck på sig från samhället att skjuta av för att minska skador på skog och gröda, minska antalet trafikolyckor med vilt inblandat, förhindra epidemier och undernäring på grund av att det finns för många individer av ett visst djurslag m.m.

Det var just viltvården som Sverige fick mycket beröm för i EU-förhandlingarna. Tänk er in i vilka kringkostnader det blir för samhället när allt fler jägare bevisligen slutar jaga för att de inte vill skjuta cesiumvilt och stå för analyskostnaderna!

Jag skulle vilja rapportera från Gävlepolisen angående viltolyckorna. På grund av de milda vintrarna har rådjursstammen ökat. Viltolyckor med rådjur har ökat markant speciellt på Bönanvägen, Furuviksvägen och vägarna på Norrlandet. Varje dag får polisen anmälningar om två-tre rådjursolyckor. Älgolyckorna med person- och fordonsskador har också ökat. Hararna rapporteras inte in, men alla vet att även smådjur gör att bilförare instinktivt väjer och att olyckan kan vara framme. Lägg därtill ökade betesskador på grödor och skog.

Det finns hopp om att arbetet med den unika älgpärmen som sammanställs i Gävle, och som jag skriver om i motionen, kan fullföljas.

Det finns ett guldgruv i utskottets motionssvar. Det är det som skrevs vid sittande bord under justeringen, nämligen att utskottet delar motionärernas oro för verkningarna av det radioaktiva nedfallet och förutsätter att frågan vid en eventuell prövning mellan olika forskningsprojekt ges hög prioritet. Cesium 137 har inte en halveringstid på 30 år som man trott. Det är bara forskning som kan komma fram till det resultatet.

När det gäller huvudfrågan om vem som har kostnadsansvaret är meningarna delade. Gävle kommun, som 1986–1991 lade ut 1 146 000 kronor och sedan skrev till regeringen, anser att ansvaret är statens. I slutet av interpellationsdebatten den 18 november 1993 säger jordbruksminister Karl Erik Olsson att det rör sig om en så ringa kostnad att ansvaret kan bäras på den kommunala sidan.

Man kan ju fråga sig vems åsikter regeringen och utskottet delar när de instämmer i att enskilda som drabbas skall betala upp emot 150 kr för prov samt bilkostnader och tid, som också är pengar.

Proverna skall in innan köttet ruttnar och när labbet är öppet. De flesta jägarna bor inte i Gävle stad. Jag har redan sagt vad arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund ansåg om detta när han tillhörde oppositionen.

Denna fråga är inte ur världen i år eller nästa år, och ingenting tyder på att halterna minskar. Fler kommuner kan i detta kärva ekonomiska läge säga som man säger i Gävle: Nu får staten ta sitt ansvar.

Ja, vad säger utskottet om mitt förslag att alla utpekade – staten, kommu-

nen, jägarna och kärnkraftsindustrin – delar på kostnaderna? Är det så att ni vidhåller att den som lämnar in bär, svamp eller kött ensam skall betala, vill jag veta hur ni har kommit fram till den ståndpunkten.

Herr talman! Rolf Dahlberg och jag avser att återkomma i frågan. Jag har inget yrkande, men jag förväntar mig svar på mina frågor.

Anf. 223 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Det här var en snabb scenväxling. Jag hade alldeles nyss en replikväxling med Bo G Jenevall, som tyckte att vi sparade för litet. Nu anför Sigrid Bolkéus synpunkter som innebär att vi spenderar för litet pengar. Utskottet är – det vill jag poängtera – i de här hänseendena enigt. Det fanns motioner om det här, men vi enades samfällt om att detta inte var möjligt att tillgodose.

Det finns många angelägna uppgifter och områden i vårt samhälle, som man skulle vilja hjälpa och stödja, men det är inte alltid möjligt att göra det. Det måste göras avvägningar. Man måste prioritera och bedöma vad som är möjligt och rimligt. Det utgår ersättning för de här skadorna till dem som har exempelvis rennäring eller visst yrkesfiske som näringsform, men för jakt är det enligt utskottsmajoritetens mening inte möjligt att göra dessa ersättningar eller att tillgodose motionärernas önskemål. Det är en kostnadsfråga. Den kan kanske synas betydelselös ur såväl den enskildes som statens synvinkel, men det är ändå en markering av att vi måste skilja ut det som är angelägnast att stödja.

Jag vill sedan ställa en motfråga till Sigrid Bolkéus med anledning av hennes fråga om vem som eventuellt skulle vara med och betala de här kostnaderna och forskningsinsatserna. I motionen såväl som i anförandet säger Sigrid Bolkéus att kärnkraftsindustrin skall vara med och betala för kostnaderna av det radioaktiva nedfallet. Då är min fråga: Vilken kärnkraftsindustri? Det nämns inte. Är det den svenska kärnkraftsindustrin, eller är det dåvarande sovjetiska kärnkraftsindustrin? Det var ju från Sovjet som nedfallet kom. Det är inget svenskt kärnkraftverk som har förorsakat nedfallet. Det skulle vara ungefär lika rimligt som att Volvo och Saab skulle ersätta människor som skadas av en importerad bil.

Anf. 224 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Det sägs att vi sparar för litet, men här gäller det ju faktiskt människor som helt oförskyllt har råkat ut för något. Vi anser att det är en nationell angelägenhet och inte bara något som berör oss i de drabbade områdena.

Bertil Danielsson säger sedan att det är en kostnadsfråga. Jag undrar om inte snålheten bedrar visheten. Jag talade om en hel del kringkostnader som man inte räknar in.

Vilken kärnkraftsindustri gäller det? frågar Bertil Danielsson. Att skicka räkningen till Sovjet skulle vara ganska meningslöst. Om vi gjorde så, skulle det kanske kunna komma krav på gottgörelse mellan olika länder för miljögifter som är gränsöverskridande. Det skulle bli byråkrati och administration, som säkert skulle försvåra det nödvändiga miljösamarbetet inom EU. Det håller alltså inte.

Naturligtvis menar jag att det är den svenska kärnkraftsindustrin som skall betala. Där borde man väl vara intresserad av vad den energikälla som man håller på med orsakar vid en olycka. Varför skulle inte den svenska kärnkraftsindustrin vara med och bidra till den nödvändiga forskningen? Vi har väl inga garantier för att det inte kan inträffa en olycka här i Sverige, så gamla och slitna som en del av reaktorerna verkar vara nu.

Jag vet att staten har dåligt med pengar, och kommunerna har dåligt med pengar. Det är därför jag lägger fram detta förslag. Jag tycker att det är helt orimligt att jägarna får betala – helst skulle de inte betala någonting, men de kan väl gå in med en fjärdedel. Kanske kan vi också hitta fler samarbetspartner. Någon öppning måste det ändå bli i frågan.

Anf. 225 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Det skulle alltså vara diplomatiska förvecklingar som avhåller Sverige från att kräva det här stödet. I stället ger man sig på de svenska kärnkraftverken, som ingenting har släppt ut, för att det kanske skulle vara lättare att klämma fram pengarna där. Jag delar inte den uppfattningen och det synsättet.

Sigrid Bolkéus säger också att det här är en nationell angelägenhet och att forskningen måste få resurser. Ja, självfallet. Det pågår också forskning. Jag sitter själv i SKI:s styrelse. Där anslås 50–60 miljoner kronor årligen för forskning kring kärnkraftssäkerheten i Sverige. Det finns också andra betydande forskningsinsatser. Det finns internationellt samarbete kring arbetet med att höja säkerheten för kärnkraftsindustrin i Sverige och i andra länder. Huruvida forskningen kring cesiumhalten i vilt skulle ha avgörande betydelse undandrar sig min bedömning, men jag har inte stött på de här synpunkterna i något sammanhang när jag har tagit del av önskemål kring forskningsområden rörande kärnkraftssäkerheten.

Anf. 226 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Några diplomatiska förvecklingar tror jag inte att det är fråga om. Att vi inte kan skicka räkningen till Sovjet beror på att vi aldrig skulle kunna få ett öre därifrån.

Vad gäller forskningen på cesium i vilt har det hittills funnits väldigt dåligt med pengar. Det har inte ens funnits pengar till det pågående blåstensprojektet, som Karl Johan Johanson, professor vid Lantbruksuniversitetet håller på med, utan där får jägarna gå in och betala cesiumanalyserna, och blåstenen betalas av någon skogsfond, och sedan övertar Jägarnas viltskadefond. Det är också jägarnas pengar.

Det behövs alltså pengar till forskning, och det är därför som jag är så väldigt glad över att vi åtminstone fick med detta. Kärnkraftsindustrin över hela världen kommer att få användning av det unika material som man har framställt i Gävle, och som också i hög grad har framställts på ideell basis – det skulle ha kostat flera miljoner om man hade betalat för det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

37 § Byggforskning, fonden för fukt- och mögelskador och åtgärder mot radon i bostäder

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1993/94:BoU12 Byggforskning, fonden för fukt- och mögelskador och åtgärder mot radon i bostäder (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 227 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Det här ärendet handlar om byggforskning, det handlar om fonden för fukt- och mögelskador, och det handlar om åtgärder mot radon i bostäder.

Låt mig först konstatera att vi är överens om fonden för fukt- och mögelskador.

När det gäller byggforskningen finns det anledning att poängtera den oro som vi känner. Vi hade en utfrågning i bostadsutskottet med representanter från byggforskningen och departementet, och vi kan konstatera att det är oroligt på den här sidan. Byggforskningen, som spelar en sådan viktig roll för att vi skall få bra, sunda bostäder och en bra framtid på det här området, har tydligen akut brist på medel och har därför problem att fullfölja de åtaganden man har.

Därför utgår jag ifrån att regeringen ser till att detta fungerar i framtiden, eftersom byggforskningen är en så viktig del av den framtida bostadsförsörjningen. Om regeringen inte gör det kommer vi naturligtvis att följa upp detta.

När det gäller den tredje delen, om radon i bostäder, finns det anledning att uttrycka en stor oro. Numera är det Näringsdepartementet som håller i den frågan. Vi har ju ingen samlad bild över bostadspolitiken i Sverige, utan den är splittrad på en mängd departement.

Näringsdepartementet har sin inställning till radonproblemet. Det är det ett stort problem, i alla fall för oss i bostadsutskottet, och då inbegriper jag även utskottsmajoriteten. Varje år drabbas flera hundra människor av lungcancer som en följd av radonproblemen i våra bostäder. Jag menar naturligtvis inte att Näringsdepartementet bär skulden för detta.

Men vi kan fundera över det som står i regeringspropositionen om att orsaken till att man inte har vidtagit de åtgärder som behövs på området kan vara att fastighetsägarna ser att marknadsvärdena sjunker. Vidare konstaterar Näringsdepartementet i propositionen att det är fastighetsägarnas eget ansvar att se till att problemen blir lösta.

Detta har gjort oss socialdemokrater oroade. För om man lägger över allt ansvar på fastighetsägarna och menar att samhället inte skall bry sig om detta, oroar vi oss alltså för att ingenting kommer att ske på den här fronten.

Nu har jag förstått att utskottsmajoriteten har förhoppningar på regeringen. Det ingår väl i det politiska spelet: Tillhör man regeringspartierna tror man kanske på dem och på vad de har att komma med framöver.

Jag kanske kan ställa en fråga till Agne Hansson. Anser Agne Hansson i likhet med näringsministern att det är fastighetsägarnas uppgift att klara av detta och att samhället i princip inte skall bry sig om problemet?

Vi menar att det krävs snabba åtgärder, inte minst mot bakgrund av att hundratals fall av lungcancer uppkommer genom att vi har detta problem i våra bostäder. Vi har i vår reservation föreslagit att man snabbt skall komma med förslag som syftar till att undanröja problemen.

Därför yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen till det här betänkandet.

Anf. 228 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Lennart Nilsson var oroad för en del saker – ja, för det mesta i dessa sammanhang.

En sak var den akuta bristen på medel till byggforskningen. Jag hoppas att både det som utskottet skriver i betänkandet och den hearing som vi hade i samband med behandlingen av ärendet skall bidra till att man kan lösa problemen på ett för byggforskningen positivt sätt, så att verksamheten kan bedrivas i avsedd takt och omfattning.

Jag förstår att Lennart Nilsson är oroad. Orsakerna till att detta är ett problem är försyndelser som ligger långt tillbaka i tiden. Men det innebär inte annat än att de ändå skall lösas på ett vettigt sätt.

Jag vill omedelbart svara på den fråga som Lennart Nilsson riktade till mig om radon. Svaret kan man finna direkt i betänkandets behandling av ärendet och i den behandling som utskottet, riksdagen och regeringen nu har gett ROT-åtgärderna. Man har ökat insatserna för att sanera radonproblemen betydligt. Det innebär att vi inte anser att detta enbart är en uppgift för fastighetsägarna.

I radonfrågan finns det olika uppfattningar i utskottet. Lennart Nilsson har redogjort för socialdemokraternas uppfattning så till vida att han uttryckt oro för det här problemet. Men han har egentligen inte sagt vad den socialdemokratiska reservationen innebär.

Den innehåller nämligen ett förslag om att slopa bidraget för sanering av radon och i stället införa ett regelverk och öka informationen om åtgärder mot radon. På så sätt skall man tvinga fram en sanering.

I budgetpropositionen redovisas de skilda uppfattningar som finns hos två här aktuella myndigheter. Boverket förordar å sin sida den linje som socialdemokraterna föredrar att välja i detta sammanhang. Strålskyddsinstitutet, som är den andra myndigheten, förordar ett effektivare stöd. Regeringen har valt den senare linjen.

Utskottsmajoriteten finner det inte särskilt effektivt att ta bort statligt stöd för att uppnå ökad effekt i saneringsarbetet mot radon.

Emellertid är utskottsbetänkandet delvis överspelat i nuvarande stund, eftersom det beslut om ROT-åtgärder som riksdagen fattade för två veckor sedan har tagit över.

I det verkställighetsbeslut som riksdagen förhoppningsvis fattar i morgon ökas insatserna mot radon kraftigt.

Anslaget ökas med 20 miljoner och fördubblas därmed. Det uppgår till sammanlagt 40 miljoner kronor innevarande budgetår. Bidragsreglerna förbättras så att bidraget till radonsanering i egna hem utgår med ett maximibelopp per bostad på 25 000 kr. Tidigare bidragsregler gav maximalt 15 000 per hem.

Dessutom beviljas Boverket ett informationsanslag på 100 000 kr. Medlen får även användas till att täcka kostnaderna för att mäta radonnivån i egna hem. Till detta kommer att radonsanering ingår i stödåtgärderna såväl för kommunala lokaler som för flerfamiljshus. Därmed kommer den största satsningen någonsin att göras för att få bort radonproblemet i bostäder och lokaler.

Åtgärderna är välkomna. Radon är ett allvarligt problem i bostäder och lokaler, precis som Lennart Nilsson sade. Uppenbart är att radonförekomsten i bostäder medverkar till en inomhusmiljö där de boende kan ta skada. Radonets cancerframkallande effekt är ju belagd. Men med den satsning som nu görs kan den största enskilda hälsorisken i våra bostäder undanröjas, förutsatt att radonhusen upptäcks. Det är ett av problemen.

Upptäckten av radonhus kan inte tvingas fram annat än av de boende. Men med ett betydligt förbättrat stöd bör nu radonhusen kunna upptäckas och åtgärdas. Jag tror inte att man kan uppnå detta genom tvingande regelverk.

Propositionens förslag tillsammans med ROT-åtgärderna uppfyller inte bara det krav på informationsinsatser som finns i Lennart Nilssons och socialdemokraternas reservation utan går betydligt längre i effektiviseringen och förbättringen av stimulansåtgärderna för radonsanering.

Det är alltså inte fråga om att avveckla stödet, som reservanterna vill göra, utan om en klar effektivisering och förbättring av stödet.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till betänkandets hemställan i dess helhet.

Anf. 229 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! I likhet med Agne Hansson tycker jag att det är bra att man nu äntligen har kommit till skott och sätter sprätt på medlen, som AMS krävde förra året, för att komma till rätta med bl.a. dessa problem.

Så vitt jag kan förstå bygger dessa förslag i stor utsträckning på att vi socialdemokrater har krävt åtgärder för att utveckla ROT-programmet. I budgetpropositionen visades det ju ingen större entusiasm för det. Jag kan bara konstatera att det är bra att detta nu sker och att man får möjlighet att lösa dessa problem.

Vår reservation handlar också om att detta skall kombineras med de åtgärder som vi har föreslagit i våra motioner till bl.a. bostadsutskottet. De handlar om ett ROT-program. En kombination av dessa åtgärder är viktig.

Vi borde naturligtvis ha kunnat komma överens i utskottet, men med tanke på att Näringsdepartementet inte vill att samhället över huvud taget skall bry sig om någonting har vi varit misstänksamma. Jag tror nog att Agne Hansson och jag skulle kunna komma överens, men av naturliga skäl är vi misstänksamma mot det moderatstyrda Näringsdepartementet.

Anf. 230 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det är i sak ingen större skillnad mellan våra åsikter, även om man också inbegriper resonemangen kring ROT-åtgärderna.

Det är dock litet svårt att förstå Lennart Nilssons oro och misstänksamhet gentemot Näringsdepartementet. Jag har ingen anledning att hålla ett längre

försvarstal för departementet, men utgångspunkten för Lennart Nilssons kritik är ju att departementet inte bryr sig om att effektivisera stödet utan hänskjuter det till fastighetsägarna själva. Det är precis samma linje som finns i den socialdemokratiska motionen och reservationen. Socialdemokraterna ville ta bort stödet.

Nu är Lennart Nilsson helt plötsligt tillfredsställd med att man har fått fram ett ROT-program som förbättrar stödet. Det har jag naturligtvis ingenting emot. Vi är ense om det. Det är nödvändigt att man har detta stöd, att man förbättrar det och att samhället medverkar till att fastighetsägarna sanerar sina fastigheter från radon. Detta har vi nu lyckats med.

Det är ett krav som vi i Centern har drivit sedan många år tillbaka. Vi drev det mycket intensivt under den förra valperioden, när Socialdemokraterna satt i regeringsställning, men vi fick inte gehör för en effektivare radonsanering vid det tillfället. Nu tycks vi i sak vara överens om att det är bra att detta ROT-program har kommit till stånd med effektiva åtgärder i radonbidragsreglerna. Därför finns det ingen anledning att vare sig rikta kritik eller vara misstänksam mot någon.

Om detta program kan genomföras har vi löst ett svårt problem som vi länge har dragits med i bostadssektorn. Det är en framgång.

Anf. 231 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! När detta ärende behandlades i bostadsutskottet var de åtgärder som har framtvingats av riksdagen när det gäller ROT-program inte kända.

Det är enkelt att konstatera att utskottsmajoriteten tycker att detta arbete skall överlåtas till regeringen, eftersom det har bildats en arbetsgrupp. Samtidigt skrivs det att det är fastighetsägarna, myndigheter och andra som skall sköta detta. Då får man intryck av att man, oavsett om det inrättas en arbetsgrupp eller inte, över huvud taget inte skall bry sig om det. Vi är av den uppfattningen att man måste föreslå åtgärder om riksdagen skall fatta beslut om olika styrmedel – detta med utgångspunkt i att det handlar om att människor varje år drabbas av lungcancer.

Jag håller med Agne Hansson om att det är bra att det äntligen kommer förslag på detta område med utgångspunkt i de medel som arbetsmarknadsutskottet tvingade fram. Det är bra, men jag hoppas att Agne Hansson förstår att jag, med utgångspunkt i texterna i budgetpropositionen, inte tycker att det finns någon större anledning att lita på att det sker någonting speciellt i Näringsdepartementet. Vi vet ju av erfarenhet vad departementet tycker om att samhället över huvud taget blandar sig i.

Anf. 232 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag förstår inte vad Lennart Nilsson tolkar in i utskottets text. Han har tydligen fastnat på någon skrivning i budgetpropositionen. Vi har i utskottet inte sagt att detta är fastighetsägarnas ensak och att vi struntar i det. Tvärtom har vi just valt Strålskyddsinstitutets väg för att lösa detta problem.

Två myndigheter har haft olika uppfattningar. Socialdemokraterna har valt Boverkets väg, dvs. att ytterligare reglera och att lägga ner stödet. Rege-

ringen och majoriteten har valt Strålskyddsinstitutets väg, som innebär att stödet behålls och nu effektiviseras och ökas.

Detta räcker som bevis för att vi alla har tagit det här på allvar. Jag hoppas och tror nu att det skall bli en bra lösning av radonproblemen för alla som har drabbats av dem. Även Lennart Nilsson är tydligen överens med oss. Han vidhåller inte längre linjen att stödet skall läggas ner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

38 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1993/94:165 Några frågor om sekretess

1993/94:184 Försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll

1993/94:223 Avveckling av Handelsflottans pensionsanstalt

Motionerna

med anledning av prop. 1993/94:144 Bostadsbidrag för år 1995

1993/94:Bo16 av Lena Öhrsvik (s)

1993/94:Bo17 av Lars Werner och Eva Zetterberg (v)

1993/94:Bo18 av Margareta Winberg (s)

1993/94:Bo19 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd)

med anledning av prop. 1993/94:172 Reserabatter för studerande, m.m.

1993/94:Sf30 av Björn Samuelson m.fl. (v)

39 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 14 mars

1993/94:116 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om rekommendationer av ESK:s parlamentarikerförsamling till dess ministerråd:

ESK är ett av de viktigaste instrumenten för att främja säkerhet och samarbete i Europa. Det har bedömts viktigt att ge ESK-arbetet en parlamentarisk förankring och i detta syfte har en särskild parlamentarikerförsamling, med representanter för alla medlemsländers parlament, inrättats. Församlingen sammanträder en gång om året och antar då rekommendationer om ESK-arbetets fortsatta bedrivande.

Det högsta beslutande organet i ESK är ministerrådet. Parlamentarikerförsamlingen är endast rådgivande. Om den parlamentariska dimensionen

skall bli meningsfull är det emellertid viktigt att ministerrådet tar största möjliga hänsyn till församlingens rekommendationer.

Det senaste parlamentarikermötet, som hölls i Helsingfors i juli 1993, antog en rad rekommendationer som berörde såväl politiska som organisatoriska frågor inom ESK.

Sverige har och har haft en nyckelroll inom ESK som ordförande under 1993 och som medlem i trojkan. Mot den bakgrunden hemställer jag om att få ställa följande fråga till utrikesministern.

Vilka åtgärder har rekommendationerna från ESK:s parlamentarikerförsamling hittills föranlett, och vilka ytterligare åtgärder är tänkbara?

40 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 15 mars

1993/94:400 av *Widar Andersson* (s) till statsrådet Beatrice Ask om elevavgifter:

På våren 1992 beslutade riksdagen att fristående skolor skall ha rätt att ta ut "skäliga" elevavgifter. Det är Skolverket som avgör vad som är "skälig" avgift. I dag finns det 168 fristående skolor som driver verksamhet, och 13 500 elever, dvs. 1,5 % av elevkåren, har därmed fristående skolhuvudmän.

Frågan om den "skäliga" avgiften är, trots det marginella relevantalet, principiellt viktig. Skolverket har därför en mycket grannliga myndighetsuppgift i denna fråga.

Därför är det anmärkningsvärt att Skolverket, två år efter riksdagsbeslutet, ännu inte vet hur många skolor som tar ut avgifter eller hur höga avgifterna är. Skolverket kan därför inte svara på frågan om det i dag finns skolor som tar ut både statsbidrag och oskäliga avgifter.

På vilket sätt kommer statsrådet att åtgärda dessa brister i den nya skollagens tillämpning?

1993/94:401 av *Ulrica Messing* (s) till civilministern om framtidstro för unga:

I dagens lågkonjunktur far många barn och ungdomar illa. Föräldrarnas oro över arbete och ekonomi går ofta ut över barnen. Det minskade statsbidraget till kommunerna har försämrat skolans verksamhet på många sätt. Delar av fritidsverksamheten har minskat, och fritidsgårdar har lagts ned.

På grund av den höga arbetslösheten har alltför många unga en misstro till sina möjligheter att få ett riktigt arbete och att kunna flytta hemifrån. Det är viktigt att ha makt över sin egen vardag, kunna påverka sitt liv och sina möjligheter, vilket också utgör grunden för att må bra. Det är oroväckande att dagens unga människor inte tror på framtiden i samma utsträckning som generationen före dem.

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:73
16 mars 1994

Onsdagen den 16 mars

1 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 2 mars	1
Socialutskottets betänkande SoU17	
Socialutskottets betänkande SoU16	
Utrikesutskottets betänkande UU11	
Försvarsutskottets betänkande FöU6	
Kulturutskottets betänkande KrU14	
Meddelande om samlad votering	4
5 § Trafikpolitikens mål	4
Trafikutskottets betänkande TU16	
Debatt	
Sven-Gösta Signell (s)	
Kenneth Attefors (nyd)	
Karl-Erik Persson (v)	
Rolf Clarkson (m)	
Förste vice talmannen (om debattreglerna)	
Kenth Skårvik (fp)	
Rune Thorén (c)	
Kenneth Lantz (kds)	
Georg Andersson (s)	
<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
6 § Överstyrelsen för civil beredskap	24
Trafikutskottets betänkande TU1	
<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
7 § Viss internationell verksamhet	24
Trafikutskottets betänkande TU12	
<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
8 § Banverket m.m.	24
Trafikutskottets betänkande TU13	
Debatt	
Jarl Lander (s)	
Karl-Erik Persson (v)	
Rune Thorén (c)	
Kenneth Attefors (nyd)	
<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	

41 § Kammaren åtskildes kl. 22.18.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 38 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 81 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 16 § anf. 108,

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 25 §,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 18.01,

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 32 § anf. 205 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

9 § Sjöfart	31
Trafikutskottets betänkande TU14	
Debatt	
Håkan Strömberg (s)	
Karl-Erik Persson (v)	
Tom Heyman (m)	
Kenneth Attefors (nyd)	
Hugo Bergdahl (fp)	
Bo G Jenevall (nyd)	
Claus Zaar (nyd)	
Ulla Pettersson (s)	
Lars Svensk (kds)	
<i>Beslut fattades efter 10 §</i>	
10 § Luftfart	47
Trafikutskottets betänkande TU15	
Debatt	
Sven-Gösta Signell (s)	
Karl-Erik Persson (v)	
Jan Sandberg (m)	
Oskar Lindkvist (s)	
Georg Andersson (s)	
Jarl Lander (s)	
Beslut	61
Trafikutskottets betänkande TU16	
Trafikutskottets betänkande TU1	
Trafikutskottets betänkande TU12	
Trafikutskottets betänkande TU13	
Trafikutskottets betänkande TU14	
Trafikutskottets betänkande TU15	
Beslut om samlad votering	67
11 § Alternativ till burhållning av värphöns	67
Jordbruksutskottets betänkande JoU14	
Debatt	
Ulla Pettersson (s)	
Max Montalvo (nyd)	
Bengt Rosén (fp)	
Ingvar Eriksson (m)	
Claus Zaar (nyd)	
Patrik Norinder (m)	
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>	
12 § Förvaring av allmänna handlingar hos andra organ än myndighe- ter	76
Konstitutionsutskottets betänkande KU20	
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>	
13 § Några rättegångsfrågor i tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål m.m.	77
Konstitutionsutskottets betänkande KU25	
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>	

14 § Förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94	77	Prot. 1993/94:73 16 mars 1994
Konstitutionsutskottets betänkande KU26		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
15 § Anslag till allmänna val	77	
Konstitutionsutskottets betänkande KU31		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
16 § Stöd till politiska partier	77	
Konstitutionsutskottets betänkande KU32		
Debatt		
Ian Wachtmeister (nyd)		
Kurt Ove Johansson (s)		
Ingvar Svensson (kds)		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
17 § Anslag till Datainspektionen	84	
Konstitutionsutskottets betänkande KU33		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
18 § Anslag till sametinget	84	
Konstitutionsutskottets betänkande KU34		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
19 § Anslag till skatteförvaltningen, m.m.	84	
Skatteutskottets betänkande SkU22		
Debatt		
Ivar Franzén (c)		
Bruno Poromaa (s)		
Peter Kling (nyd)		
Lars Bäckström (v)		
Lars-Erik Lövdén (s)		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
20 § Anslag till Tullverket, m.m.	96	
Skatteutskottet betänkande SkU23		
Debatt		
Sverre Palm (s)		
Peter Kling (nyd)		
Lars Bäckström (v)		
Carl Fredrik Graf (m)		
Leif Bergdahl (nyd)		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
21 § Ny mervärdesskattelag	104	
Skatteutskottets betänkande SkU29		
Debatt		
Lars Bäckström (v)		
Filip Fridolfsson (m)		
Beslut	106	
Jordbruksutskottets betänkande JoU14		
Konstitutionsutskottets betänkande KU20		
Konstitutionsutskottets betänkande KU25		
Konstitutionsutskottets betänkande KU26		

29 §	Anslag till Sveriges lantbruksuniversitet, m.m.	136	Prot. 1993/94:73 16 mars 1994
	Utbildningsutskottets betänkande UbU5		
	Debatt		
	Bo Arvidson (m)		
	Ulla Pettersson (s)		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		
30 §	Vissa skollagsfrågor	139	
	Utbildningsutskottets betänkande UbU6		
	Debatt		
	Eva Johansson (s)		
	Björn Samuelson (v)		
	Chris Heister (m)		
	Ingrid Näslund (kds)		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		
31 §	Tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94	153	
	Utbildningsutskottets betänkande AU7		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		
32 §	Åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet	154	
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU9		
	Debatt		
	Lahja Exner (s)		
	Hans Andersson (v)		
	Charlotte Cederschiöld (m)		
	Lennart Rohdin (fp)		
	Bengt Lindqvist (s)		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		
33 §	Statliga arbetsgivarfrågor, anslag	164	
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU10		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		
34 §	Arbetsdomstolen m.m., anslag	164	
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU20		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		
35 §	Anslag till Lantmäteriverket och Centralnämnden för fastighets- data m.m.	164	
	Bostadsutskottets betänkande BoU10		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		
36 §	Anslag till främjande av rennäringen m.m.	164	
	Bostadsutskottets betänkande BoU11		
	Debatt		
	Bo G Jenevall (nyd)		
	Bertil Danielsson (m)		
	Sigrid Bolkéus (s)		
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>		

	Konstitutionsutskottets betänkande KU31	
	Konstitutionsutskottets betänkande KU32	
	Konstitutionsutskottets betänkande KU33	
	Konstitutionsutskottets betänkande KU34	
	Skatteutskottets betänkande SkU22	
	Skatteutskottets betänkande SkU23	
	Skatteutskottets betänkande SkU29	
22 §	Särskild utlänningskontroll	109
	Justitieutskottets betänkande JuU14	
Beslut		109
23 §	Anslag till Svensk författningssamling m.m.	109
	Justitieutskottets betänkande JuU15	
Beslut		110
24 §	Anslag till Justitiekanslern	110
	Justitieutskottets betänkande JuU16	
Beslut		110
25 §	Lagstiftning med anledning av Sveriges tillträde till Förenta nationernas konvention mot kemiska vapen	110
	Utrikesutskottets betänkande UU12	
Beslut		110
26 §	Ny organisation för hantering av pliktpersonal och för försvarets högsolor	110
	Försvarsutskottets betänkande FöU8	
	Debatt	
	Sven Lundberg (s)	
	Arne Anderson (m)	
Beslut		113
Beslut om uppskjuten votering		113
27 §	Idrott	113
	Kulturutskottets betänkande KrU11	
	Debatt	
	Elisabeth Persson (v)	
	Anders Nilsson (s)	
	Stig Bertilsson (m)	
	Förste vice talmannen (om debattreglerna)	
	Peter Kling (nyd)	
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>	
Ajournering		126
Återupptagna förhandlingar		126
28 §	Folkbildning	126
	Kulturutskottets betänkande KrU13	
	Debatt	
	Berit Oscarsson (s)	
	Elisabeth Persson (v)	
	Carl-Johan Wilson (fp)	
	Hugo Hegeland (m)	
	<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>	

37 § Byggforskning, fonden för fukt- och mögelskador och åtgärder mot radon i bostäder	172
Bostadsutskottets betänkande BoU12	
Debatt	
Lennart Nilsson (s)	
Agne Hansson (c)	
<i>Beslut skulle fattas den 17 mars</i>	
38 § Bordläggning	176
39 § Anmälan om interpellation	
1993/94:116 av Pär Granstedt (c) om rekommendationer av ESK:s parlamentarikerförsamling till dess ministerråd . . .	176
40 § Anmälan om frågor	
1993/94:400 av Widar Andersson (s) om elevavgifter	177
1993/94:401 av Ulrica Messing (s) om framtidstro för unga . .	177